

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola

KACSUK ZSÓFIA

**A SZABADALMI JOG EGYES KÉRDÉSEINEK
MATEMATIKAI MODELLEZÉSE A MAGYAR ÉS AZ
EURÓPAI JOGGYAKORLAT TÜKRÉBEN**

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

Témavezető:
Dr. Balogh Zsolt György
tanszékvezető egyetemi docens

Budapest, 2012

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető.....	6
1. A dolgozat tárgya	6
2. A kutatás módszere	7
3. Az értekezés jelentősége, hasznosíthatósága	8
4. A jog matematikai modellezéséről általában	9
5. A szabadalmi igénypontok vizsgálatának szerepe és típusai.....	10
I. Fejezet - Az európai szabadalmi rendszer jogforrásainak rövid áttekintése	11
1. Jogszabály szintű jogforrások	13
2. Az ESZH "egyéb jogi eszközei"	14
3. Kvázi bírósági döntések - precedensjogi jogforrások	15
3. Általános eljárásjogi jogelvek	17
4. Travaux Préparatoires - az ESZE előkészítő anyagai	17
5. A legképzettebb jogtudósok munkái	18
6. A jogforrások hierarchiája	18
II. Fejezet - Szabadalmazhatóság	19
1. Szabadalmazhatóság, technika állása.....	19
2. Az újdonság értelmezése	23
3. Feltalálói tevékenység értelmezése.....	25
III. Fejezet - Bitorlás	27
1. A bitorlás definíciója	27
2. Az ekvivalencia elve	28
IV. Fejezet - A szabadalmak megsemmisítése	30
V. Fejezet - A bővítő értelmű módosítás	35
1. Bővítő értelmű módosítás az európai szabadalmi rendszerben	35
2. A tartalmi módosítások típusai	36
3. Különleges elbírálás alá eső módosítások.....	39
3.1. Hibák utólagos korrigálása	39
3.2 Disclaimerok - kizáró szakaszok	40
3.2 A leírás egyéb módosításai.....	42
3. Bővítő értelmű módosítás a magyar szabadalmi rendszerben.....	42
VI. Fejezet - Az európai, a nemzetközi, a párizsi uniós és a magyar elsőbbségi rendszer összevetése	44
1. A magyar elsőbbségi rendszer.....	44
2. Az ESZE és a PUE elsőbbségi rendszerének összevetése.....	49
3. Az európai szabadalmi rendszerben az elsőbbség elismerhetőségének precedensjogi értelmezése	56
3.1 A G3/93 döntés.....	57
3.2 A G2/98 döntés.....	57
3.3 A G1/03, illetve G2/03 döntések	59
4. Igénypont módosulások az elsőbbség szempontjából	60
VII. Fejezet - Mesterséges Intelligencia alkalmazása a jog területén.....	62
1. Általános bemutatás	63
2. Alkalmazások a szabadalmi jog területén.....	64
VIII. Fejezet - A 2007-es európai szabadalmi ügyvivői vizsga példája	66
1. Az európai szabadalmi ügyvivői vizsgáról általában	66
2. Az EQE 2007 felszólalási vizsgafeladata	67
3. AZ EQE 2007 felszólalási vizsgafeladatának hivatalos megoldása	68
4. A pohár-serpenyő problematika kvázi formális megközelítése	70

4.1 Formalizált igénypont modell	70
4.2 Precedensjogi megoldás a formalizált igénypont modell segítségével	70
IX. Fejezet - Az igénypontok formális matematikai modellje.....	73
1. Az igényponti jellemzők meghatározása	73
2. Az igénypontanalízis jogi háttere	74
2.1 A szabadalmazhatóság jogkérdései	74
2.2 Bővítő értelmű módosítás és elsőbbség	75
2.3 A bitorlás jogkérdései	76
3. Az igénypont szerkezete	77
4. Az igénypont szemantikai értelmezése	78
5. Az igénypontanalízis ténykérdései	79
X. Fejezet - Az ítéletkalkulus, mint az igénypontanalízis matematikai modellje.....	81
1. A matematikai logika	81
2. Az ítéletkalkulus nyelvének elemei - a "szavak"	83
3. Az ítéletkalkulus kifejezései - a "mondatok"	84
4. Az ítéletkalkulus értékelése - az igaz mondatok	86
5. Az értékelés eredménye.....	89
6. Az igénypontok matematikai modelljének alkalmazása.....	90
XI. Az igénypontok szerkezetének speciális esetei	92
1. A megengedő VAGY-kapcsolat.....	92
2. A kizáró VAGY-kapcsolat.....	95
3. A jelzőkkel ellátott jellemzők	97
4. Az elemzés során összetetté váló ítéletek kezelése	98
XII. Az újdonság kérdése formális matematikai tárgyalásban.....	101
1. Új (többlet) jellemző a technika állásához képest	103
2. Általános jellemző a technika állásához képest	104
3. Speciális jellemző a technika állásához képest	108
4. Más (helyettesítő) jellemző a technika állásához képest	113
5. Hiányzó jellemző a technika állásához képest	113
6. Az igénypont formális átalakításának egyéb kérdései	117
XIII. A bitorlás kérdése formális matematikai tárgyalásban	119
1. Többlet jellemző a szabadalmi igénypontban.....	121
2. Általános jellemző a szabadalmi igénypontban.....	122
3. Speciális jellemző a szabadalmi igénypontban	123
4. Más (helyettesítő) jellemző a szabadalmi igénypontban.....	125
5. Kevesebb (hiányzó) jellemző a szabadalmi igénypontban.....	125
6. Az igénypont formális átalakításának egyéb kérdései	128
7. Az ekvivalencia elve	129
7.1 Az ekvivalencia elvének matematikai modellje.....	130
7.2 Az ekvivalencia elvének korlátai.....	135
8. Az újdonság és a bitorlás összevetése	141
XIV. A bővítő értelmű módosítás és az elsőbbség kérdése formális matematikai tárgyalásban.....	146
1. Új (többlet) jellemző hozzáadása	146
1.1 Bővítő értelmű módosítás	146
1.1 Elsőbbség.....	147
2. Jellemző általánosítása	148
2.1 Bővítő értelmű módosítás	148
2.2 Elsőbbség.....	151
3. Jellemző specifikálása	156

3.1 Bővítő értelmű módosítás	156
3.2 Elsőbbség.....	158
4. Jellemző helyettesítése más jellemzővel.....	161
4.1 Bővítő értelmű módosítás	161
4.2 Elsőbbség.....	162
5. Jellemző elhagyása - hiányzó jellemző	163
5.1 Bővítő értelmű módosítás	163
5.2 Elsőbbség.....	164
6. Bővítő értelmű módosítások és az elsőbbség összevetése	168
XV. Feltalálói tevékenység vizsgálata	173
1. Feladat és megoldás megközelítés	173
2. Műszaki jelleg, műszak jellemző	181
3. A műszaki jelleg követelményének beillesztése a döntési modellbe	185
XVI. AZ EQE 2007 C vizsgafeladat formális matematikai tárgyalásban	190
1. Formalizált igénypont modell	190
1.1 Az igénypont felbontása elemi állításokra	190
1.2 Az anterioritás szerinti megoldás elemi állításokra bontása	191
2. A matematikai modell alkalmazására	192
2.1 Újdonságvizsgálat	192
2.2 Bitorlás	197
2.3 Bővítő értelmű módosítás	199
2.4 Elsőbbség.....	208
2.5 AZ EQE 2007 C vizsgafeladat megoldása.....	215
2.6 AZ EQE 2007 C vizsgafeladat által felvetett probléma	216
3. AZ EQE 2007 C vizsgafeladatának tanulsága.....	219
4. Igényponti jellemző általánosítása vs. elhagyása.....	220
XVII. Értékelés és konklúzió.....	224
1. Az ESZH joggyakorlatának mögöttes logikája	224
2. A matematikai modell további felhasználásának lehetőségei	227
2. Konklúzió	231
IRODALOMJEGYZÉK.....	233

A szabadalmi jog egyes kérdéseinek matematikai modellezése a magyar és az európai joggyakorlat tükrében

Az alábbi tanulmányban megkísérlek egy olyan matematikai modellt felállítani, amely egyszerű és egységes keretet biztosít az igénypontok fontosabb jogi szempontok alapján történő vizsgálatához. Részletesen tárgyalom az újdonság, a bitorlás és a bővítő értelmű módosítások, valamint az elsőbbségi jog kérdését az Európai Szabadalmi Egyezményre, illetve a magyar szabadalmi törvényre való tekintettel. Egyúttal megmutatom, hogy az Európai Szabadalmi Hivatal hosszú évtizedek alatt kiforrott joggyakorlata is végeredményben ebbe a formális logikán alapuló matematikai modellbe "konvergált be".

Az I. fejezetben röviden áttekintem az európai szabadalmi rendszer jogforrásait és jellegzetességeit, mivel azok jelentősen eltérnek a magyar szabadalmi jogrendszer jogforrásaitól. Ezt követően a II - VI. fejezetekben részletesen tárgyalom a bevezetni kívánt matematikai modell célkeresztjébe állított újdonság, bitorlás, bővítő értelmű módosítás és elsőbbség, mint jogintézmények magyar és európai szabályozását.

A VII. fejezetben bemutatom a mesterséges intelligencia alkalmazásának eddigi vívmányait és kihívásait a jog területén, különös tekintettel a szabadalmi jog területén elért eredményekre.

A doktori értekezés az európai szabadalmi ügyvivői vizsga 2007-es C modulbeli vizsgafeladatának továbbgondolásából született, ezért a VIII. fejezetben röviden összefoglalom a vizsgafeladatot képező fiktív jogesetet és annak hivatalos megoldását, majd felvázolom, hogy milyen kimenetelre lehetne számítani az Európai Szabadalmi Hivatal tényleges joggyakorlata alapján. Ezt követően a IX - XI. fejezetekben jogi és logikai megfontolások alapján felépítetek egy formális matematikai modellt, amely lehetővé teszi az igénypontok vizsgálatát a II - VI. fejezetekben tárgyalt jogi szempontok szerint. A XII - XIV. fejezetekben részletesen elemzem ezeket a jogi szempontot, és ennek keretében összevetem a bevezetett matematikai modelltől következő döntéseket az Európai Szabadalmi Hivatal, illetve a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának tényleges joggyakorlatával az újdonság, a bitorlás, a bővítő értelmű módosítások és az elsőbbség tárgykörében. A XV. fejezetben kitérek a feltalálói tevékenység vizsgálatának módszertanára és a szabadalmi joggyakorlat által megkövetelt műszaki jelleg mibenlétére, és megmutatom ezeknek a kérdésköröknek a matematikai modellbe való beilleszthetőségét.

A bevezetett matematikai modell segítségével a XVI. fejezetben újratárgyalom a 2007-es C modulbeli európai szabadalmi ügyvivői vizsgafeladatot, amely komplexitása és bonyolultsága folytán kiválóan alkalmas annak illusztrálására, hogy az Európai Szabadalmi Hivatal amúgy kiforrottnak vélt joggyakorlata sem feltétlenül járta még teljesen körbe az elsőbbség kérdését.

A XVII. fejezetben rávilágítok a szabadalmi jog azon mögöttes logikájára, amely a jelenlegi joggyakorlat kialakulásához vezetett, és amely lehetővé teszi a matematikai modellezést. Ezt követően röviden bemutatom a matematikai modell

további felhasználásának a lehetőségét egy jogi döntéstámogató rendszer formájában.

Bevezető

1. A dolgozat tárgya

A szabadalmi igénypontok meghatározó szerepet játszanak a világ valamennyi szabadalmi rendszerében, mivel ezek határozzák meg a szabadalmi oltalom terjedelmét. Az Európai Szabadalmi Egyezmény¹ (továbbiakban: ESZE) által létrehozott jogrendszerben a szabadalmi igénypontokat alapvetően négy szempontból vizsgálják: (i) az igénypontok által meghatározott találmány eleget tesz-e az újdonság ESZE 54. cikke szerinti követelményének és feltalálói tevékenységen alapul-e az ESZE 56. cikke értelmében; (ii) az igénypontok által az ESZE 69. cikke alapján meghatározott szabadalmi oltalomba ütközik-e egy bitorlással támadott termék; (iii) a szabadalmi igénypont módosítása beleütközik-e az ESZE 123 cikkében lefektetett bővítő értelmű módosítások tilalmában; és (iv) a szabadalmi igénypont elsőbbsége elismerhető-e az ESZE 87. cikke alapján.

A jelen dolgozatban egy újfajta megközelítést javaslom a fenti kérdések tárgyalásának, megfigyeltem ugyanis, hogy az ESZE által meghatározott jogrendszer (továbbiakban: európai szabadalmi rendszer) lehetővé teszi a szabadalmi igénypontok matematikai modellezését és formális vizsgálatát.

Jelenleg az európai jogrendszer keretében született döntések részben írott jogi jogforrásokra (elsősorban az ESZE-re), részben a kialakult joggyakorlatra támaszkodnak, ez utóbbit a Fellebbezési Tanácsok és a Bővített Fellebbezési Tanács döntései valamint az Európai Szabadalmi Hivatal (továbbiakban: ESZH) Módszertani útmutatójában² lefektetett szokásjogi szabályok jelenítik meg. Az írott jogi jogszabályok önmagukban nem alkalmasak egyedi szituációk szabályozására, ezek a sokszor keretjellegű szabályok a jogalkalmazás folyamatában konkretizálódnak. Az európai szabadalmi rendszerben több olyan jogintézmény is létezik, amely a jogalkalmazás egységességét hivatott biztosítani³, azonban jelenleg semmilyen eszköz nem áll rendelkezésünkre a fenti négy elkülönült kérdéskörben született döntések logikai koherenciájának vizsgálatára.

A javasolt matematikai modell jelentősége abban áll, hogy megteremti az egységet a szabadalmi igénypontok négy elkülönült vizsgálati területe között. Ennek eredményeként ellenőrizhető az esetjogi döntések logikai ellentmondás-mentessége, kimutathatóak az esetleges ellentmondások, és előrevetíthetők azok a szituációk, amelyek kezelésére a jelenlegi esetjog még nem alkalmas. A matematikai modell ezen túlmenően a kodifikációt is megkönnyítheti, mivel világosan kirajolja azokat a logikai szempontú kötöttségeket, amelyeket a jogrendszer semmiképp sem hagyhat figyelmen kívül.

A matematikai modell további fontos jelentősége, hogy olyan algoritmizálható metodikát biztosít, ami lehetővé teszi egészen bonyolult jogesetek vizsgálatát és kiértékelését, sőt, a jogi döntéshozatal részben akár automatizálható is.

¹ 1973. október 5-i Müncheni Egyezmény (European Patent Convention - Európai Szabadalmi Egyezmény)

² Guidelines for Examination in the European Patent Office (Kiadó: Európai Szabadalmi Hivatal, Április, 2010).

A továbbiakban a rövidítése: GL.

³ Elsősorban a Bővített Fellebbezési Tanácsok ESZE 112. cikke szerinti határozatai és döntései sorolhatók ide.

Mivel a magyar szabadalmi jog az európai szabadalmi rendszerrel harmonizált⁴, és a magyarországi jogalkalmazók követik, és túlnyomó részben átveszik az ESZH által kialakított joggyakorlatot és jogértelmezést, ezét a matematikai modell egyben a magyar szabadalmi jog területén is alkalmazható.

A dolgozatomban először áttekintem az európai és a magyar szabadalmi rendszer által meghatározott jogi kereteket, majd röviden ismertetem a jogi döntéshozatal formalizálására és automatizálására irányuló létező tudományos irányzatokat. Ezt követően bemutatok egy olyan érdekes jogesetet⁵, amely matematikai formalizmus hiányában kezelhetetlenül bonyolulttá válik, és könnyen ellentmondásos megoldásokra vezet, holott a szabadalmi oltalom tárgyát képező találmány műszaki szempontból roppant egyszerű. Ezt követően bevezetem az általam javasolt matematikai modellt, és bemutatom annak alkalmazását a szabadalmi igénypontok vizsgálatának négy területén, majd elemzem a vonatkozó esetjogi döntések logikai ellentmondás-mentességét a kapott eredmények fényében. Végül visszatérek a korábban tárgyalt jogesethez, és annak immár formális matematikai megoldásán keresztül érzékeltetem a modell gyakorlati alkalmazásában rejlő potenciált.

2. A kutatás módszere

A jelen értekezés tárgyát tekintve a jogi informatika, azon belül is a *mesterséges intelligencia és jog* interdiszciplináris területére esik.⁶ Ebből kifolyólag az alkalmazott kutatási módszer jelentősen eltér a "hagyományos" jogi értekezések által követett megoldásoktól. Míg a hatályos tételes joghoz kapcsolódó hagyományos jogi értekezések rendszerint nagyszámú szabályozási modell, bírósági vagy hatósági döntés, valamint korábbi jogtudományi mű bemutatását, feldolgozását, összevetését, esetleg ütköztetését foglalják magukban, majd ennek fényében vonnak le konklúziókat a meglévő szabályozási rendszerre nézve különböző szempontok alapján, illetve tesznek *de lege ferenda* javaslatokat a hiányosságok, összeütközések vagy egyéb fogyatékoságok kiküszöbölésére, addig a jelen értekezés merőben más utat követ. A különbözőség elsősorban a jogi informatika, kiváltképp a *mesterséges intelligencia és jog* sajátos módszertanából következik: nem az a cél, hogy a fejlesszék a meglévő szabályozási területet, hanem hogy azokra olyan algoritmizálható modellt alkossanak, amely részben vagy egészben lehetővé teszi az automatizált jogi döntéshozatalt. Ennek megfelelően a jelen értekezésben elsődleges céltom a hatályos jog, illetve joggyakorlat áttekintése, majd egy olyan matematikai modell felállítása és bemutatása, amely alkalmas ennek a leírására és kezelésére. Az utóbbi részek jellegüknél fogva szükségszerűen inkább a matematika könyvek felépítését követik, matematikai definíciók és bizonyítások jellemzik, amelyek elsősorban a hatályos joggyakorlattal kerülnek összevetésre, és csak visszafogottan fogalmaznak meg kritikai észrevételt vagy jogfejlesztési javaslatot azzal szemben. Ebből kifolyólag ezekben a fejezetekben a matematika dominál, a "hagyományos" jogi értekezéseknél megszokott irodalmi kitekintések, összevetések pedig szinte teljes egészében elmaradnak. Ez azonban nem a szerző tájékozatlanságát vagy tudatlanságát tükrözik, hanem arra vezethetőek vissza, hogy a szabadalmi anyagi jog, azon belül is a szabadalmi igénypontok vizsgálatára vonatkozó esetjognak ez idáig semmilyen

⁴ A szabadalmi törvény harmonizációjának történeti áttekintéséhez ld. Ficsor 2006a és 2006b.

⁵ Ld. EQE Compendium - Paper C of the 2007 European Qualifying Examination (<http://www.epo.org/about-us/publications/legal-professionals/eqe-compendium/C.html>)

⁶ Ez az ún. Artificial Intelligence and Law (mesterséges intelligencia és jog) interdiszciplináris tudományterület. Az általános mesterséges intelligencia főbb irányainak és alkalmazási lehetőségeinek áttekintésére ld. Ginsberg 1993.

összevetésre alkalmas formális modellje nem született, sőt még ez irányú kísérlet sem volt a jogirodalomban⁷. Ebből kifolyólag az értekezésemben különös hangsúlyt kap annak a bizonyítása, hogy az ESZH-nak a szabadalmi igénypontok vizsgálatához kapcsolódó joggyakorlata⁸ egyáltalán alkalmas-e matematikai modellezésre, vagyis ellentmondásmentes logikailag konzisztens rendszert határoz-e meg. Mivel a szabadalmi igénypontok vizsgálatának négy elkülönült területe van, ezért valójában azt állítom, hogy mind a négy terület külön-külön alkalmas arra, hogy valamilyen matematikai modellel leírjuk. A következő nem triviális állítás, hogy mind a négy terület leírására ugyanaz az itt bevezetett matematikai modell alkalmas. Ezen tézisek bizonyításaként az értekezésem második felében megmutatom, hogy az általam bevezetett egységes matematikai modell az ESZH esetjogával egybevágó eredményt szolgáltat mind a négy igénypontvizsgálati területen, amely területenként öt-öt a eset részletes matematikai elemzését majd a joggyakorlattal való egybevetését jelenti. A részletes "bizonyítás" eredményeként megállapíthatjuk majd, hogy a bevezetett matematikai modell valóban alkalmas az igénypontok vizsgálatának teljes körű leírására. Az utolsó fejezetben arra is rámutatok, hogy a négy látszólag elkülönülő vizsgálati terület hogyan kapcsolódik egymáshoz, és hogyan magyarázható a matematikai modellem alkalmassága pusztán a jogi szabályozás céljából kiindulva.

3. Az értekezés jelentősége, hasznosíthatósága

A jelen értekezésben bemutatott matematikai modell az első kísérlet a szabadalmi anyagi jog egy részterületének, az igénypontok vizsgálatának formális leírására, ami mind az esetjog logikai ellentmondás-mentességének vizsgálata, mind a jogi döntéshozatal szoftveres támogatása szempontjából mérföldkövet jelent.

Az itt bevezetett matematikai modell a négy igénypontvizsgálati terület összesen 4x5 a esetéből egy híján mindegyiket az ESZH esetjogával egyező eredménnyel ír le. Matematikai logikán alapuló modellről lévén szó, ez egyben azt is bizonyítja, hogy az ESZH esetjogi (illetve joggyakorlata) logikai szempontból rendkívül konzisztens rendszert határoz meg. A matematikai modell egyúttal magyarázatot is szolgáltat az esetjog jogtörténeti fejlődésére, hiszen a korábbi logikailag inkonzisztens vagy hiányos esetjogi döntések túllépésének szükségesség magából a modelltől is levezethető.

A jog matematikai modellezésének - amelyet részletesen a következő alfejezetben mutatok be - egy további fontos aspektusa, hogy bár elsődlegesen nem célja a jogfejlesztés, azonban előfordulhat, hogy olyan logikai inkonzisztenciára mutat rá, amelynek a jelenléte hagyományos logikai jogértelmezési technikákkal⁹ is megerősíthető. Ez esetben tehát nem a matematikai modell hiányosságáról van szó, hanem a jogban, jelen esetben az ESZH esetjogában rejlő buktatóval állunk szemben. Az itt bevezetett matematikai modellel egyben megvalósítható a joggyakorlat ilyen jellegű utólagos konzisztencia vizsgálata is. A hatályos esetjog négy területének összesen húsz a esetéből csupán egyetlen olyan a esetet találtam, amelyre vonatkozó esetjog a matematikai modell szerint helytelen. Mivel ezen a területen *argumentum a contrario* megfontolással is belátható az esetjog szabályozási hiányossága, ezért ez a látszólagos ellentmondás nem a matematikai modellem alkalmazhatóságát cáfolja, hanem az esetjog elnagyoltságát, illetve szabályozási hiányosságát tükrözi.

⁷ Az itt bevezetett matematikai modellt először 2011-ben publikáltam (ld. Kacsuk 2011a), korábbi hasonló jellegű vagy célú matematikai megközelítést sem kimerítő irodalomkutatás, sem a tízéves szabadalmi ügyvivői praxisom során nem találtam.

⁸ Különösen a Fellebbezési Tanácsok és Bővített Fellebbezési Tanács esetjoga.

⁹ Ld. Pokol 2000.

A jelen értekezésnek további jelentősége, hogy a gyakorlatban is alkalmazható, egyszerű, jól követhető metodikát szolgáltat bonyolult jogi szituációk kezelésére. A modell gyakorlati alkalmazhatóságát a VIII. fejezetben tárgyalt jogeset megoldásán keresztül érzékeltetem. Egyben itt világítok rá a fentebb említett ellentmondásos esetjogi szabályozásra, és annak feloldására.

A jogi informatika végső célkitűzését jelentő automatizálás lehetőségét, annak gyakorlati hasznát az utolsó fejezetben villantom fel. Szoftverfejlesztői ismeretek hiányában arra nem vállalkozhatom, hogy a matematikai modellem algoritmikus szinten bemutatott alkalmazását tényleges felhasználói programba öntsem, ezért a jelen értekezésben beérem azzal, hogy ennek a matematikai-konceptcionális alapjait megteremtsem, és bízom benne, hogy a jövőben szoftverként is megvalósul az itt még csak elvi szinten leírt jogi döntéstámogató mechanizmus.

4. A jog matematikai modellezéséről általában

Matematikai modelleket az élet legkülönbözőbb területein alkalmaznak, elsősorban a műszaki- és természettudományok terén, de ehhez igen hasonló bizonyos gazdasági vagy társadalmi jelenségek modellezése is, ezért a továbbiakban ezeket is a természettudományos modellezés fogalma alá sorolom. Ettől azonban gyökeresen eltér a jog (beleértve a jogalkalmazás) itt bevezetett matematikai modellezése.

A természeti jelenségek (vagy éppen gazdasági/társadalmi jelenségek) leírására használt természettudományos modellezés legfőbb jellegzetessége, hogy pusztán leíró jellegű. A természettudós feladata a természeti jelenség megfigyelése és modellezése. Amennyiben a modell eltér a természeti jelenségtől, akkor nem a természet működik rosszul, hanem a modellt kell újragondolni - például a "*gravitációs erő = tömeg x 9,81 m/s²*" csak a Föld felszínén teljesül (és ott is eltérés tapasztalható a mélyföldek és a hegycsúcsok között), de a modellként használt képlet az űrben már teljesen érvényét veszti. Ehhez képest a jog modellezésénél, ha a modell és a jog egymással ellentétbe kerül, akkor nem csak a modellt, hanem a jogot is újra lehet gondolni. Ez a természettudományok esetén fel sem merül, a természettel kapcsolatban értelmetlen arról beszélni, hogy jól vagy rosszul működik.¹⁰

A természettudományos modellezés tehát objektíve létező és megváltoztathatatlan természeti törvényekhez igazodik. Hasonlóan a gazdaság vagy társadalom, mint sztochasztikus rendszerek modellezésénél is az objektív valóságot kell leírni. A matematika, mint tudomány ezzel szemben nem szab korlátot az alkotói szabadságnak. A matematikus - amennyiben az ellentmondásmentes rendszert határoz meg - olyan axiómákat állít fel, amelyet csak akar, és ezekből építkezve a matematika legkülönbözőbb ágait hozhatja létre, függetlenül attól, hogy lesz-e a valós világnak olyan szegmense, ahol ezt alkalmazni lehet.

Egyfelől tehát a jog modellezésénél szabadon alkothatunk vagy alkalmazhatunk tetszőleges matematikai modellt, hiszen a jog nem egy objektív létező abszolút jelenség, amelyet ne lehetne adott esetben a modellhez "igazítani". Másfelől viszont a létező jog a gyakorló ügyvéd vagy szabadalmi ügyvivő számára mégis közel abszolút valóságot jelent, hiszen a törvényhozásra többnyire csak a szakmai érdekképviselői szerveken keresztül gyakorolhat közvetett befolyást, a jogalkalmazói gyakorlatot pedig elsősorban az eljárások során kifejtett

¹⁰ Bár Einstein állítólag a determinisztikus klasszikus fizika képét felborító kvantumfizika létét kritizálta azzal, hogy "God does not throw dice", vagyis Isten nem játszik dobókockával.

észrevételek, nyilatkozatok révén, vagy a sérelmes joggyakorlat elleni fellebbezésen keresztül befolyásolhatja - de még ezt is csak kivételesen, hiszen a szokásjog sem tolható egyszerűen félre, különösen akkor nem, ha az hivatalosan is rögzítésre került, mint például a magyar Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának (SZTNH) vagy az Európai Szabadalmi Hivatal módszertani útmutatójában.

Összességében a praktizáló képviselők számára legfeljebb szakmai érdekesség számba mehet egy, a jogszabályoktól és egyéb jogforrásoktól idegen modell. Mivel én is az utóbbi csoportba tartozom, ezért olyan matematikai modellt kívánok felállítani az igénypontokhoz kapcsolódó jogi kérdések tárgyalásához, amelynek a kereteit szabadalmi ügyekben eljáró fél vagy képviselő által ténylegesen hivatkozható jogforrások alkotják. Ez nem jelenti azt, hogy tartózkodni kell mindennemű kritikától akár a jogszabályok, akár a rögzített joggyakorlat vonatkozásában, de a modellbe célszerű beépíteni a kevésbé szerencsésnek talált szabályokat is - különösen, ha ezek jogszabályi szintű rendelkezések - különben a modell minden szépsége ellenére is az elméleti érdekességek fiókjában köthet ki. A jelen tanulmányban ezért a "természettudományos modellezés" menetét fogjuk követni annak ellenére, hogy a jog modellezésénél elvileg nagyobb szabadságot is megengedhetnénk magunknak.¹¹

A "természettudományos modellezés" során a természettudós először megfigyeli a természeti jelenségeket, tipikusan mérések formájában, majd a mérési pontokra matematikai modellt, vagyis általános képletű görbét illeszt. A képlet érvényességének ellenőrzéséhez a mérési pontok között, vagy a mérési tartományon kívül új mérést végez, és megnézi, hogy az is illeszkedik-e hibahatáron belül az elméleti képlet által leírt görbéhez. Ha igen, akkor a képlet alkalmas matematikai modell a természeti jelenség leírására. Ha azonban az új mérési pontok és az elméleti görbe egyezése nem kielégítő, akkor a modellként használt matematikai képletet újra kell gondolni - lévén a természetet aligha utasíthatjuk jobb belátásra.

A "természettudományos modellezés" menetét követve a jog modellezésénél az első lépés meghatározni a releváns jogforrásokat, és megvizsgálni, hogy pontosan miként rendelkeznek ezek a releváns szabályozási kérdésekben (szabadalmazhatóság, bitorlás, bővítő értelmű módosítás és elsőbbség), mint a modellezni kívánt "jelenség" kérdésében. Ezután felállítjuk azt a matematikai modellt, amellyel reményeink szerint leírható a "jelenség". Ezt követi a modell "helyességének" ellenőrzése. Ennek keretében megvizsgáljuk, hogy milyen döntések születnének, ha a jogforrások helyett pusztán a modellből indulnánk ki, majd az eredményt összevetjük a hasonló helyzetben született tényleges döntésekkel. Ebből egyrészt látjuk, hogy mennyire illeszkedik a modellünk a "valósághoz", másrészt - és itt átlépjük a hagyományos természettudományos modellezés kötöttségeit - a matematikai modell fényében szisztematikusan vizsgálhatjuk a kialakult joggyakorlat logikai konzisztenciáját.

5. A szabadalmi igénypontok vizsgálatának szerepe és típusai

Mielőtt belekezdenék az értekezés érdemi pontjaiban szükségesnek tartom néhány szóban megemlíteni, hogy mi a szabadalmi igénypontok rendeltetése, és mi az a négy anyagi jogi szabályozási terület, amelynek a keretében felmerül a szabadalmi igénypontok vizsgálata.

Az egyes országok szabadalmi törvényei (illetve nemzetközi szabadalmi egyezmények) a szabadalmi igénypontokat jogi erővel ruházzák fel, a szabadalmi jogok megsértői számára pedig különböző joghátrányokat helyeznek kilátásba.

¹¹ A természettudományos modellalkotás kialakulásának és lényegi vonásainak áttekintéséhez ld. Simony, 1986.

A szabadalomhoz fűződő jogok terjedelmét mind a magyarországi 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (továbbiakban: Szt.), mind az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) elsősorban az igénypontokra vezeti vissza. Az Szt. 24. § (1) bekezdés első mondata szerint:

Szt. 24. § (1) A szabadalmi oltalom terjedelmét az igénypontok határozzák meg.

Hasonlóan fogalmaz az ESZE 69. cikk (1) bekezdésének első mondata:

ESZE 69. cikk (1) Az európai szabadalom, illetve az európai szabadalmi bejelentés alapján fennálló oltalom terjedelmét az igénypontok határozzák meg.

A fentiekből adódik az igénypontok kiemelt fontossága a szabadalmi jog területén. Mivel az igénypont határozza meg a szabadalmi oltalmi terjedelmét ezért az igénypontok vizsgálata több szempontból is szükséges:

- (i) egyrészt annak eldöntésére, hogy az igénypontot megilleti-e az oltalom, vagyis a technika állásához képest új-e, és feltalálói tevékenységen alapul-e (**szabadalmazhatóság kérdése**);
- (ii) másrészt annak eldöntésére, hogy egy későbbi megoldás beleesik-e az igénypont oltalmi körébe, vagyis az igényponti jellemzők ráolvashatók-e a későbbi megoldásra (**oltalom terjedelme és szabadalombitorlás kérdése**).
- (iii) harmadrészt annak eldöntésére, hogy megengedhető-e egy új igénypont felírása, illetve egy meglévő igénypont módosítása az elismert bejelentési napon benyújtott anyagok (leírás, igénypontok, rajzok) alapján (**bővítő értelmű módosítások kérdése**);
- (iv) negyedrészt annak eldöntésére, hogy egy későbbi bejelentés igénypontját, mikor illeti meg egy korábbi bejelentés elsőbbsége, vagyis mikor tekinthető úgy, hogy a későbbi bejelentés igénypontja *ugyanazon találmányra* vonatkozik, mint amelyet a korábbi bejelentés feltár (**elsőbbség kérdése**).

A fenti kérdéskörök tárgyalásához egy olyan matematikai modell bevezetését javaslom, amelynek segítségével az igénypontok elemzése leegyszerűsíthető, sőt, részben akár automatizálható is.

I. Fejezet - Az európai szabadalmi rendszer jogforrásainak rövid áttekintése

A magyarországi jogforrási rendszert, illetve a magyar szabadalmi jog alapvető szabályozását ismertnek tekintem, ezért ennek a részletes tárgyalásától itt eltekintek.¹² Az európai szabadalmi rendszer jogforrási rendszere azonban tapasztalataim szerint még a jogi szakma képviselői számára is kevésbé ismertek Magyarországon, ezért ennek az áttekintését

¹² Érdemes megjegyezni, hogy Magyarországon a szabadalmi jog anyagi részét az Szt. adja meg, illetve a Magyarországon érvényes európai szabadalmak esetében az ESZE, míg az eljárási jog esetében háttérjogszabályként megjelenik a Ket. is (ld. Bende-Szabó et al. 2009), sőt az SZTNH döntéseinek felülvizsgálata során valamint a nemperes iparjogvédelmi eljárások keretében a Pp is (ld. Kengyel 2008). Az általános magyar jogforrási rendszer áttekintéséhez ld. pl. Kukorelli 2007, valamint a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvényt, amely felváltotta az 1987. évi XI. törvényt, továbbá az Alaptörvényt valamint Csink et al. 2012.

elengedhetetlennek érzem az ESZH által figyelembe vett jogforrásokban megjelenő joggyakorlat matematikai modellezésének bemutatása előtt.¹³

Európai szabadalmi rendszer alatt az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE), mint nemzetközi szerződés által meghatározott jogrendszert értem, mint ahogy azt az ESZE 1. cikke is deklarálja:

ESZE 1. cikk - A szabadalmak megadására vonatkozó európai jog

Ezzel az Egyezménnyel a Szerződő Államoknak a találmányi szabadalmak megadására vonatkozó közös jogrendje jön létre.

Jelen tanulmányban az Európai Szabadalmi Egyezmény 2010. évi 14. kiadását vesszük alapul, amely az ESZE jelentős felülvizsgálatát jelentő, 2007. december 13-án hatályba lépett 13. kiadáshoz képest csak a jelen dolgot nem érintő módosításokat tartalmaz. Az ESZE 13. kiadása óta hatályos szövegekre (így a jelenleg hatályos 14. kiadásra is), mint ESZE 2000, míg a korábban hatályos szövegre, mint ESZE 1973 szoktak hivatkozni. Az egyszerűség kedvéért azzal a konvencióval élek, hogyha semmilyen megkülönböztetést nem használok, akkor ESZE alatt a hatályos szöveget értem.

Itt említem meg az európai szabadalmi rendszer legfőbb szerveit is. Az ESZE 4. cikke létrehozta az Európai Szabadalmi Szervezetet, amely az Európai Szabadalmi Hivatalból (továbbiakban ESZH), mint végrehajtó szervből, valamint az ezt felügyelő Igazgatótanácsból áll:

ESZE 4. cikk - Európai Szabadalmi Szervezet

(1) Ezzel az Egyezménnyel létrejön az Európai Szabadalmi Szervezet (a továbbiakban: Szervezet). A Szervezet igazgatási és pénzügyi önállósággal rendelkezik.

(2) A Szervezet szervei:

- a) az Európai Szabadalmi Hivatal;*
- b) az Igazgatótanács.*

(3) A Szervezet feladata az európai szabadalmak megadása. Ezt a feladatot - az Igazgatótanács felügyeletével - az Európai Szabadalmi Hivatal látja el.

A továbbiakban röviden áttekintjük az európai szabadalmi rendszer jogforrásait.¹⁴

¹³ Itt jegyzem meg, hogy folyamatban van az ún. egységes hatályú európai szabadalom szabályozásának a kidolgozása is, amelyet jelenleg az ESZE 142. cikke szerinti sajátos egyezményként kívánnak létrehozni. Ez azt jelenti, hogy az egységes hatályú európai szabadalmat az ESZH fogja engedélyezni az ESZE alapján, és csak a megadást követően jelentkeznek a "hagyományos" európai szabadalomhoz képesti eltérések - elsősorban a területi hatályra és a későbbi jogviták fórumára nézve. Bővebben ld. Palágyi 2011. Mivel a jelen értekezés központi elemét képező matematikai formalizmus szempontjából irreleváns, hogy a megadást követően milyen jogi rezsim alá kerül a szabadalom, ezért eltekintek az egységes hatályú európai szabadalom szabályozási törekvéseinek és aktuális koncepciójának bemutatásától, ami mennyiségére, jelentőségére, és szakmai vitatottságára (ld. pl. Schade 2011) tekintettel akár önálló értekezés tárgya is lehetne.

¹⁴ Mivel az európai szabadalmi rendszer az Európai Szabadalmi Egyezményen, mint nemzetközi szerződésen alapul, ezért a jogforrások tágabb értelmezése is elképzelhető a nemzetközi jog általános jogforrásaival kiegészítve (ld. pl. Bruhács 2008, 2009), itt azonban csak az európai szabadalmi rendszerhez szorosan kapcsolódó, az ESZH által is rendszeresen alkalmazott és hivatkozott jogforrásokat tekintem át.

1. Jogszabály szintű jogforrások

Az ESZE preambulumból és cikkekből épül fel, amelyeket kiegészítenek az ESZE szerves részét képező Végrehajtási Szabályzat szabályai.

Az ESZE 164. cikk (1) bekezdésének értelmében a Végrehajtási Szabályzaton kívül az ESZE szerves részét képezik még a Jegyzőkönyvek (a határozatok elismeréséről szóló jegyzőkönyv, a kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv, a központosításról szóló jegyzőkönyv, valamint a 69. cikk értelmezéséről szóló jegyzőkönyv).

ESZE 164. cikk - A Végrehajtási Szabályzat és a jegyzőkönyvek

(1) A Végrehajtási Szabályzat, a határozatok elismeréséről szóló jegyzőkönyv, a kiváltságokról és mentességekről szóló jegyzőkönyv, a központosításról szóló jegyzőkönyv, valamint a 69. cikk értelmezéséről szóló jegyzőkönyv ennek az Egyezménynek a szerves részét képezi.

Az ESZE 164. cikke egyben a hierarchiát is kijelöli az ESZE cikkei és a Végrehajtási Szabályzat szabályai között:

ESZE 164. cikk (2) Ezen Egyezmény és a Végrehajtási Szabályzat rendelkezései közötti eltérés esetén az Egyezmény rendelkezései az irányadók.

Az ESZE, mint Egyezmény (tehát az ESZE cikkei) valamint ESZE Végrehajtási Szabályzata közti jogforrási hierarchiát jól tükrözi az ezeket Magyarországon kihirdető jogszabályok hierarchiája - míg az ESZE 13. kiadásának preambuluma és cikkei a 2007. évi 130 törvény hirdette ki, addig a Végrehajtási Szabályzatot csak kormányrendelet (a 319/2007. (XII. 5.) Korm. rendelet). Az ESZE cikkeit tehát törvény szintű jogforrásoknak, míg az ESZE Végrehajtási Szabályzatát kormányrendelet szintű jogforrásnak lehet tekinteni.

Az ESZH díjait és a díjfizetéssel kapcsolatos eljárásjogi szabályokat lefektető Díjrendeletet ("Rules relating to Fees") szintén a jogszabály szintű jogforrások közé sorolom, habár ez nem képezi részét az ESZE-nek. A besorolást a kibocsátó szerv, azaz az Igazgatótanács indokolja, mivel a Végrehajtási Szabályzat, illetve az ESZE-ben lefektetett határidők, valamint az ESZE egyes fejezeteinek módosítása szintén az Igazgatótanács hatáskörébe van utalva:

ESZE 33. cikk - Az Igazgatótanács hatásköre meghatározott esetekben

(1) Az Igazgatótanács hatáskörébe tartozik, hogy módosítsa:

- a) az ebben az Egyezményben megállapított határidőket;*
- b) ezen Egyezmény II - VIII. részeit és a X. részét, valamint ezeket összhangba hozza a szabadalmakkal kapcsolatos nemzetközi szerződésekkel vagy a szabadalmakkal kapcsolatos Európai Közösségi joggal;*
- b) a Végrehajtási Szabályzatot.*

(2) Az Igazgatótanács hatáskörébe tartozik - ezzel az Egyezménnyel összhangban - a következő rendelkezések elfogadása és módosítása:

- a) a Pénzügyi Szabályzat;*
- b) az Európai Szabadalmi Hivatal állandó alkalmazottaira vonatkozó Szolgálati Szabályzat, az egyéb alkalmazottakra vonatkozó alkalmazási feltételek, az állandó, illetőleg egyéb alkalmazottak illetménytáblája, valamint az egyéb kiegészítő juttatások természetével és odaítélésével kapcsolatos szabályok;*
- c) a Nyugdíjszabályzat és az illetmények növekedésével összhangban álló nyugdíjmelés;*

- d) a Díjszabályzat;
e) az Igazgatótanács Ügyrendje.

A fenti cikkből látható, hogy a Díjszabályzat mellett számos más szabályzat kiadásának és módosításának a joga is az Igazgatótanács hatáskörébe van utalva. Ezekkel azonban - csekély szabadalmi eljárásjogi relevanciájuk miatt - részletesebben nem foglalkozom.

2. Az ESZH "egyéb jogi eszközei"

Ezt a jogforrási kategóriát a miatt neveztem el így, mert leginkább a korábban hatályos jogalkotási törvényben (1987. évi XI. törvény) meghatározott állami irányítás egyéb jogi eszközeihez hasonlítható, kiváltképp a jogi iránymutatások keretében a miniszter és az országos hatáskörű szerv vezetője által kibocsátott irányelvekkel mutat hasonlóságot. A hatályos jogalkotásról szóló 2010. évi 130. törvény terminológiája szerinti közjogi szervezetszabályozó eszközök ezt a kategóriát már nem fedik.

2.1 Normatív felhívások és döntések

Az ESZE mellett további jogforrást jelent az ESZH által kibocsátott felhívások¹⁵, valamint az ESZH Elnökének a felhívásai és döntései¹⁶, amelyeket egyaránt a Kiegészítő szabályok gyűjteményében¹⁷ adnak közre. Ezek a normatív felhívások és döntések elsősorban az eljárások gyakorlati kérdéseit, illetve adminisztratív oldalát szabályozzák, illetve az eljárásjogi változásokkal kapcsolatos tudnivalókról informálnak. Kibocsátásuk többnyire az ESZE cikkein, az ESZE-hez csatolt Végrehajtási Szabályzat szabályain vagy az ESZH díjait tartalmazó Díjrendeleten¹⁸ alapul.

3.1 Módszertani útmutató

A **Módszertani útmutató**¹⁹ az ESZH alkalmazottainak szóló belső útmutató, amely az ESZE-t kiegészítendő, öt kötetben szabályozza az ESZH előtt folyó eljárások pontos ügymenetét, az ESZH és a felek jogait és kötelezettségeit. A Módszertani útmutató, illetve annak minden módosítása az ESZH elnökének utasítása alapján kerül kiadásra, amire az Elnököt az ESZE 10. cikk (1) bekezdése és (2) bekezdésének (a) pontja jogosítja fel:

ESZE 10. cikk - Irányítás

(1) Az Európai Szabadalmi Hivatal az elnök irányítja, aki a Hivatal tevékenységéért az Igazgatótanácsnak tartozik felelősséggel.

(2) E célból az elnök különösen a következő feladat- és hatáskörrel rendelkezik:

a) megteszi az Európai Szabadalmi Hivatal működésének biztosításához szükséges valamennyi intézkedést, ideértve a belső igazgatási előírások kiadását és a nyilvánosságnak szánt iránymutatások közzétételét;

¹⁵ "Notice from the EPO" néven az ESZH Official Journal nevű kiadványában kerülnek közzétételre.

¹⁶ "Notice of the President" és "Decisions of the President" néven az ESZH Official Journal nevű kiadványában kerülnek közzétételre.

¹⁷ "Ancillary Regulations to the European Patent Convention" néven az ESZH Official Journal nevű kiadványában kerül meghirdetésre.

¹⁸ "Rules relating to Fees" néven két évente az ESZH Official Journal nevű kiadványában kerül meghirdetésre.

¹⁹ Guidelines for Examination in the European Patent Office - röviden: GL. Az ESZH honlapján teszik közzé, a frissítésekkel együtt: <http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/guidelines.html>.

A Módszertani útmutató valójában az ESZH kialakult joggyakorlatát tükrözi - többnyire tartalmazza a Fellebbezési Tanácsok, illetve a Bővített Fellebbezési Tanács fontosabb döntéseit is. Ugyanakkor a Módszertani útmutató csak szokásjogi erővel bír. Mint elnöki utasítás, az ESZH alkalmazottait elvileg kötelezi, és több döntés is leszögezi²⁰, hogy az ESZH előtti eljárásban a felek joggal várhatják el, hogy az első fok követi a kialakult joggyakorlatot, azonban a Fellebbezési Tanácsokat már nem köti a Módszertani útmutató, döntéseikben az ott lefektetett joggyakorlattól akár indoklás nélkül is eltérhetnek.

3.2 Jogi útmutatók

További fontos szokásjogi jogforrást jelent a korábban említett Kiegészítő szabályok gyűjteményének részét képező Jogi útmutatók²¹ néven kiadott, jogeseteken alapuló áttekintők, amelyek fontosabb eljárásjogi kérdésekben adnak iránymutatást.

3. Kvázi bírósági döntések - precedensjogi jogforrások

Az ESZE-en kívül az európai szabadalmi rendszer alapvető módon támaszkodik az európai szabadalmi rendszer kvázi bírósági fórumaként működő Fellebbezési Tanácsok (Műszaki és Jogi Tanácsok), illetve a Bővített Fellebbezési Tanács döntéseire.

Az ESZE 23. cikkének (3) bekezdése szerint a Bővített Fellebbezési Tanácsot és a Fellebbezési Tanácsokat kizárólag az ESZE köti, tehát sem az ESZH Módszertani útmutatója, sem más jogforrás. Ez a szabályozás biztosítja a joggyakorlat fejlődését, hiszen a Tanácsok, bizonyos megkötések mellette, döntéseikben akár el is térhetnek a kialakult (és például a Módszertani útmutatóban is lefektetett) joggyakorlattól. Ezek a döntések egyrészt magyarázó, másrészt joghézag pótló szerepet töltenek be. A Fellebbezési Tanácsok és a Bővített Fellebbezési Tanács döntései adott esetben árnyalhatják, igen ritka esetben akár felül is írhatják a cikkekben és a végrehajtási szabályokban lefektetett elveket, követelményeket (bár ez elvileg ellentmond az ESZE 23. cikk (3) bekezdésének).

A Fellebbezési Tanácsok az ESZH előtt folyó eljárásokban a másodfokon eljáró döntéshozó testületet jelentik.

A Bővített Fellebbezési Tanács az ESZE 1973 még semmilyen formában nem jelentett fellebbezési fórumot a másodfok döntéseire nézve, hanem kizárólag jogegységesítő, illetve jogértelmező szerepet töltött be:

ESZE 112. cikk - A Bővített Fellebbezési Tanács határozata vagy véleménye

(1) Az egységes jogalkalmazás biztosítása érdekében, vagy, ha elvi jellegű jogkérdés merül fel

a) a fellebbezési tanács eljárása során - hivatalból vagy a fellebbezésben részt vevő fél kérelmére - bármely kérdést a Bővített Fellebbezési Tanács elé terjeszt, ha megítélése szerint e célokból arról határozni szükséges. Ha a fellebbezési tanács a kérelmet elutasítja, ügydöntő határozatában ezt külön meg kell indokolnia;

b) az Európai Szabadalmi Hivatal elnöke a Bővített Fellebbezési Tanács elé jogkérdést terjeszthet akkor, ha két fellebbezési tanács egy adott kérdésben egymástól eltérő határozatot hozott.

²⁰ Ld. pl. G5/88.

²¹ Legal Advice című fejezet az ESZH "Ancillary Regulations to the EPC" című kiadványán belül, ld. <http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/ancillary.html>

(2) Az (1) bekezdés a) pontjában meghatározott esetekben a fellebbezési eljárásban félként részt vevő felek a Bővített Fellebbezési Tanács előtti eljárásban félként vesznek részt.

(3) A Bővített Fellebbezési Tanácsnak az (1) bekezdés a) pontjában említett határozata köti a fellebbezési tanácsot az adott fellebbezést illetően.

Az ESZE 2000 ehhez képest annyiban jelent változást, hogy az ESZE 112a cikkének (2) bekezdésében és a Végrehajtási Szabályzat 104. szabályában taxatív felsorolt rendkívül súlyos eljárási hibának minősülő esetekben felülvizsgálati kérelmet lehet benyújtani a Bővített Fellebbezési Tanácshoz valamely Fellebbezési Tanács döntésével szemben. A Bővített Fellebbezési Tanács ilyenkor is csak a nevesített eljárásjogi hibát vizsgálhatja - amennyiben helyt ad a kérelemnek a korábbi döntést hatályon kívül helyezi, és a Fellebbezési Tanácsot új eljárásra utasítja. A Bővített Fellebbezési Tanácsnak sokkal korlátozottabb a felülvizsgálati jogköre, mint például a magyar Legfelső Bíróságnak, mivel még az eljárásjogi kérdésekből sem vizsgálhat tetszőlegesen, csak azt a mindösszesen hét "minősített" eljárásjogi hibát, amelyet a 112a cikk és a 104. szabály kifejezetten felsorol.

A Bővített Fellebbezési Tanács döntéseinek a követését elsősorban a Fellebbezési Tanácsok Eljárási Szabályzata²² biztosítja. Amennyiben egy Fellebbezési Tanács döntésében el kíván térni egy korábbi Bővített Fellebbezési Tanács döntéstől, akkor a jogkérdést előzetesen a Bővített Fellebbezési Tanács elé kell terjesztenie²³, vagyis egy Fellebbezési Tanács nem írhat önkényesen felül egy Bővített Fellebbezési Tanács döntést.

Ezzel szemben, ha csak egy másik Fellebbezési Tanács döntéstől kíván eltérni, úgy erről kizárólag az ESZH Elnökét köteles értesíteni²⁴, aki az ESZE 112. cikkének (1)(b) bekezdésében ráruházott jogánál fogva mérlegelheti, hogy az egységes joggyakorlat biztosításának érdekében szükséges-e a Bővített Fellebbezési Tanács elé terjeszteni a jogkérdést.

Az ESZH Módszertani útmutatójában adott jogértelmezéstől való eltérés esetén a Fellebbezési Tanácsnak azt még külön indokolnia sem kell, ám megteheti, ha az indoklást a döntés megértéséhez szükségesnek látja.²⁵

A Fellebbezési Tanácsok döntései az ESZE szerint semmilyen tekintetben nem minősülnek jogforrásnak²⁶, azonban az igen szűk körű felsőbb kontrol és a felülvizsgálati lehetőség korlátozott volta miatt saját döntéseik erejénél fogva a gyakorlatban mégis azzá erősödtek.

Külön érdekessége a Fellebbezési Tanácsok precedens jogának, hogy az amúgy nagymértékben a német jogrendszer sajátosságait követő európai szabadalmi rendszerben az angol-szász típusú bírói precedensjog jegyeit fedezhetjük fel benne.²⁷ Szemben a kontinentális bírói precedens joggal, amelynél több, egy irányba mutató bírói döntés egy bírói gyakorlatba összeolvadva adja meg egy-egy szituációra a követendő normát, az európai szabadalmi rendszerben gyakran a Fellebbezési Tanácsok egyes döntései jelentik a precedensjogot, jobban mondva ezen döntések *ratio decidendi*-je. Az egyes döntések önálló precedens jogi

²² Rules of Procedure of the Boards of Appeal (rövidítés: RoP BoA)

²³ RoP BoA 16. cikk

²⁴ RoP BoA 15. cikk (1) bekezdés

²⁵ RoP BoA 15. cikk (2) bekezdés

²⁶ Szemben a Bővített Fellebbezési Tanács döntéseivel, amelyeknek az ESZE 112 cikke az egységes jogalkalmazás és a szükséges jogfejlődés biztosítása végett kifejezetten ilyen szerepkört szán

²⁷ Ld. Pokol 2005.

szerepét látszik megerősíteni a T234/86-os döntés is, amely a Fellebbezési Tanácsok, illetve a Bővített Fellebbezési Tanács döntéseinek fontosságát leszögezve kimondja, hogy egy érvényben lévő Fellebbezési vagy Bővített Fellebbezési Tanács döntésétől való eltérés első fokon olyan súlyos eljárási hibának minősül, amely esetén a fellebbezőnek az ESZE Végrehajtási Szabályzatának 103. szabálya értelmében visszajár a fellebbezési díj.

Szintén az egyes döntések önálló precedensjogi értékét növeli, hogy a fontosabbnak ítélt döntéseket az ESZH rendszeresen publikálja az Official Journalban. A jogértelmezést és jogalkalmazást alapvető módon meghatározó Fellebbezési Tanácsi és Bővített Fellebbezési Tanácsi döntéseket²⁸ szintén az ESZH által kiadott "Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office" című könyv tartalmazza összegyűjtve.

Itt jegyzem meg, hogy a Fellebbezési Tanácsok döntéseit Műszaki Tanács esetén T-vel, Jogi Tanács esetén J-vel jelölik, a Bővített Fellebbezési Tanács döntéseit pedig egységesen G-vel jelölik.

3. Általános eljárásjogi jogelvek

Egyéb szabályozás hiányában az **ESZE 125. cikke** a Szerződő Államokban általánosan elfogadott eljárásjogi elvek alkalmazását írja elő:

ESZE 125. cikk - Általános alapelvek alkalmazása

Ha ez az Egyezmény valamely kérdésben nem tartalmaz eljárási rendelkezéseket, az Európai Szabadalmi Hivatal a Szerződő Államokban általánosan elismert eljárásjogi elveket veszi figyelembe.

Ilyen fontos eljárásjogi elv például a jóhiszeműen eljáró felek védelme²⁹ vagy a felek közti egyenlő bánásmód elve³⁰.

4. Travaux Préparatoires - az ESZE előkészítő anyagai

Az ESZE 1973-at előkészítő anyagok (*travaux préparatoires*³¹) közül elsősorban a müncheni diplomáciai konferencia dokumentációit szokták említeni³². A *travaux préparatoires*, mint jogforrás szerepe ez ideig igen csekély volt. Elvértve találunk a Fellebbezési Tanácsok és a Bővített Fellebbezési Tanács döntéseiben hivatkozást, illetve elemzést az ESZE 1973 előkészítő anyagaina vonatkozóan³³.

Az ESZE 2000-rel bevezetett változásokat tárgyaló *travaux préparatoires* aktualitása révén, és kiforrott joggyakorlat hiányában fokozott érdeklődésre tarthat számot. Az ESZE 2000 előkészítő anyagai elérhetőek összegyűjtve az ESZH honlapján.³⁴

²⁸ Ún. "landmark decision"-nek minősülő döntések.

²⁹ Ld. G5/88 döntés.

³⁰ Ld. G1/86 döntés.

³¹ Travaux Préparatoires to the EPC: <http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/archive/documentation/travaux-preparatoires.html>

³² Munich Diplomatic Conference for the Setting Up of a European System for the Grant of Patents (1973)

³³ Ld. pl. G1/05 - megosztott bejelentés utólagos módosításának kérdésében

³⁴ <http://www.epo.org/patents/law/legal-texts/epc2000/travaux.html>

5. A legképzettebb jogtudósok munkái

Az ESZH Fellebbezési Tanácsainak, különösen a Bővített Fellebbezési Tanácsának döntéseiben gyakran találunk kiváló jogtudósok munkásságára, műveire való hivatkozásokat, mint alátámasztó érveket. A jogtudomány illetően figyelembevétele a magyar bírói gyakorlatban nem szokás³⁵, elvéve találhatunk olyan felsőbbbírósági döntést, amely esetleg a kódexjellegű törvényekhez írt kommentárookra hivatkozik.³⁶ Ez a szemlélet azonban a nemzetközi jog területén egyáltalán nem idegen, hiszen a Nemzetközi Bíróság Statútumának 38. cikke is megemlékezik a "különböző nemzetek legkiválóbb tudósainak tanításáról" a Bíróság által alkalmazandó források között³⁷.

6. A jogforrások hierarchiája

Az európai szabadalmi rendszer jogforrásai valamelyest hierarchikus sorrendet határoznak meg. A hierarchiában a legmagasabb rendűek az ESZE cikkei, ezért ellentmondás esetén a cikkek elsőbbséget élveznek a végrehajtási szabályokkal szemben.

A Fellebbezési Tanácsok, illetve a Bővített Fellebbezési Tanácsok elvileg alá vannak rendelve az ESZE-nek, azonban döntéseikben alapvető módon befolyásolják az írottjogi szöveg értelmezését, időről-időre a Kibővített Fellebbezési Tanács jogfejlesztő tevékenysége keretében át is törli egyes írottjogi rendelkezések érvényét.³⁸

A normatív felhívások és döntések közül kiemelkednek azok, amelyekre az ESZE kifejezett felhatalmazást tartalmaz. Sok esetben az ESZE az ESZH Elnökére hárít bizonyos szabályozási feladatokat. Például az ESZE 2. szabálya az Elnököt ruházza fel az iratok személyes vagy postai úttól eltérő benyújtásának szabályozásával³⁹. Hasonlóan a 152(1) szabály az Elnökre bízta a képviseleti meghatalmazás szükségességének meghatározását⁴⁰.

³⁵ Ld. Pokol 2008.

³⁶ Ezzel szemben Németországban a középkorra visszanyúló komoly hagyománya van a "professzori jog" kiemelkedő szerepének. Az 1400-as évek közepétől szokássá vált Németországban, hogy a bíróságok az ítélethozatalt az egyetemeken alakult professzori bírósági testületeknek (ún. Spruchkollegium-oknak) adták át. A jogász professzoroknak az ítékezésbe való belefolyását jelentette a pert megelőző konzíliumadás is, aminek komoly eljárásjogi konzekvenciái voltak - ha a peres fél számára kedvező döntést valószínűsítő konzíliummal vágott bele a perbe, akkor pervesztesség esetén sem kellett a perköltségeket állnia. A jogászprofesszori konzíliumadás ugyan átfelldött eljárásjogi privilégiumoktól mentes szakvéleményadássá, és egy 1879-es bírói reform formálisan is megtiltotta az ítélező fakultások működését, azonban a német jogtudósok jogelméleti munkáinak kiemelkedő szerepe és tisztelete a későbbiekben is hatással maradt a német ítélezési gyakorlatra. Ilyen történeti háttérrel nem meglepő, hogy a müncheni székhelyű Bővített Fellebbezési Tanács, de még a Fellebbezési Tanácsok sem idegenkednek az elismert jogtudósok munkáinak idézésétől.

³⁷ Ld. Bruhács 2008, 2009.

³⁸ Például az ESZE 122(1) cikke egyértelműen csak a bejelentő vagy a szabadalmas számára teszi lehetővé a jogokba való visszahelyezést. Ezt a korlátozást a G1/86 döntés feloldja annak a felszólalónak az esetében, aki a felszólalás tárgyában hozott döntés fellebbezésekor elmulasztja az ESZE 108. cikkben szereplő négy hónapos határidőt a fellebbezés részletes indoklásának benyújtására. A döntés az egyenlő elbánásmód elvére hivatkozik, kimondván, hogy *inter partes* eljárásban a felszólaló számára ugyanolyan jogorvoslati lehetőségeket kell biztosítani, mint a szabadalmas számára. Számos hasonló példa van az ESZE újraértelmezésére vagy felülbírálására Fellebbezési Tanács, de főleg a Bővített Fellebbezési Tanács döntésein keresztül.

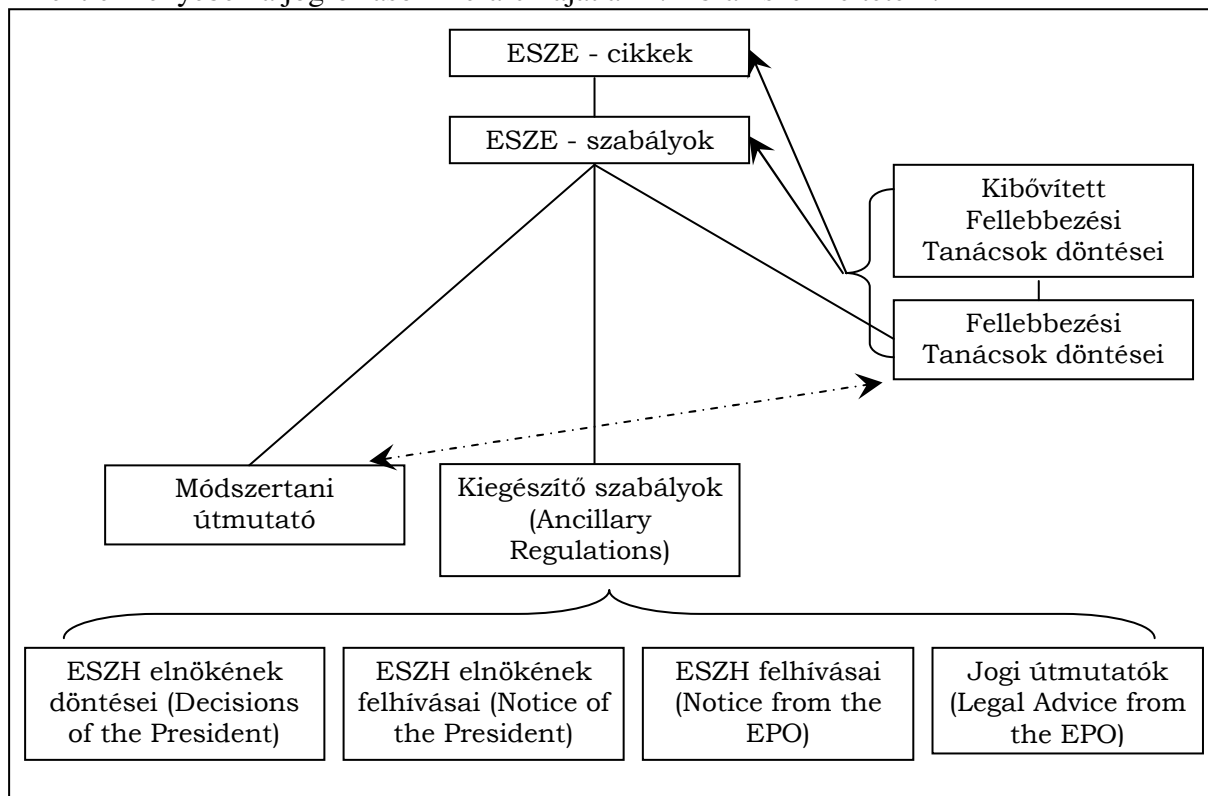
³⁹ lásd az ESZH Elnökének 2007. 07. 12-i döntése iratok faxon és elektronikus úton történő benyújtásáról, Spec. Ed. 3 of OJ 2007, A.3, A.4

⁴⁰ lásd Spec. Ed. 3 of OJ 2007, L.1, miszerint az epi által vezetett hivatásos képviselők listáján szereplő képviselőknek nem kell képviseleti meghatalmazást benyújtaniuk, elegendő, ha egyoldalúan bejelentik a képviseletet

Az ESZH felhívásai többnyire közérdekű információkat tartalmaznak, például az ilyen felhívások közt szerepelnek a kiterjesztési államokra vonatkozó egyezmények is.

A szokásjogi jogforrások elvileg kiegészítő szerepet töltenek be az összes többi jogforrás mellett, azonban a G5/98 döntés a szokásjogi jogforrásokat is felemeli legalább a normatív felhívások és döntések szintjére, azzal a megállapítással, hogy az ESZH előtti eljárásban résztvevő fél joggal várhatja el, hogy legalább az első fok nem tér el a kialakult joggyakorlattól, illetve a fenti jogforrásokban foglaltaktól.

A fentiek fényében a jogforrások hierarchiáját az 1. Ábrán szemléltetem.

1. Ábra: Az ESZE-hez kapcsolódó jogforrások hierarchiájának szemléltetése

II. Fejezet - Szabadalmazhatóság

1. Szabadalmazhatóság, technika állása

A szabadalmat szokás egyfajta társadalmi szerződésként is megragadni⁴¹, vagyis olyan szerződésként, amelyet a feltaláló vagy jogutódja köt a társadalommal. Ezt a szemléletet tükrözi az 1995. évi XXXIII. törvény (továbbiakban Szt.) indoklása is⁴²:

"A szabadalmi oltalom (...) a találmány nyilvánosságra hozatala fejében időleges hasznosítási monopóliumhelyzetet biztosít."

⁴¹ Más szokásos elméleti megközelítésekhez ld. Bobrovsky 1995. Az Európai Unió Bírósága által alkalmazott koncepciók áttekintéséhez ld. Keeling 2003.

⁴² Az Szt. indoklásában megjelenő filozófiát szokás szerződési elméletnek ("contract theory") vagy feltárási elméletnek ("disclosure theory") is nevezni. Ld. Denicoló 2004.

Ezzel összhangban a szabadalmazhatóságnak két alapvető kritériuma, hogy az igénypont által meghatározott találmány legyen új és alapuljon feltalálói tevékenységen.⁴³

Ezekben a kérdésekben lényegében egyformán fogalmaz az Szt. és az ESZE:

Szt. 2. § (1) Új a találmány, ha nem tartozik a technika állásához.

ESZE 54. cikk - Újdonság

(1) A találmányt újnak kell tekinteni, ha az nem tartozik a technika állásához.

A feltalálói tevékenység jogszabályi szabályozása szintén azonos:

Szt. 4. § (1) Feltalálói tevékenységen alapul a találmány, ha a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló.

ESZE 56. cikk - Feltalálói tevékenység

A találmányt feltalálói tevékenységen alapulónak kell tekinteni, ha az a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló. [1. mondat]

Az egyezés nem véletlen, az új Szt. (vagyis az 1995. évi XXXIII. tv.) megalkotásakor egyik elsődleges szempont volt az ESZE-hez való csatlakozást előkészítő jogharmonizáció megteremtése. Az ESZE-hez való csatlakozás kezdeményezését a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló 1991. december 16-i Brüsszelben aláírt Európai Megállapodás 65. cikkének (2) bekezdése írta elő.⁴⁴ Ugyan a csatlakozás kezdeményezése nem jelentett kötelezettséget magához a csatlakozáshoz, azonban a jogharmonizációt már ez is indokolta és szükségessé tette.⁴⁵

1.1

Az ESZE-nek megfelelően került bevezetésre a technika állásának a fogalma is, amely áll egyrészt a "nyilvános" technika állásából és a "teljes kiterjesztésű" technika állásából - anélkül, hogy ezek az elnevezések speciálisan megjelenjenek akár a magyar, akár az európai jogszabály szövegében.⁴⁶

A nyilvános technika állását az Szt. 2. § (2) bekezdése, illetve az ESZE 54. cikkének (2) bekezdése adja meg:

Szt. 2. § (2) A technika állásához tartozik mindaz, ami az elsőbbség időpontja előtt írásbeli közlés, szóbeli ismertetés, gyakorlatbavétel útján vagy bármilyen más módon bárki számára hozzáférhetővé vált.

ESZE 54. cikk (2) *A technika állásához tartozónak minősül mindaz, ami az európai szabadalmi bejelentés bejelentési napja előtt írásbeli vagy szóbeli ismertetés, illetve használat útján vagy bármilyen más módon a nyilvánosság számára hozzáférhetővé vált.*

Vagyis a nyilvános technika állása a bejelentési nap, illetve az elsőbbség időpontja előtt bárhol a világon nyilvánosságra jutott összes információt takarja. Ha a találmány a technika

⁴³ Ld. még Kacsuk 2010a.

⁴⁴ Ld. Ficsor 2006a.

⁴⁵ Ld. Ficsor 2006b.

⁴⁶ Ld. 1995. évi XXXIII. tv. miniszteri indoklása.

állásához képest nem új, akkor megalkotása legfeljebb szubjektív teljesítményként értékelhető, hiszen ahhoz a feltaláló elméletileg "készen" hozzáférhetett. A szubjektív teljesítmény értékelésére nyilvánvalóan nem lehet mód egy mindenki felé azonos mércét állító objektív jogrendszer keretében, ezért a jogalkotó kategorikusan kizárja a bárki számára korábbitól megismerhető találmányok oltalmazását.

Érdekes megvizsgálni a nyilvános technika állásának szerepét a gazdasági jogelmélet alapkonceptióit szem előtt tartva⁴⁷. Ha abból indulunk ki, hogy a feltaláló, illetve jogutódja a hasznosítási monopoljogot annak a társadalmi haszonnak a fejében kapja, hogy a találmányt közkinccsé teszi, akkor megállapíthatjuk, hogy a nyilvános technika állásából korábbitól fogva objektíve megismerhető találmány esetében elvileg hiányzik a társadalom számára a hasznosság (hiszen a találmány amúgy is bárki számára hozzáférhető volt). A társadalomnak nem fűződik gazdasági érdeke ahhoz, hogy az ilyen "ismert" találmányokat monopoljogokkal jutalmazza. Ezzel összhangban az ismert találmányokat sem az Szt., sem az ESZE nem részesíti szabadalmi oltalomban.

Am a társadalom számára adott esetben az is hasznos lehet, ha a feltaláló olyan találmányt tár fel, amely ugyan világszinten objektíve hozzáférhető, de az adott országban nem volt egy szabadalmi hivatali újdonságkutatásának ráfordításával fellelhető. Ebben az esetben a találmány mindaddig oltalomban részesül, amíg valakinek nem sikerül az objektíve létező újdonságrontó anyagot feltárnia, és az alapján a szabadalmat megsemmisítenie. Az objektíve ismert, de az adott országban nem hozzáférhető találmány társadalmilag annál értékesebb, minél nehezebb a már korábbitól létező ismeretanyagot fellelni, és minél nehezebb azt fellelni, annál tovább élvez a szabadalmas a neki "tévedésből" odaítélt monopoljogokat. Végeredményben a rendszerbe eleve kódolva van az objektíve létező találmányok újbóli feltalálásának a társadalmi hasznossággal arányos jutalmazása. Ugyan az utólag feltárt újdonságrontó anyag alapján a szabadalmat meg lehet semmisíteni, még hozzá a keletkezésére visszaható hatállyal, azonban a szabadalmas és a feltaláló által felvett díjaknak csak azt a részét lehet visszakövetelni, amelyet a találmány hasznosításából származó gazdasági előnyök nem fedeztek (Szt. 43. §). Tehát - feltéve, hogy a találmány a társadalom számára valóban hasznos, ami maga után vonja a gazdasági értékesítés lehetőségét - a szabadalmas, illetve a feltaláló összességében profitál az objektíve létező, de nehezen hozzáférhető találmány újbóli feltalálásából és közkinccsé tételéből.

1.2

A technika állásának másik részét az ún. teljes kiterjesztésű technika állása képezi, amelyet a *kettős szabadalmazás kizárásának* technikai megoldásaként szoktak alkalmazni.⁴⁸ A teljes kiterjesztésű technika állásának bevezetésével a Magyarországon vagy Magyarországra kiterjedő hatállyal benyújtott korábbi elsőbbségű szabadalmi bejelentéseket (bizonyos feltételekkel) akkor is a technika állásához tartozónak minősíti a törvény, ha a bejelentés tényleges közzététele későbbi, mint a vizsgált szabadalmi bejelentés elsőbbsége. Ebben az esetben tehát a feltaláló objektíve sem ismerhette meg a találmány tárgyát korábbi nyilvánosságra jutásból, mégis elesik a szabadalomhoz való jogtól.

Szt. 2. § (3) *A technika állásához tartozónak kell tekinteni az olyan korábbi elsőbbségű belföldi szabadalmi vagy használati mintaoltalmi bejelentés tartalmát is, amelyet a bejelentési eljárásban az elsőbbségi időpontot követően tettek közzé, illetve hirdettek meg. Az ilyen európai szabadalmi bejelentés [84/B. § (2) bek.] és nemzetközi szabadalmi bejelentés [84/P. §*

⁴⁷ Ld. Landes et al. 2003.

⁴⁸ Vö. Harrison et al. 2009

(1) bek.] tartalmát csak az e törvényben külön meghatározott feltételekkel [84/D. § (2) bek. és 84/T. § (2) bek.] kell a technika állásához tartozónak tekinteni. E rendelkezések alkalmazásában a kivonat nem tartozik a bejelentés tartalmához.

A teljes kiterjesztésű technika állásának magyarországi szabályozása hűen követi az ESZE-ben kijelölt utat:

ESZE 54. cikk (3) *A technika állásához tartozónak kell tekinteni továbbá az olyan európai szabadalmi bejelentések eredetileg benyújtott szövegének tartalmát is, amelyeknél a bejelentés napja megelőzi a (2) bekezdésben megjelölt napot, és amelyeket a 93. cikk alapján ezen a napon vagy azt követően tettek közzé.*

A kettős szabadalmazás elkerülése többféleképpen is lehetséges, egyik mód az ESZE és az Szt. által is átvett teljes kiterjesztésű technika állása, amelybe a korábbi elsőbbségű bejelentés teljes tartalmát bele kell érteni. Ezzel szemben olyan megoldás is létezik, amelynél a korábbi elsőbbségű bejelentésnek csak az igénypontjait kell figyelembe venni, hiszen ezek határozzák meg a tényleges oltalmi igényt (ekkor beszélünk ún. igényrontásról).⁴⁹ Különböző igénypontokkal engedélyezett szabadalmak különböző szabadalmi oltalmat eredményeznek, tehát elvileg ez is elég a kettős szabadalmazás kizárásához. Megjegyzem, hogy ezt a megoldást alkalmazta a az 1969. évi II. törvényhez, azaz a korábbi szabadalmi törvényhez (továbbiakban: RSzt.) kapcsolódó Végrehajtási rendelet⁵⁰ az 1994.VII.1-től 1995.XII.31-ig hatályos állapotában. Ez volt a helyzet korábban Angliában, Hollandiában, Ausztriában és Németországban⁵¹, míg Svájcban a mai napig ezt alkalmazzák⁵². Ez utóbbi megoldással szemben szokás az eljárásjogi nehézségekre hivatkozni - mivel az eljárás során lehetőség van az igénypontok módosítására, ezért elvileg a korábbi elsőbbségű szabadalmi bejelentés engedélyezési eljárásának lezárulásáig nem lehet biztosan állítani, hogy mely igénypontosorozatot kell figyelembe venni az igényrontás megítélésénél. Ezen is túlmenve mind a teljes kiterjesztésű technika állásával, mind az igényrontás alkalmazásával elképzelhető, hogy a korábbi elsőbbségű szabadalmat végül valamiért mégsem adják meg, vagy a bejelentő éppenséggel lemond az oltalomról. Ilyenkor semmiképp nem beszélhetünk a kettős szabadalmazás veszélyeiről - a későbbi bejelentés mégsem részesülhet oltalomban.

Megint csak gazdasági jogelméleti szempontból szemlélve a kérdést, megállapíthatjuk, hogy a társadalom számára ebben az esetben sem jelent objektív értéket a feltaláló teljesítménye, mivel a teljes kiterjesztésű technika állásához való tartozás egyik követelménye, hogy legyen egy korábbi elsőbbségű bejelentés, és annak történjen meg Magyarországon, illetve az ESZH előtti hivatalos közzététele. Vagyis a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának (SZTNH), illetve az ESZH-nak legyen felhatalmazása a korábbi elsőbbségű bejelentés nyilvánosságra hozatalához, és ez a felhatalmazás ne szűnjön meg a közzétételt megelőzően (például a bejelentés visszavonása révén). Ezen feltételek fennállása mellett a társadalom számára a találmány anélkül is biztosan hozzáférhetővé válik, hogy erre hasznosítási monopolhelyzetet kellene biztosítani a későbbi elsőbbségű bejelentés feltalálójának vagy jogutódjának.

Itt jegyzem meg, hogy az ESZE 2000-rel bevezetett változások még kevésbé indokolhatók a kettős szabadalmazás kiküszöbölésének célkitűzésével. Az ESZE 1973 alatt a korábbi elsőbbségű európai bejelentéseket a teljes kiterjesztésű technika állásánál csak azon szerződő

⁴⁹ Ld. Szarka 1996.

⁵⁰ Ld. 4/1969. (XII. 28.) OMFB-IM együttes rendelet (továbbiakban: Vr.) 3. § (2)

⁵¹ Ld. Reimer 1955 és Banks 1970.

⁵² Ld. G1/03 döntés, Indoklása 2.1 pont.

államok tekintetében kellett figyelembe venni, amelyeket a korábbi és a későbbi bejelentésben is megjelölték (és a közzétételig a megjelölést nem vonták vissza):

ESZE 1973, 54. cikk - újdonság

(3) A technika állásához tartozónak kell tekinteni továbbá az olyan európai szabadalmi bejelentések eredetileg benyújtott szövegének tartalmát is, amelyeknél a bejelentés napja megelőzi a (2) bekezdésben megjelölt napot, és amelyeket a 93. cikk alapján ezen a napon vagy azt követően tettek közzé.

(4) A (3) bekezdést csak annyiban kell alkalmazni, amennyiben a későbbi bejelentésben megjelölt valamely Szerződő Állam megjelölését a korábbi bejelentés közzétett szövege is tartalmazza.

A fentiek még kiegészültek az ESZE 23a. szabállyal, amelynek értelmében a figyelembe veendő Szerződő Államok pusztán megjelölése sem volt elegendő, a korábbi jog csak azon Szerződő Államok tekintetében tartozhatott a teljes kiterjesztésű technika állásához, amelyek vonatkozásában a megjelölési díjat is megfizették:

ESZE 23a. szabály - Korábbi bejelentés mint a technika állása

Az európai szabadalmi bejelentés az 54. cikk (3) és (4) bekezdésében meghatározott technika állásának részeként csak akkor vehető figyelembe, ha a 79. cikk (2) bekezdése szerinti megjelölési díjat joghatályosan megfizették.

Ezzel szemben az ESZE 2000 - az 54. cikk (4) bekezdése és a 23a szabály elhagyásával - már megjelölési országtól függetlenül állapítja meg a teljes kiterjesztésű technika állását. Így adott esetben olyan országok tekintetében is kizárt az európai úton történő szabadalmaztatás, amelyben a korábbi elsőbbségű bejelentést soha nem is szándékoztak szabadalmaztatni - vagyis a szabadalmaztatás elvileg is kizárt.⁵³

2. Az újdonság értelmezése

Az igénypont újdonságának megállapítására vonatkozó pontos szabályokat sem az Szt. sem az ESZE nem állapít meg.

Az Szt. esetén támpontot jelenthet a törvényjavaslat előterjesztőinek indoklásából utólag összeállított törvény indoklás, amely szerint:

"A találmány újdonságát a vele megegyező megoldás nyilvánosságra jutása zárja ki."

Az újdonságnak ez a definíciója tehát azt mondja, hogy a találmány akkor új, ha a technika állásából nem ismerhető meg olyan korábbi megoldás, amely *minden jellemzőjében megegyezik* a találmánnyal.

Ezzel szemben a magyar, illetve európai precedensjogi és szokásjogi jogforrásokban is megerősített értelmezés szerint egy igénypont által meghatározott találmány akkor új, ha a

⁵³ Ezt a logikai inkonzisztenciát némiképp oldja az ESZE 2000-ben az országok megjelölésével kapcsolatos változások, miszerint az európai szabadalmi bejelentés benyújtásával az összes Szerződő Államot megjelöltnak kell tekinteni (ESZE 79. cikk (1) bekezdés). Ugyanakkor az egyes megjelölések utólagos visszavonása megengedett, tehát előfordulhat, hogy "feleslegesen" zárják ki egyes Szerződő Államok tekintetében a későbbi európai bejelentés szabadalmaztatását.

technika állásából nem ismerhető meg olyan korábbi megoldás, amely a találmány *minden jellemzőjét tartalmazza*

AZ SZTNH Módszertani Útmutója (továbbiakban: MÚ)⁵⁴ a következők szerint fogalmaz:

MÚ III. fejezet 3.3.1. *Általában csak akkor áll fenn az újdonság hiánya az igényelt megoldás vonatkozásában, ha a feltárt anterioritások valamelyikéből a főigénypont valamennyi jellemzője megismerhető.*

Fontos hozzátenni a "jellemző" megnevezést a Módszertani útmutató az angol "feature" megfelelőjeként használja, tehát nem pusztán az igénypont jellemző részében szereplő jellemzőkről van szó.

Ennél az interpretációnál tehát az újdonságrontó megoldásnak még további jellemzői is lehetnek azokon kívül, amelyek a vizsgált igénypontban is szerepelnek, míg a törvény indoklása szerint csak a találmánnyal *megegyező* megoldás újdonságrontó (vagyis amelynek pontosan ugyanazok a jellemzői, se több, se kevesebb). Az előbbi, a gyakorlatban ténylegesen megvalósuló interpretáció, a bitorlás megítéléséhez igazodik.

Az újdonságrontó megoldást mind az SZTNH, mind az ESZH joggyakorlatában *egyetlen* anterioritásnak kell tartalmazni, vagyis írásbeli nyilvánosságra jutás esetén az újdonságvizsgálat szempontjából nem megengedett a korábbi dokumentumok kombinálása, sőt külön utalás nélkül még egyetlen közös dokumentumban szereplő megoldások sem kombinálhatók.⁵⁵ Az igénypont által meghatározott találmány tehát abban az esetben nem új, ha *egyetlen* korábbi (technika állása szerinti) megoldásban megtestesül az *összes* igényponti jellemző.

Nem ez volt a helyzet a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1969. évi II. törvény (RSzt.) 2. §-a szerint:

RSzt. 2. § *"Új a megoldás, ha nem jutott olyan mértékben nyilvánosságra, hogy azt a szakember megvalósíthassa."*

A fenti definíció magában foglalta a feltalálói tevékenység vizsgálatát is, annak ellenére, hogy a törvény szövege nem mondja meg, hogy pontosan milyen mértékű nyilvánosságra jutás az, amely alapján már a szakember képes a megoldást megvalósítani. Pusztán a törvény miniszteri indoklásából következik, hogy ez magában foglalta a szakembertől elvárható, a feltalálói tevékenység szintjét még el nem érő önálló lépések sorozatával elérhető megoldásokat is:

"A nyilvánosságra jutáshoz azonban csak akkor fűződik újdonságrontó hatás, ha az ismertetés tartalmilag legalább olyan mértékű volt, hogy annak alapján szakember a megoldást megvalósíthatta. Ezért nemcsak a szó szerint egyező ismertetés nyilvánosságra jutása rontja le a találmány újdonságát, hanem az olyan mértékű nyilvánosságra jutás is, amely szakember számára elegendő útmutatást adott a megoldás megvalósításához, amelytől már feltalálói tevékenység nélkül is el lehetett jutni a bejelentett megoldáshoz."

⁵⁴ A szabadalmi ügyintézés módszertani útmutatója - Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, on-line kiadás: http://www.sztnh.gov.hu/szabadalom/szab_modszertan_uj/ (2010. december 17-i frissítés)

⁵⁵ Ld. SZTNH: MÚ III. fejezet 3.3.1; valamint ESZH: GL C-IV, 9.1. Ld. még T305/87 döntés.

Látható tehát, hogy az újdonság definíciója olyan fontos jogi előkérdés, amely alapvető módon befolyásolja az arra adott választ, hogy egy adott igénypont új-e. Ugyanakkor azt is látjuk, hogy az újdonság követelményének pontos értelmezése nem olvasható ki közvetlenül a jogszabályokból.

3. Feltalálói tevékenység értelmezése

Az előző pontban láttuk, hogy a találmány újdonsága azt feltételezi, hogy bármely korábbi megoldást tekintjük, attól az igénypont által meghatározott találmány *legalább egy* jellemzőjében eltér. A feltalálói tevékenység meglétének kérdése abban áll, hogy vajon eljuthatott-e a szakember a közös jellemzőket tartalmazó ismert megoldásból az eltérő jellemzőket is tartalmazó találmány megvalósításához feltalálói tevékenység gyakorlása nélkül.

Itt kell megjegyezni, hogy a teljes kiterjesztésű technika állását mind az Szt., mind az ESZE figyelmen kívül hagyja a feltalálói tevékenység megítélésekor:

Szt. 4. § (2) A feltalálói tevékenység vizsgálata szempontjából a technika állásának a 2. § (3) bekezdése szerinti részét figyelmen kívül kell hagyni.

ESZE 56. cikk [2. mondat] Ha a technika állásának az 54. cikk (3) bekezdése szerinti iratok is részét képezik, ezeket az iratokat nem lehet figyelembe venni annak megítélésekor, hogy a találmány feltalálói tevékenységen alapul-e.

A teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó anterioritásokat csak az újdonság szempontjából kell tekinteni. Ennek szokásos indoklása, hogy a kettős szabadalmazás kizárása már azáltal is megvalósul, ha azonos találmány tekintetében nem engedélyezünk különböző bejelentők számára szabadalmat.

Gazdasági jogelméleti szempontból⁵⁶ az olyan szabadalmi bejelentések, amelyek a teljes kiterjesztésű technika állásához képest nem alapulnak feltalálói tevékenységen, a társadalom számára alig képviselnek nagyobb értéket, mint azok a bejelentések, amelyek egyben nem is újak a teljes kiterjesztésű technika állásához képest, hiszen a feltalálói tevékenység hiánya pontosan azt jelenti, hogy a szakembertől elvárható rutinmunkával el lehet jutni a biztosan nyilvánosságra jutó korábbi elsőbbségű szabadalmi bejelentés tartalmából a későbbi bejelentés szerinti találmányig. Vagyis gazdasági szempontból első ránézésre semmi nem indokolja, hogy különbséget tegyünk az újdonság és a feltalálói tevékenység megítélésénél alkalmazott technika állása között. A különbségtételt nem is tartom szerencsésnek, mivel egy, a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó megoldástól csak egy ekvivalens jellemző erejéig különböző későbbi találmány is újnak számít a korábbi megoldáshoz képest. Visszont két, egymástól csak egy ekvivalens jellemzőben eltérő szabadalom azonos oltalmi kört eredményez, tehát lényegében még a kettős szabadalmazás kiküszöbölését sem valósítja meg

⁵⁶ A szabadalmi rendszer gazdasági jogelméleti megközelítése az ösztönzési elméletből ("incentive theory") nőtt ki: a találmány megalkotásához szükséges anyagi ráfordítások a megszerzhető monopoljogok kiaknázásával térülnek meg, tehát a monopoljogok biztosítása gazdasági szempontból a feltalálás ösztönzésével legitimálható (vö. Penrose 1951). Az iparjogvédelem és azon belül a szabadalmi jog egy árnyaltabb gazdasági jogelméleti modelljéhez ld. Landes et al. 2003. Megjegyzem, hogy a technika állásának az itt tárgyalt modellje nem képezi a hivatkozott könyv részét, illetve más olyan munkáról sincs tudomásom, amely a nyilvános és a teljes kiterjesztésű technika állását az itt bemutatott megközelítésben tárgyalná.

a jelenlegi szabályozás.⁵⁷ Az oltalmi körök átfedése nem csak ilyen sarkított példánál okozhat problémát, hanem általánosságban is, ha két szabadalom csak valamilyen nyilvánvaló módosításban különbözik egymástól.⁵⁸

Azt látjuk tehát, hogy a teljes kiterjesztésű technika állásának a kizárása a feltalálói tevékenység megítéléséből leginkább a feltaláló szubjektív teljesítményét értékeli⁵⁹ - ugyanakkor a kettős szabadalmazást csak formálisan akadályozza meg, ekvivalens jellemzők és triviális korlátozások révén azok gyakorlati szempontból mégiscsak előfordulnak.

Mindemellett előfordul olyan speciális helyzet, amelyben az Szt. 4. § (2) bekezdésébe és az ESZE 56. cikkébe beépített korlátozás létjogosultsága indokolható, ez pedig az ön-ütközés ("self collision").⁶⁰ Ha a korábbi bejelentés bejelentője maga kíván a korábbi bejelentéshez képest még egy apróbb fejlesztést is oltalom alá helyezni (a korábbi bejelentés közzétételét megelőzően, hiszen utána már csak a feltalálói tevékenység szintjét megütő fejlesztés részesülhet potenciálisan szabadalmi oltalomban), akkor a bejelentő korábbi bejelentése a későbbi bejelentésre nézve a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozik. Ha a teljes kiterjesztésű technika állását a feltalálói tevékenység vizsgálatánál is figyelembe kellene venni, akkor a bejelentő saját korábbi bejelentése a későbbi apróbb fejlesztés feltalálói tevékenységen alapulását. Például, ha a bejelentő felismeri, hogy a találmány a korábbi bejelentésben feltárt specifikus méretezésen kívül eső mérettartományon belül is megvalósítható, ugyanakkor az új mérettartomány megállapítása nem igényelt a szakembertől elvárható rutinmunkát meghaladó innovatív tevékenységet, akkor a bejelentő nem tudná az oltalmi igényét kiterjeszteni a szélesebb mérettartományra, így a szabadalma mit sem ér, hiszen azt bárki megkerülheti a később felismert mérettartomány használatával. Sem a magyar, sem az európai szabadalmi rendszer nem tesz különbséget a saját korábbi bejelentés és a mások általi korábbi bejelentés között (mint ahogy a saját publikációt és a harmadik felek általi publikációt sem különbözteti meg). Ebből a szempontból tehát méltányosnak tűnik az ön-ütközés kizárása. Másfelől viszont a bejelentő a korábbi bejelentéstől számított 12 hónapon belül a korábbi bejelentés elsőbbségének igénylése mellett is kiegészítheti a korábbi bejelentést (az ESZE szerint ez még csak a korábbi bejelentés visszavonását sem eredményezi, ld. VI. fejezet). Tehát ön-ütközés veszélye a korábbi bejelentés elsőbbségi évének lejártá és a korábbi bejelentés közzététele között benyújtott későbbi bejelentések tekintetében állhat fenn. Álláspontom szerint ez a speciális helyzetre kihegyezett és csupán hat hónapnyi periódus aligha van arányban az Szt. 4. § (2) bekezdése és az ESZE 56. cikke

⁵⁷ A kettős szabadalmaztatás kiküszöbölésének fontossága, és ennek megvalósítási módja már az Európa Tanács égisze alatt létrejött 1963. évi Strasbourgi Egyezmény során is komoly ütközési pontot jelentett a különböző nemzeti szabadalmi rendszerek anyagi jogának harmonizálása során. Ld. Pfanner 1964.

⁵⁸ Vegyük például azt az esetet, amikor a későbbi bejelentő speciális méretezéseket is megadott a bejelentésében, majd a szabadalmi hivatal által feltárt teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó újdonságrontó korábbi szabadalmi bejelentéstől valamely speciális méretezéssel elhatárolja magát (az igénypontot a méretezés megadásával szűkíti). Az így előálló igénypont már új, és a korábbi bejelentést a feltalálói tevékenység szempontjából nem lehet figyelembe venni, tehát a későbbi szabadalmi bejelentésre (ha más ellentartás nincs) a hatóság oltalmat fog engedélyezni. Ettől kezdve a korábbi bejelentés jogosultja sem tudja a későbbi bejelentésben kikötött speciális méretezéssel használni a saját találmányát (a két szabadalom az adott méretezés tekintetében kölcsönösen függő viszonyba kerül). Vagyis a későbbi bejelentés jogosultjának sikerülhet kisebb-nagyobb részt "kiharapnia" a korábbi bejelentés oltalmi köréből, anélkül, hogy a korábbi bejelentéshez képest a szakembertől elvárható rutinmunkánál komolyabb teljesítményt nyújtott volna.

⁵⁹ Ez a klasszikus jutalmazási elmélet ("reward theory") koncepciójának felel meg: a feltalálót morális alapon illeti meg jutalom a találmány megalkotásáért cserébe. Ezt a filozófiai megközelítést juttatja érvényre az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 27. cikke (ld. Béguin 1963).

⁶⁰ Az ESZE nem tesz különbséget az ön-ütközés és harmadik személlyel való ütközés között, holott az egyezmény előkészítő munkái során ez a kérdés is felmerült (vö. van Empel 1975).

által megengedett kettős szabadalmazás hátrányaival. Tetézi ezt, hogy a valamikor egy bejelentő kezében lévő és egymással részben akár átfedő oltalmi körű korábbi, illetve későbbi szabadalmi bejelentés idővel tulajdonost válthat, így lényegében különböző felek szerezhetnek ugyanarra a találmányra szabadalmat. A kettős szabadalmazás rendezetlen tulajdonviszonyokat teremt, amely a piac szempontjából semmiképp nem kívánatos.

További érveket is kereshetünk annak indoklására, hogy miért előnyös a feltalálói tevékenység megítélése szempontjából kizárni a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó megoldások vizsgálatát. Mivel a szabadalmi bejelentések közzététele normális esetben csak az elsőbbség időpontjától számított 18 hónap elteltével történik meg, ezért mindenkor viszonylag nagyszámú szabadalmi bejelentés lehet "lappangó", titokban tartott fázisban. Míg az olyan újdonságrontó anterioritás, amelytől a későbbi bejelentés még korlátozások révén sem határolható el, viszonylag ritka, addig a feltalálói tevékenységet gyakorlatilag bármely közeli megoldás alapján meg lehet kérdőjelezni, így a "lappangó" szabadalmi bejelentések figyelembe vétele a feltalálói tevékenység megítélésénél nagymértékben csökkentené a sikeres szabadalmaztatás esélyeit, ami elvehetné a feltalálók, illetve jogutódjaik kedvét a szabadalmaztatástól.⁶¹ Ugyanakkor, ha a feltaláló vagy jogutódja maga szeretné garantálni, hogy a szabadalmaztatásra bejelentett találmányától csak nyilvánvaló módosításokban különböző megoldások ne részesülhessenek szabadalmi oltalomban, akkor a bejelentést követően bármikor nyilvánosságra hozhatja a találmányát, így az már a nyilvános technika állásának részeként kerül minden későbbi szabadalmi bejelentés szempontjából elbírálásra. Ezek azonban elég ingatag lábakon álló spekulációk - egyfelől az innovációt nem feltétlenül mozdítja elő a túlzott kedvcsinálás a szabadalmaztatáshoz, az leginkább túlzott mennyiségű szabadalomhoz vezet, ami maga is gátja lehet az innovációnak⁶²; másfelől a bejelentőnek sok szempontból előnytelen a közzététellel keletkező ideiglenes oltalmat megelőzően nyilvánosságra hozni a találmányát.⁶³ Továbbá természetesen minden, ami a későbbi bejelentő számára előnyös, az korábbi bejelentőre nézve többnyire hátrányos.

III. Fejezet - Bitorlás

1. A bitorlás definíciója

Az ESZE az oltalomból folyó jogosultságok, így a bitorlás kérdését is a nemzeti jogszabályok körébe utalja (64. cikk (3) bekezdés).

ESZE 64. cikk - Az európai szabadalmi oltalom tartalma

(1) Az európai szabadalom alapján a szabadalom jogosultja - a (2) bekezdésben foglaltak figyelembevételével - a megadásról szóló értesítés meghirdetésének napjától kezdve mindegyik Szerződő Államban, amelyre kiterjedő hatállyal a szabadalmat megadták, ugyanolyan jogokkal rendelkezik, mint amelyek az érintett államban nemzeti úton megadott szabadalomtól erednének.

⁶¹ Ez tehát az ösztönzési elmélet fordítottjaként is értékelhető. Ennek azonban a gyakorlatban ellentmondani látszik az ún. szabadalmi verseny ("patent race") nevű jelenség, ami alapján a bizonytalansági faktor további versenyfokozó tényezőnek bizonyul. Ld. Dasgupta et al. 1980.

⁶² A párhuzamos kutatásfejlesztés globális szinten és a versenyben végeredményben lemaradó személyek számára is nyilvánvalóan erőforrás pazarlást eredményez (vö. Kitch 1977).

⁶³ A találmány nyilvánosságra hozatala lehetővé teszi a szabadalmi bejelentés, illetve későbbi szabadalom oltalmi körének megkerülését (ún. "inventing around" jelenség), ami akár teljesen jogszerű is lehet, mégis csökkenti a versenytársak fejlesztési költségeit, hiszen a működőképes találmány bemutatás biztos kiindulási pontot jelent számukra. (ld. Landes et al. 2003).

(2) Ha az európai szabadalom tárgya eljárás, a szabadalmi oltalom kiterjed az ilyen eljárással közvetlenül előállított termékre is.

(3) Az európai szabadalom bitorlása esetén a nemzeti jog szerint kell eljárni.⁶⁴

A bitorlás megítélésénél a szabadalmi oltalom terjedelmét Magyarországon főszabályként az Szt. 24.§ (2) bekezdése határozza meg:

Szt. 24.§ (2) A szabadalmi oltalom az olyan termékre vagy eljárásra terjed ki, amelyben az igénypont összes jellemzője megvalósul.

Ez összhangban áll a szabadalmi oltalom terjedelmének meghatározásával, amelyet mind az Szt. mind az ESZE elsősorban az igénypontokra vezet vissza:

Szt. 24. § (1) A szabadalmi oltalom terjedelmét az igénypontok határozzák meg. Az igénypontokat a leírás és a rajzok alapján kell értelmezni.

ESZE 69. cikk - A szabadalmi oltalom terjedelme

(1) Az európai szabadalom, illetve az európai szabadalmi bejelentés alapján fennálló oltalom terjedelmét az igénypontok határozzák meg. Az igénypontokat azonban a leírás és a rajzok alapján kell értelmezni.

Az igényponti jellemzők (angolul "feature") értelmezését tehát egyrészt a leírás és a rajzok figyelembe vételével kell végezni, másrészt az Szt. 24.§ (3) bekezdése a leírás és rajzok tartalmától függetlenül még további útmutatást is szolgáltat:

Szt. 24.§ (3) Az igénypontok tartalmát nem lehet kizárólag szó szerinti értelmükre korlátozni; az igénypontoknak azonban olyan jelentést sem lehet tulajdonítani, mintha azok csupán iránymutatást adnának szakember számára az oltalmazni kívánt találmány meghatározásához.

2. Az ekvivalencia elve

A fenti kritérium kiegészül az ekvivalencia elvével, mint szubszidiárius szabállyal, amely szintén a törvényben lefektetett intézmény:

Szt. 24.§ (4) Annak megállapításakor, hogy a szabadalmi oltalom kiterjed-e valamely termékre vagy eljárásra, megfelelően figyelembe kell venni a terméknek vagy az eljárásnak az igénypontban foglaltakkal egyenértékű jellemzőit is.

Az ekvivalencia elv tulajdonképpen egy jogi fikció, amely révén olyan megoldásokat is az igénypont alá esőnek kell tekinteni, amelyekben az igénypont egy vagy több jellemzője *nem valósul meg*, helyette csupán az adott igényponti jellemzőkkel *egyenértékű* (vagyis ekvivalens) jellemzők valósulnak meg. Az ekvivalencia elv alkalmazásának pontos kritériuma a joggyakorlattól függ, Magyarországon az Amerikából származó hármas azonossági tesztet⁶⁵ szokás alkalmazni, miszerint az ekvivalencia akkor áll fenn, ha az adott jellemző a lényegében azonos funkciót, lényegében azonos módon és lényegében azonos eredménnyel teljesíti.⁶⁶

⁶⁴ A fontosabb európai országok bíróság előtt zajló szabadalmi eljárásainak áttekintéséhez ld. Reid 1999.

⁶⁵ Ún. "triple identity test" - *Graver Tank v. Linde Air Products* (US)

⁶⁶ Ld. AIPPI Report Q175 - Hungary.

Az európai szabadalmi oltalom terjedelmét meghatározó ESZE 69. cikk értelmezésére az ESZE szerves részét képező külön jegyzőkönyv született, amelynek 1. és 2. cikke szintén kimondja az ekvivalencia elvét.

Jegyzőkönyv 1. cikk - Általános elvek

69. cikk nem értelmezhető oly módon, hogy az európai szabadalom alapján fennálló oltalom terjedelmét az igénypontokban használt szavak pontos, szó szerinti jelentése alapján kell érteni, és hogy a leírás és a rajzok kizárólag az igénypontokban található ellentmondások feloldására szolgálnak. Nem értelmezhető oly módon sem, hogy az igénypontok csupán iránymutatást adnának, és hogy a tényleges oltalmi kör kiterjedhet arra, ami a szakember számára a leírás és a rajzok vizsgálata után a szabadalmas igényeként megjelenik. Ezzel ellentétben az értelmezésnek e két magyarázat között oly módon kell állást foglalnia, hogy egyaránt biztosítsa a szabadalmas megfelelő védelmét, valamint a jobbiztonságot harmadik személyek számára.

Jegyzőkönyv 2. cikk - Általános elvek

Az európai szabadalom oltalmi körének meghatározásához az olyan elemet is figyelembe kell venni, amely ekvivalens valamely igénypont által meghatározott elemmel.⁶⁷

A 69. cikk értelmezéséről szóló jegyzőkönyv módosítására az ekvivalencia elv alkalmazását részleteiben szabályozó tervezetek születtek, amelyek közül azonban egyiket sem sikerült elfogadni az ESZE 2000 változtatásait tárgyaló kormányközi Diplomáciai Konferencián, így végül a jegyzőkönyv csak az ekvivalencia elv morzsáival egészülhetett ki a - 2. cikk beiktatásával.

Az ekvivalencia többféle képen is definiálható, a T697/92 Fellebbezési Tanácsi döntésből alapvetően kétféle megközelítés ismerhető meg (lényegében a WIPO 1990-es Szerződés Tervezetében lefektetett ekvivalencia elv mintájára):

Egy jellemző akkor tekinthető az igénypontban kifejezett jellemzővel ekvivalensnek ha:

- lényegében ugyanazt a funkciót, lényegében ugyanolyan módon és lényegében ugyanolyan eredménnyel látja el ("triple identity test"), vagy
- a területen jártas szakember számára nyilvánvaló, hogy az ekvivalens jellemzővel ugyanaz az eredmény érhető el, mint az igénypontban szereplő jellemzővel.

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Módszertani útmutatója lényegében ezt a két vagylagos kritériumot egyesíti:

"Ekvivalenciáról beszélünk, ha egy ismert megoldás ismert elemét más olyan, ugyancsak ismert elemmel helyettesítjük, amelyről az is ismert, hogy alkalmas olyan funkció betöltésére, mint amit a helyettesített elem a megoldásban betöltött, és a helyettesítés nem jár a szakember számára meglepő, új hatással." (III. fejezet, 4.3.2.8)

A Módszertani útmutatóban az ekvivalencia, mint a feltalálói tevékenységet kizáró ok szerepel, ti. nyilvánvaló helyettesítést jelent. Ezzel szemben a szabadalom bitorlás jogi szabályozásánál bevezetett ekvivalencia elv egyfajta méltányossági intézményként is

⁶⁷ Itt jegyzem meg, hogy az ESZE és az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvek az "elem" megjelölés alatt nem az egyes igényponti jellemzőket (angolul "feature") értik, hanem az igénypont által meghatározott kiviteli alakokat (angolul "embodiment"). Erre az elsőbbség tárgyalásánál az ESZE 88. cikkével kapcsolatban részletesebben is kitérünk. Ezzel kapcsolatban ld. Visser 2011.

felfogható. A feltaláló kitalált és nyilvánosságra hozott egy új műszaki megoldást - ezért cserébe a jogalkotó nem csak az igénypontok által szó szerint meghatározott megoldások hasznosítására biztosít számára (vagy jogutódja számára) kizárólagos jogokat, hanem az ekvivalensnek tekintett megoldásokra is *automatikus*an kiterjeszti a szabadalom oltalmi körét.⁶⁸

Fontos kiemelni, hogy az ekvivalencia elv alkalmazása az újdonságvizsgálatnál nem merülhet fel - az *egyenértékű* jellemzőket nem tekintjük *azonos* jellemzőknek, mint ahogy az ESZH Módszertani útmutatója ezt egyértelműen le is szögezi⁶⁹. Az ekvivalens jellemzőt tartalmazó korábban nyilvánosságra jutott megoldás tehát nem lehet újdonságrontó a későbbi találmányra nézve, hanem pusztán a feltalálói tevékenységet kérdőjelezi meg.

IV. Fejezet - A szabadalmak megsemmisítése

Mielőtt rátérünk a tanulmányom kiindulási pontját jelentő fikatív jogesethez kapcsolódó elsőbbség és igénypont-módosítások kérdésére, még pár szót kell ejtenem a szabadalmak fenntarthatóságáról.

A szabadalom (és a szabadalmi oltalom jellegű használati mintaoltalom) a szellemi tulajdon védelméhez kapcsolódó egyetlen olyan monopoljog, amely másokat a szó "legfájdalmasabb" értelmében korlátozhat. Az egyéb szellemi tulajdonhoz fűződő jogi oltalmi formák (csak hogy a legfontosabbakat említsem: formatervezési mintaoltalom, szerzői jog, védjegy) mások számára nem jelentenek leküzdhetetlen akadályt a piacra lépés szempontjából.⁷⁰

Formatervezési mintaoltalomban csak a termék külső esztétikai jegyei részesülhetnek, a célzott műszaki funkció által meghatározott formai kialakítások nem. Emiatt a piacra betörni vágyó új gyártó/forgalmazó a terméket mindig ki tudja alakítani a már védett formáktól eltérően. A formatervezési mintaoltalom csak azt hivatott megakadályozni, hogy harmadik fél a formatervezési költségeket megspórolva, más mintáját utánozza, és ezáltal saját magát kedvezőbb piaci helyzetbe hozza.

Szerzői jogi védelem szintén a mű kifejeződésének, azaz "megjelenési formájának" jogosulatlan használatát zárja ki, és nem a mű mögött álló absztraktabb ideát, elvet, ötletet. Például (Dr. Bobrovsky Jenő hasonlatát idézve⁷¹) Leonard Bernstein *Westside Story* című musical-jében megjelenő téma - az ellenségeskedő családokból származó fiatalok tragikus szerelme - mint idea, akkor sem sértené Shakespeare Rómeó és Júlia című művének szerzői jogát, ha azon még fennállna szerzői jog.

A formatervezési minták és a szerzői jog alá eső egyéb műalkotások esetében olyan, bizonyos kreativitást feltételező eredeti minta/mű keletkezik, amely korábban nem létezett, így annak a kizárása a közkincsből nem lehet senki számára sérelmes.

A védjegy esetében, bár lehet olyan ábrás vagy térbeli eleme, amely formatervezési mintaoltalmi, illetve szerzői jogi védelemre is igényt tarthatna, ez nem követelmény. A

⁶⁸ Ld. Szt. 24.§ (4) bekezdése

⁶⁹ Az újdonság vizsgálatánál nem helyes a kitanítást úgy értelmezni, mintha az a közismert ekvivalenseket is magában foglalná, amelyeket azonban a leírás nem ismerteti - ez a nyilvánvalóság kérdéskörébe tartozik /saját fordítás./ (ld. GL. C-IV, 9.2).

⁷⁰ Egyéb szellemi alkotások jogi védelmének formáira ld. pl. Faludi et al. 2006.

⁷¹ Ld. Bobrovsky 2008.

védjegy funkciója az áruk/szolgáltatások, illetve a piaci szereplők egymástól való megkülönböztetése. Előfordulhat, hogy a védjegy, különösen a szóvédjegy, a közkincsből emel ki erre a célra meglévő szavakat, mintákat, motívumokat, azonban egy jól elkülönített célra - ti. olyan áruk, illetve szolgáltatások megkülönböztetésére, amelyekre nézve a közkincsnek minősülő megjelölés semleges, vagyis nem a forgalomban az áru vagy a szolgáltatás fajtája, minősége, mennyisége, rendeltetése, stb. feltüntetésére használt megjelölés, és nem is olyan megjelölés, amelyet az általános nyelvhasználatban, illetve az üzleti kapcsolatokban állandóan és szokásosan alkalmaznak.⁷² Hogy egy kedves kollégám példáját idézzem, az APPLE, úgymint alma, nyilván nem jelent eredeti szóalkotást, hanem a közkincs részét képező angol nyelv egy szava. Mégis, az APPLE szó használatának védjegyjogi korlátozása számítástechnikai áruk tekintetében nem eredményez harmadik felek számára valós piaci hátrányt, hiszen ez a szó semmi módon nem köthető az adott árukhoz, így a használatához - ezen áruk vonatkozásában - harmadik feleknek nem fűződhet jogos érdeke.

Ugyanakkor harmadik felek jogvédelmét szolgálja az olyan megjelölés védelmének kizárása, amely kizárólag olyan formából áll, amely az áru jellegéből következik, vagy amely a célzott műszaki hatás eléréséhez szükséges, illetve amely az áru értékének a lényegét hordozza.⁷³ Ezen elemek monopolizálása ugyanis ellehetetleníthetné más piaci szereplők hasonló áruinak forgalmazását, illetve hasonló szolgáltatások nyújtását.

A védjegy törvényben szereplő fenti abszolút kizáró okok miatt az új piaci szereplő (vagy a már jelenlévő piaci szereplő) által bevezetni kívánt új termék/szolgáltatás szokásos jellemzése, illetve a termék formájából vagy műszaki funkciójából következő megjelenése biztosan nem ütközik más korábbi védjegyjogába. Ráadásul a már "foglalt" védjegyek is főszabályként csak az árujegyzékben felsorolt, és azokhoz hasonló áruk és szolgáltatások tekintetében élveznek oltalmat, tehát az oltalmazni kívánt árujelző nemcsak a közkincsben helyezkedhetett korábban el, hanem akár magántulajdonban is, de természetesen csak eltérő árujegyzék tekintetében, és csak akkor, ha a "másolás" nem rosszhiszeműen történik, és egyéb jogokat (például szerzői jogot) nem sért.

A fenti oltalmi formák tehát harmadik felet nem zárnak ki ténylegesen a piacról, ezért harmadik fél számára *ab ovo* nem lehet sérelmes a korábbi formatervezési mintaoltalom, szerzői jogi oltalom vagy védjegyoltalom.

Nem ez a helyzet a szabadalmi oltalom esetén. A szabadalom húsbavágó korlátozást jelenthet, gondoljunk csak azokra az úttörő találmányokra, amelyek egy új technológia alapköveit fektetik le. Ilyen technológia például a szövettani minták vizsgálatára szolgáló két-foton mikroszkópia, amelyre az elmúlt húsz év alatt nem sikerült reális alternatívát találni. Az ilyen "alapszabadalmak" valós monopolhelyzetet teremtenek, és egyedül a kényszerengedély intézménye biztosítja, hogy legalább licenrdíj fejében más is hasznosíthassa a szabadalom tárgyát képező találmányt (persze csak ha a szabadalmas saját maga nem képes a piaci szükségletet kielégíteni).

A szabadalmazhatóság követelménye az újdonság, tehát a szabadalmazható találmány elvileg nem képezi a közkincs részét. Sok esetben azonban szerencsésebbnek tartom a találmányokra úgy tekinteni, mint egy felfedezésre, amelynek a feltaláló egyúttal valamilyen speciális műszaki alkalmazást talál. A felfedezést itt nem szabadalmi jogi értelemben írom, hanem mint megtalálást, egy létező dolognak a feltárását - vagyis nézetem szerint a találmány a közkincs

⁷² 1997. évi XI. tv. (Vt.) 2. § (2) bekezdés a) pont

⁷³ Vt. 2. § (2) bekezdés b) pont

"lappangó részét" képezi, amely potenciálisan mindig is létezett, csak korábban nem volt róla tudomásunk. Különösen igaz ez génszekvenciák, fehérjék stb. izolálására, mint találmányra, amelyeknek nem kérdéses a korábbtól fogva fennálló létezése.

A műszaki tudományokban, illetve természettudományokban az alkotás mindig szigorúan a természet által "eleve adott" keretek között folyik. A természetben potenciálisan mindig is létező jelenségeket, elemeket, anyagokat mintegy felfedezzük, és az emberiség szolgálatába állítjuk - ez utóbbival válik a "felfedezés" szabadalmazható "találmánnyá".

A természet és természeti törvények által behatárolt műszaki megoldások korlátossága miatt különösen fontos, hogy ne keletkezessen olyan szabadalmi oltalom, amely érdemtelenül képez harmadik felek számára valós, és adott esetben megkerülhetetlen akadályt - például mert a technika állásához tartozott, vagy annak nyilvánvaló, a szakembertől elvárható továbbfejlesztését vagy módosítását jelenti. Még fontosabb, hogy az ilyen "érdemtelen" szabadalmaktól az oltalom keletkezésére visszaható hatállyal meg lehessen vonni minden jogot. Magyarországon erre szolgál a megsemmisítési eljárás. Európai szabadalmak esetén nyitva áll a felszólalás lehetősége is a megadást követő kilenc hónapon belül, az alábbi okokból:⁷⁴

ESZE 100. cikk - A felszólalás alapjául szolgáló okok

Felszólalást csak abból az okból lehet benyújtani, hogy

- a) az európai szabadalom tárgya az 52-57. cikkek értelmében nem szabadalmazható [nem új, nem alapul feltalálói tevékenységen, iparilag nem alkalmazható vagy egyéb okokból ki van zárva];*
- b) az európai szabadalom a találmányt nem tárja fel olyan kellően egyértelműen és teljes körűen, hogy azt szakember meg tudja valósítani;*
- c) az európai szabadalom tárgya bővebb a bejelentés eredetileg benyújtott tartalmánál, illetve - a megosztással keletkező vagy a 61. cikkel összhangban benyújtott új bejelentés esetén - a korábbi bejelentés eredetileg benyújtott tartalmánál.*

Érdemes megjegyezni, hogy az ESZE 2007. december 13-án hatályba lépett módosítása során lehetővé vált a megadott európai szabadalmak központi megvonása is az újonnan bekerült 105a és 105b cikkek alapján. Ez az eljárás időbeli korlátozás nélkül kezdeményezhető, azonban csak maga a szabadalmas által.⁷⁵ Itt tehát nem egy kontradiktórus eljárásról van szó; a központi megvonás célja a szabadalmas helyzetének egyszerűsítése, amennyiben bármilyen oknál fogva minden országban le kíván mondani a szabadalomról vagy korlátozni kívánja azt az oltalom keletkezési napjára visszaható hatállyal.

Harmadik személyek számára a kilenc hónapos felszólalási időszak elteltével az európai szabadalom ellen már csak nemzeti fórumok előtt lehet fellépni. A jogharmonizáció érdekében az ESZE rögzíti a nemzeti eljárás során felhasználható megsemmisítési jogokat:⁷⁶

⁷⁴ A felszólalási eljárás menetének szemléletes áttekintéséhez ld. Gough et al. 2002. Ez ESZE szerinti felszólalási rendszer és a magyar megsemmisítési eljárás összevetéséhez ld. Kacsuk 2012a.

⁷⁵ A felszólalási eljárásnak azonban ilyenkor is elsőbbsége van egy később benyújtott megvonási vagy korlátozási kérelemmel szemben (Ld. Bremler 2008)

⁷⁶ Érdemes megjegyezni, hogy magának a megsemmisítésnek a joghatását az ESZE szintén a nemzeti jogra bízta (ld. Palágyi 2004).

138. cikk - A megsemmisítés alapjául szolgáló okok

(1) A 139. cikk rendelkezéseiben meghatározott kivételekkel az európai szabadalmi bejelentés a Szerződő Állam joga szerint és területére kiterjedő hatállyal csak a következő okok alapján semmisíthető meg:

- a) az európai szabadalom tárgya az 52-57. cikkek értelmében nem szabadalmazható;
- b) az európai szabadalom a találmányt nem tárja fel olyan kellően egyértelműen és teljes körűen, hogy azt szakember meg tudja valósítani;
- c) az európai szabadalom tárgya bővebb a bejelentés eredetileg benyújtott tartalmánál, illetve - a megosztással keletkező vagy a 61. cikkel összhangban benyújtott új bejelentés esetén - a korábbi bejelentés eredetileg benyújtott tartalmánál;
- d) az európai szabadalom oltalmi körét bővítették;
- e) az európai szabadalomra olyan személy szerzett jogosultságot, akit az a 60. cikk (1) bekezdése alapján nem illet meg.

(2) Ha a megsemmisítés alapjául szolgáló ok csak az európai szabadalom egy része tekintetében áll fenn, a szabadalmat az igénypontok megfelelő módosításával korlátozni kell, és a szabadalmat részben meg kell semmisíteni.

(3) Az európai szabadalom érvényessége tekintetében a kompetens bíróság vagy hatóság előtt folyó eljárás során a szabadalmasnak jogában áll a szabadalmat az igénypontok megfelelő módosításával korlátozni. A továbbiakban az ily módon korlátozott szabadalom képezi az eljárás alapját.

Itt jegyzem meg, hogy az ESZE angol és francia nyelvű változata a szabadalom megsemmisítése helyett mindvégig a szabadalom "megvonásáról" ("revocation") beszél, ez azonban jogi szempontból a magyar megsemmisítéssel azonos fogalmat takar, mivel az ESZE 68. cikke ugyanazt a jogi hatást fűzi az európai szabadalom megvonásához, mint a magyar jog a szabadalom megsemmisítéséhez, vagyis úgy kell tekinteni, mintha az oltalom soha nem is állt volna fenn. Az ESZE német változata a nemzeti megsemmisítési eljárás kapcsán az ESZE 138. cikkében a "megsemmisíteni" ("für nichtig erklären") kifejezést használja, míg a felszólalási eljárás és a központi megvonási eljárás tekintetében a szabadalom "megvonásáról" beszél ("widerrufen")⁷⁷. Az ESZE magyar fordítása⁷⁸ a német terminológiához igazodik, így a felszólalási eljárás kapcsán a szabadalom megvonásáról beszél (a német "widerrufen" szónak megfelelően), míg az ESZE 138. cikkével kapcsolatban a nemzeti "megsemmisítési" eljárás kifejezést használja (a német "Nichtigkeit" szónak megfelelően) vélhetően azért, hogy összhangban legyen az Szt. magyar szabadalmak megsemmisítésére vonatkozó paragrafusaival. A továbbiakban én is az ESZE hivatalos magyar fordításának a terminológiáját követem, tehát a felszólalás kapcsán a szabadalmak megvonásáról, míg a nemzeti megsemmisítési eljárásokban a szabadalom megsemmisítéséről fogok beszélni.

Az ESZE 138. cikk (2) bekezdésében említett korlátozással kapcsolatban az ESZE nem rögzíti, hogy kinek áll jogában az igénypontokat módosítani - a szabadalmasnak, a szabadalmi hivatalnak, a bíróságnak, esetleg a kérelmezőnek. Abból, hogy a szabadalmasnak ezt kifejezetten megengedi a (3) bekezdés, valószínűsíthető, hogy a módosítás joga kizárólag őt illeti. Ugyanez a kérdés pontosan tisztázott az ESZH előtt folyó felszólalási eljárásban, mivel ott minden módosítást csak a szabadalmas eszközölhet, a Felszólalási Osztály pusztán abban dönt, hogy a módosított szabadalomra fenntartható-e az oltalom:

⁷⁷ Az ESZE 68. cikkében azonban a megsemmisítési eljárás eredményére is mint megvonásra hivatkozik: " das Patent im (...) Nichtigkeitsverfahren widerrufen oder beschränkt worden ist"

⁷⁸ Id. 2007. évi CXXX. tv.

ESZE 101. cikk (3) *Ha a felszólalási osztály úgy ítéli meg, hogy - figyelembe véve azokat a módosításokat, amelyeket a szabadalmas a felszólalási eljárás során tett - a szabadalom, illetve az annak tárgyát képező találmány:*

- (a) megfelel az ebben az Egyezményben meghatározott követelményeknek, a szabadalmat módosítással tartja fenn, feltéve, hogy a Végrehajtási Szabályzatban megfogalmazott feltétele teljesülnek;*
- (b) nem felel meg az ebben az Egyezményben meghatározott követelményeknek, a szabadalmat megvonja.*

A felszólaló tehát nem kérheti a szabadalom korlátozását csak a teljes megvonását, és a Felszólalási Osztály sem eszközölhet módosításokat - a szabadalmat abban a formában kell vizsgálni, ahogy azt megadták, vagy ahogy azt a szabadalmas a felszólalási eljárás során módosítja. A felszólalási osztály pusztán abban a kérdésben dönt, hogy a szabadalom a megadott, illetve a szabadalmas által korlátozott formában fenntartható-e.

A magyar Szt. az európai szabadalmak megsemmisítésének tekintetében egy az egyben átveszi az ESZE rendelkezéseit:

Szt. 84/N. § (1) *Az európai szabadalmat az Egyezmény 138. cikkének (1) bekezdésében meghatározott okból kell megsemmisíteni és az Egyezmény e cikkének (2) bekezdésében szabályozott esetben kell korlátozni. Az európai szabadalom megsemmisítésére irányuló eljárásban alkalmazni kell az Egyezmény 138. cikkének (3) bekezdését is.*

(2) *Az európai szabadalom megsemmisítésére egyebekben e törvény rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.*

AZ SZTNH által megadott szabadalmak esetében, bár nagyon hasonlóak, mégsem pontosan ugyanazok a megsemmisítési okok⁷⁹, mint az Szt. 84/N. § (1), és így az ESZE 138. cikke alapján:

Szt. 42. § (1) *A szabadalmat - keletkezésére visszaható hatállyal - meg kell semmisíteni, ha*

- a) a szabadalom tárgya nem felelt meg a 6. § (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott feltételeknek [nem új, nem alapul feltalálói tevékenységen, iparilag nem alkalmazható vagy egyéb okokból ki van zárva];*
- b) a leírás nem tárja fel a törvényben előírt módon és részletességgel [60. § (1) bek.] a találmányt;*
- c) a szabadalom tárgya bővebb annál, mint amit az elismert bejelentési napon benyújtott, illetve - megosztás esetén - a megosztott bejelentésben feltártak;*
- d) a szabadalmat nem annak adták meg, akit az a törvény szerint megillet.*

(2) *Ha a megsemmisítés feltételei csak részben állnak fenn, a szabadalmat megfelelően korlátozni kell.*

(3) *A megsemmisítési kérelmet elutasító jogerős határozat kizárja, hogy azonos ténybeli alapon ugyanannak a szabadalomnak a megsemmisítése iránt bárki újabb eljárást indítson.*

Szembetűnő különbség, hogy az Szt. nem biztosít jogorvoslati lehetőséget a megadott szabadalom bővítő értelmű módosítása ellen egy későbbi megsemmisítési eljárás keretében, úgy ahogy azt az ESZE 138. cikk (1) bekezdésének d) pontja teszi. Igaz, az oltalmi kör bővítésére elvileg nem kerülhet sor, hiszen a megsemmisítési eljárás csak a korlátozást teszi

⁷⁹ Ugyan az Szt. megfogalmazásából nem egyértelmű, de a megsemmisítési ok alatt a megsemmisítés jogalapját kell érteni, míg az ezt alátámasztó bizonyítékok adják az Szt. 42. § (3) bekezdésében említett ténybeli okot. Ld. Ficsor 2008.

lehetővé, más eljárás keretében pedig a megadott szabadalom nem módosítható. Ugyanakkor nehezen kizárható, hogy egy akár egész oldalas, többszörösen összetett bonyolult nyelvtani szerkezetekbe ágyazott igénypont módosítása nem vezet véletlenül bővítő értelmű módosuláshoz is - annak ellenére, hogy a megsemmisítési eljárásban vizsgált szempontból valóban korlátozást jelent.

Az Szt. még olyan mértékben sem rögzíti a szabadalmas jogát a szükséges korlátozás megtételéhez, mint az ESZE 138. cikk (3) bekezdése. Ennek ellenére a magyar joggyakorlat - az európai felszólalási eljáráshoz hasonlóan - a szabadalmas kezébe adja a korlátozás jogát.⁸⁰

V. Fejezet - A bővítő értelmű módosítás

1. Bővítő értelmű módosítás az európai szabadalmi rendszerben

A bővítő értelmű módosítás tilalmát az ESZE 123 cikkének (2) bekezdése mondja ki:

ESZE 123. cikk - Módosítás

(2) Az európai szabadalmi bejelentés v. európai szabadalom nem módosítható úgy, hogy az európai szabadalom tárgya bővebb legyen a bejelentésnek az elismert bejelentési napon benyújtott tartalmánál.

A fenti bekezdés értelmében sem az európai szabadalmi bejelentés tárgya nem bővíthető a bejelentési eljárás során, sem a megadott európai szabadalom tárgya nem bővíthető a megadást követően, tehát egy európai felszólalási eljárás, vagy egy nemzeti megsemmisítési eljárás, vagy egy központi korlátozási eljárás során. Az ESZE nem definiálja, hogy mit ért pontosan a szabadalmi bejelentés vagy szabadalom tárgyán, és mit ért ennek bővítése alatt.

Az ESZH Fellebezési Tanácsainak precedens joga az ESZE 123. cikk (2) bekezdését egyrészt interpretálta, másrészt megadta azokat a kritériumokat, amely mellett a módosítás nem tekintendő bővítő értelmű módosításnak.

A T194/84 döntés nyomán bővítő értelmű a módosítás, ha a módosítás eredményeként a szakember olyan új információhoz jutott, amely nem volt közvetlenül és egyértelműen levezethető az eredeti tartalomtól, figyelembe véve a szakember számára implicit módon benne foglalt tartalmat is.⁸¹

A fenti döntés egyben arra is választ ad, hogy mi a szabadalmi bejelentés, illetve szabadalom tárgya: azon explicit és implicit információ tartalom összessége, ami a bejelentés/szabadalom egészében foglaltatik.⁸² Világos tehát, hogy mind a leírás, mind az igénypontok, mind a rajzok módosítása eredményezheti a szabadalmi bejelentés, illetve a szabadalom tárgyának bővülését. A kivonat ebből a szempontból irreleváns, mivel az az ESZE 85. cikke szerint kizárólag a műszaki tájékoztatás céljára szolgál.

A bővítő értelmű módosítások tilalma két okból is indokolt. Egyrészt a bejelentési naphoz képest új információk bevitelével a feltaláló vagy jogutódja tágíthatná az oltalmi igényét, amely monopoljogról lévén szó, és mivel a szabadalom megadásával az oltalom a bejelentési

⁸⁰ Ld. Kacsuk 2012a.

⁸¹ Ún. "disclosure test" (feltárási teszt).

⁸² Megjegyzem, hogy az implicit információ tartalmat az ESZH - legalábbis az első fokon eljáró elbírálók - igen szűken értelmezik.

napra visszaható hatállyal keletkezik, harmadik személyekre nézve sérelmes lenne. Másrészt nem engedhető meg, hogy valaki a bejelentés benyújtásakor hiányos kitanítást utólag orvosolhassa, mivel ez arra ösztönözné a feltalálókat, hogy már az ötlet stádiumában (tehát még a találmány megvalósítási módjának pontos kidolgozását megelőzően) nyújtsanak be szabadalmi bejelentést, mintegy fenntartva maguk számára a jogot az ötlet pontos kidolgozásához.⁸³

A második indok szempontjából nyilvánvalóan nem elég pusztán az igénypontok bővítő értelmű módosítását tiltani, de már az első indok alapján sem, mivel az oltalom terjedelmét nem kizárólag az igénypontok határozzák meg:

ESZE 69. cikk - A szabadalmi oltalom terjedelme

(1) Az európai szabadalom, illetve az európai szabadalmi bejelentés alapján fennálló oltalom terjedelmét az igénypontok határozzák meg. Az igénypontokat azonban a leírás és a rajzok alapján kell értelmezni.

Vagyis a leírás és a rajzok bővítő értelmű módosításával elképzelhető, hogy közvetett módon az oltalom terjedelme is megnő.⁸⁴

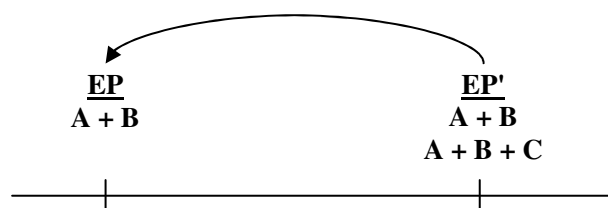
2. A tartalmi módosítások típusai

Lássuk röviden, hogy a találmány szempontjából milyen igénypont-módosítások lehetségesek.

(i) Új jellemző hozzáadása (többlet jellemző)

Az új vagy többlet jellemző olyan jellemző, amely nem volt jelen az összehasonlítás alapjául szolgáló eredeti bejelentésben.⁸⁵ Lássunk erre egy példát.

Legyen egy EP európai szabadalmi bejelentés tárgya A+B (A és B jellemzőkkel meghatározott találmány, függetlenül attól, hogy igényponti szinten megjelent-e). Az EP' szabadalmi bejelentést (vagy szabadalmat) úgy módosítják, hogy tartalmazzon még egy A+B+C találmányt is, amely az eredeti EP bejelentéshez képest egy új kiviteli alaknak felel meg.

1. Ábra: Új jellemző hozzáadása - módosítások

⁸³ Több döntés is leszögezi, hogy jogokat csak olyan bejelentésre lehet alapítani, amely a megvalósításhoz elégséges kitanítást nyújt (ld. T206/83, T193/95).

⁸⁴ Megjegyzendő, hogy az EPC 2000 alatt már nem szükséges igénypontot benyújtani a bejelentési nap elismeréséhez, így már az utóbb benyújtott első igénypontosorozat is tartalmazhat bővítő értelmű módosításokat (ld. Mulder et al. 2010).

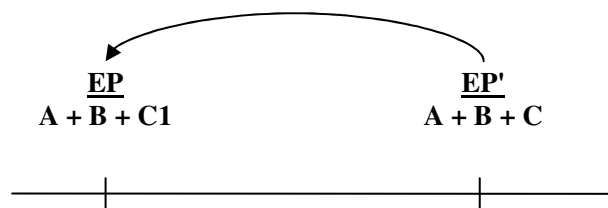
⁸⁵ Vagyis az elismert bejelentési napon benyújtott szabadalmi bejelentésben (leírás, igénypontok, adott esetben rajz).

Mivel az új kiviteli alak C jellemzője nem volt megismerhető az eredeti EP bejelentésből, ezért a T194/84 döntés értelmében bővítő értelmű módosításnak számít - tehát nem megengedhető az ESZE 123. cikk (2) bekezdése értelmében.

(ii) Jellemző általánosítása

Az általános jellemző, olyan jellemző, amely általános az összehasonlítás alapjául szolgáló eredeti bejelentésben szerepeltetett megfelelő speciális jellemzőhöz képest. Ezt a következő példával érzékeltethetjük.

Legyen az EP bejelentésben feltárt találmány $A+B+C1$, az EP' bejelentés (illetve szabadalom) pedig vonatkozzon $A+B+C$ találmányra (ahol C általánosítása C1-nek, például C1=réz és C=fém).

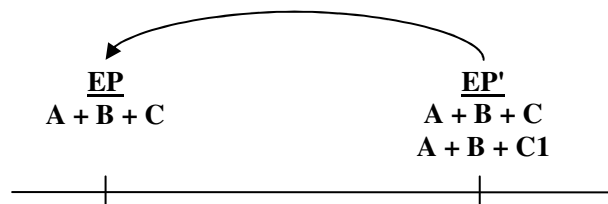
2. *Ábra:* Jellemző általánosítása - módosítások

Ismét a T194/84 döntés értelmében bővítő értelmű módosítással állunk szemben, hiszen az általánosabb C jellemző nyilván olyan többlet információ, amely az eredeti bejelentésből nem volt kiolvasható (kivételes esetben azonban elképzelhető, hogy az implicit tartalomba bele lehetett érteni).

(iii) Jellemző specifikálása

Speciális jellemzőről akkor beszélünk, ha a vizsgált jellemző speciális az összehasonlítás alapjául szolgáló eredeti bejelentésben jelenlévő általánosabb jellemzőhöz képest. Ennek illusztrálására tekintsük a következő példát.

Legyen most az EP' bejelentésnek (illetve szabadalomnak) az EP bejelentéshez képest egy új aligénypontja $A+B+(C=C1)$ alakú (vagyis aligénypont, azzal jellemezve, hogy a C jellemző C1; például C=fém és C1=réz).

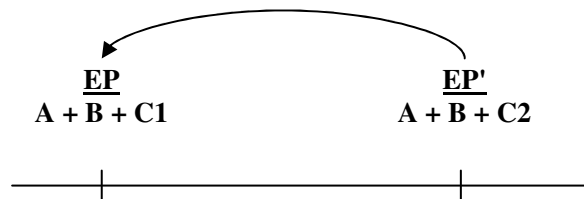
3. *Ábra:* Jellemző specifikálása - módosítások

Ilyen esetben a C1 jellemző egy szűkítés, illetve pontosítás (specifikáció) a bővebb értelmű C jellemzőhöz képest, tehát elvileg implicit módon a C1 jellemző is szerepelt az EP

bejelentésben. Az ESZH módszertani útmutatója szerint azonban a "speciális" újnak számít az "általánoshoz" képest (GL. C-IV, 9.5), tehát a "réz" olyan új jellemző, amelyet EP nem tárt fel, és ezért az ilyen aligénypont (vagy akár csak új kiviteli példa) a T194/84 döntés értelmében bővítő értelmű módosítás.

(iv) Jellemző helyettesítése más jellemzővel

A helyettesítő jellemző olyan jellemző, amely helyettesíti az összehasonlítás alapjául szolgáló eredeti bejelentésben jelenlévő megfelelő jellemzőt. Helyettesítő jellemző alatt itt olyan jellemzőt értünk, amely a lecserélt jellemzőnek se nem általánosítása, se nem konkretizálása (specifikációja) - az új jellemző egész egyszerűen *más* mint a korábbi. Legyen például az EP bejelentés tárgya $A+B+(C1=\text{réz})$, míg a módosított EP' bejelentés illetve szabadalom vonatkozzon $A+B+(C2=\text{vas})$ találmányra.

4. *Ábra:* Jellemző helyettesítése - módosítások

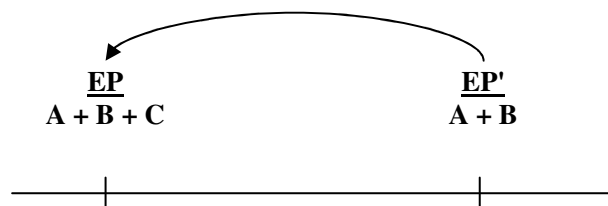
Ez esetben, mivel a $C2=\text{vas}$ jellemzőt tartalmazó kiviteli alak nem volt tárgya az EP bejelentésnek ezért a T194/84 döntés értelmében az $A+B+C2$ találmány utólagos bevitelre bővítő értelmű módosításnak számít.

Megjegyzem, hogy egy jellemző helyettesítése egy új jellemzővel mindig felfogható két egymást követő módosításként: egy meglévő jellemző elhagyásaként, és egy új jellemző hozzáadásaként.

(v) Jellemző elhagyása

Egy jellemző elhagyása esetén hiányzó jellemzőről beszélhetünk, vagyis egy olyan jellemzőről van szó, amely az összehasonlítás alapjául szolgáló eredeti bejelentésben még szerepelt, azonban a vizsgált szabadalmi igénypontban nincs megfelelője. Ezt a következő példán keresztül illusztrálhatjuk.

Tekintsük azt az esetet, amikor EP tárgya $A+B+C$, EP' bejelentésben (illetve szabadalomban) azonban $A+B$ találmányra igényelnek oltalmat, tehát a C jellemző kikerül a találmányt definiáló igénypontból.

5. *Ábra:* Jellemző elhagyása - módosítások

Az ESZH kialakult joggyakorlatában az ESZE 123. cikk (2) bekezdése szerinti bővítő értelmű módosításnak számít az is, ha egy, az eredeti bejelentés minden kiviteli alakjánál szükséges jellemzőként bemutatott jellemzőt elhagyunk⁸⁶. Ez az elv harmadik személyek jogvédelmére vezethető vissza, ami az oltalmi kör tágításának tilalmában konkretizálódik. Mint tudjuk, egy igénypont oltalmi köre annál tágabb, minél kevesebb jellemzőt kötünk ki benne⁸⁷, egy jellemző elhagyásával tehát az oltalmi kör tágulna.

Az oltalmi kör a megadást követően - egy európai felszólalási, nemzeti megsemmisítési, illetve központi korlátozási eljárás keretében - már egyáltalán nem tágítható:

ESZE 123. cikk (3) *Az európai szabadalom igénypontjai nem módosíthatók úgy, hogy az oltalmat ezáltal kiterjesszék.*

A megadásra irányuló eljárás során a T331/87 döntés adja meg azokat a szigorú feltételeket, amelyek teljesülése esetén kivételesen lehetőség van egy igényponti jellemző cseréjére vagy elhagyására.⁸⁸ A T331/87 döntés fényében akkor beszélünk a fenti példában bővítő értelmű módosításról, ha az elhagyott C jellemző az eredeti EP bejelentés kitanítása alapján a találmány szempontjából elengedhetetlennek tűnhetett; ezzel szemben a módosítás megengedhető, ha az eredeti EP bejelentésből egyértelmű, hogy a C jellemző opcionális.

3. Különleges elbírálás alá eső módosítások

3.1. Hibák utólagos korrigálása

Az európai szabadalmi bejelentés anyagában található hibák utólagos javítása általában megengedett:

ESZE VSZ 88. szabály - Az Európai Szabadalmi Hivatalhoz benyújtott iratokban előforduló hibák kijavítása

Az Európai Szabadalmi Hivatalhoz benyújtott iratokban előforduló nyelvi és helyesírási hibák, valamint elírások kérelemre kijavíthatók. Ha azonban a kijavításra irányuló kérelem a leírásra, az igénypontokra vagy a rajzokra vonatkozik, a kijavításnak oly módon kell egyértelműnek lennie, hogy azonnal nyilvánvaló legyen, hogy a szándék nem másra, mint a javasolt kijavításra irányult.

A fenti szabály a jelen tanulmányban "bejelentés anyagaiként" hivatkozott leírás, igénypontok és rajzok dokumentumain túlmenően egyéb bejelentési iratok javítását is megengedi - itt tipikusan a bejelentési kérelem (request) irataiban szereplő elírásokra kell gondolni, amelyek többnyire minden akadály nélkül javíthatók. Ezzel szemben a leírás, igénypontok és rajzok hibáinak kijavítása sokkal szigorúbb feltételekhez kötött az ESZE Végrehajtási

⁸⁶ Ld. T331/87, GL. C-VI., 5.3.10.

⁸⁷ Beleértve mind a tárgyi kör, mind a jellemző rész jellemzőit.

⁸⁸ "Egy igényponti jellemző cseréje vagy elhagyása abban az esetben nem ütközik az ESZE 123(2) cikkének tilalmával (bővítő értelmű módosítások tilalma szabadalmi bejelentés esetén) ha a szakember közvetlenül és egyértelműen felismerné, hogy:

(i) a leírás a jellemzőt nem mint szükséges jellemzőt ismerteti;

(ii) a jellemző, mint olyan, nem elengedhetetlen a találmány működése szempontjából a megoldandó műszaki probléma fényében;

(iii) a jellemző cseréje vagy elhagyása nem igényli más jellemzők komolyabb módosítását a változások kompenzálása végett." /saját fordítás/ (ld. GL. C-VI, 5.3.10)

Szabályzatának 88. szabálya szerint, amelyet a G3/89 döntés fejtett ki részletesen. A Bővített Fellebbezési Tanács döntése értelmében a javítás csak abban az esetben nem számít bővítő értelmű módosításnak, ha a hiba a szakember által egyértelműen megállapítható a bejelentés anyagai és általános szakismeretei ("common general knowledge") alapján. Nem elég azonban, hogy a szakember képes legyen észlelni a hibát, további feltétel, hogy a szükséges javítást is minden kétséget kizáróan egyértelműen felismerhesse (pl. számítási hibák javítása). A javítás megengedhetőségének vizsgálatakor a hipotetikus szakember csak az elismert bejelentési napon benyújtott leírásra, igénypontokra és rajzokra támaszkodhat, illetve az általános szakismereteire, tehát sem a kivonatra, sem az elsőbbségi iratra - még abban az esetben sem, ha azt az európai szabadalmi bejelentéssel együtt nyújtották be.⁸⁹

3.2 Disclaimerek - kizáró szakaszok

A disclaimer az igénypontba beépített kizáró szakasz, amely többnyire olyan ismert megoldást hivatott kizárni az oltalomból, amely egyébként beleesne egy általánosabb megoldási csoportot magában foglaló igénypont oltalmi körébe. Például egy speciális fém (pl. rezet) alkalmazó ismert megoldáshoz képest valaki felismeri, hogy a rezet nem annak egyedi tulajdonságai teszik alkalmassá az adott funkció betöltésére, hanem a jó elektromos vezetőképessége, így a megoldás kiterjeszhető tetszőleges fémre. Az oltalmat tetszőleges fémre igényelve, a rezet tartalmazó ismert megoldás is beleesne az oltalmi körbe, ami nyilván nem felel meg az újdonság kritériumának, ezért azt ki kell zárni az összes lehetséges fém közül. Erre szolgál a disclaimer: "fém, amely nem réz".

Az igénypontban a negatív jellemzés általában nem kívánatos, azonban lehetnek olyan esetek, mint a fenti példában, amikor pozitív jellemzőkkel nem írható körül a "fém, amely nem réz" anyagokat magában foglaló halmaz (ezen nyilván csak formálisan segít a "réztől különböző fém" megfogalmazás). Ilyenkor a disclaimerek használata megengedhető. Azonban, ha a disclaimer szükségessége csak a bejelentést követően merül fel, például az újdonságvizsgálat során feltárt speciális megoldás fényében, amelytől el kell határolni a találmányt, akkor problémát jelenthet, ha a disclaimert explicit módon nem támasztja alá a leírás. Ilyen esetekben a disclaimer utólagos beiktatása szigorú feltételekhez kötött az európai joggyakorlatban.

A G1/03 és G2/03 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntések értelmében a disclaimerek utólagos bevitele csak kivételesen és csak a következő esetekben megengedhető.⁹⁰

- (i) A teljes kiterjesztésű technika állásától való elhatárolás érdekében (a Tanács itt figyelembe vette a teljes kiterjesztésű technika állásának eredeti célját, amely kizárólag a kettős szabadalmazás megakadályozása, így a teljes kiterjesztésű technika állása csak az átfedő találmány szabadalmazhatóságát zárhatja ki, a későbbi bejelentés új megoldásait nem érintheti - az átfedő részt viszont csak disclaimerrel lehet kizárni).
- (ii) Véletlen feltárásnak minősülő technika állásától való elhatárolás érdekében (tehát ha a korábbi speciális megoldás olyan távolinak számít, hogy azt a szakember semmiképp nem vette volna figyelembe).

⁸⁹ Ld. Visser 2011.

⁹⁰ Érdeemes megjegyezni, hogy ez a szigorú felfogás is enyhült már némiképpen. A T 1107/06 döntés kifejezetten elismeri a disclaimerek megengedhetőségét olyan esetben is, amikor a leírás csak egy speciális kiviteli alakot részletez az általános megoldáson belül, akkor a speciális kiviteli alakban abban szereplő "pozitív" jellemzőkkel együtt implicit módon megvalósul az általános megoldáshoz képesti "negatív" jellemzők feltárása is, vagyis az ilyen negatív jellemzőkre, mint disclaimerekre nem érvényesül a G1/03 és G2/03 szerinti tilalom. Ezzel szemben hasonló esetben a T1443/05 döntés nem ismerte el az elsőbbséghez való jogot Ld. Koch et al. 2010.

- (iii) Szabadalmazható találmányok közül kizárt megoldásoktól való elhatárolás céljából (például "nem-emberi" jelző beiktatása, hogy kizárják a közrendbe vagy közerkölcsbe ütköző megoldásokat az ESZE 53. cikk (a) bekezdésének megfelelően).

Viszont a fenti döntések értelmében⁹¹ kifejezetten az ESZE 123. cikk (2) bekezdésébe ütköző bővítő értelmű módosításnak számít az olyan disclaimer, amely:

- nem működő kiviteli alakot zár ki;
- hiányos kitanítást orvosol;
- releváns műszaki hatása van;
- a feltalálói tevékenység megítélésében releváns;
- alkalmas valamely nyilvános technika állásától való elhatárolásra.

Ezek közül az első kettő tilalom oka világos. A nem működő kiviteli alak léte, és a hiányos kitanítás azt jelenti, hogy a találmány nem volt a bejelentési napon megvalósítható.⁹²

Releváns műszaki hatással bír, illetve a feltalálói tevékenység megítélésében releváns disclaimer alatt az olyan disclaimer értendő, amely az újdonság helyreállítása mellett egyben a műszaki kitanításhoz is hozzátesz - hiszen minden ilyen érdemi kiegészítés az ESZE 123. cikkének (2) bekezdésébe ütköző bővítő értelmű módosításnak számít.

Az utolsó eset a nyilvános technika állásától való elhatárolás, amit nem mindig tiltott az ESZH. A T4/80 és T433/86 Fellebbezési Tanácsi döntések még nem gördítettek akadályt az utólagos disclaimerek útjába. A T4/80 döntés szerint megengedhető az igénypontban az utólagos kizáró szakasz, amennyiben a kizárt tárgy után fennmaradó oltalmi kör nem adható meg tömörebben és világosabban pozitív jellemzőkkel.⁹³

A T433/86 döntés explicit is megfogalmazta, hogy a technika állásától való elhatárolás céljából a technika állását képező körülhatárolt tárgy még abban az esetben is kizárható, ha a kizárást az eredeti bejelentés tartalma nem alapozza meg. Ez a messzemenően bejelentő-barát politika hamar megváltozott, és sorra születtek az utólagos disclaimerek alkalmazhatóságának korlátozásai. A T170/87 döntés már tiltotta az új műszaki információval bíró utólagos disclaimert, a T526/92 döntés lényegében ugyanezt mondta ki olyan kizáró szakaszokra, amelyek eredményeként egy új paraméter tartomány kerül be az igénypontba. A T323/97 döntés szöges ellentétben állt a korábbi T433/86 döntéssel, kinyilvánítva, hogy az utólagos disclaimer módosításnak minősül, így az ESZE 123. cikk (2) bekezdése értelmében a disclaimernek is kell, hogy legyen alapja az eredeti bejelentésben. Ez utóbbi döntés legkritikusabb pontja, hogy a találmány szempontjából műszaki relevanciával nem bíró igényponti jellemzők tekintetében is szembe fordult a korábbi joggyakorlattal, amely a Bővített Fellebbezési Tanács G1/93 döntése nyomán az ilyen, műszaki jellegű hozzájárulást nem nyújtó utólagos kizáró szakaszokkal szemben megengedő volt. A T323/97 döntést az eljáró Fellebbezési Tanács a G2/98 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntésre alapította, amely az elsőbbség kérdésében szerepet játszó "azonos találmány" kritériumánál kifejezetten nem engedte meg a találmány műszaki és nem műszaki jellemzői közti különbségtételt. Ezt a Fellebbezési Tanács úgy értékelte, mint a korábbi joggyakorlatot felülíró döntést, amely a disclaimerek megengedhetőségének vizsgálatánál is alkalmazandó.

⁹¹ Ld. még GL. C-VI, 5.3.11.

⁹² Ld. T206/83 és T193/95.

⁹³ Például "fém, amely nem réz" tárgya csak úgy lenne megadható pozitív jellemzőkkel, ha felsoroljuk az összes olyan fémeket, amely nem réz. Hasonlóan egy általános, ún. Markush formula megadott több tucat, de akár több millió vegyületet is leírhatnak, anélkül, hogy azokat egyesével megneveznék.

Végül a Bővített Fellebbezési Tanács tett pontot a hosszú évekig húzóódó jogértelmezési viták végére⁹⁴ a fentebb ismertetett, és az ESZH Módszertani útmutatójában is összefoglalt G1/03, illetve G2/03 döntésekkel, amelyek végképp szakítottak a kezdeti liberális gyakorlattal, és szigorú különbséget tettek a nyilvános technika állásától és a teljes kiterjesztésű technika állásától való elhatároláshoz szükséges disclaimerek között, kizárólag az utóbbiakat engedélyezve. Tehát a G1/03, illetve G2/03 döntések még abban az esetben sem engedik meg a kizáró szakasz utólagos beiktatását az igénypontba, ha ezek pusztán igénypont-technikai kizárások (pl. a "fém, amely nem réz" esetében), amelyek szigorúan csak a technika állásától való elhatárolást szolgálják, és nem tesznek hozzá a műszaki kitanításhoz. Épp ellenkezőleg, az utólagos disclaimerek beiktatása kizárólag a fenti három esetben megengedhető (tehát teljes kiterjesztésű technika állásától, véletlen feltárástól vagy szabadalmi oltalomból kizárt találmányoktól való elhatároláshoz), feltéve, hogy a disclaimer nem megy túl a neki szánt korlátozó funkción, különösen, nem tesz hozzá a műszaki kitanításhoz.⁹⁵

A Bővített Fellebbezési Tanács annak ellenére hozta ezt a szigorú döntést, hogy számos szakmai szervezettől (epi, FICPI, CIPA, CIA, BIA), valamint az ipar és a privát képviseleti szféra számos képviselőjétől érkezett szakmai álláspont a bejelentő barát politika folytatása mellett.⁹⁶

3.2 A leírás egyéb módosításai

A módszertani útmutató a leírás további megengedhető (nem bővítő értelmű) módosításait is megadja.⁹⁷ Ezek szerint nem kifogásolható a technika állására vonatkozó további szükséges információk utólagos megadása, amely gyakran az ESZH elbírálójának felhívására történik. Általában megengedett a homályos megfogalmazás tisztázása, valamely következetlenség kiküszöbölése. Utólag is megadhatók a szakember által amúgy is kikövetkeztethető műszaki hatások. Nem megengedhetők viszont a sematikus ábráról leolvasott információk (pl. méretarányok), továbbá szöveg hozzáadása, változtatása vagy elhagyása, ha az új információ tartalmat eredményez. Különösen nem vezethetők le az eredeti bejelentés tartalmából az új példák és az új műszaki hatások, illetve előnyök - így ezek utólagos beszúrása bővítő értelmű módosításnak számít.

3. Bővítő értelmű módosítás a magyar szabadalmi rendszerben

A bővítő értelmű módosításokat a magyar Szt. is tiltja:

Szt. 72. § (1) *A szabadalmi bejelentés új tartalom bevitelével nem változtatható meg úgy, hogy tárgya bővebb legyen annál, amit a bejelentés napján benyújtott bejelentésben feltártak.*
(2) *A bejelentő - az (1) bekezdésben megszabott keretek között - a szabadalom megadása kérdésében hozott döntés jogerőre emelkedéséig módosíthatja a szabadalmi leírást, az igénypontot és a rajzot.*

A jelenlegi szabályozás áttekintése előtt érdemes egy rövid történeti kitekintést tenni az 1969. évi II. tv. (RSzt.) rendelkezéseit illetően. Az RSzt. ismerte az ún. módosítási elsőbbséget:

⁹⁴ A jogfejlődés részletes áttekintéséhez ld. Ravadits 2004.

⁹⁵ Egyes közelmúltban született döntések a megengedőbb gyakorlat irányába látszanak ismét elmozdulni. Ld. Koch et al. 2010.

⁹⁶ Ld. G1/03 indoklása.

⁹⁷ Ld. GL. C-VI, 5.3.

RSzt. 43. § (1) Az elsőbbséget megalapító elsőbbségi nap:

a) általában az a nap, amelyen a szabadalmi bejelentés (bejelentési elsőbbség), illetőleg az oltalmi igénynek a bejelentésben ismertetett megoldáson túlterjedő módosítása (módosítási elsőbbség) az Országos Találmányi Hivatalhoz beérkezett.

Az RSzt., illetve annak Végrehajtási rendelete (Vr.) az oltalmi igényt, illetve magát a szabadalmazhatóság feltételét is az igényrontás szemszögéből nézte.

RSzt. 6.§ (3) A találmány nem részesülhet szabadalmi oltalomban, ha

c) tárgya korábbi elsőbbségű szabadalom vagy használati mintaoltalom tárgyával egyezik: amennyiben az egyezés részleges, a szabadalmat csak megfelelő korlátozással lehet megadni.

Vr. 3. § (2) Korábbi elsőbbségű szabadalmon és használati mintaoltalmon [Szt. 6. § (3) bek. c) pont] belföldön adott szabadalmat és használati mintaoltalmat kell érteni, a teljes vagy részleges egyezést az igénypontok egybevetése alapján kell megállapítani.

A két rendelkezés együtteséből következik, hogy a találmány tárgya alatt elsősorban az igénypontokban megfogalmazódott oltalmi igényt kellett érteni. Ez, illetve a módosítási elsőbbség intézménye révén a bővítő értelmű módosítások megengedése a mai napig érződik mind az SZTNH, mind a képviselői szféra gyakorlatán. A leírásba új példák, illetve kiegészítő információk bevitele továbbra is gyakorlatban maradt, különösen a vegyészeti tárgyú bejelentések területén, annak ellenére, hogy az SZTNH-nak az 1995-ös Szt.-hez kapcsolódó "A szabadalmi ügyintézés módszertani útmutatója" c. kiadványa⁹⁸ egy az egyben átvette a fentebb tárgyalt T194/84 döntés nyomán kialakult európai joggyakorlatot:

"Ha a bejelentés napján benyújtott szöveg megváltoztatása, kihagyása vagy új szöveg hozzáadása új műszaki tartalom bevitelével jár, a módosítás nem engedélyezhető." (MÚ III. fejezet 10.1)

AZ SZTNH Módszertani útmutatója - az ESZH Módszertani útmutatójához hasonlóan - egyben azt a kört is felsorolja, amely nem minősül bővítő értelmű módosításnak. Ilyen megengedhető módosítás a nyelvi, helyesírási, számolási hibák korrigálása, a leírás belső ellentmondásainak kiküszöbölése, valamint a leírás, rajzok és igénypontok közti következetlenségek kiküszöbölése (pl. hivatkozási jelek elírásának, kifejejtésének javítása). Szintén az ESZH Módszertani útmutatójával összhangban, nem eredményez bővítő értelmű módosítást az olyan új tartalom bevitele, amely a technika állásáról szolgáltat további információt vagy nyilvánvaló műszaki hatást magyaráz. Ezzel szemben bővítő értelmű módosításnak minősül a szöveg megváltoztatása, kihagyása vagy új szöveg hozzáadása, ha abból a szakember új információhoz jutott, idetartozik az általános megfogalmazott jellemzők konkretizálása (pl. rugalmas alap helyett spirálrugó), új példák bemutatása, valamint a megoldandó műszaki probléma módosítása (kivéve természetesen, ha az az eredeti bejelentés tartalmából is levezethető).

Azt látjuk tehát, hogy - legalábbis papíron - az SZTNH és az ESZH azonos alapelvek mentén ítéli meg a módosításokat⁹⁹, vagyis bővítő értelmű módosítás minden, amivel a szakember új információhoz jutott, különösen szöveg megváltoztatása, kihagyása vagy új szöveg hozzáadása révén, általános jellemzők konkretizálásával, valamint a bejelentés tartalmából

⁹⁸ Módszertani útmutató, röviden MÚ.

⁹⁹ Ld. még Kacsuk 2010b.

nem levezethető példa, műszaki hatás/előny/megoldandó probléma utólagos bemutatása révén.¹⁰⁰

VI. Fejezet - Az európai, a nemzetközi, a párizsi uniós és a magyar elsőbbségi rendszer összevetése

Ebben a fejezetben elsődleges célom az európai és a magyar szabadalmi jogrendszer által elismert elsőbbségek feltárása, és összevetése.¹⁰¹

Ennek kapcsán közelebbről megvizsgáljuk az ipari tulajdon oltalmára létrejött Párizsi Uniós Egyezmény (továbbiakban PUE) stockholmi szövegének 4. Cikkében lefektetett elsőbbségi rendszer jellegzetességeit, amely a 1970. évi június 19-én Washingtonban kelt Szabadalmi Együttműködési Szerződés (Patent Cooperation Treaty - továbbiakban PCT) 8. cikk (2) bekezdésének a) pontja értelmébe nyerhet alkalmazást az európai szabadalmi rendszerben.¹⁰²

Kiindulási pontként elsőként a magyar elsőbbségi rendszert ismertetjük. Ezt követően térünk rá az ESZE és a PUE rendelkezéseinek részletes összevetésére.

1. A magyar elsőbbségi rendszer

Magyarország szabadalmi jogrendszerét elsősorban az 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (Szt.) határozza meg. Magyarország 2003. január 1-én csatlakozott az ESZE-hez, ennek megfelelően az Szt. 84/A. § és 84/B. § az Európai Szabadalmi Egyezményt (1973. október 5-i Müncheni Egyezményt) is beemeli a magyar jogszabályi rendszerbe, és eltérés esetén az ESZE alkalmazásának biztosít elsőbbséget (84/B. § (3)):

Szt. 84/A. § E törvény alkalmazásában

a) európai szabadalom: az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i Müncheni Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) alapján megadott szabadalom;

b) európai szabadalmi bejelentés: az Egyezmény alapján tett - európai szabadalom megadására irányuló - szabadalmi bejelentés.

Szt. 84/B. § (1) Európai szabadalmi bejelentés benyújtható és európai szabadalom adható a Magyar Köztársaság területére kiterjedő hatállyal is.

(2) A 84/D-84/O. § rendelkezéseit a Magyar Köztársaságot megjelölő európai szabadalmi bejelentésekre és a Magyar Köztársaságra kiterjedő hatállyal megadott európai szabadalmakra kell alkalmazni.

(3) Az Egyezmény és e törvény közötti eltérés esetén az Egyezmény rendelkezéseit kell alkalmazni az európai szabadalmi bejelentésekre és az európai szabadalmakra.

Egyrészt tehát megállapíthatjuk, hogy az ESZE útján tett Magyarországra is kiterjedő hatályú szabadalmi bejelentések (illetve szabadalmak) esetén az elsőbbség tekintetében az európai elsőbbségi rendszer a mérvadó. Ezzel itt külön nem foglalkozik, mivel ezt az európai elsőbbségi rendszer tárgyalásakor amúgy is ismertetjük.

¹⁰⁰ Speciális műszaki területek joggyakorlatához ld. Kürtössy et al. 2001; Szepesné Sámson 2004.

¹⁰¹ Más felépítésben ld. Kacsuk 2010c.

¹⁰² Ezek az ún. euro-PCT bejelentések, vagyis a PCT úton tett európai bejelentések, amelyekre nézve elsőbbséget élveznek a PCT szabályai az ESZE rendelkezéseivel szemben - ld. ESZE 150. cikk (2) bekezdés második mondata.

Magyarországon ezenkívül három-féle elsőbbség létezik: a magyar belső elsőbbség, a párizsi uniós elsőbbség, és a PCT 8. cikke (2) bekezdésének b) pontja által a szerződő államok hatáskörébe utalt belső elsőbbség (amelyre a későbbiekben párizsi uniós típusú belső elsőbbségként fogunk hivatkozni). Az előbbi két elsőbbséget az Szt. 61. §-a szabályozza:

Szt. 61. § (1) Az elsőbbséget megalapozó nap

- a) általában a szabadalmi bejelentés napja (bejelentési elsőbbség);
- b) az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Uniós Egyezmény által meghatározott esetben a külföldi bejelentés napja (uniós elsőbbség);
- c) a bejelentő azonos tárgykörű korábbi, folyamatban lévő szabadalmi bejelentésének tizenkét hónapnál nem korábbi bejelentési napja, ha azzal kapcsolatban más elsőbbséget nem érvényesítettek (belső elsőbbség).

Mint látható az Szt. a külön elsőbbséget nem igénylő bejelentések esetén az elsőbbségi dátumot magával a bejelentési nappal azonosítja, és ilyenkor a törvény "bejelentési elsőbbségről" beszél. Ez azonban nyilván nem "valódi" elsőbbség, pusztán technikai megoldás arra, hogy a "bejelentési naptól, vagy elsőbbség igénylése esetén az elsőbbségi dátumtól" számítandó határidők és események esetén egységesen lehessen fogalmazni.¹⁰³

A "bejelentési elsőbbséget" nem tekinthetjük valódi elsőbbségnek, és a továbbiakban nem is foglalkozunk vele.

Az "uniós elsőbbség" esetén az elsőbbségi igény alapját a PUE 4. cikke határozza meg, amelyet a későbbiekben az ESZE elsőbbségi rendszerével összevetve részletesen is tárgyalok.

"Belső elsőbbség" alatt a szabadalmi jogi nyelvhasználatban azt a sajátos szituációt értik, amikor a korábbi szabadalmi bejelentés származási országa megegyezik azzal az országgal, amely országban vagy amely országra kiterjedően az elsőbbséget egy későbbi szabadalmi bejelentésben érvényesítik.¹⁰⁴

Valamely országra *kiterjedően* tett szabadalmi bejelentésről akkor beszélünk, ha egy nemzetközi szerződés alapján tett szabadalmi bejelentést úgy kell értékelni, mintha az az adott országban tett szabadalmi bejelentés lenne. Az ESZE alapján tett európai szabadalmi bejelentés például Magyarországra kiterjedően tett szabadalmi bejelentésnek minősül az ESZE 66. cikke értelmében:

ESZE 66. cikk - Az európai szabadalmi bejelentés nemzeti bejelentéssel megegyező hatálya
Azt az európai szabadalmi bejelentést, amelynek bejelentési napját elismerték, a megjelölt Szerződő Államokban azonos hatályúnak kell tekinteni egy szabályos nemzeti bejelentéssel, adott esetben az európai szabadalmi bejelentésre igényelt elsőbbség megtartása mellett.

Magyarországot megjelölő PCT bejelentés szintén Magyarországra kiterjedően tett szabadalmi bejelentésnek minősül:

PCT 11. cikk (3) A 64. Cikk 4. bekezdésében foglaltak kivételével minden olyan nemzetközi bejelentésnek, amely megfelel az 1. bekezdés (i)-(iii) pontjaiban felsorolt feltételeknek és

¹⁰³ Az ESZE megfogalmazói nem éltek ilyen technikai egyszerűsítéssel, helyette mindenütt az előbbi hosszás kifejtést találjuk.

¹⁰⁴ Például egy magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségét igényeljük egy későbbi, Magyarországon tett vagy Magyarországra kiterjedően tett szabadalmi bejelentésben.

amelyre nemzetközi bejelentési napot ismertek el, e nemzetközi bejelentés napjától kezdődően ugyanaz a hatálya minden megjelölt államban, mint az adott megjelölt államban szabályszerűen benyújtott nemzeti bejelentésnek; ezt az időpontot kell minden megjelölt államban a tényleges bejelentési napnak tekinteni.

A Magyarországon az 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról (továbbiakban: Szt.) a "belső elsőbbséget" szűkebben értelmezi, és csak a Magyarországon (tehát nem Magyarországra kiterjedő hatállyal) tett későbbi szabadalmi bejelentések esetében értelmezi ezt a kategóriát.

A belső elsőbbség tágabb értelmének megfelelően Magyarországon háromféleképpen valósulhat meg, hogy Magyarországon hatályos szabadalom korábbi magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségét igényli:

- i) magyar nemzeti úton (magyar szabadalmi bejelentésben igénylik egy korábbi magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségét - ezt hívja az Szt. belső elsőbbségnek),
- ii) európai úton (Magyarországon érvényesített európai szabadalomban igénylik egy korábbi magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségét),
- iii) PCT bejelentés útján (Magyarországot megjelölő PCT szabadalmi bejelentésben igénylik egy korábbi magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségét).

Lássuk ebből a iii) pontot részletesebben.

A PCT rendszerben tett Magyarországra kiterjedő szabadalmi bejelentés elsőbbsége általában az Szt. 61. §-ban is szereplő uniós elsőbbséget jelenti, mivel a PCT a Párizsi Uniós Egyezmény elsőbbségi intézményét veszi át:

PCT 8. cikk (2) a) *A b) pontban foglaltak kivételével az 1. bekezdésnek megfelelően benyújtott bármely elsőbbségi igény feltételei és hatálya ugyanaz, mint amelyeket az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Uniós Egyezmény Stockholmi Szövegének 4. Cikke előír.*

A PCT bejelentés automatikusan kiterjed az összes szerződő államra, így tehát előfordulhat, hogy a PCT bejelentés "visszamegy" a származási országba, pl. egy magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségét igénylő PCT bejelentést magyar nemzeti szakaszba léptetnek az arra megszabott határidőn belül az SZTNH-nál mint megjelölt, vagy mint kiválasztott hivatalnál.

Fontos kiemelni, hogy maga a PUE nem teszi lehetővé a belső elsőbbség igénylését, mivel az elsőbbség intézményét kifejezetten csak harmadik országok vonatkozásában vezeti be:

PUE 4. Cikk A) (1) *Azt, aki találmányt, használati mintát, ipari mintát, gyári vagy kereskedelmi védjegyet az unió egyik országában szabályszerűen bejelent, úgyszintén az ilyen bejelentő jogutódját, az alább meghatározott határidőkön belül elsőbbségi jog illeti meg arra, hogy bejelentését a többi országban megtegye.*

Az elsőbbség joghatásának megállapításakor is ekként fogalmaz:

PUE 4. Cikk B) *Ennél fogva a bejelentés, amelyet később, de az említett határidők eltelte előtt az unió valamelyik más országában tesznek, nem érvényteleníthető az időközben bekövetkezett tények, nevezetesen másik bejelentés, a találmány közzététele vagy gyakorlatba vétele, a minta példányainak árusítása vagy a védjegy használata következtében és e tények révén harmadik személy javára sem jog, sem személyhez fűződő birtok nem keletkezhet.*

Harmadik személynek az elsőbbség alapjául szolgáló első bejelentés napja előtt szerzett jogai az unió országainak belső jogszabályai szerint hatályosak.

A PUE egységes "külső elsőbbséget" vezet be (vagyis az Szt. 61. § (1) bekezdés b) pontjában is hivatkozott "uniós elsőbbséget"), azonban a belső elsőbbség kérdésével nem foglalkozik, mivel a PUE célja elsősorban a nemzeti elbánás elvének érvényesítése, illetve az iparjogvédelem területén a külföldiek minimum jogainak biztosítása.¹⁰⁵

Mivel a PUE a belső elsőbbség kérdését nem szabályozza, ezért a PCT a szerződő államok hatáskörébe utalja annak eldöntését, hogy milyen joghatások fűződnek az elsőbbség igényléséhez az elsőbbségi bejelentés származási országában (tehát az előbbi példában a korábbi magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségéhez a magyar nemzeti szakaszban):

PCT 8. cikk (2) b) *Ha a nemzetközi bejelentés valamely Szerződő Államban vagy annak vonatkozásában benyújtott egy vagy több korábbi bejelentés elsőbbségét igényli, a nemzetközi bejelentés ennek az államnak a megjelölését tartalmazhatja. Ha a nemzetközi bejelentés a megjelölt államban vagy annak vonatkozásában benyújtott egy vagy több nemzeti bejelentés elsőbbségét vagy olyan nemzetközi bejelentés elsőbbségét igényli, amely egyetlen államot jelölt meg, úgy az elsőbbségi igény feltételei és a hozzá fűződő joghatály az említett államban az, amelyet ez utóbbi nemzeti törvényhozása előír.*

Az Szt. 61. § (1) c) pontjában szereplő belső elsőbbség sok szempontból inkompatibilis a PUE által felállított elsőbbségi rendszerrel, ezért szükséges volt, hogy a Magyarországra "visszajövő" PCT bejelentések elsőbbségét a jogalkotó külön szabályozza:

Szt. 84/V. § *Elsőbbség igénylése esetén, annak feltételei és joghatálya tekintetében a Szerződés 8. Cikke (2) bekezdésének b) pontjában említett esetben is az ipari tulajdon oltalmára létrejött Párizsi Uniós Egyezmény stockholmi szövege 4. Cikkének rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.*

Mint látjuk, a PCT bejelentések elsőbbségének kérdését az Szt. visszavezeti a Párizsi Uniós Egyezményre, amelynek rendelkezéseit "megfelelően" kell alkalmazni, tehát úgy mintha a származási országban is lehetővé tenné az elsőbbség igénylését (és nem csak az unió valamely más országában). Így tehát a magyar jogszabály nem tesz különbséget a PCT úton érkező magyar, illetve külföldi korábbi szabadalmi bejelentés elsőbbségét érvényesítő szabadalmi bejelentések között.

A magyar "belső elsőbbség" elsősorban abban különbözik a PCT 8. cikk (2) bekezdés b) pontja és az Szt. 84/V által meghatározott "uniós típusú belső elsőbbségtől", hogy magyar belső elsőbbség esetén csak folyamatban lévő magyar szabadalmi bejelentés belső elsőbbségét lehet igényelni, mellyel egyidejűleg a korábbi bejelentést visszavontnak kell tekinteni.¹⁰⁶ Ez több szempontból is hátrányos helyzetbe hozza azokat a magyar bejelentőket, akik nem óhajtának nemzetközi porondra is kilépni, hanem pusztán Magyarország tekintetében próbálnak oltalmat szerezni. Az ilyen bejelentőknek fenn kell tartani a korábbi bejelentésüket, akkor is, ha előre tudják, hogy azt az elkövetkező egy éven belül tovább fogják fejleszteni, és kiegészített formában ismételtelen be fogják nyújtani - mivel az Szt. 61. § (1) bekezdés c) pontja kifejezetten csak folyamatban lévő magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségének igénylését engedi meg. Ezzel szemben az uniós bejelentés érvényesítéséhez elég az elismert bejelentési

¹⁰⁵ Részletesebben ld. Wiczorek 1975 és Ruhl 2005.

¹⁰⁶ Szt. 61. § (6).

nap - amely általában, így Magyarország esetében sem feltételezi a bejelentéssel kapcsolatos hivatalos díjak megfizetését. Vagyis az a bejelentő, aki előre tudja, hogy PCT bejelentést fog tenni, eltekinthet a magyarországi bejelentési és kutatási díj megfizetésétől, hiszen a PCT 8. cikke ennek ellenére lehetővé teszi a megszűnt magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségének igénylését, amelyet a magyar nemzeti szakaszba lépve az Szt. 87/V § értelmében Magyarországon is elismertethet ("uniós típusú belső elsőbbség").

Az ilyen bejelentő számára az a lehetőség is fennáll, hogy az oltalmi időt a nemzetközileg elfogadott 20 évről kvázi megnövelje 21 évre, hiszen a PCT úton visszajövő, és az Szt. 87/V § alapján a korábbi magyar szabadalmi bejelentés elsőbbségét igénylő későbbi szabadalmi bejelentés oltalmi ideje szintén 20 év, amely a későbbi szabadalmi bejelentés bejelentési napjától számít. Ez utóbbi pontosan 12 hónappal lehet későbbi, mint az elsőbbséget megalapozó korábbi szabadalmi bejelentés bejelentési napja. Ugyanakkor sem az Szt. 87/V, sem az Szt. bármely más szakasza nem rendelkezik az elsőbbségi bejelentés sorsáról, rendelkezés hiányában tehát a korábbi magyar szabadalmi bejelentést nem kell visszavontnak tekinteni (szemben a magyar belső elsőbbség igénylésével). A korábbi magyar szabadalmi bejelentés tehát folytatható, és arra oltalom szerezhető, miközben az oltalmat a PCT úton érkező későbbi szabadalmi bejelentés is megkaphatja, hiszen arra nézve a korábbi magyar szabadalmi bejelentés nem tartozik a technika állásához (mivel nincs a PCT bejelentés elsőbbségénél korábbi bejelentési napja vagy elsőbbségi dátuma), így a szabadalmi oltalom megszerzésének sem képezheti gátját. Végeredményben tehát a bejelentő a korábbi magyar szabadalmi bejelentés bejelentési napjára visszaható hatállyal is megszerezheti az oltalmat, és emellett a későbbi PCT bejelentés 12 hónappal későbbi bejelentési napjától számított további 20 éven keresztül élvezheti a PCT úton tett későbbi szabadalmi bejelentésen alapuló szabadalmat. Ez a lehetőség a magyar belső elsőbbség intézményét igénybevevő bejelentő számára fel sem merülhet, hiszen az Szt. 61. § (6) bekezdés értelmében a belső elsőbbség érvényesítésénél a korábbi magyar szabadalmi bejelentést visszavontnak kell tekinteni.¹⁰⁷

¹⁰⁷ A német megoldás azáltal küszöböli ki ezt a problémát, hogy a német szabadalmi törvény nem biztosít az Szt. 87/V §-ához hasonlóan külön jogokat a PCT utat igénybevevő bejelentők számára a német belső elsőbbséget igénylő bejelentőkhöz képest. A PCT 11. cikkének (3) bekezdése szerint a nemzetközi (PCT) bejelentés ekvivalens a megjelölt államokban tett szabadalmi bejelentéssel. Mivel a német szabadalmi törvény nem rendelkezik külön a PCT 8. cikk (2) b) pontja által nemzeti hatáskörbe utalt belső elsőbbség kérdéséről, ezért a PCT 11. cikk (3) bekezdése alapján arra értelemszerűen a német szabadalmi törvény belső elsőbbségét kell alkalmazni. A német szabadalmi törvény 40. § (5) bekezdése alapján viszont a korábbi németországi szabadalmi bejelentést visszavontnak kell tekinteni, amennyiben az még folyamatban van. Ilyen nemzeti szabályozásra van tekintettel a PCT-hez csatolt Végrehajtási Szabályzat 4.9 szabályának (b) pontja, amely lehetővé teszi, hogy - bár a PCT bejelentés alaptól kiterjed minden szerződő államra - azokban a szerződő államokban, amelyekben a PCT bejelentésben érvényesített belső elsőbbség a származási országbeli korábbi nemzeti bejelentés visszavonását vonná maga után, ott a származási ország megjelölésétől el lehessen tekinteni:

PCT VSZ 4.9 b) Az a) pont (i) alpontjában foglaltaktól eltérően, ha 2005 október 5-én valamely Szerződő Állam nemzeti joga úgy rendelkezik, hogy az adott állam megjelölését tartalmazó és az adott államban érvényes korábbi nemzeti bejelentés elsőbbségét igénylő nemzetközi bejelentés benyújtása a korábbi nemzeti bejelentés olyan következményekkel való megszűnését eredményezi, mintha azt visszavonták volna, - mindaddig, amíg a nemzeti jog ezt előírja - a kérelem [ti. a PCT bejelentési kérelem] tartalmazhatja, hogy az adott állam megjelölése nem történt meg, feltéve, hogy a megjelölt hivatal 2006. január 5-ig tájékoztatja a Nemzetközi Irodát arról, hogy az ebben a pontban foglalt rendelkezést a szóban forgó állam megjelölésekor alkalmazni kell. A beérkezett tájékoztatást a Nemzetközi Iroda haladéktalanul közlésezi a Hivatalos Lapban.

Németország (Japánnal és Koreával egyetemben) élt ezzel a lehetőséggel, így a németországi elsőbbséget igénylő bejelentő dönthet, hogy Németországban inkább a PCT bejelentést érvényesíti (aminek következtében a korábbi német bejelentést visszavontnak tekintik), vagy inkább a korábbi német bejelentést folytatja és lemond a PCT bejelentésben Németország megjelöléséről. Egyben az is világos, hogy a német szabadalmi törvény nem teszi lehetővé az oltalom meghosszabbítását 21 évre, úgy ahogy azt a magyar Szt. 87/V § kapcsán láttuk.

További hátrány a kizárólag magyar szabadalomban gondolkodó bejelentőre nézve, hogy belső elsőbbség igénylése miatt visszavont szabadalmi bejelentésére több belső elsőbbséget nem alapíthat, holott elképzelhető, hogy a találmányát a belső elsőbbség igénybevételére megállapított 12 hónapon belül többször, akár több különböző irányban fejleszti tovább. Az Szt. alapján kérdéses, hogy vajon egyidejűleg (egy napon) igényelhető-e több későbbi bejelentésben ugyanazon korábbi szabadalmi bejelentés belső elsőbbsége.

Az Szt.-ből az sem derül ki egyértelműen, hogy csak egy vagy esetleg több korábbi szabadalmi bejelentés belső elsőbbsége is igényelhető-e egyetlen későbbi szabadalmi bejelentésben. Álláspontom szerint nem, bár erre vonatkozóan az Szt. semmiféle tiltó rendelkezést nem tartalmaz, azonban abból, hogy a belső elsőbbség igénylésénél a korábbi szabadalmi bejelentésről a törvény mindenütt egyes számban beszél, továbbá abból, hogy a több elsőbbség érvényesítését megengedő ismertebb jogszabályok, amelyek az Szt. megalkotásakor e tekintetben is mintául szolgálhattak a jogalkotó számára¹⁰⁸ kifejezetten említik ezt a lehetőséget, míg az Szt. hallgat erről a kérdéstről, inkább az következik, hogy a jogalkotónak nem állt szándékában a több belső elsőbbség igénylésének biztosítása.

A magyar jogalkotó feltehetően az országok többségének joggyakorlatához igazodott, amikor az Szt. megalkotásakor nem próbált a PCT 8. cikk (2) bekezdésének b) pontjával élni, hogy az ilyen bejelentésekre a magyar belső elsőbbség szabályait kelljen alkalmazni.¹⁰⁹ Ugyanakkor sajnálatos, hogy a jogalkotó a magyar belső elsőbbségi rendszert sem igyekezett összhangba hozni az uniós elsőbbséggel, és ezáltal elmulasztotta a kizárólag magyar belső elsőbbséget igénybevevő bejelentőket, és a magyar bejelentés elsőbbségét PCT bejelentésben érvényesítő bejelentőket azonos helyzetbe hozni.

2. Az ESZE és a PUE elsőbbségi rendszerének összevetése

Az ESZE preambuluma értelmében az ESZE külön megállapodást képez az ipari tulajdon oltalma tárgyában 1883. március 20-án Párizsban aláírt és utoljára 1967. július 14-én felülvizsgált és 1979. szeptember 28-án módosított Egyezmény (PUE) 19. cikke értelmében, továbbá regionális szabadalmi szerződést képez az 1970. június 19-én kelt Szabadalmi Együttműködési Szerződés (PCT) 45. cikkének 1. bekezdése értelmében.

A fentiekből két fontos dolog következik. Egyrészt európai szabadalmi bejelentést nemcsak közvetlenül az ESZH-nál vagy az ESZH átvevő hivatalaként eljáró valamely nemzeti hivatalnál lehet tenni (közvetlen európai bejelentés)¹¹⁰, hanem PCT úton is indítható az ESZE tagállamaira kiterjedő európai szabadalmi bejelentés (ún. euro-PCT bejelentés).¹¹¹ Másrészt az ESZE elsőbbségi rendszerének megalkotásakor tekintettel kellett lenni a PUE 4. cikkében meghatározott követelményekre - mint látni fogjuk, ez a legteljesebb mértékben meg is történt, az ESZE elsőbbségi rendszere néhány fogalmi pontosításon kívül szinte egy az egyben átvette a PUE 4. cikkének rendelkezéseit.¹¹²

Közvetlen európai szabadalmi bejelentések esetén az elsőbbség igénylése az ESZE által meghatározott elsőbbségi rendszer szabályai szerint történik, míg PCT úton indított euro-PCT

¹⁰⁸ Így például a PUE 4. Cikkének F) pontja, az ESZE 88. cikkének (2) bekezdése, vagy például a német szabadalmi törvény kifejezetten belső elsőbbségre vonatkozó 40. § (2) bekezdése.

¹⁰⁹ Így nem vált szükségessé a PCT Végrehajtási Szabályzatának 4.9 b) pontja szerinti fenntartás sem.

¹¹⁰ Ez az ún. "euro-direct" bejelentés, részletesebben ld. Visser 2011

¹¹¹ Részletesebben ld. Visser 2011.

¹¹² Az ESZE és a PUE rendelkezéseinek elemzéséhez ld. Paterson 2001.

bejelentések esetén a PCT rendelkezéseit kell alkalmazni, tehát mint láttuk a PCT 8. cikk (2) bekezdés a) pontja értelmében a PUE 4. cikkét.

Az euro-PCT bejelentések tekintetében az ESZE 150. cikkének (2) bekezdése az ESZE rendelkezéseivel szemben alkalmazási elsőbbséget biztosít a PCT rendelkezések számára:

ESZE 150. cikk (2) *Az Együtműködési Szerződés alapján benyújtott nemzetközi bejelentések az Európai Szabadalmi Hivatal előtti eljárások tárgyát képezhetik. Az ilyen eljárásokban a Szerződés rendelkezéseit ennek az Egyezménynek a rendelkezéseivel kiegészítve kell alkalmazni. Eltérés esetén az Együtműködési Szerződés rendelkezései az irányadók.*

Tehát a közvetlen európai bejelentések esetén az ESZE elsőbbséggel kapcsolatos rendelkezéseit kell alkalmazni, míg az euro-PCT bejelentések tekintetében a PCT 8. cikk (2) bekezdésének a) pontja értelmében a PUE 4. cikkét kell alkalmazni. Ebből kifolyólag a továbbiakban az ESZE és a PUE elsőbbségi rendszerét párhuzamosan tárgyaljuk.

Az ESZE-ben lefektetett elsőbbségi rendszerben az elsőbbségi joggal, az elsőbbség igénylésével és az elsőbbség hatásával kapcsolatos rendelkezéseket az ESZE 87., 88. illetve 89. cikkei tartalmazzák. Ezek rendre megfeleltethetők a PUE 4. cikk valamely szakaszának.

2.1

Az elsőbbséghez kapcsolódó alapfogalmak, illetve az elsőbbség igénylésének alapfeltételei rögtön az ESZE 87 cikk (1) bekezdésében kerülnek bevezetésre. Az összehasonlítás kedvéért párhuzamosan feltüntetjük a PUE megfelelő rendelkezéseit.

<p>ESZE 87. cikk - Az elsőbbségi jog (1) Azt, aki szabadalom, használati mintaoltalom, hasznossági bizonylat iránt szabályszerű bejelentést tett bármely, (a) az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Uniók Egyezményben részes államban vagy ilyen államra kiterjedő hatállyal, vagy (b) a WTO bármely tagországában vagy arra kiterjedő hatállyal, úgyszintén az ilyen bejelentő jogutódját, elsőbbségi jog illeti meg arra, hogy ugyanazon találmány tekintetében európai szabadalmi bejelentést tegyen az első bejelentés bejelentési napjától számított tizenkét hónapos időtartamon belül.</p>	<p>PUE 4. cikk A)(1) Azt, aki szabadalom, használati mintaoltalom, ipari mintaoltalom vagy védjegyoltalom iránt az Unió egyik országában szabályszerű bejelentést tett, úgyszintén az ilyen bejelentő jogutódját, az alább meghatározott határidőkön belül elsőbbségi jog illeti meg arra, hogy bejelentését a többi országban megtegye. C)(1) A fent említett elsőbbségi határidő szabadalmaknál és használati mintáknál tizenkét hónap, ipari mintáknál, valamint gyári vagy kereskedelmi védjegyeknél hat hónap. C)(2) E határidők az első bejelentés benyújtása napján kezdődnek; a benyújtás napja nem számít be a határidőbe.</p>
---	--

1. Táblázat: ESZE 87. cikk (1) bekezdés és PUE 4. cikk összehasonlítása

Az ESZE 87(1) cikke és a PUE 4. cikkének A)(1), C)(1) és C)(2) bekezdése közötti különbségek egyrészt abból adódnak, hogy az ESZE kizárólag szabadalmi oltalom adására

létesült, így ebben a nem szabadalmi jellegű oltalmi formák (ipari minta, védjegy) elsőbbségének igénylését nem tették lehetővé.¹¹³

Az ESZE 87. cikk (1) bekezdése és a PUE 4. cikk A)(1) bekezdése is kifejezetten leszögezi, hogy az elsőbbséghez való jog az első bejelentés bejelentőjét vagy jogutódját illeti meg, valamint azt, hogy az elsőbbséget 12 hónapon belül lehet igényelni. Az utóbbi követelmény mind a PCT úton, mind a közvetlen európai úton tett európai szabadalmi bejelentések tekintetében fellazultak, mivel az ESZE 2000 egyik változása szerint most már a 12 hónapos elsőbbségi idő is igazolható¹¹⁴ két hónap objektív határidőn belül.¹¹⁵

Az ESZE 87. cikk (1) bekezdése szereplő fogalmakat és feltételeket maga az ESZE éppúgy nem magyarázza, mint a PUE fogalmait maga a PUE, így ezek pontos interpretációja csak a kialakult joggyakorlat és bevett jogdogmatikai kategóriák fényében lehetséges.¹¹⁶

Lássuk az ESZE 87. cikkének többi bekezdését, illetve azok megfelelőjét a PUE elsőbbségi rendszerében.

<p>ESZE 87. cikk - Az elsőbbségi jog (2) Elsőbbségi jog alapítható minden olyan bejelentésre, amely a bejelentés helye szerinti állam nemzeti jogszabálya, kétoldalú vagy többoldalú szerződése - ideértve ezt az Egyezményt - értelmében szabályszerű nemzeti bejelentésnek számít. (3) Szabályszerű nemzeti bejelentésnek kell tekinteni azt a bejelentést, amely elégséges annak megállapítására, hogy azt melyik napon nyújtották be, függetlenül a bejelentés további sorsától.</p>	<p>PUE 4. cikk A)(2) Elsőbbségi jog alapítható olyan bejelentésre, amely az unió bármelyik országának nemzeti jogszabálya vagy az unió országai között kétoldalú vagy többoldalú szerződés értelmében szabályszerű hazai bejelentésnek számít. A)(3) Szabályszerű hazai bejelentésnek kell tekinteni azt a bejelentést, amely elégséges annak megállapítására, hogy a kérelmet a szóban forgó országban melyik napon terjesztették elő, függetlenül a kérelem további sorsától.</p>
---	--

2. Táblázat: ESZE 87. cikk (2) és (3) bekezdés és PUE 4. cikk összehasonlítása

Lényeges eltérést jelent az ESZE és a PUE elsőbbségi rendszere között, hogy míg a PUE csak a "külső elsőbbség", vagyis külföldi országból származó bejelentés elsőbbségének igénylését teszi lehetővé, addig az ESZE 87. cikk (1) és (2) bekezdése egyben megteremti a "belső elsőbbség" intézményét is. Az ESZE 87. cikk (1) bekezdése alapján az első bejelentés

¹¹³ Megjegyzem, hogy a PUE e tekintetben nem fogalmaz egyértelműen, bár nem szokás ipari mintára, illetve védjegyre szabadalmi bejelentés elsőbbségi igényét alapítani, azonban ez a PUE alapján elvileg nem kizárt. Ilyen hibrid megoldásra egyébként a magyar iparjogvédelem történetében is láthattunk példát - az 1991. évi XXXVIII. törvény a használati minták oltalmáról egy ideig megengedte használati minta bejelentés származtatását ipari mintából, majd az 1995. évi XXXIII. tv. (Szt.) lehetővé tette szabadalmi bejelentés származtatását használati mintából, így elvileg nem volt kizárt, hogy többszöri származtatás révén egy szabadalmi bejelentés végeredményben egy ipari minta elsőbbségét igényelje. Ez a lehetőség azonban rövid időn belül meg is szűnt az ipari minta bejelentésből kiolvasható és az elsőbbséget megalapozó műszaki tartalom meghatározásának nyilvánvaló nehézségei miatt. Feltételezhetjük, hogy a PUE-nek sem volt szándéka a különböző típusú oltalmi formák közti átjárhatóság biztosítása, így tehát e tekintetben a szövegszintű eltérés a joggyakorlat szempontjából immateriálisnak tekinthető.

¹¹⁴ ESZE 122. cikke és a 136. szabály (1) bekezdése alapján.

¹¹⁵ Erre való tekintettel az ESZH visszavonta az ilyen igazolást kizáró korábbi fenntartását a PCT VSZ 26bis.3 szabály (j) bekezdése alatt is.

¹¹⁶ Talán az egyik legfontosabb, ugyanakkor legkevésbé egyértelmű fogalom, amelyet bevezet az ESZE 87. cikk (1) bekezdése az "azonos találmány" fogalma, amelyet lentebb részletesebben is tárgyalunk.

történhetett bármely Párizsi Unió államában vagy ilyen államra kiterjedő hatállyal, valamint bármely WTO tagországban vagy arra kiterjedő hatállyal. Párizsi Unió államokra *kiterjedő* hatályú például az európai szabadalmi bejelentés, amely az ESZE 66. cikkének értelmében egyenértékű a megjelölt szerződő államokban tett szabadalmi bejelentéssel. Mivel az ESZE 87. cikk (1) bekezdése semmilyen megkötést nem tartalmaz az ilyen államok, illetve WTO tagországok tekintetében (erre utal a "bármely" megfogalmazás), az ESZE 87. cikk (2) bekezdése pedig kifejezetten utal az ESZE keretében tett szabadalmi bejelentés nemzeti hatályára, ezért az ESZE egyben a *belső elsőbbség* lehetőségét is biztosítja, vagyis egy európai szabadalmi bejelentésben igényelhetjük egy korábbi európai szabadalmi bejelentés elsőbbségét. Fontos megemlíteni, hogy szemben a magyar belső elsőbbség intézményével az ESZE nem írja elő a korábbi bejelentés visszavonását. Ezenfelül, az európai joggyakorlat szerint az elsőbbség tekintetében nincs jogkimerülés¹¹⁷, vagyis egy szabadalmi bejelentés elsőbbségét akárhány későbbi európai szabadalmi bejelentésben lehet igényelni.¹¹⁸

Az ESZE 87. cikkének (3) bekezdése, illetve a PUE 4. cikkének A)(3) bekezdése biztosítja, hogy elsőbbséget nemcsak folyamatban lévő bejelentésre lehet alapítani.¹¹⁹

2.2

Az ESZE 87. cikk (1) bekezdése, valamint a PUE 4. cikk C)(2) bekezdése szerint elsőbbséget egy *első bejelentés* tekintetében lehet igényelni. Az első bejelentés fogalmát külön sem az ESZE, sem a PUE nem definiálja, pusztán azt a speciális esetet szabályozza, amikor egy későbbi bejelentés első bejelentésnek tekinthető:

<p>ESZE 87. cikk - Az elsőbbségi jog (4) Egy későbbi bejelentést, amelynek tárgya azonos egy korábbi bejelentés tárgyával, és amelyet ugyanabban az államban, illetve államra kiterjedő hatállyal tettek, az elsőbbség meghatározása szempontjából első bejelentésnek kell tekinteni, ha a korábbi bejelentést a későbbi bejelentés bejelentési napja előtt visszavonták, arról lemondtak vagy azt elutasították anélkül, hogy közzétették volna, ahhoz jogok fűződnének vagy arra elsőbbségi igényt alapítottak volna. Az ilyen korábbi bejelentésre tehát ez esetben később sem lehet már elsőbbséget alapítani.</p>	<p>PUE 4. cikk C)(4) Egy későbbi bejelentést, amelynek tárgya azonos egy korábbi bejelentés tárgyával, és amelyet az unióknak ugyanabban az országában tettek, a fenti (2) bekezdés értelmében vett első bejelentésnek kell tekinteni, és az elsőbbségi határidőt annak bejelentési napjától kell számítani, ha a korábbi bejelentést a későbbi bejelentés napja előtt már visszavonták, arról lemondottak, vagy elutasították, anélkül, hogy közzétették volna, vagy ahhoz jogok fűződnének vagy arra elsőbbségi igényt alapítottak volna. Az ilyen korábbi bejelentésre tehát ez esetben később sem lehet már elsőbbséget alapítani.</p>
---	--

3. Táblázat: ESZE 87. cikk (4) bekezdés és PUE 4. cikk összehasonlítása

Az ESZE 87. cikk (4) bekezdése és a PUE 4. cikkének C)(4) bekezdése magáért beszél, talán csak az első mondat első részére érdemes némi magyarázattal kitérni. Az ugyanazon államban (vagy ilyen államra kiterjedő hatállyal) tett bejelentésre vonatkozó kikötés mögött rejlik

¹¹⁷ T15/01 döntés.

¹¹⁸ Feltéve, hogy azok mind 12 hónapon belül kerülnek benyújtásra.

¹¹⁹ Szemben a magyar belső elsőbbség intézményével, amely kifejezetten megköveteli, hogy korábbi bejelentés még folyamatban legyen - ld. Szt. 61.§ (1) bekezdés c) pontja.

megfontolás, hogy ne lehessen egy adott államban jelentkező nehézségeket azáltal megkerülni, hogy a bejelentő a bejelentését más államban ismételten benyújtja.

Itt jegyezem meg, hogy bár az ESZE 2000 87. cikk (4) bekezdésében a 87. cikk (1) bekezdésébe bekerült WTO tagországok nem kerülnek külön említésre, feltételezhető, hogy az ESZH a 87. cikk (4) bekezdésének értelmezésekor az állam fogalmát a WTO tagországokra is ki fogja terjeszteni.

A Módszertani útmutató további kiegészítést fűz az első bejelentés értelmezéséhez. Első bejelentés az, amelyben a bejelentő először tárja fel a bejelentés tárgyát.¹²⁰ Több döntés is leszögezi, hogy az elsőbbségi jog érvényesítéséhez az első bejelentésnek olyannak kell lennie, amely alapján a találmány megvalósítható.¹²¹ Ez a kritérium biztosítja, hogy senki ne tarthasson fenn magának jogokat olyan elképzelések, ötletek tekintetében, amelyek részleteit még maga sem dolgozta ki, a gyakorlatba való átültetés lehetőségei pedig nincsenek tisztázva, illetve feltárva.

2.3

Az ESZE 88. cikkének (1) bekezdése az elsőbbség igénylésével kapcsolatos alapvető formális követelményeket szabályozza. Hasonló rendelkezéseket találunk a PUE 4. cikk D)(1) bekezdésében.

<p>ESZE 88. cikk - Az elsőbbség igénylése (1) <i>Ha a bejelentő az európai szabadalmi bejelentés tekintetében korábbi bejelentésen alapuló elsőbbséget igényel, be kell nyújtania az elsőbbségi nyilatkozatot és egyéb szükséges dokumentumokat a Végrehajtási Szabályzattal összhangban.</i></p>	<p>PUE 4. cikk D)(1) <i>Aki valamely korábbi bejelentés elsőbbségét érvényesíteni kívánja, köteles nyilatkozatot tenni, s abban e bejelentés időpontját és országát megjelölni. Azt a legkésőbbi időpontot, ameddig e nyilatkozatot meg lehet tenni, az egyes országok határozzák meg.</i></p>
--	---

4. Táblázat: ESZE 88. cikk (1) bekezdés és PUE 4. cikk összehasonlítása

Az ESZE 88. cikkének (2) bekezdése, illetve az ennek megfelelő PUE 4. cikk (F) szakaszának első része komoly jelentőséggel bír az alább tárgyalt matematikai modell szempontjából, mivel ez teszi lehetővé több elsőbbség igénylését akár egy igénypontra is (és akár különböző országból származó korábbi bejelentések esetén is).

Ugyan a PUE 4. cikk F) szakasza kifejezetten nem említi, hogy a több elsőbbség akár egy igénypontra is vonatkozhat, azonban a nemzetközi jogfelfogás ezt az értelmezést részesíti előnyben.

¹²⁰ Ld. GL. C-V, 1.4.

¹²¹ Ld. T206/83, T193/95. A megvalósíthatóság követelménye természetesen nemcsak az elsőbbség igénylése kapcsán merül fel, hiszen a szabadalmi oltalomnak is feltétele, hogy a találmány a leírás alapján szakember által megvalósítható legyen (ESZE 83. cikk). A megvalósíthatóság követelményének gyakorlati mércéjéhez ld. Stellbrink 2010 és Sendrowski 2010.

<p>ESZE 88. cikk - Az elsőbbség igénylése (2) Az európai szabadalmi bejelentés tekintetében több elsőbbség igényelhető, függetlenül attól, hogy azok különböző országokból származnak-e. Ha erre mód van, bármelyik igénypontra több elsőbbség igényelhető. Több elsőbbség igénylése esetén az elsőbbség napjától számított határidőket a legkorábbi elsőbbség napjától kell számítani.</p>	<p>PUE 4. cikk F) Az unió egyik országa sem utasíthat vissza elsőbbségi igényt vagy szabadalmi bejelentést amiatt, hogy a bejelentő többszörös - akár különböző országokból származó - elsőbbséget igényel, vagy (...)</p>
---	---

5. Táblázat: ESZE 88. cikk (2) bekezdés és PUE 4. cikk összehasonlítása

Az ESZE 88. cikkének (3) bekezdése lényegében tömören összefoglalja a PUE 4. cikk F) szakaszának második felét. A két rendelkezés értelme azonban megegyező, ti. az elsőbbség csak a korábbi bejelentésben is szereplő elemekre terjed ki.

<p>ESZE 88. cikk - Az elsőbbség igénylése (3) Ha az európai szabadalmi bejelentés tekintetében egy vagy több elsőbbséget igényelnek, az elsőbbségi jog az európai szabadalmi bejelentésnek csak azon elemeire terjed ki, amelyeket az elsőbbséget megalapozó bejelentés, illetve bejelentések is tartalmaznak.</p>	<p>PUE 4. cikk F) (folyt.) (...) hogy az egy vagy több elsőbbséget igénylő bejelentés egy vagy több olyan elemet foglal magában, amely nem szerepel abban a bejelentésben, illetve bejelentésekben, amelyek alapján az elsőbbséget igénylik, feltéve mindkét esetben, hogy a találmány az ország jogszabályai értelmében egységes. Azoknak az elemeknek az elsőbbségét, amelyek az elsőbbségi igény alapjául szolgáló bejelentésben, illetve bejelentésekben nem szerepelnek, a későbbi bejelentés alapozza meg az általános feltételek szerint.</p>
--	---

6. Táblázat: ESZE 88. cikk (3) bekezdés és PUE 4. cikk összehasonlítása

Az "elem" fogalmát sem az ESZE, sem a PUE nem definiálja, de erre nézve támpontot jelenthet az ESZE 88. cikkének (4) bekezdése, illetve a PUE 4. cikkének H) szakasza.

<p>ESZE 88. cikk - Az elsőbbség igénylése (4) Ha a találmány egyes, elsőbbségi igénnyel érintett elemei a korábbi bejelentés igénypontjai között nem szerepelnek, az elsőbbség ennek ellenére is megadható, feltéve, hogy a korábbi bejelentés iratai, azok egészét tekintve, az ilyen elemeket kifejezetten feltárják.</p>	<p>PUE 4. cikk H) Az elsőbbség nem tagadható meg amiatt, hogy a találmány egyes olyan elemei, amelyekre elsőbbséget igényelnek, a származási országban tett bejelentés igénypontjai között nem szerepelnek, feltéve, hogy a bejelentés adatai együttesen ezeket az elemeket szabatosan meghatározzák.</p>
---	---

7. Táblázat: ESZE 88. cikk (4) bekezdés és PUE 4. cikk összehasonlítása

Korábban láttuk, hogy a 69. cikk értelmezéséről szóló jegyzőkönyv az "elem" szót a szabadalmi igénypont által lefedett "kiviteli alak" értelmében használja.

A PUE-ben szereplő "elemet" a G2/98 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntés a PUE 4. cikk H) és F) pontja, valamint azok célja alapján szintén magának az igénypontnak, illetve a leírásban szereplő valamely kiviteli alaknak felelteti meg.

A G2/98 döntés az ESZE 88. cikk (3) és (4) bekezdésében szereplő "elem" megnevezést is értelmezi, méghozzá a PUE "elemére" adott értelmezésével összhangban¹²², miszerint az elem maga az igénypont tárgya.¹²³

A fenti rendelkezések jelentősége annak biztosításában áll, hogy elsőbbségi igényt ne csak egy korábbi bejelentés igénypontjaira, hanem annak teljes kitanítására lehessen alapítani. Ez azért is fontos követelmény, mivel az elsőbbség igénylésénél nem lehet feltétel, hogy a korábbi bejelentés igénypontokat tartalmazzon.¹²⁴ Az ESZH joggyakorlata szerint a bejelentés tárgyán a szakember által a bejelentésből megismerhető teljes kitanítást, információt kell érteni. A korábbi bejelentés tárgya ennek megfelelően sokkal bővebb is lehet annál, mint amire a korábbi bejelentésben ténylegesen igényelték az oltalmat.

Az ESZE 88. cikk (4) bekezdésének, illetve a PUE 4. cikk H) pontjának az összevetéséből az is látszik, hogy a feltárási kötelezettség tekintetében a Párizsi Uniós Egyezmény valamivel diffúzabban fogalmaz: "a bejelentés anyagai (application documents) ezeket az elemeket *szabatosan* meghatározzák", szemben az ESZE megfelelő rendelkezésével, mely az elemek *kifejezett* feltárását követeli meg.

Talán ez az egyetlen olyan tényleges eltérés az ESZE és a PUE elsőbbségi rendszere között, ami esetleg eltérő jogalkalmazást indokolna a közvetlen európai bejelentések és az euro-PCT bejelentések tekintetében. Ugyanakkor megállapíthatjuk, hogy a gyakorlatban ilyen eltérést nem tapasztalhatunk.

2.4

Az elsőbbségi jog hatását az ESZE 89. cikke szabályozza, amelyet az analóg rendelkezéseket tartalmazó PUE 4. cikk B) szakaszával lehet összevetni:

<p>ESZE 89. cikk - Az elsőbbségi jog hatása <i>Az elsőbbségi jog hatása, hogy az 54. cikk (2) és (3) bekezdése, valamint a 60. cikk (2) bekezdése szempontjából az elsőbbség napja számít az európai szabadalmi bejelentés bejelentési napjának.</i> <i>/ESZE 54(2) nyilvános technika állása</i></p>	<p>PUE 4. cikk B) Ennél fogva a bejelentés, amelyet később, de az említett határidők eltelte előtt az unió valamelyik más országában tesznek, nem érvényteleníthető az időközben bekövetkezett tények, nevezetesen másik bejelentés, a találmány közzététele vagy gyakorlatba vétele, a minta példányainak árusítása</p>
--	---

¹²² Az indoklás eredeti szövege szerint: *Both an "element of the invention" and an "element of the European patent application" actually constitute subject-matter as defined in a claim of the European patent application.*

¹²³ Itt jegyzem meg, hogy mind az ESZE, mind a PUE hivatalos magyar fordítása pontatlan, mely szerint az egyes elemek az igénypontok**ban** nem szerepelnek, holott mindkét Egyezmény angol szövege úgy fogalmaz, hogy az elemek az igénypontok **között** nem szerepelnek. A pontatlan magyar fordításból az adódna, hogy az "elemet" az igénypont vagy az adott kiviteli alak egy "jellemzőjének" (feature) kell megfeleltetni, holott a G2/98 döntés részletes indoklásából is jól látszik, hogy ez az interpretáció téves.

¹²⁴ Például sem a magyar Szt. sem az ESZE 2000 nem írja elő, hogy a szabadalmi bejelentésnek igénypontot is kell tartalmaznia ahhoz, hogy a bejelentési nap elismerhető legyen. A könnyített formai követelményt a 2010. június 1-én aláírt Szabadalmi Jogi Szerződés írta elő, amelyhez mind Magyarország, mind az Európai Szabadalmi Szervezet csatlakozott.

<p><i>ESZE 54(3) teljes kiterjesztésű technika állása</i></p> <p><i>ESZE 60(2) Az európai szabadalomra való igényjogosultság - azt illeti meg akinek korábbi elsőbbsége van./</i></p>	<p>vagy a védjegy használata következtében és e tények révén harmadik személy javára sem jog, sem személyhez fűződő birtok nem keletkezhet. Harmadik személynek az elsőbbség alapjául szolgáló első bejelentés napja előtt szerzett jogai az unió országainak belső jogszabályai szerint hatályosak.</p>
---	---

8. Táblázat: ESZE 89. cikk és PUE 4. cikk összehasonlítása

Az ESZE 89. cikk értelmében az ESZE 54. cikk (2) bekezdése szerint a nyilvános technika állásának, illetve a (3) bekezdése szerint a teljes kiterjesztésű technika állásának megítélésében az elsőbbség időpontja számít. Szintén az ESZE 89. cikk értelmében az ESZE 60. cikk (2) bekezdése alapján az európai szabadalom azt illeti meg, aki azt a legkorábbi elsőbbséggel bejelentette (szabadalmi igényjogosultság).

A PUE 4. cikk B) szakasza láthatóan ugyanezen jogokat állapítja meg az időközben bekövetkező tények felsorolásával (másik bejelentés - teljes kiterjesztésű technika állása; közzététel, gyakorlatba vétel, árusítás - nyilvános technika állása), valamint harmadik személyek időközben keletkező jogának és birtokának kizárásával (szabadalmi igényjogosultság).¹²⁵

2.5

Mivel az ESZE meglehetősen szöveghűen veszi át a PUE rendelkezéseit, ezért még ha kétséges is egyes szavak, fogalmak jelentése - mint például az "elem" - ezt az európai szabadalmi rendszeren belül egységes értelmezéssel lehet ellátni és egységesen lehet kezelni, legyen akár közvetlen európai szabadalmi bejelentésről (illetve szabadalomról), akár euro-PCT bejelentésről (illetve szabadalomról) szó.

3. Az európai szabadalmi rendszerben az elsőbbség elismerhetőségének precedensjogi értelmezése

Az előző pontban már utaltam rá, hogy az egyik legfontosabb, ugyanakkor legkevésbé egyértelmű fogalom, amelyet bevezet az ESZE 87. cikk (1) bekezdése az "azonos találmány" fogalma. Az "azonos találmány" kifejezés a PUE 4. cikkében nem jelenik meg, azonban implicit módon erre utal a PUE 4. cikk F)(1) bekezdés második fele:

PUE 4. cikk F)(1) (...) Azoknak az elemeknek az elsőbbségét, amelyek az elsőbbségi igény alapjául szolgáló bejelentésben, illetve bejelentésekben nem szerepelnek, a későbbi bejelentés alapozza meg az általános feltételek szerint.

Mint korábban megállapítottuk az "elemek" kifejezés alatt az igénypontokat, illetve az igénypontok által lefedett (vagy a leírásban tanított) kiviteli alakokat értjük, tehát a fenti bekezdésből következik, hogy a korábbi bejelentésben nem szereplő kiviteli alakokat nem illeti meg az elsőbbség. Az egyes kiviteli alakokat az igénypontok szintjén az igényponti jellemzők határozzák meg (beleértve a technika állásából ismert, és a találmány lényegét képező új jellemzőket is). A PUE alapján nem egyértelmű, hogy az elsőbbségi igénnyel

¹²⁵ Ennek fényében a későbbiekben ismertetendő G3/93 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntés egyaránt alkalmazható a PUE elsőbbségi rendszerén nyugvó euro-PCT bejelentések, illetve szabadalmak esetén is.

érintett korábbi bejelentésben szereplő "elemek" és a későbbi bejelentés "elemei" között milyen szintű egyezést kell megkövetelni ahhoz, hogy az elsőbbség elismerhető legyen. Esetleg elképzelhető, hogy az igénypontnak csak bizonyos jellemzők tekintetében van elsőbbsége? Ezt az ESZE 87. cikk (1) bekezdése esetén az európai precedensek mára egyértelműen eldöntötték. Az "azonos találmány" kérdésében hosszú évek ingadozó jogértelmezése és ellentmondásos joggyakorlata után végül a G3/93, majd a G2/98 Bővített Fellebbezési Tanács döntések egyértelműen a szűk, szigorú értelmezés mellett tették le a voksukat, amelyet azóta tovább erősítettek a G1/03, illetve G2/03 döntések. A továbbiakban röviden áttekintjük ezeket a döntéseket.¹²⁶

3.1 A G3/93 döntés

A **G3/93** döntés alaptézisként lefekteti, hogy az elsőbbségi éven belül publikált elsőbbségi irat a technika állásához tartozik, amennyiben nem ismerhető el az elsőbbség. A döntés értelmében ez abban a speciális esetben is fennáll, ha azért nem ismerhető el az elsőbbség, mert a későbbi bejelentés tárgya bővebb, mint amit az alapbejelentésben feltártak. Az indoklás az ESZE 87. cikk (1) bekezdésére hivatkozik, és megállapítja, hogy az elsőbbségi jog csak szigorúan "azonos" találmány esetében áll fenn.

A G3/93 döntés abból indul ki, hogy az elsőbbségi jog hatását szabályozó 89. cikk alkalmazásának előfeltétele az érvényes elsőbbség, ha tehát a későbbi bejelentés tárgya bővebb, és ezért nem ismerhető el az elsőbbség, akkor a korábbi bejelentés (vagyis az alapbejelentés) elsőbbségi éven belüli publikációja (pl. tudományos szaklapban) hozzátartozik a technika állásához. Ebből egyenesen következik, hogy az elsőbbségi iratnak az elsőbbségi éven belüli publikációja adott esetben megkérdőjelezheti a későbbi bejelentés tárgyát képező módosított találmány tekintetében a feltalálói tevékenység meglétét.¹²⁷

3.2 A G2/98 döntés

A **G2/98** döntés tovább pontosítja a G3/93 döntést, kimondva, hogy az ESZE 87. cikk (1) bekezdésében szereplő "azonos találmány" fogalmát szigorúan kell értelmezni: a korábbi bejelentés elsőbbségét csak akkor lehet elismerni, ha a szakember az igénypontban foglaltakat egyértelműen és közvetlen módon le tudja vezetni a korábbi bejelentés egészéből.¹²⁸

A fenti döntés összhangban van az ESZE 88. cikkének (3) és (4) bekezdésével, amelyek szerint az elsőbbségi jog csak a korábbi bejelentés egészéből is megismerhető elemekre (értsd. igénypontokra) terjed ki.

A G2/98 döntés egyben megteremti az egységet a 88. cikk (3) és (4) bekezdése közt, megállapítva, hogy a (3) bekezdésben szereplő "bejelentés elemeit" és a (4) bekezdésben szereplő "találmány elemeit" azonosan kell értelmezni.

Az "azonos találmány" szigorú interpretációjának szükségességét a döntés többek között azzal indokolja, hogy a 87. cikk (1) bekezdésében szereplő első bejelentés megítélésénél szintén az "azonos találmány" fogalma számít.¹²⁹

¹²⁶ Korábbi esetjog áttekintéséhez ld. Palágyi 2003.

¹²⁷ A döntés elemzéséhez részletesebben ld. Svingor 2003.

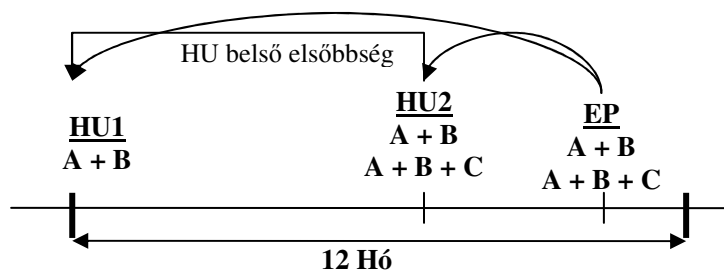
¹²⁸ Ld. G2/98, indoklás 9. pontja.

¹²⁹ Az azonos találmány fogalma és egy utólagos disclaimer kapcsolatához ld. Portal 2009.

A G2/98 döntés tartalmának megvilágításához tekintsünk egy fiktív példát.

Ha egy első bejelentésben A és B jellemzők kombinációjaként előálló A+B találmány szerepel, majd egy későbbi bejelentésben az A+B találmány mellett egy további A+B+C találmány is szerepel, akkor a G2/98 döntés szigorú értelmezésében az A+B+C találmány nem "azonos" az A+B találmánnyal. Ebből következik, hogy az A+B+C találmány tekintetében a későbbi bejelentés első bejelentésnek számít, amelynek egy további bejelentésben igényelhető az elsőbbsége.

Ennek köszönhetően lehet például egy belső elsőbbséget igénylő magyar bejelentésre is további elsőbbséget alapítani. Lássuk ezt részletesen.

6. Ábra: Elsőbbség igénylése belső elsőbbség esetén

A 6. ábra olyan esetet szemléltet, amelynél az A+B találmányt először a HU1 magyar szabadalmi bejelentés ismerteti, amelynek a belső elsőbbségét igényli a későbbi HU2 magyar szabadalmi bejelentés a magyar Szt. 61. § (1) bekezdés (c) pontjával összhangban. A HU2 bejelentés a HU1 bejelentéshez képest A+B+C alakú találmánnyal bővült, amelyet először a HU2 bejelentés tár fel. Egy ezt követően tett EP európai szabadalmi bejelentésben mind az A+B találmány, mind az A+B+C találmány elsőbbségét szeretnénk igényelni.

Az ESZE 87. cikk (4) bekezdése szerint az A+B találmány elsőbbsége csak HU1 elsőbbségének igénylésével tehető meg, mivel az A+B találmányt szintén leíró HU2 az A+B találmány tekintetében nem tekinthető első bejelentésnek. Bár a két bejelentés azonos államban történt, és HU1 automatikusan megszűnt HU2 benyújtásával, azonban - szemben a 87. cikk (4) bekezdésének feltételével - a korábbi HU1 bejelentésre már alapítottak elsőbbséget (ti. HU2 igényelte HU1 elsőbbségét). Ebből az is következik, hogy az EP bejelentést HU1 bejelentés benyújtásától számított 12 hónapon belül kell megtenni.

Ugyanakkor a G2/98 döntés biztosítja, hogy nemcsak HU1 elsőbbsége igényelhető, hanem HU2 bejelentésé is, mivel A+B+C találmányt először HU2 tárta fel. A G2/98 döntés alapján A+B+C találmány nem azonos A+B találmánnyal, ezért HU2 első bejelentésnek számít az A+B+C találmány tekintetében, és mint első bejelentésnek igényelhető az elsőbbsége (természetesen az A+B+C találmány tekintetében).

Az ESZH Módszertani útmutatója az itt látható példához hasonló esetet mutat be amerikai részben folytatolagos (Continuation-in-Part) bejelentés elsőbbségének igénylésével kapcsolatban, amely az itt tárgyalt magyar példát egyértelműen alátámasztja.¹³⁰

A G2/98 döntés 8.2 pontja a fenti példával analóg szituációt tárgyal (belső elsőbbség igénylése nélkül), ott az első nemzeti bejelentés A+B találmányra, míg a második nemzeti

¹³⁰ Ld. GL. C-V, 2.4.

bejelentés A+B+C találmányra vonatkozik. A döntésben levont következtetés szerint az A+B+C találmányra vonatkozó bejelentést első bejelentésnek kell tekinteni, ezért annak az elsőbbsége a második bejelentéstől számított 12 hónapon belül lehet igényelni. A G2/98 döntés éppen azzal indokolja a szigorú értelmezés szükségességét, hogy az "azonos találmány" tág értelmezésével ilyen esetben nem lehetne a második bejelentés elsőbbségét igényelni. Ha ugyanis az A+B+C találmányt *azonosnak* tekintjük az A+B találmánnyal, akkor elsőbbséget csak az első nemzeti bejelentésre lehet alapítani, annak a bejelentési napjától számított 12 hónapon belül, ami adott esetben hátrányos lehet a bejelentő számára.

A G2/98 döntés egy további fontos kérdést is tisztáz, miszerint több elsőbbsége csak "VAGY" típusú igénypontra lehet; "ÉS" típusúnak nem. Vagyis nem fordulhat elő, hogy egymással ÉS-kapcsolatban lévő jellemzők (tehát vesszővel, pontos vesszővel, "és", "valamint", illetve más hasonló kötőszóval elválasztott jellemzők) egy része tekintetében elismerhető az elsőbbség, míg más részének nincs elsőbbsége.

Egy igénypontra több elsőbbség igénylését az ESZE 88. cikkének (2) bekezdése teszi lehetővé:

ESZE 88. cikk - Az elsőbbség igénylése

(2) Az európai szabadalmi bejelentés tekintetében több elsőbbség igényelhető, függetlenül attól, hogy azok különböző országokból származnak-e. Ha erre mód van, bármelyik igénypontra több elsőbbség igényelhető. Több elsőbbség igénylése esetén az elsőbbség napjától számított határidőket a legkorábbi elsőbbség napjától kell számítani.

A G2/98 döntés "VAGY" típusú igénypontra nevezi az olyan igénypontot, amelyben legalább két jellemző közt VAGY-kapcsolat van. Ez esetben elképzelhető, hogy az igénypontot az egyik jellemzővel olvasva az ilyen igénypontvariánsnak egy első elsőbbsége van, míg a másik jellemzővel vett másik igénypontvariánsnak egy második elsőbbsége van. Ezenfelül a döntés azt is leszögezi, hogy ha egy első elsőbbségi irat A jellemzőt ismerteti, míg egy második elsőbbségi irat B jellemzőt ismerteti, akkor semmi akadálya ezen két különböző elsőbbség igénylésének egy későbbi bejelentés C jellemzőt tartalmazó igénypontja tekintetében, amely C jellemző, mint általános fogalom vagy mint formula vagy egyéb módon magában foglalja A és B jellemzőket.¹³¹ Itt tehát a különböző elsőbbséggel rendelkező igénypontvariánsok nem jelennek explicit formában meg az igénypontban.

Ugyanezt a lehetőséget a döntés kizárja olyan igénypontok esetében, amelyeknél a jellemzők közt ÉS-kapcsolat áll fenn. Ekkor nyilván nem lehet szó igénypontvariánsokról, a korábbi bejelentésben vagy feltárássra került az ÉS-kapcsolatban álló jellemzők mindegyikét megvalósító találmány, vagy nem.

3.3 A G1/03, illetve G2/03 döntések

A G1/03 és a G2/03 döntések a fenti döntések által kijelölt útvonalon továbbhaladva és a G2/98 döntést kifejezetten megerősítve megállapítják, hogy az ESZE 87. cikk (1) bekezdésében az elsőbbségi jog megállapításánál a korábbi bejelentésben szereplő feltárás tekintetében ugyanaz a mérce, mint a fent tárgyalt bővítő értelmű módosítások tilalmának alkalmazásában¹³² (ESZE 123. cikk (2) bekezdés).

¹³¹ Ld. G2/98, indoklás 6.7 pontja.

¹³² Ld. G1/03, G2/03 indoklás 4. pontja.

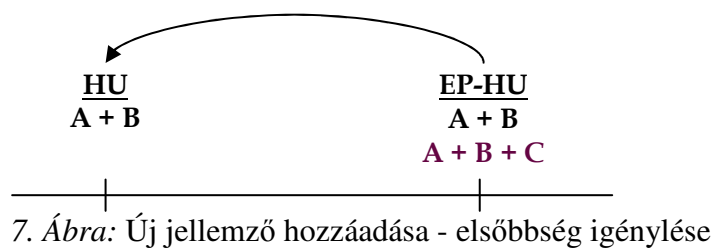
Tehát a G1/03, illetve G2/03 döntések elsősorban disclaimerekre vonatkoznak,¹³³ azonban az elsőbbség és a bővítő értelmű módosítások kapcsolata tekintetében a tartalma általánosítható. Ha egy későbbi bejelentés egy korábbi bejelentés tárgyához képest olyan bővítő értelmű módosítást tartalmaz, amely az ESZH előtt folyó eljárásban az ESZE 123. cikk (2) bekezdése szerint nem lenne megengedhető, akkor az ilyen bővítő értelmű tartalom nem igényelheti a korábbi bejelentés elsőbbségét.

4. Igénypont módosulások az elsőbbség szempontjából

Lássuk most, mit jelentenek az európai szabadalmi bejelentés egyes fent tárgyalt módosítási típusai az elsőbbség elismerhetőségének szempontjából, amikor a későbbi bejelentés igénypontja az eredeti bejelentés tartalmához képest módosul. Itt a bővítő értelmű módosítások áttekintésénél alkalmazott menetet fogjuk követni.

(i) Új jellemző hozzáadása (többlet jellemző)

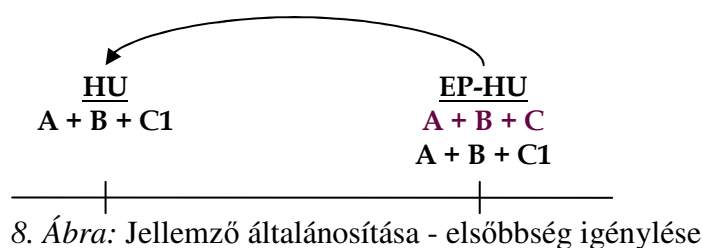
Legyen egy korábbi magyarországi HU szabadalmi bejelentés tárgya A+B (A és B jellemzőkkel meghatározott találmány, függetlenül attól, hogy igényponti szinten megjelent-e). Az EP-HU tartalmazzon egy A+B alakú főigénypontot, és ezenkívül egy A+B+C alakú aligénypontot, amely a HU bejelentéshez képest egy új kiviteli alaknak felel meg (ld. 7. ábra).

Ebben az esetben az A+B főigénypontot értelemszerűen megilleti az elsőbbség, azonban az ehhez képest korlátozott oltalmi kört biztosító A+B+C aligénypontot már nem, hiszen a HU bejelentés ilyen kiviteli alakot nem tárt fel. A G2/98 döntés erről úgy nyilatkozik, hogy az ÉS-típusú igénypontot nem illeti meg az elsőbbség, ha az ÉS-kombinációban valamelyik jellemzőt nem tárta fel az elsőbbségi irat.

(ii) Jellemző általánosítása

Legyen a HU bejelentésben feltárt találmány A+B+C1, az EP-HU bejelentés főigénypontja pedig vonatkozzon A+B+C találmányra (ahol C általánosítása C1-nek, például C1=réz és C=fém).

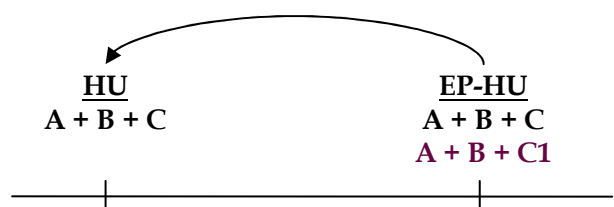
¹³³ A döntéseken alapuló jogalkalmazáshoz ld. Rudge 2009.

A speciális C1 jellemzőhöz képest általánosabb C jellemző nyilván olyan többlet információt hordoz, amely a korábbi HU bejelentésből nem volt kiolvasható (amely csak rézre vonatkozott), tehát szintén a G2/98 döntés értelmében az A+B+C alakú főigénypontot nem illeti meg az elsőbbség.

Ilyenkor az az érdekes helyzet áll fenn, hogy bár a főigénypont elsőbbsége nem ismerhető el, az A+B+(C=C1) aligénypont elsőbbsége már igen, hiszen annak tárgya nem megy túl a HU bejelentésben foglaltakon.

(iii) Jellemző specifikálása

Legyen most az EP-HU bejelentésnek a korábbi HU bejelentéshez képest egy új aligénypontja A+B+(C=C1) alakú (vagyis aligénypont, azzal jellemezve, hogy a C jellemző C1, például C=fém és C1=réz).

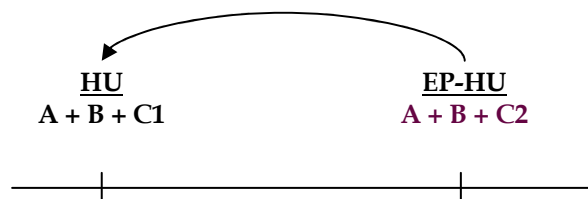

9. Ábra: Jellemző specifikálása - elsőbbség igénylése

Ilyen esetben a C1 jellemző egy szűkítés, illetve pontosítás a bővebb értelmű C jellemzőhöz képest, tehát elvileg implicit módon a C1 jellemző is szerepelt a HU bejelentésben. Az ESZH módszertani útmutatója szerint azonban a "speciális" újnak számít az "általánoshoz" képest¹³⁴, tehát a "réz" olyan új jellemző, amelyet HU nem tárt fel, és ezért az aligénypont elsőbbsége ebben az esetben sem ismerhető el a G2/98 döntés alapján.

(iv) Jellemző helyettesítése más jellemzővel

Legyen a HU bejelentés tárgya A+B+(C1=réz), míg az EP-HU bejelentés főigénypontja A+B+(C2=vas).

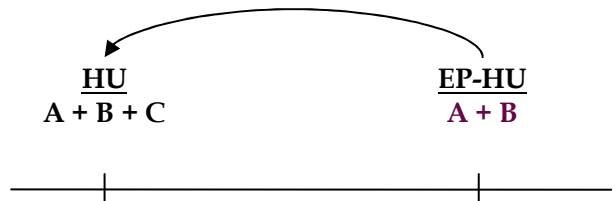
10. Ábra: Jellemző helyettesítése - elsőbbség igénylése

Ez esetben, mivel a C2=vas jellemzőt tartalmazó kiviteli alak nem volt tárgya a HU bejelentésnek, ezért a G2/98 döntés értelmében az EP-HU bejelentés igénypontját nem illeti meg az elsőbbség.

¹³⁴ Ld. GL. C-IV, 9.5.

(v) Jellemző elhagyása

Utoljára tekintsük azt az esetet, amikor HU bejelentés tárgya A+B+C, EP-HU bejelentésben azonban A+B találmányra igényelnek oltalmat.

11. Ábra: Jellemző elhagyása - elsőbbség igénylése

Ha a C jellemző a HU bejelentésben szükséges jellemzőként volt bemutatva, akkor a szakember a HU bejelentés alapján nem próbálná elhagyni a C jellemzőt és így nem is jutna el a C jellemzőt nem tartalmazó A+B találmányhoz. Vagyis a szakember a HU bejelentésből nem ismerhette meg az A+B találmányt a C jellemző nélkül, így ennek tekintetében nem illeti meg az elsőbbség az EP-HU bejelentést. Ez utóbbi gondolatmenet, bár logikusan következik a G2/98 döntésből, explicit formában mégsem jelenik meg benne.

Az igénypont módosítások (i)-(iv) típusát tekintve, és azt a bővítő értelmű módosítások tárgyalásánál elmondottakkal összevetve, megállapítható az (i)-(iv) igénypont módosítás típusa azonos elbírálás alá esik, mintha bővítő értelmű módosítások szempontjából néznénk a módosítást¹³⁵.

A G1/02 és G2/03 döntések érdeme éppen abban rejlik, hogy a fenti eseti összehasonlítás helyett egységesen megállapították az elsőbbség elismerésének szempontjából az azonos találmány és a megengedhető módosítások kritériumainak azonosságát. Ezzel egyben az (v) pont alatti esetre is egyértelmű választ adtak. Egy, a leírás egészében szükségesként bemutatott jellemző nem húzható ki az igénypontból a bővítő értelmű módosítások tilalma miatt.¹³⁶ Mivel a bővítő értelmű módosítás és az elsőbbség elismerhetőségének vizsgálatakor ugyanazt a mércét kell alkalmazni, ezért ha a C jellemző elhagyása nem megengedhető az ESZE 123. cikk (2) bekezdése szerint, akkor a C jellemzőt nélkülöző igénypont elsőbbsége sem ismerhető el.

Ezzel áttekintettük az elsőbbség szabályozásának a jelen tanulmány szempontjából fontosabbnak vélt aspektusait, illetve a jelenlegi joggyakorlatot meghatározó Bővített Fellebbezési Tanácsi döntéseket.

VII. Fejezet - Mesterséges Intelligencia alkalmazása a jog területén

Számos kísérlet született a jogi döntéshozatal automatizálására mesterséges intelligencia alkalmazásával.¹³⁷ A legtöbb sikerrel kecsegtető kutatási projektek esetjogi tudásbázisok,

¹³⁵ Ti. az olyan igénypont elsőbbsége nem ismerhető el, amely bővítő értelmű módosítást jelentene az elsőbbségi bejelentéshez képest.

¹³⁶ Ld GL. C-VI, 5.3.10, igényponti jellemző elhagyása.

¹³⁷ Ez az ún. Artificial Intelligence and Law (mesterséges intelligencia és jog) interdiszciplináris tudományterület. Az általános mesterséges intelligencia főbb irányainak és alkalmazási lehetőségeinek áttekintésére ld. Ginsberg 1993.

szakértői rendszerek, neurális hálózatok vagy más matematikai modellek felállítására irányultak.¹³⁸

1. Általános bemutatás

Az esetjogi tudásbázisok többnyire eset-alapú következtetést (*case based reasoning*) alkalmaznak, amelynek során létező esetjogi döntésekből kiindulva szolgáltatnak új esetre vonatkozó döntést. Ilyen például Kevin Ashley HYPO elnevezésű tudásbázisa¹³⁹, amely több mint harminc, üzleti titok vonatkozású döntést tartalmaz. A rendszer meghatározott tényállás elemek (például felperes tett-e biztonsági intézkedéseket, felperes és alperes konkuráló terméket gyártanak-e, stb.) összevetése alapján megkeresi az új eldöntendő esethez leginkább hasonló korábbi eseteket, amelyek alkalmasak lehetnek a felperesi vagy az alperesi pozíció javítására. Az eset-alapú következtetést alkalmazó tudásbázisok szerepe elsősorban a "common law" jogrendszerekben jelentős.

A szakértői rendszerek valamely speciális szakértelmet igénylő feladat ellátásában nyújtanak segítséget. Tyree FINDER elnevezésű szakértői rendszere¹⁴⁰ például jogilag releváns kérdéseket tesz fel, és a kapott válaszok alapján jogi szakvéleményt generál arra vonatkozóan, hogy egy talált dolog felett tulajdonjogot szerez-e a találó. McCarty TAXMAN nevű szakértői rendszere¹⁴¹ ezzel szemben jogi összefüggéseket, illetve érveket formalizál, és ez alapján segít adójogi kérdésekben jogi érveléseket megfogalmazni. A szakértői rendszereket előszeretettel kombinálják tudásalapú rendszerekkel, így például a deduktív logikára épülő tudásalapú rendszerekben előre lefektetett HA-AKKOR szabályok alapján oldanak meg speciális feladatokat valamely jól körülhatárolt jogi területen.

A neurális hálózatok - mint mesterséges intelligencia modell - voltaképpen az idegrendszer, vagyis az agy működését próbálják szimulálni.¹⁴² Ezek a mesterséges neurális hálózatok számos, egymással összeköttetésben álló mesterséges neuront tartalmaznak, amelyek közül egyesek bemenetek, mások kimenetek, míg az összes többi valamely rejtett rétegben helyezkedik el. A neurális hálózatok struktúrája adaptív, az egyes neuronok viselkedését matematikai függvények írják le, és egy ún. tanulási fázisban mind a neuronok közti kapcsolatok, mind az egyes matematikai paraméterek változtathatók, így a hálózat "megtanítható" arra, hogy adott bemenet mellett meghatározott kimenetet produkáljon.¹⁴³ A tanulási szakasz befejeztével a hálózat képes lesz új bemenethez hasonló, ismert bemeneti mintát találni, és az ahhoz tartozó kimenetet visszaadni. Ez lényegében az analógián alapuló érvelés sémája. Neurális hálózatokat eddig számos területen alkalmaztak sikerrel, így például

¹³⁸ Ld. Gray 1997.

¹³⁹ Ld. Ashley 1990.

¹⁴⁰ Ld. Tyree 2004

¹⁴¹ Ld. McCarty 1997.

¹⁴² Az egy rétegű neurális hálózatok Rosenblatt vezette be perceptron hálózat néven (ld. Rosenblatt 1962). A több rétegű neurális hálózatok irányába való továbblépésre sokáig kellett várni, mivel ezekkel kapcsolatban Minsky és Papert komoly számítási nehézségeket mutatott ki (ld. Minsky et al. 1969). Az áttörést Rumelhart és McClelland visszafelé terjedő hálózati modellje jelentette (ld. Rumelhart et al. 1986).

¹⁴³ A neurális hálózatokon kívül más autonóm tanuló algoritmusok is léteznek. Ezek közül az egyik legsikeresebb Doug Lenat által megalkotott AM elnevezésű tanulóprogram volt, amely néhány halmazelméleti definícióból és a matematikailag érdekes függvények általános meghatározásából kiindulva felfedezett újabb matematikai függvényeket és összefüggéseket, többek között felfedezte az összeadást, a szorzást, a prím számokat, de még a Goldbach sejtést is (ld. Lenat 1982). Később azonban kimutatták, hogy az AM sikere elsősorban a LISP programozási nyelv folyományaként értékelhető, amelyben az AM íródott, mivel ebben a lényegében matematikai függvényeken alapuló programozási nyelvben maga a programkódok módosítása vezetett az új matematikai függvényekre, amelyeket ily módon az AM "felfedezett" (Ld. Lenat et al. 1984.)

mintázat felismerő algoritmusokban, orvosi diagnosztikában, adatfeldolgozás terén, sőt egyes táblás társasjátékok automatizálására (pl. sakk-automata), ugyanakkor a jogi helyzetek lényegesen szélesebb bemeneti spektrumot igényelnének, ami a jelenlegi technológia mellett gyakorlatilag lehetetlenné teszi az általános jogi alkalmazást.¹⁴⁴

Az ún. fuzzy logika egy másik matematikai modellen alapuló mesterséges intelligencia, amely pontos értékek meghatározását teszi lehetővé valamilyen bizonytalansági fokkal jellemezhető változókból kiindulva.¹⁴⁵ A jogi döntéshozatal lényegében mindig ilyen szituációk értékelését igényli, gondoljunk csak arra, amikor például a bírónak pontos kártérítési összeget kell meghatároznia a mulasztás súlyosságára vagy a vétkekesség fokára való tekintettel. A neurális hálózatokhoz hasonlóan a fuzzy logika alkalmazása is csak mérsékelt sikerrel járt eddig jogi területen.

Az imént említett mesterséges intelligencia modellek elsősorban autonóm intelligens viselkedés megvalósítására törekedtek. Ezt a célt ez idáig jogi területen csak nagyon korlátozott mértékben sikerült megvalósítani - a jogi helyzetek komplexitása, a mellőzhetetlen emberi tényezők, a bírói mérlegelés szerepe a jogi döntéshozatal teljes automatizálását gyakorlatilag reménytelen vállalkozássá teszik.

A mesterséges intelligencia egy sokkal szerényebb megközelítése pusztán megkönnyíteni igyekszik a jogalkalmazók és jogi képviselők munkáját. Ennek az egyik eszköze a matematikai logika, amelyet az ún. érvelés támogató szoftverek ültetnek át a gyakorlatba többnyire az ügyvédek perbeli feladatainak megkönnyítése céljából. A klasszikus logikai érvelési rendszer kidolgozása Toulmin nevéhez köthető, aki az 1950-es évek végén állított fel egy olyan modellt, amely adott premisszákból és feltételekből kiindulva képes logikailag helyes konklúziók levonására, méghozzá cáfolat formájában prezentált ellenérvek figyelembevételével.¹⁴⁶ A cáfolat lehetősége megdönthető érvelési rendszert jelent, amelyben valamely új információ (ellenérv, szabály alóli kivétel, stb.) alkalmas lehet a konklúzió megdöntésére. Az ilyen logikai rendszerek komplexitása további függvényekkel fokozható, így egyéb jogi érvelési technikák is modellezhetők, Verheij DefLog nevű rendszere például alkalmas egy megdöntött érv visszahelyezésére, ha újabb információk eredményeként maga a cáfolat is megdől.¹⁴⁷ Az érveléstámogató szoftverek rendszerint alkalmasak az érvelési séma képi megjelenítésére is, amelynél az érvek állítástartalmát szövegdozokban, míg az érvek és ellenérvek közti kapcsolatokat nyilak jelenítik meg.¹⁴⁸ Újabb keletű érvelés menedzsment rendszerek, mint az ArguGuide már tartalom-orientált segédeszközt jelentenek, amelyek törvényeket, precedenseket, tényeket és érvelési sémákat is magukban foglalnak jogi érvelést igénylő feladatok, mint például keresetlevél megírásának támogatására¹⁴⁹.

2. Alkalmazások a szabadalmi jog területén

A szabadalmi jog területére kanyarodva megemlíthetjük Nitta et al. szakértői rendszerét, amely a szabadalmi jog eljárásjogi kérdéseinek modellezésére irányul.¹⁵⁰ A KRIP (Knowledge Representation System for Laws relating to Industrial Property - Tudás

¹⁴⁴ Alkalmazási területre példaként ld. Hollatz 1999.

¹⁴⁵ Ld. Philipps et al. 1999.

¹⁴⁶ Ld. Toulmin 1958.

¹⁴⁷ Ld. Verheij 2003.

¹⁴⁸ Ld. Schweers et al. 2007.

¹⁴⁹ Ld. Verheij 2007.

¹⁵⁰ Ld. Nitta et al. 1986.

Reprezentációs Rendszer az Ipari Tulajdonra vonatkozó Joghoz) elnevezésű szakértői rendszer az egyes szabadalmi eljárási lépések érvényességének vizsgálatához biztosít alkalmas eszközt. Ennek érdekében először azonosítani kell a szabadalmi jog által megengedett egyes eljárási lépéseket, az ezek közt fennálló kapcsolatokat, valamint az eljárási lépés megkezdésének és megtételének feltételeit. Az ESZH és az SZTNH előtti eljárások során az ún. alaki vizsgálati szakasz szolgál az eljárás jogi érvényesség ellenőrzésére - ezt az ESZH előtt külön erre szakosodott tisztviselők¹⁵¹ végzik. Az alaki vizsgálat mind a magyar, mind az európai szabadalmi eljárásban megelőzi az ún. újdonságkutatást és az ún. érdemi vizsgálatot, amelyek már a szabadalmazhatóság anyagi jogi feltételeire irányulnak. Az alaki vizsgálatok munkaerőigényét nagyban csökkentették az egyre elterjedtebb on-line bejelentési/benyújtási szoftverek, amelyeket egyre több nemzetközi, regionális és nemzeti szabadalmi hatóság biztosít a bejelentők és képviselők számára. Az ilyen szoftverek egyben a bejelentők helyzetét is nagyban megkönnyíti, például az ESZH által nyújtott on-line bejelentési/benyújtási szoftver¹⁵² szinte minden adat, és kért eljárási lépés alaki vizsgálatát automatikusan elvégzi a szabadalmi bejelentés benyújtásakor, illetve azt követően benyújtott kérelmek, beadványok esetében. Amennyiben a felhasználó kifejejt kötelező adatokat, vagy egymásnak ellentmondó adatokat ad meg, a szoftver erre figyelmeztet, illetve súlyos hiba esetén egyáltalán nem engedélyezi az on-line benyújtást.

Míg az alaki vizsgálat az elektronikus adatlapok, illetve on-line bejelentő szoftverek segítségével nagyban egyszerűsödött, addig ugyanez az érdemi vizsgálat tekintetében nem mondható el. Sem a KRIP rendszer, sem a legújabb szabadalmi szoftverek nem alkalmasak a jórészt a szabadalmi igénypontokhoz kötődő szabadalmazhatósági kérdések eldöntésében, illetve a szabadalmi igénypontok elemzésében, összehasonlításában.

A szabadalmi igénypontok, mint az oltalom terjedelmét meghatározó kulcsfontosságú elemek komplexitásuknál fogva ezt a jogterületet is a mesterséges intelligencia és jog interdiszciplináris tudományterületének vizsgálódási körébe vonták. A jelenlegi kutatások irányultsága elsősorban lingvisztikai, a szabadalmi igénypontot alkotó mondat egyszerűsítésére törekednek, hogy a tartalom kivonatolása, körülírása automatizálható legyen a szabadalmi adatbázisok kutathatóságának és kereshetőségének javítása céljából. A szabadalmi igényponti mondatot diszkurzus egységekre szegmentálják, majd ezeket teljes mondatokká alakítják, bizonyos referencia szabályokat figyelembe véve.¹⁵³ A parafrázis írás és a többnyelvű kivonat készítés csak egyes aspektusai a szemantika-alapú szabadalmi igénypont feldolgozási technológiának. A PATExpert nevű projekt¹⁵⁴ ilyen és ehhez hasonló alkalmazásokat kíván megvalósítani, általános tudományos célkitűzése szerint pedig a szöveg-alapú feldolgozás paradigmáját kívánja szemantika-alapúval felváltani.¹⁵⁵

A jelen dolgozat az eddig vázolt irányzatokhoz képest egészen újszerű megközelítést kínál a jogi döntéshozatal, illetve jogi érvelés támogatására a szabadalmi jog területén. A javasolt modell annyiban hasonlít a fent tárgyalt matematikai logika alapú érvelés támogató szoftverekhez, hogy szintén a matematikai logikára támaszkodik ellentmondásmentes konklúziók levonása céljából, továbbá szintén lehetővé teszi a döntési séma grafikus megjelenítését. A javasolt modell azonban mind tartalom, mind forma tekintetében jelentősen különbözik a létező szoftverektől. Míg a klasszikus mesterséges intelligencia projektek végső

¹⁵¹ Ún. "formalities officer"-ek, vagyis alaki vizsgálatot végző tisztviselők.

¹⁵² Ld. ESZH honlapja: <http://www.epo.org/applying/online-services/online-filing/download.html>

¹⁵³ Ld. Bouayad-Agha et al. 2009b.

¹⁵⁴ Ld. PATExpert projekt honlapja: <http://recerca.upf.edu/patexpert/>

¹⁵⁵ Ld. Bouayad-Agha et al. 2009a.

célja az emberi közreműködés teljes kiiktatása a jogi döntési mechanizmusokból, addig a javasolt modell ténykérdések eldöntésében továbbra is a hagyományos érvelési technikákra és a bírói mérlegelésre támaszkodik. A jogi kérdések azonban magába a modellbe épülnek be, így az egyes ténykérdések megválaszolásából komplex jogi következtetések vonhatók le. A döntéshozatal sémája pedig könnyen átlátható az általam bevezetett szintén újszerű grafikai ábrázolás segítségével.

A javasolt modell tehát egy igen leegyszerűsített döntéstámogató rendszerként is felfogható, amelynek azért van mégis kiemelkedő jelentősége a szabadalmi jog területén, mivel itt szinte minden fontos jogkérdés a szabadalmi igénypontokhoz kötődik, amelyek természetüknél fogva mind lingvisztikai, mind műszaki szempontból igen bonyolultak. A fent említett PATExpert projekt jól illusztrálja, hogy milyen nehézségeket okoz egy szabadalmi igénypont szemantikai kezelése. Más jogterületeken a tényeket és bizonyítékokat tipikusan a törvény szövegéhez mérik (pl. okozott-e az alperes kárt, szándékos volt-e a károkozás, stb.) amelynek minden szava dogmatikailag kiművelt jelentéstartalommal bír (mi a kár, mi a szándékos, stb.), ezzel szemben a szabadalmi jogban a tényeket és bizonyítékokat egy bonyolult szabadalmi igényponti mondat tükrében értékelik, így a jogi, ténybeli és szemantikai kérdések gyakran a felismerhetetlenségig összefonódnak. A javasolt matematikai modell ennek a problémának a kiküszöbölésére született. A gyakorlati alkalmazás során azonban nyilvánvalóvá vált, hogy a modell ennél lényegesen nagyobb potenciált rejt, mivel lehetővé teszi a különböző kérdéskörökben született esetjogi döntések logikai konzisztenciájának vizsgálatát, továbbá alkalmas azoknak a logikai követelményeknek a megállapítására, amelyeket a jövőbeni döntéseknél figyelembe kell venni.

VIII. Fejezet - A 2007-es európai szabadalmi ügyvivői vizsga példája

A továbbiakban röviden összefoglalom a 2007-es európai szabadalmi ügyvivői vizsga (továbbiakban EQE¹⁵⁶ 2007) C részének feladatát és annak hivatalos megoldását, amely számos érdekes gyakorlati kérdést vet fel az elsőbbségi joggal kapcsolatban.¹⁵⁷ Ezt követően az ESZH hatályos precedensjogi döntéseinek fényében tárgyalom a vizsgafeladatban szereplő elsőbbségi helyzetet, amellyel egyben a fent említett Bővített Fellebbezési Tanács döntéseinek jelentőségére kívánok rávilágítani. A vizsgafeladat és a hivatalos megoldás az ESZH honlapján elérhető.¹⁵⁸

1. Az európai szabadalmi ügyvivői vizsgáról általában

Az európai szabadalmi ügyvivői vizsga A, B, C és D részekből áll, amelyeket évente egy alkalommal rendeznek meg három egymást követő napon. Ebből a hat óra hosszú C vizsga tárgya egy fiktív felszólalás - a vizsgázó elsődleges feladata egy felszólalási beadvány kidolgozása egy fiktív európai szabadalom ellen a rendelkezésére bocsátott fiktív anterioritások alapján.¹⁵⁹ Mivel az összes vizsgázó ugyanazt a dolgot írja, így mind a támadott szabadalom, mind az anterioritások szándékosan könnyűek műszaki szempontból, a

¹⁵⁶ EQE - European Qualifying Examination (európai minősítő vizsga).

¹⁵⁷ A vizsgafeladat részletes elemzéséhez ld. Kacsuk 2008.

¹⁵⁸ <http://www.epo.org/about-us/publications/legal-professionals/eqe-compendium/C.html>

¹⁵⁹ Részletesebben ld. Roberts at al. 2007.

kihívást elsősorban a mesterségesen kreált és komoly felkészültséget igénylő bonyolult jogi aspektusok jelentik.¹⁶⁰

2. Az EQE 2007 felszólalási vizsgafeladata

AZ EQE 2007 C (felszólalási) vizsgafeladatában egy hőszigetelő gyűrűvel ellátott edényre (műanyag pohárra) vonatkozó európai szabadalom (EP) ellen kellett felszólalni. Az EP szabadalom leírásában ismertetett kiviteli példa alapján a találmány lényegét egy hőszigetelő gyűrű képezte, amely lehetővé teszi egy vékonyfalú műanyag pohár (pl. kávéautomatáknál használt pohár) megfogását anélkül, hogy a pohárba töltött forró folyadék megégetné a felhasználó kezét. Természetesen, az igénypontok ennél lényegesen nagyratörőbbben módon próbáltak megfelelően széles oltalmi kört felölelni.

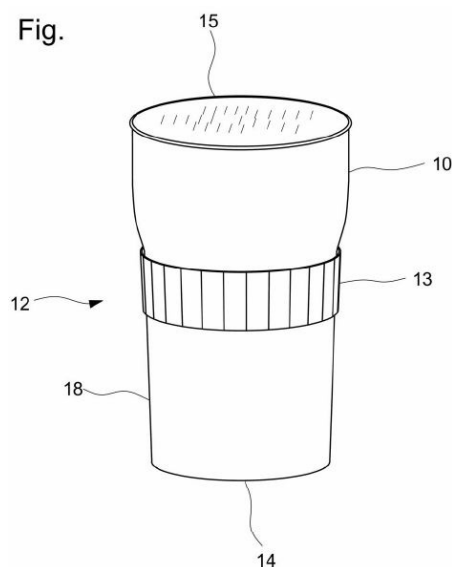
Az EP szabadalom több főigénypontot és azokhoz kapcsolódó aligénypontot is tartalmazott, ezekből itt csak az 1. főigénypontot tárgyaljuk, amely (kicsit leegyszerűsítve) így szólt:

1. Edény forró folyadékhoz, amely tartalmaz:

- kör alakú alapot (14),
- vékony falat (18) kör alakú peremmel (15) és
- a faltól hőszigeteléssel elválasztott megfogó részt (13).

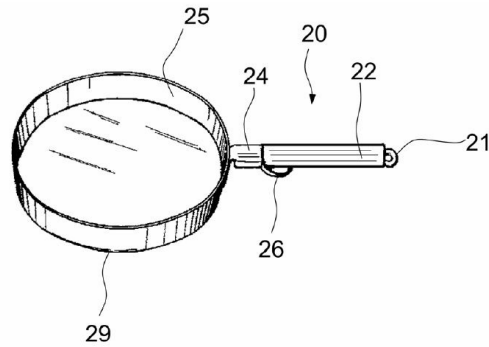
Az EP szabadalom egyetlen bemutatott kiviteli alakját a 12. Ábra jelenítette meg.

A tág főigénypont ellenére az EP szabadalom leírása kizárólag szigetelő gyűrűvel ellátott vékonyfalú poharat mutatott be kiviteli példaként, amelyet a leíráshoz tartozó alábbi 13. Ábra illusztrált.

12. Ábra: EQE 2007, C vizsgafeladat - EP szabadalom ábrája

¹⁶⁰ A feladatok jogi komplexitása és nehézségi foka viszont állandó kritikának van kitéve, mivel a sokak szerint messze eltúlzott bonyolultságú "orvosi ló" jogesetek egyáltalán nem alkalmasak a jelöltek szakmai felkészültségének, jártasságának lemerésére (vö. Checcacci 2011).

13. Ábra: EQE 2007, C vizsgafeladat - CA szabadalom ábrája

A vizgázók számára rendelkezésre bocsátott anteriorítások között szerepelt egy serpenyőre vonatkozó kanadai bejelentés (CA), amelyet az alábbi igénypont határozott meg:

1. Serpenyő nyéllel, amely nyél tartalmaz:

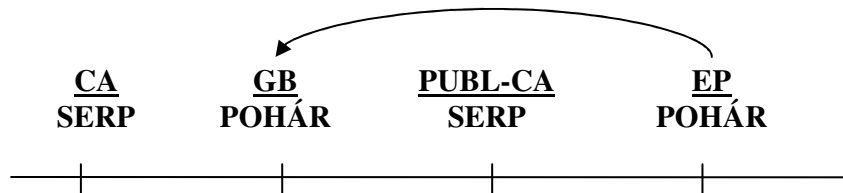
- fémrészt (24) valamint

- hőszigetelő anyagból álló részt (22), és

a hőszigetelő anyagból álló rész (22) leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez (24).

3. AZ EQE 2007 felszólalási vizsgafeladatának hivatalos megoldása

A hivatalos megoldás szerint a vizgázóknak fel kellett fedezniük, hogy a CA bejelentés bejelentője azonos volt az EP szabadalom bejelentőjével.¹⁶¹ Ennek fényében a jogi helyzet a következőképpen nézett ki (ld. 14. Ábra):

14. Ábra: EQE 2007, C vizsgafeladat - jogi helyzet áttekintése

(i) Az EP szabadalom egy brit szabadalmi bejelentés (GB) elsőbbségét igényelte.

(ii) A CA bejelentés, a GB bejelentés és a megadott EP szabadalom bejelentője azonos.

(iii) A CA bejelentés korábbi, mint a GB bejelentés.

(iv) A CA bejelentést a GB bejelentést követően, de az EP bejelentés benyújtását megelőzően tették közzé (PUBL-CA).

A hivatalos megoldás következő lépése a T201/83 döntésben javasolt *újdonság teszt* mechanikus alkalmazása, vagyis annak eldöntése, hogy az EP szabadalom főigénypontja új-e a CA bejelentés tartalmához képest. Előrebocsátom, hogy a T201/83 döntésben javasolt *újdonság teszt* ma már túlhaladott, a későbbi T194/84 döntés világosan kimondja, hogy az *újdonság teszt* nem alkalmas egy jellemző általánosításával vagy elhagyásával nyert bővítő értelmű módosítások kiszűrésére.¹⁶² Ezét az *újdonság teszt* helyett az amúgy is magasabb rendű G2/98, valamint G1/03 és G2/03 döntéseket illik alkalmazni.

¹⁶¹ Ld. EQE Compendium 2007.

¹⁶² A hivatalos megoldással szembeni egyéb kritikák tekintetében ld. Roberts 2007.

Ennek ellenére a hivatalos megoldás kizárólag az EP szabadalom 1. főigénypontjának az újdonságát vizsgálta. Az újdonságvizsgálathoz az alábbiakban zárójelben dőlt betűvel feltüntettem az EP szabadalom 1. igénypontjának jellemzői mellett a CA bejelentés megfelelő jellemzőjét.

1. Edény forró folyadékhoz (CA szerinti serpenyő egy edény, és lehet bele forró folyadékot tölteni), amely tartalmaz:

- kör alakú alapot (14) (a serpenyőnek kör alakú feneké van),
- vékony falat (18) (a serpenyő 25 fala tekinthető vékony falnak) kör alakú peremmel (a serpenyő 25 fala a CA bejelentés leírása szerint rendelkezhet peremmel) és
- a faltól hőszigeteléssel elválasztott megfogó részt (13) (a serpenyő 20 nyele megfogó részként funkcionáló 22 hőszigetelő anyagból álló részt tartalmaz, amely szemmel láthatóan el van választva a serpenyő 25 falától).

Mivel a fentiek szerint az EP szabadalom minden igényponti jellemzője megismerhető a korábbi, azonos bejelentőtől származó CA bejelentésből, ezért az EP szabadalom 1. igénypontja nem új a CA bejelentéshez képest. A hivatalos megoldás az újdonság hiányára támaszkodva a következő okfejtéssel állt elő:

(i) A GB bejelentés az ESZE 87. cikk (1) bekezdésének értelmében nem első bejelentés az 1. igénypont szerinti találmány tekintetében, mivel az 1. igénypont szerinti találmányt a bejelentő először a CA bejelentésében írta le (hiszen a serpenyőre ráolvasható az 1. igénypont).

(ii) Ezért - szintén az ESZE 87. cikk (1) bekezdésének értelmében - az EP szabadalmat nem illeti meg az elsőbbség (nem első bejelentés).

(iii) A CA bejelentést az EP szabadalom bejelentése előtt publikálták, és mivel az EP szabadalmat nem illeti meg az elsőbbség, ezért a CA bejelentés - az ESZE 54. cikk (2) bekezdése értelmében - hozzátartozik a nyilvános technika állásához.

(iv) A CA bejelentés - mivel hozzátartozik a nyilvános technika állásához - újdonságrontó az EP szabadalom 1. igénypontjára nézve, így a szabadalmat a felszólalási eljárásban meg kell vonni.

A megoldás első ránézésre logikusnak tűnhet, azonban az okfejtést alaposabban szemügyre véve rögtön az (i) pontban lefektetett állítás igen meglepő következményekkel jár. Az (i) pont szerint ugyanis a bejelentő az 1. igénypont szerinti találmányt először a CA bejelentésben írta le. Vagyis, ha a bejelentő történetesen az EP bejelentést a CA bejelentéstől számított 12 hónapon belül nyújtotta volna be, akkor - a hivatalos megoldás logikáját követve - igényelhetné volna a CA bejelentés elsőbbségét az 1. igénypont tekintetében. Ezen a következtetésen még a teljesen laikusok is megütközhetnek - hogy is van az, hogy egy lecsatolható nyelű serpenyőt leíró bejelentés elsőbbségét igényelhetjük egy szigetelő gyűrűvel ellátott pohárra vonatkozó bejelentés tekintetében?

A probléma feloldását a következő fejezetben precedensjogi megközelítésben kísérlem meg, majd a jelen tanulmány központi elemét képező matematikai modell bevezetése után újból visszatérek az EQE 2007 C vizsgafeladathoz, immár egy feszebb logikai rendszer eszköztárával felvértezve.

4. A pohár-serpenyő problematika kvázi formális megközelítése

Vizsgáljuk meg a fent vázolt EQE 2007 C vizsgafeladat vitatott elsőbbségi helyzetének kérdését az igényponti jellemzők formalizálásával.

4.1 Formalizált igénypont modell

Az EP szabadalom 1. igénypontja a következő:

1. Edény forró folyadékhoz, amely tartalmaz:

- kör alakú alapot (14),
- vékony falat (18) kör alakú peremmel és
- a faltól hőszigeteléssel elválasztott megfogó részt (13).

A találmány szerinti, forró folyadékhoz használható edény jellemzőit jelöljük az ABC betűivel:

A = edény forró folyadékhoz,

B = kör alakú alap (14),

C = vékony fal (18) kör alakú peremmel (15),

D = faltól hőszigeteléssel elválasztott megfogó rész (13).

Természetesen részletesebb felbontás is elképzelhető, mint majd később látni fogjuk - azonban a jelen probléma tárgyalásához elég a fenti négy jellemzőt tekinteni.

Az EP szabadalom tárgyát ezzel felírtuk A+B+C+D alakban.

Vizsgáljuk most meg hogyan azonosíthatók be a fenti A - D jellemzők a CA bejelentés tárgyát képező serpenyőn:

A = edény forró folyadékhoz (maga a serpenyő),

B = kör alakú alap (29),

C = vékony fal (25) kör alakú peremmel,

D = faltól hőszigeteléssel elválasztott megfogó rész (22).

4.2 Precedensjogi megoldás a formalizált igénypont modell segítségével

Az első bejelentés és az azonos találmány kritériumaival részletesen a G2/98 döntés foglalkozik. Az indoklás 9. pontja szerint nem állhat fenn az "azonos találmány" kritériuma, ha a találmány valamely jellemzőjét módosították, elhagyták vagy a találmányt új jellemzővel egészítették ki:

*"(...) az elsőbbségi jogok gyakorlására nézve helytelen és káros az EPC 87. cikk (1) bekezdésében szereplő "azonos találmány" olyan kiterjesztő vagy tág értelmezése, amely különbséget tesz a találmány funkciójához és hatásához kapcsolódó műszaki jellemzők, valamint az ezektől független műszaki jellemzők között, aminek eredményeképpen az igényelt találmány azonosnak tekinthető, annak ellenére, hogy a találmány egy jellemzőjét módosították vagy elhagyták, vagy a találmány egy új jellemzővel egészül ki."*¹⁶³

¹⁶³ /Saját fordítás/ Ld. G2/98, indoklás, 9. pont 1. mondat.

A G2/98 döntés egyértelműen abba az irányba mutat, hogy a "azonos találmány" fogalmát lényegében a bejelentés megengedhető módosításaival kell azonosítani. A G1/03 és G2/03 döntések indoklásának 4. pontja az, amely ki is mondja a G2/98 döntés kapcsán ezt az indirekt módon megfogalmazott megfeleltetést. Ebből kifolyólag, és szintén a G1/03 és G2/03 döntések 4. pontja szerint az első bejelent elsőbbségének elismerhetőségéhez a bővítő értelmű módosítások tilalmát (ESZE 123(2)) kell alapul venni, vagyis a korábbi bejelentésben az elsőbbségi igényt megalapozó tanítás ugyanolyan elbírálás alá esik, mint az eredeti bejelentésben az utólagos módosításokat megalapozó tanítás. Ennek fényében az elsőbbség elismerhetőségével kapcsolatban azt kell vizsgálni, hogy az elsőbbségi irathoz képest nem jelentene-e bővítő értelmű módosítást a későbbi bejelentés igénypontja.

A bővítő értelmű módosítások megítélésénél figyelembe kell venni az ESZH Módszertani útmutatójában is ismertetett T331/87 Fellebbezési Tanácsi döntést, amelynek értelmében az ESZE 123. cikk (2) bekezdése szerinti bővítő értelmű módosításnak számít az is, ha egy, az eredeti bejelentés minden kiviteli alakjánál szükséges jellemzőként bemutatott jellemzőt elhagyunk. A T331/87 döntés lényegében egy tesztet szolgáltat a bővítő értelmű módosítások kiszűrésére.¹⁶⁴

"Egy igényponti jellemző cseréje vagy elhagyása abban az esetben nem ütközik az ESZE 123(2) cikkének tilalmával (bővítő értelmű módosítások tilalma szabadalmi bejelentés esetén) ha a szakember közvetlenül és egyértelműen felismerné, hogy:

- (i) a leírás a jellemzőt nem mint szükséges jellemzőt ismerteti;*
- (ii) a jellemző, mint olyan, nem elengedhetetlen a találmány működése szempontjából a megoldandó műszaki probléma fényében;*
- (iii) a jellemző cseréje vagy elhagyása nem igényli más jellemzők komolyabb módosítását a változás kompenzálása végett."*

Jelen esetben az a kérdés, hogy a fenti A, B, C, D jellemzők mellett, nincs-e még olyan nélkülözhetetlen jellemzője a CA bejelentés tárgyát képező serpenyőnek, amelynek az elhagyása bővítő értelmű módosítást eredményezne.

A serpenyőt jobban szemügyre véve könnyen találhatunk ilyen jellemzőt:

- A = edény forró folyadékhoz (maga a serpenyő),
- B = kör alakú alap (29),
- C = vékony fal (25) kör alakú peremmel,
- D = faltól hőszigeteléssel elválasztott megfogó rész (22)

ÉS

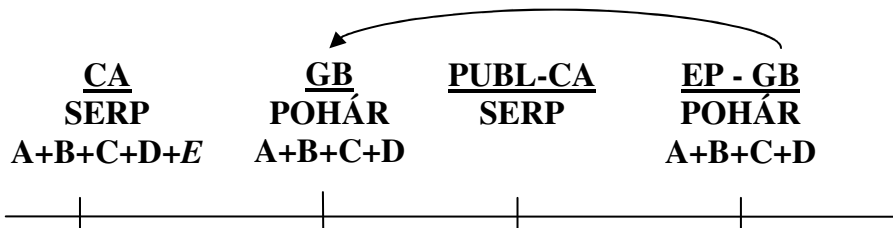
E = a megfogó rész (22) az edény nyele (20).

A E jellemző a CA bejelentés egészében, mint szükséges jellemző van bemutatva. Egyetlen olyan kiviteli alak sincs, amelynél a hőszigetelt megfogó rész különbözne a nyéltől, vagy bármilyen más formában lenne kialakítva, mint az edény nyele. Ráadásul a CA bejelentés tárgyát képező találmány *lényege*, hogy a hőszigetelt megfogó rész egy leválasztható *nyél*. Ezért a CA bejelentésben a T331/87 döntés értelmében utólag nem lehetne egy ilyen

¹⁶⁴ Ld. GL. C-VI, 5.3.10.

igénypontot az E jellemző nélkül felírni, mivel az E jellemző olyan szükséges jellemző, amelynek elhagyása (vagy egy újonnan bekerülő igénypontból való mellőzése) a bejelentés tárgyának bővítő értelmű módosítását eredményezné.

A CA bejelentés tehát az A+B+C+D+E találmányt tanítja, szemben az EP szabadalom, illetve a GB bejelentés 1. igénypontjával, amely A+B+C+D találmányra vonatkozik. Ez alapján a jogi helyzet a következő (ld. 15. Ábra).

15. Ábra: EQE 2007, C vizsgafeladat - jogi helyzet áttekintése formalizált igénypontokkal

(i) A G2/98 döntésből kiindulva az A+B+C+D+E találmány nem azonos az A+B+C+D találmánnyal, mivel az indoklás 9. pontja kifejezetten az "azonos találmány" megállapításának kizárását eredményező módosítások közt említi az elsőbbségi iratban ismertett találmány egy jellemzőjének elhagyását (ti. E jellemző elhagyását).

(ii) Az EP bejelentés 1. igénypontja tekintetében tehát nem lehet a CA bejelentés tárgyát "azonos találmánynak" tekinteni, és így a CA bejelentést első bejelentésnek tekinteni.

(iii) Ebből kifolyólag az A+B+C+D találmány tekintetében a GB bejelentés az *első bejelentés*, így az EP szabadalomban jogosan igényelték annak az elsőbbségét.

Ugyanerre az eredményre vezet a G1/03 és G2/03 döntések indoklásának 4. pontjában leírtak:

(i) Az A+B+C+D+E találmányra vonatkozó CA bejelentés bővítő értelmű módosítását jelentené az E jellemző elhagyása az ESZE 123. cikk (2) bekezdésének értelmében, mivel azt a megoldandó műszaki probléma fényében a bejelentésben szereplő megoldás szükséges jellemzőjének kell tekinteni (T331/87)

(ii) A G1/03 és G2/03 döntések alapján az EP bejelentés 1. igénypontját nem illethetné meg a CA bejelentés elsőbbsége, mivel az elsőbbség megítélésékor azonos kritériumokat kell alkalmazni, mint az ESZE 123. cikk (2) bekezdésének alkalmazásában.

(iii) Az EP bejelentés 1. igénypontja tekintetében tehát nem lehet a CA bejelentést első bejelentésnek tekinteni.

(iv) Mivel a CA bejelentés nem tekinthető első bejelentésnek, ezért a GB bejelentés az első bejelentés, amelynek jogosan igényelték az elsőbbségét az EP bejelentésben.

A VII. Fejezet elején utaltunk rá, hogy a T194/84 döntés kifejezetten óva int az *újdonosság teszt* mechanikus alkalmazásától (mint azt a hivatalos megoldás tette), mivel az újdonosság teszt nem alkalmas egy jellemző általánosításának vagy elhagyásának eredményeként megvalósuló bővítő értelmű módosítások kiszűréséhez. AZ EQE 2007 C vizsgafeladata ezt a megállapítást remekül illusztrálja: míg az *újdonosság tesztet* alkalmazva a hivatalos megoldás arra az eredményre jutott, hogy az EP szabadalom 1. igénypontja azonos találmányra vonatkozik, mint a CA bejelentés serpenyője, addig T194/84 döntés útmutatását követve a szükséges jellemzők meglétének ellenőrzésével azt találtuk, hogy az EP szabadalom 1. igénypontjának tárgya bővebb a CA bejelentésben feltártaknál. Így tehát mind a G2/98 döntés alapján, mind a G1/03 és G2/03 döntések alapján arra jutottunk, hogy a CA bejelentés nem érvénytelenítheti a későbbi EP bejelentés elsőbbséghez való jogát.

Az eset tanulsága, hogy a nagyszámú döntések és szokásjogi szabályok sokaságában nehéz kiigazodni. Erre való tekintettel a továbbiakban egy olyan formalizált matematikai modellt kísérlek meg felépíteni, amely egységes, átláthatóbb módszert biztosít az igénypontok különböző szempontok alapján történő elemzéséhez.

IX. Fejezet - Az igénypontok formális matematikai modellje

Az előző fejezetben már megtettük a bevezetésre kerülő formális matematikai modell absztrakciójához szükséges első lépést - a támadott EP európai szabadalom 1. igénypontját jellemzőkre bontottuk, és a jellemzők betűkkel történő helyettesítésével (A, B, C, D) felírtuk az igénypont képletét (A+B+C+D). A fenti példában szereplő CA kanadai bejelentés esetén a bejelentés tárgyát képező serpenyő szükséges jellemzőit adtuk meg, és ezt foglaltuk képletbe (A+B+C+D+E). Azonban egyik esetben sem definiáltuk pontosan, hogy mit is értünk "jellemző" alatt.

1. Az igényponti jellemzők meghatározása

A "jellemző" definíciójára több lehetőség is kínálkozik, például hétköznapi értelemben a "jellemző" szó alatt többnyire nyelvtani jelzőt értünk. Ha azt mondjuk, hogy "vékony fal", akkor a fal jellemzőjének tekinthetjük a "vékony" jelzőt. Azonban elgondolkozhatunk, hogy melyek az igényponti jellemzők, ha a fent ismertetett szabadalmi igénypontot tekintjük:

1. Edény forró folyadékhoz, amely tartalmaz:
 - kör alakú alapot (14),
 - vékony falat (18) kör alakú peremmel (15) és
 - a faltól hőszigeteléssel elválasztott megfogó részt (13).

Itt például a "vékony" és a "kör alakú perem" igényponti jellemző-e, és ha igen, hogyan írjuk fel úgy az igénypont "képletét", hogy a "vékony" és a "kör alakú perem" is a falra vonatkozzon.

A javasolt megoldás igen kézenfekvő. Bontsuk az igénypontot elemi állításokra:

- A = Az igénypont tárgya edény.
- B = Az edény forró folyadékhoz való.
- C = Az edény alapot (14) tartalmaz.
- D = Az alap (14) kör alakú.
- E = Az edény falat (18) tartalmaz.
- F = A fal (18) vékony.
- G = A fal (18) peremmel (15) rendelkezik.
- H = A perem (15) kör alakú.
- J = Az edény megfogó részt (13) tartalmaz.
- K = A megfogó részt (13) hőszigetelés választja el a faltól.

Az "I" betűt fenntartjuk az igénypont, illetve az igénypontvariánsok jelölésére, ezért az elemi állítások jelölésénél ezt a betűt kihagyjuk. Ennek ellenére az A, B, C ... H, J, K elemi állításokra az egyszerűség kedvéért röviden "A - K" elemi állításokként utalok.

Mivel a szabadalmi nyelvben a "tárgy" szót gyakran a "tárgyi körre" való utalással azonosítjuk, ezért a továbbiakban a találmány tárgya helyett "találmányról" beszélek. Az első állítást az egyértelműség kedvéért tehát így írhatjuk fel:

A = A találmány edény.

Az EP szabadalom I igénypontját tehát a fenti A - K elemi állítások helyettesítik - egyelőre nem tudjuk, hogy az elemi állítások között milyen reláció áll fenn.

2. Az igénypontanalízis jogi háttere

A bevezetésben vázolt célkitűzéseim szerint a következőkben a következő négy fontos területen kísérlem meg felállítani és alkalmazni az igénypontok formális matematikai modelljét:

- (i) szabadalmazhatóság, azon belül is az újdonság kérdése;
- (ii) bitorlás kérdése;
- (iii) bővítő értelmű módosítások kérdése;
- (iv) elsőbbség kérdése.

A négy igénypont elemzési kategória mindegyikénél fontos megkülönböztetni a jogkérdéseket és a ténykérdéseket.

A jogkérdések elsősorban a jogszabályokra, másodsorban a jogszabályok alkalmazásához kapcsolódó egyéb jogforrásokra, különösen a szokásjogi és precedensjogi jogforrásokra vezethetők vissza. Magyarországon a szabadalmi jogi szabályozás lényegében egy szintű - az alapvető anyagi és eljárásjogi kérdéseket az Szt. határozza meg, amelyet más jogszabályok - általában az Szt. kifejezett rendelkezése alapján - kiegészíthetnek (tipikusan formai szabályokat lefektető kormány és miniszteri rendeletek, illetve háttérjogszabályként szolgáló törvények, úgymint a Ket.¹⁶⁵, a Ptk.¹⁶⁶ vagy a Pp.¹⁶⁷). Ezzel szemben az európai szabadalmi bejelentések, illetve szabadalmak szabályozása igen sokrétű, ahogy azt a jogforrási rendszer keretében igyekeztem áttekinteni az I. fejezetben, a legfontosabb jogforrás azonban minden kétséget kizáróan az ESZE.

Lássuk most a fent említett négy igénypont elemzési kategória szempontjából figyelembe veendő fontosabb jogkérdéseket.

Az egyes területekhez a releváns jogszabályi háttért a II - VI. Fejezetek taglalják, itt ezeket csak a szükséges mértékig elevenítem fel.

2.1 A szabadalmazhatóság jogkérdései

Nyilvánvalóan jogkérdés, hogy mikor tekintünk egy igénypontot szabadalmazhatónak. A szabadalmazhatóság jogszabályi feltétele többek között az, hogy az igénypont által meghatározott találmány legyen új és alapuljon feltalálói tevékenységen.

¹⁶⁵ 2004. évi CXL. törvény

¹⁶⁶ 1959. évi IV. törvény

¹⁶⁷ 1952. évi III. törvény

2.1.1. Újdonság

Szintén jogkérdés, hogy egy igénypontot mikor tekintünk újnak. Mind a Magyarországon hatályos Szt.-ben, mind az ESZE-ben elválnak az újdonság és a feltalálói tevékenység kritériuma, amelyet a kialakult joggyakorlat úgy interpretál, hogy az újdonság vizsgálatánál az anterioritások önmagukban tekintendők, és egymással nem kombinálhatók.¹⁶⁸ Az igénypont által meghatározott találmány tehát abban az esetben nem új ha *egyetlen* korábbi (technika állása szerinti) megoldásban megtestesül az *összes* igényponti jellemző.¹⁶⁹

Megfordítva, a találmány újdonsága azt feltételezi, hogy bármely korábbi megoldást tekintjük, arra a fent felírt A - K állítások legalább egyike nem teljesül.

Az újdonság vizsgálatánál tehát a kérdéses igénypont elemi állításait olvassuk rá az anterioritásra, és a kialakult joggyakorlatot tükröző precedensjogi és szokásjogi jogforrások szerint az egyes elemi állítások között ÉS-kapcsolatot kell feltételeznünk:

$$I = A \text{ és } B \text{ és } C \text{ és } \dots \text{ és } K$$

2.1.2 Feltalálói tevékenység

Tegyük fel, hogy a legközelebbi technika állásához képest K állítás nem teljesül (vagyis a legközelebbi technika állása abban különbözik a találmánytól, hogy a megfogó részt nem választja el hőszigetelés a faltól). Ez esetben a feltalálói tevékenység megítélése annak eldöntésében áll, hogy a K állítást is kielégítő megoldás kidolgozása nyilvánvaló volt-e a szakember számára a legközelebbi technika állása ismeretében. Ez utóbbi túlmutat az igénypont analízis itt tárgyalt formális eszközein, azonban az alábbiakban bevezetendő formális logikai modell kiindulópontot jelenthet egy döntéstámogató rendszer kialakításához, amely már a feltalálói tevékenység kérdését is kezeli. A feltalálói tevékenység megítélésének irányelveit, illetve a kialakult joggyakorlatot az Európai Szabadalmi Hivatal, illetve a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Módszertani útmutatója hivatott tükrözni.

2.2 Bővítő értelmű módosítás és elsőbbség

Mint láttuk az ESZH Bővített Fellebbezési Tanácsának a G1/03, illetve G2/03 döntése az elsőbbség kérdését a bővítő értelmű módosítás kérdésével teszi egyenértékűvé.

Mindkét esetben azt kell vizsgálni, hogy egyfelől az igényponti jellemzők mindegyike kiolvasható volt-e az eredeti, illetve a korábbi bejelentésből (vagyis az igénypont nem lehet új az eredeti, illetve a korábbi bejelentéshez képest), másrészt bekerült-e az igénypontba az összes olyan jellemző, amelyet az eredeti, illetve a korábbi bejelentés nélkülözhetetlen jellemzőként mutatott be.

Az újdonságvizsgálat ennek a kérdésnek az eldöntéséhez láthatóan nem elégséges, azonban, ha a vizsgált igénypont az eredeti, illetve a korábbi bejelentés tartalmához képest új információval szolgál, vagyis az igénypont modellje olyan elemi állítás is tartalmaz, amely az eredeti, illetve a korábbi bejelentésből nem volt kiolvasható, akkor az adott igénypont módosítása nem megengedhető, illetve az elsőbbsége nem ismerhető el. Tehát a módosítás engedélyezésének, illetve az elsőbbség elismerésének szükséges (de nem elégséges) feltétele,

¹⁶⁸ SZTNH: MÚ III. fejezet, 3.3.1; ESZH. GL. C-IV, 9.1.

¹⁶⁹ T305/87 döntés - anterioritások kombinálásának tilalma.

hogy a kérdéses igénypont ne legyen új az elismert bejelentési napon benyújtott bejelentésben, illetve az elsőbbségi iratban feltártakhoz képest, azaz A - K állítások mindegyike megismerhető legyen az eredeti bejelentésből, illetve az elsőbbségi iratból. Az igényponti modellben tehát ez esetben is ÉS-kapcsolat szolgál az elemi állítások "összeragasztására":

$$I = A \text{ és } B \text{ és } C \text{ és } \dots \text{ és } K$$

2.3 A bitorlás jogkérdései

Mint azt az V. Fejezetben láttuk, az ESZE a bitorlás kérdését nemzeti hatáskörbe utalja (64. cikk (3) bekezdés).

A szabadalmi oltalom terjedelmét Magyarországon főszabályként az Szt. 24.§ (2) pontja határozza meg:

Szt. 24.§ (2) A szabadalmi oltalom az olyan termékre vagy eljárásra terjed ki, amelyben az igénypont összes jellemzője megvalósul.

Mint látjuk, maga a törvény rögzíti, hogy a bitorlás megítélésénél az A - K állítások között ÉS-kapcsolatot kell feltételezni, vagyis akkor beszélünk bitorlásról, ha a későbbi megoldásra az A - K állítások *mindegyike* ráolvasható (függetlenül attól, hogy adott esetben hol van az igénypont tárgyi körre és jellemző részre bontva), vagyis az igénypont modellje itt is:

$$I = A \text{ és } B \text{ és } C \text{ és } \dots \text{ és } K$$

2.3.1 Az ekvivalencia elve

A III. Fejezetben láttuk, hogy a bitorlás nem csak teljes egyezés esetén állapítható meg, hanem az ekvivalencia elv keretében is:

Szt. 24.§ (4) Annak megállapításakor, hogy a szabadalmi oltalom kiterjed-e valamely termékre vagy eljárásra, megfelelően figyelembe kell venni a terméknek vagy az eljárásnak az igénypontban foglaltakkal egyenértékű jellemzőit is.

A bitorlás szempontjából tehát az ekvivalencia elve azt jelenti, hogy ha az A - K elemi állítások helyett bármelyiket egy azzal ekvivalens állítással (például D'-vel) helyettesítünk, és ezzel az ekvivalens elemi állítással egy I' igénypont maradéktalanul ráolvasható a későbbi megoldásra, akkor a jogszabály erejénél fogva úgy tekintjük, hogy az eredeti I igénypont is ráolvasható a későbbi megoldásra.

Például úgy tekintjük, hogy a találmány szempontjából a

D = az alap kör alakú

állítással ekvivalens egy

D' = az alap ovális alakú

állítás.¹⁷⁰

¹⁷⁰ Például a hármas azonossági tesztet alkalmazva úgy találjuk, hogy a területen jártas szakember számára nyilvánvaló, hogy az ovális alappal ugyanaz az eredmény érhető el, mint az igénypontban szereplő kör alakú alappal.

Ekkor az A - K állításokat az A - C, D', E - K állításokkal helyettesítjük. Ha az így kapott I' igénypont, vagyis:

$$I' = A \text{ és } B \text{ és } C \text{ és } D' \text{ és } E \text{ és } \dots \text{ és } K$$

ráolvasható a kérdéses megoldásra, akkor azzal a *fikcióval* élünk, hogy az eredeti I igénypont is ráolvasható. *Fikció*, hiszen tudjuk, hogy a későbbi megoldásnál az alap ovális alakú, amely nem azonos a kör alakú alappal, mégis úgy tekintjük, hogy az eredeti D állítást tartalmazó I igénypont is ráolvasható a bitorlással támadott termékre/eljárásra.

3. Az igénypont szerkezete

Az igénypontokban szereplő jellemzők, illetve az azt kifejező állítások közti logikai kapcsolat tehát jogkérdés, és mind a négy vizsgálati szempontból megállapíthatjuk, hogy az A - K állítások közt ÉS-kapcsolatot kell feltételezni mind a magyar, mind az európai jogforrások szerint:

- (i) az újdonság szempontjából az igénypont akkor határoz meg új találmányt, ha nincs olyan korábbi megoldás, amelyből az A - K állítások mindegyike megismerhető;
- (ii) akkor beszélünk bitorlásról, ha a későbbi megoldásra az A - K állítások mindegyike ráolvasható;
- (iii) az igénypont akkor nem tartalmaz bővítő értelmű módosítást, ha az A - K állítások mindegyikének eleget tevő megoldás közvetlen módon megismerhető volt az elismert bejelentési napon benyújtott szabadalmi bejelentésből;
- (iv) az elsőbbség elismerésének előfeltétele, hogy az A - K állítások mindegyikének eleget tevő megoldás (az ESZE szóhasználatával elem) megismerhető legyen az elsőbbségi iratból.

Tehát az I igénypont "matematikai képlete" mind a négy esetben:

$$I = A \text{ és } B \text{ és } C \text{ és } D \text{ és } E \text{ és } F \text{ és } G \text{ és } H \text{ és } J \text{ és } K$$

Megjegyzem, hogy szabadalmi jogi szempontból az ÉS-kapcsolat nem következik az igénypont szövegében szereplő "és", "valamint", stb. kötőszavakból. Találkoztam már például olyan igazságügyi szakértői véleménnyel, amelyben az igazságügyi szakértő az igénypontok egyes jellemzőitől való eltérés ellenére megállapította a bitorlás tényét, mivel az igényponti jellemzők *többségét* megvalósulni látta a termékben. Ez az értelmezés (amellett, hogy nem felel meg az Szt.-nek) inkább a formatervezési mintáknál alkalmazott szemléletet tükrözi - ott valósít meg bitorlást az olyan minta, amely a tájékozott felhasználóra nem tesz eltérő összbnyomást.¹⁷¹ Ha a formatervezési minta tárgyát szövegszerűen le kellene írni (mint ahogy azt az USA-ban meg is teszik), akkor a minta leírásában szöveg szinten nyilvánvalóan ÉS-kapcsolat kötné össze az egyes formai jellemzőket (hegyes orra van, hátul kivágott, stb.), hiszen egy speciális minta jellemzéséről van szó, amelynél az egyes formai jellemzők egyidejűleg valósulnak meg. Ennek ellenére a formatervezési mintaoltalom terjedelmének megállapításakor a törvény nem követel meg ÉS-kapcsolatot az egyes jellemzők viszonyában, helyette tágítja az oltalmi kört azzal, hogy a mintaoltalom kiterjed mindazokra a mintákra, amelyek a tájékozott felhasználóra nem tesznek eltérő összbnyomást - tehát amelyekben a minta jellemzőinek *többsége* (de legalább a domináns jellemzők többsége) megvalósul.

¹⁷¹ Ld. Fmt. 20. § (2) bekezdés.

4. Az igénypont szemantikai értelmezése

Jogkérdések nemcsak a jogszabály, illetve egyéb jogforrások szövegének értelmezéséhez kapcsolódhatnak, hanem maga az igénypont is felfogható egy olyan szöveggént, amelyhez a szöveg belső összefüggéseinek túlmutató, elsősorban a joggyakorlatban pontosult szabadalom jogi fogalmak, kategóriák értelmezési szabályok párosulnak, vagyis amely mögöttes szabadalmi-szaknyelvi tartalommal bír.

Továbbá, mivel az igénypont műszaki találmányok definiálására szolgál, az egyes szavaknak lehet a hétköznapi értelmüktől eltérő, az adott műszaki területhez kapcsolódó speciális-technikai értelme is, amelyet szintén figyelembe kell venni - erre mögöttes speciális-technikai tartalomként hivatkozom.

Ezenfelül, az igénypont szövegén kívül mind a magyar Szt. 24. § (1) bekezdése, mind az ESZE 69. cikk (1) bekezdése bevonja a leírást és a rajzokat is az igénypont-értelmezésbe:

Szt. 24. § (1) A szabadalmi oltalom terjedelmét az igénypontok határozzák meg. Az igénypontokat a leírás és a rajzok alapján kell értelmezni.

ESZE 69. cikk - A szabadalmi oltalom terjedelme

(1) Az európai szabadalom, illetve az európai szabadalmi bejelentés alapján fennálló oltalom terjedelmét az igénypontok határozzák meg. Az igénypontokat azonban a leírás és a rajzok alapján kell értelmezni.

A leírás és a rajzok tehát felfoghatók egy, az igénypont szövegén kívüli, másodlagos tartalomként, amely a speciális igényponti szöveget kifejti, magyarázza, pontosítja. Ebben szintén megtalálható a mögöttes szabadalmi-szaknyelvi tartalom és a mögöttes speciális-technikai tartalom is.

A szabadalmi-szaknyelvi tartalmat egymástól többnyire független szabály halmaz fejezi ki, amelyet elsősorban az a kényszer hívott életre, hogy bizonyos, az igénypont-értelmezés szempontjából kulcs szerepet betöltő hétköznapi fogalmakat pontosítani, egyértelműsíteni kell mind a szabadalmas, mind harmadik felek jogbiztonságának érdekében.

Idesorolható igénypont értelmezési szabály például a "tartalmaz" (containing, comprising) és "valamiből áll" (consisting of) szabadalmi jogi megkülönböztetése. Míg az előbbi nem zárja ki további jellemzők meglétét, addig az utóbbi taxatív felsorolásnak minősül.¹⁷² Ebben a kérdésben az ESZH és az SZTNH joggyakorlata megegyezik.

Az ESZH Módszertani útmutatója azonban számos olyan kérdést is szabályoz, amelyet sem magyar jogszabály, sem magyar joggyakorlat nem rögzít. Például az ESZH az "apparatus/method for..." (berendezés/eljárás valamire) kezdetű igénypontokat úgy értelmezi, hogy "apparatus/method suitable for..." (berendezés/eljárás, amely *alkalmas* valamire).¹⁷³ Tehát valamire *alkalmasként* értelmezi, és nem valamire *szolgálóként* (mint ahogy az a magyar nyelvű igénypont fordításokba sokszor tévesen bekerül). Ez a megközelítés nyilván hátrány az engedélyezési eljárás során, hiszen az újdonság és a feltalálói tevékenység megítélésekor nemcsak azok a korábbi megoldások veendő figyelembe, amelyek kifejezetten

¹⁷² Ld. GL C-III, 4.21.

¹⁷³ Ld. GL C-III, 4.13.

az adott feladat végrehajtására *szolgálnak*, hanem azok is, amelyek arra *alkalmasak*. Az oltalom terjedelmét tekintve azonban ez a definíció egyértelműen kedvezőbb a szabadalmas számára, hiszen így nem csak az bitorol, aki az igénypont által meghatározott berendezést vagy eljárást a nevesített feladatra használja, hanem az is, aki az adott berendezést vagy eljárást tetszőleges más területen hasznosítja (amennyiben a berendezés vagy eljárás továbbra is *alkalmas* az igénypontban kijelölt funkció végrehajtására is).¹⁷⁴

5. Az igénypontanalízis ténykérdései

Mint láttuk, az igénypontok "matematikai szerkezete" (vagyis az ÉS logikai kapcsolat), valamint az igénypontok szemantikai értelmezésének szabadalmi-szaknyelvi szabályai jogkérdések. Az A - K állítások *igazságértéke* azonban nem jogkérdés, hanem *ténykérdés* - ténykérdés, hogy a rögzített jogi keretekre való tekintettel és figyelembe véve az igénypontban használt szakszavak speciális-technikai jelentését, az adott állítás teljesül-e egy korábbi, illetve egy későbbi megoldásra.

Ténykérdésben végeredményben mindig a kompetens hatóság dönt (szabadalmi hivatal, bíróság, illetve fellebbezési tanács). A kompetens hatóságok adják az igénypontok "matematikai értékelését", amelynek során az egyes elemi állításokat külön-külön értékelik. A feladat jellegéből adódik, hogy az igénypont értékelésének eredménye minden esetben "igaz" vagy "hamis", köztes megoldás nem létezik, és olyan válasz sem születhet, hogy "nem eldönthető". Az igénypont végeredményben vagy új vagy nem új, a bitorlás vagy megvalósul vagy nem, az elsőbbség vagy elismerhető vagy nem. A ténykérdések természetesen vitathatók, de az alsóbb fokú hatóságok döntései ellen fellebbezve előbb-utóbb elérjük azt a legfelsőbb fórumot, amely pontot tesz a vita végére, és végérvényesen eldönti az adott kérdést.

Megjegyzem, hogy az igénypont értékeléséhez nem feltétlenül szükséges az összes elemi állítás értékelése, például ha az ÉS-kapcsolatban lévő elemi állítások akárcsak egyike nem teljesül egy vizsgált korábbi vagy későbbi megoldásra, akkor az igénypont, mint összetett állítás sem teljesül. Kivételesen magának az igénypontnak az értékelését is elkerülheti a hatóság, ha az igénypont a leírás alapján nem értelmezhető, ilyenkor a szabadalmi bejelentést, illetve a szabadalmi oltalmat más ténybeli alapon utasítják el vagy semmisítik meg (ti. a leírás nem támasztja alá az igénypontot; vagy a leírás nem tárja fel kellő részletességgel a találmányt). Bitorlás esetén azonban még ez sem jelent kibúvót, az igénypontot abban az esetben is értékelni kell, ha tartalmi, szemantikai vagy grammatikai szinten értelmetlen. A szabadalom létjogosultsága a bitorlási eljárás keretein belül nem vitatható, erre a megsemmisítési eljárás szolgál (amelyet többnyire el is indítanak a bitorlási per "ellenkereseteként").

¹⁷⁴ A konzekvens jogalkalmazás szempontjából fontos lenne, hogy az igénypontokat ugyanazon szabályrendszer szerint értelmezzék egy megsemmisítési vagy bitorlási eljárásban, mint a megadási eljárásban. Ez a nemzeti úton engedélyezett szabadalmak esetén elvileg teljesül, azonban a kíváncsian várom, hogy a Magyarországon érvényesített európai szabadalmakhoz kapcsolódó jogviták esetében milyen joggyakorlat fog kialakulni. Az ESZH egyértelműen jogforrásnak tekinti a saját Módszertani útmutatóját, valamint a Fellebbezési Tanácsok és Bővített Fellebbezési Tanácsok döntéseit. Ugyanakkor a Magyarországon érvényesített európai szabadalmakkal kapcsolatos jogvitákban a kompetens magyar hatóságokat a jogalkalmazás tekintetében semmilyen jogszabály vagy egyezmény nem veti alá az ESZE-t kiegészítő másodlagos jogforrások akárcsak szokásjog szintjén megvalósuló kötelező erejének. Mivel igen tekintélyes joganyag áttekintéséről van szó, ezért elsősorban az ügyfelek nevében eljáró képviselőktől várható, hogy a jogviták során felkutatják az ügyfelek érdekét szolgáló fellebbezési tanácsi döntéseket vagy éppen az ESZH Módszertani útmutatójának számukra kedvező szabályait, és megpróbálnak ezeknek a magyar hatóságok előtt is érvényt szerezni.

Ténykérdés továbbá, hogy az adott ország joggyakorlata szerint egy D' állításban megfogalmazott jellemző ekvivalensnek tekinthető-e egy I igénypont D elemi állításával definiált jellemzővel. Ha erre a *ténykérdésre* adott válasz igen, akkor ennek az a *jogi* következménye, hogy a fent kifejtett *fikciót* kell alkalmazni, vagyis úgy kell tekinteni, hogy a D elemi állítás helyett D' elemi állítást tartalmazó I' igénypont bitorlása esetén is a szabadalom bitorlása valósul meg.

A ténykérdésekre adott válasz, vagyis az igénypontot felépítő elemi állítások hatósági értékelése bár nem objektív igazság, a hatóság döntésének jogerőre emelkedésével mégis azzá válik: a jövőben mindenkire nézve kötelező értékelést jelent¹⁷⁵. Azonban ez az értékelés sem abszolút, mindenekelőtt területi hatállyal bír (más ország hatóságai más értékelést adhatnak), másrészt függ a tényektől, amelyekre a döntést alapították. Más információk birtokában (más ténybeli alapon) ugyanaz a hatóság is hozhat eltérő értékelést (például a szabadalmi hivatal megsemmisítheti azt a szabadalmat, amelyet korábban engedélyezett, vagy amelynek a megsemmisítését egy korábbi eljárásban elutasította).

Az igénypontok elemi állításainak értékelése nem pusztán a különböző joghatóságok eltérő joggyakorlata, illetve a ténybeli információk esetleges hiányosságai miatt nem lehet objektív igazság. Nem tudunk *definiálni* olyan mechanikusan alkalmazható (pl. számítógép által végrehajtható) *szabályt*, amellyel akár a legegyszerűbb esetekben megadhatnánk az elemi állítások "abszolút" igazságértékét. Ez alól egyetlen kivétel, amikor újdonságvizsgálatnál a kérdéses igényponttal karakterről-karakterre megegyező anterioritást találunk. Minden más esetben *tartalmi* értelmezés szükséges. Az újdonságvizsgálatnál már a szavak puszta felcserélésénél is felvetődik a kérdés, hogy változott-e az igénypont *tartalma*, nem mindegy például, hogy "ólomlemezes akkumulátoros hajtómű" vagy "akkumulátoros ólomlemezes hajtómű". Az előbbi egy olyan hajtómű, amelyben ólomlemezes akkumulátor van, az utóbbi egy ólomlemezes hajtómű, amely akkumulátorral rendelkezik. Hasonlóan, egy vessző beiktatása szintén megváltoztatja a tartalmat: "ólomlemezes, akkumulátoros hajtómű", vagyis olyan hajtómű, amelynek ólomlemeze és akkumulátora is van.

Bitorlási pereknél szintén *tartalmi* szempontból kell eldönteni, hogy a bitorlással támadott későbbi megoldásban megtestesülnek-e az igényponti jellemzők. Például a fenti I igénypontnál maradva tartalmilag kell meghatározni, hogy mit értünk perem alatt (ti. a leírás szerint az ivást komfortosabbá tévő, a falvastagsághoz képest kiszélesített, lekerekített peremről van szó), és ez alapján mikor tekintjük úgy, hogy egy későbbi megoldás falának a széle "peremet" valósít meg. Mint látható ezek nem egyszerű kérdések, és gyakran a szabadalmi leírásból kiolvasható rendeltetés jelenthet csak támpontot az egyes szavak szemantikai értelmezéséhez, ami gyakorlatilag lehetetlenné teszi az értékelés "automatizálását".¹⁷⁶

¹⁷⁵ *Res iudicata* - ítélt dolog.

¹⁷⁶ Különösen szembeötlő a szabadalmak tartalmi értékelésének jellege a külső megjelenési formát védő oltalmi formákkal összehasonlítva. Például két formatervezési minta összehasonlításához, ad absurdum, használhatnánk egyszerű képfeldolgozási eszközöket. Például lefényképezhetjük mindkét mintát, majd a fényképeket megfelelő képfeldolgozó algoritmussal összehasonlíthatjuk (lényegében ezt teszik a képfelismerő programok). Ki lehet jelölni küszöbértékeket az összetéveszhetőséghez, az egyedi jelleghez, stb. Világos, hogy a küszöbérték megadása önkényes, akárcsak a képfeldolgozó algoritmus kijelölése, ugyanakkor egy teljesen objektív döntési mechanizmust határoznak meg, és elképzelhető, hogy megfelelően bonyolult algoritmus és küszöbérték-rendszer felállításával, akár egy formatervezési minta "ítélő-automatát" is létrehozhatnánk. Hasonló utópisztikus célkitűzéseink lehetnek a védjegyek terén is, amelyeknél alapkövetelmény a grafikai megjeleníthetőség. Két

X. Fejezet - Az ítétekalkulus, mint az igénypontanalízis matematikai modellje

A fentiekre való tekintettel olyan matematikai modellt keresünk, amely az igénypontokat felépítő elemi állítások tetszőleges értékelését megengedi, ugyanakkor a matematikai modell minden lehetséges értékelés mellett ellentmondásmentes.

Láttuk, hogy a jogkérdések körébe esik az igénypontok logikai szerkezetének meghatározása és az igénypontok szemantikai értelmezésének szabadalmi-szaknyelvi szabályai, míg a ténykérdések megválaszolása az igénypontok, és azon belül az egyes elemi állítások igaz-hamis értékelését adja.

A továbbiakban megkísérlek egy formális matematikai modellt szolgáltatni az igénypontok egyszerűbb és átláthatóbb vizsgálatához.

Abból indulunk ki, hogy az igénypontok lebonthatóak elemi állításokra, amelyeket az adott hatóságok egyértelműen igaz vagy hamis kijelentésként értékelnek (természetesen tekintettel a ténykérdésekre és a fent kifejtett jogkérdésekre). Az elemi állításokat az igényponton belül logikai műveletek kötik össze: az eddig látott és a jogforrásokból levezetett ÉS-kapcsolat, valamint a későbbiekben tárgyalandó, és az igénypont által explicit módon tartalmazott VAGY-kapcsolat.

Az elemi állításokból logikai kapcsolatok segítségével összefűzzük az igénypontot, amelyet a matematikai logika szabálya szerint vizsgálunk a fent említett igénypont elemzési kategóriák szempontjaira való tekintettel.

1. A matematikai logika

A logika eredetét tekintve a filozófiatudomány egy ága, amely a nyelv bizonyos normatív törvényeinek a leírásával, valamint ezen keresztül a gondolkodás jelenségeivel foglalkozik. A formális matematikai logika a "természetes" (intuitív) logikát ülteti át egy szintaxisközpontú formális nyelvre, azért hogy kiküszöbölje a természetes nyelvek határozatlanságából eredő szemantikai és szintaktikai problémákat.

grafikailag megjelenített megjelölés (legyen az akár szín, illat vagy hang) képfeldolgozó program segítségével elvileg objektív módon összehasonlítható és értékelhető.

Azt látjuk tehát, hogy míg egyes, külső megjelenést védő oltalmi formáknál legalábbis elméletileg nem kizárt a külső megjelenésre vonatkozóan objektív értékelést szolgáltatató összehasonlítási algoritmusokat definiálni, addig az igénypontanalízis minden esetben tartalmi szempontból történő interpretációt igényel. Fogalmakat hasonlítunk össze fogalmakkal (az igényponti szöveg és egy anterioritás összevetése) vagy fogalmakat olvasunk rá fizikai valóságra (az igénypont és a bitorlással támadott termék/eljárás összevetése). Az ilyen típusú tartalmi interpretáció inherens módon magában hordozza az értékelő személy(ek) szubjektumát, tehát elvileg is kizárt a teljesen objektív értékelés.

Megjegyzem, hogy a tényleges joggyakorlatot tükröző "ítélő-automata" sem formatervezési minták, sem védjegyek esetén nem lenne elképzelhető, mivel mind a formatervezési minták, mind a védjegyek esetén a dominánsabb elemeket nagyobb súllyal, míg a kevésbé domináns elemeket kisebb súllyal kell figyelembe venni. Az elemek súlyozása viszont aligha objektívizálható, mivel itt nem csak az adott elem fizikai mérete számít, hanem formatervezési minták esetén elsősorban az alkotói szabadságfok és a műszaki meghatározottság, védjegyek esetén pedig az adott elem "megkülönböztető képessége" és "megjegyezhetősége" számít (például a szóelemek általában dominánsak az ábrás elemekhez képest, és a szóelemeken belül is a kezdőbetűk, illetve kezdő szótagok a hangsúlyosabbak). Védjegyek esetén a képzettársításon alapuló hasonlóság megállapítása még kevésbé objektívizálható, nem tudjuk tételesen megjelölni, hogy például fekete-fehér csíkokról pontosan milyen grafikai környezetben asszociálunk egy zebrára, és mikor az Adidas védjegyre.

A természetes (intuitív) logika és a matematikai logika elvileg azonos szabályoknak engedelmeskedik, mégis nehezebbre eshet a természetes logikát a matematikai logika szigorával alkalmazni. Sok esetben egyszerűen mást értünk egy természetes nyelven megfogalmazott hétköznapi mondaton, mint amire az adott mondat matematikai megfelelője vezetne. Például ha valaki azt kérdezi, hogy: "Kér még egy kávé, vagy nem kér?" akkor feltehetően arra kíváncsi, hogy hozhat-e nekünk még egy kávé, amire úgy válaszolunk, hogy igen kérünk, vagy köszönjük, nem kérünk. Ezt a kérdést egy formális matematikai logikával felvértezett számítógépi programnak feltéve, azt a rövid, és talán meglepő választ fogjuk kapni, hogy "igen". A programnak természetesen igaza van, vagy kérünk még egy kávé, vagy nem, több lehetőség nincs, tehát a válasz mindenképpen "igen".

A természetes logika és a matematikai logika "ütközésekor" az esetek többségében alapvetően nyelvi problémáról és nem gondolkodásbeli problémáról van szó. A legegyszerűbb egyváltozós elsőfokú matematikai egyenletekhez is lehet olyan bonyolult szöveges feladatot kreálni, hogy aki nem tanulta meg a szöveges feladatokat lefordítani a matematika nyelvére, az igen hosszú ideig törheti a fejét a megoldáson. Hasonló a helyzet, amikor természetes nyelveken megfogalmazott bonyolult, szövevényes állítások logikai igazságértékét akarjuk megállapítani. Ha nincs meg hozzá a megfelelő matematikai apparátusunk, amely leegyszerűsíti és átláthatóvá teszi az ilyen bonyolult mondatokat, akkor könnyen belső ellentmondásra vezető következtetéseket vonunk le, amelyek rejtve maradnak minden további vizsgálatig. A matematikai logikának tehát ugyanolyan szerepe van a természetes nyelveken megfogalmazott mondatok logikai értékelésénél, mint a matematikai egyenleteknek az iskolai szöveges feladatok megoldásánál.

Az igénypont egyetlen, többnyire sokszorosán összetett, igen bonyolult szerkezetű mondatból áll, amelynek az egyes igénypont elemzési kategóriák szempontjából kívánjuk megállapítani az igazságtartalmát (új-e, ráolvasható-e a bitorlással támadott termékre, levezethető-e a bejelentési napon benyújtott szövegből, elismerhető-e az elsőbbség). Ehhez a fentiekkel összhangban a matematikai logika eszközeit kísérlem meg a továbbiakban felhasználni, az igénypontok matematikai modelljeként pedig az ítéletkalkulus (más néven ítéletlogika) nyelvét fogom bevezetni.

Az ítéletkalkulus a formális matematikai logikának azon ága, amely az egyértelműen igaz vagy hamis kijelentésekkel, az ún. ítéletekkel foglalkozik, az ítéletek között pedig olyan logikai operátorokat definiál, amelyek a definícióból fakadóan a természetes logika szabályainak megfelelően viselkednek.

A következőkben áttekintjük, hogyan lehet az ítéletkalkulust az igénypontanalízis matematikai modelljeként használni.¹⁷⁷

¹⁷⁷ Az ítéletkalkulus vagy nulladrendű logika több mesterséges intelligencia modell illetve programozási nyelv alapját is képezi, ilyen például a PROLOG programozási nyelv (ld. Clocksin et al. 1987 vagy Sterling et al. 1986) vagy a nulladrendű logikán alapuló szekvens kalkulus (ld. Gentzen 1969), illetve TABLOG programozási nyelv (Malachi et al. 1986). Az ítéletkalkulus azonban tipikusan nem elég a mesterséges intelligencia területén (ld. Chen 1999), helyette az erre épülő elsőrendű logikát vagy magasabb rendű logikát szoktak alkalmazni (ld. pl. Lambek et al. 1986). A különböző logikák áttekintéséhez ld. Máté et al. 1997. A mesterséges intelligencia és jog területén külön említést érdemel a deontikus logika (ld. pl. Aqvist 1994), amely különbséget tesz a kötelező és a megengedett feltételek között, illetve további hasonló, a jogi szabályozás szempontjából releváns logikai operátorokat is alkalmaz, ilyen például a feltételesen kötelező reláció. A deontikus logika - akárcsak az első és magasabb rendű logikák - bár gazdagabb eszköztárral rendelkezik, és ezáltal elvileg komplexebb esemény leírást tesz lehetővé, a szabadalmi igénypontok vizsgálata szempontjából nem bír többlet értékkel. Az itt vizsgált

Előrebocsátom, hogy a jelen tanulmány nem matematikusoknak íródott, ezért a formális matematika által megkövetelt nagyfokú precizitást a következő fejezetekben gyakran fel fogom áldozni a közérthetőség oltárán. Szándékom szerint a tanulmányom megértése nem feltételez különösebb matematikai előismereteket - nem közlök tételeket és bizonyításokat, és a szükséges definíciók számát is igyekszem minimalizálni. Ennek megfelelően az alábbiakban erősen leegyszerűsített formában közlöm az ítéletkalkulus Kristóf János¹⁷⁸ féle felépítését, amelyet ajánlok a matematikai háttér után mélyebben érdeklődő olvasók szíves figyelmébe.

2. Az ítéletkalkulus nyelvének elemei - a "szavak"

A matematikai modellünk (jelen esetben az ítéletkalkulus) felépítését hasonlóan végezhetjük egy természetes nyelv felépítéséhez. Először megadjuk a nyelv elemeit (vagyis a "szavakat"), majd megadjuk azokat a szabályokat, amelyek segítségével a nyelv elemeiből értelmes kifejezéseket alkotunk (vagyis a "nyelvtani szabályokat", amelyek segítségével a "szavakból" értelmes "mondatokat" alkothatunk). Ezután megadjuk egy értékelést, amely segítségével az értelmes kifejezésekből kiválaszthatók az igaz kifejezések (vagyis eldöntjük, hogy az értelmes mondataink közül melyik határoz meg igaz állítást).

Az ítéletkalkulust a következők szerint definiáljuk.

[def-1] Az ítéletkalkulus nyelve a következőkből épül fel:

- elemi ítéletekből [ilyenek az eddig látott elemi állítások] amelyeket a latin abc nagybetűivel jelölünk, azzal a konvencióval, hogy minden változó arab számmal, illetve alsó vagy felső indexszel ellátva szintén elemi ítéletet jelölő változó, továbbá
- logikai operátorokból: \neg (negáció - NEM); valamint \vee (diszjunkció - megengedő VAGY) szimbólumokból.

Az elemi ítéletek definíciójában egyrészt kényelmi szempontból kötöttem ki, hogy az arab számmal, illetve indexszel ellátott elemi ítélet szintén elemi ítélet, másrészt a számozás/indexelés megengedése nélkül egy bonyolultabb igénypont esetén gyorsan kifogynánk a latin abc nagybetűiből. Megállapodunk továbbá abban, hogy az "I" betű használatát az ítéletkalkulus esetén is fenntartjuk az igénypontok és igénypontvariánsok jelölésére.

kérdéskörök még a nulladrendű logika teljes eszköztárát sem igénylik. a szabadalmi igénypontok vizsgálata kapcsán felmerülő jogi helyzetek bonyolultsága a matematika nyelvére lefordítva nem minőségi, hanem mennyiségi kihívást jelentenek, vagyis a bonyolult jogi helyzet kezelése nem bonyolult matematikai operátorok, hanem nagy számú de egyszerű matematikai operátor használatát igénylik. Az emberi gondolkodás azonban abban az értelemben korlátozott, hogy az agyunk képtelen 4-5 logikai kapcsolatnál többet párhuzamosan kezelni (különösen fejben), így az ilyen szituációk a manuális (ember általi) kiértékelés szempontjából a mennyiségi változás átcsap minőségi változássá, és a feladatot - bár csupa egyszerű logikai értékelést kellene végrehajtanunk - már nem tudjuk megoldani. Jól illusztrálja ezt a problémát Smullyan 1978 és 1991: ezekben a könyvekben a könnyű logikai feladványoktól kezdve, amit még szinte mindenki meg tud oldani fejben is, eljutunk az olyan bonyolult fejtörőkhöz, amellyel papír és ceruza segítségével is csak kevesen birkóznak meg, holott az alkalmazandó logikai relációk nem lesznek bonyolultabbak, pusztán a számuk növekszik egy-kettőről négy-ötre. A probléma ilyen jellegű mennyiségi növekedése az ember számára leküzdhetetlen akadályt jelent, azonban kiválóan kezelhető számítógépi program által, hiszen itt a számítási időigény csak nagyságrendekkel több művelet esetén eredményezi a program lelassulását. Az emberek számára kihívást jelentő Smullyan-féle logikai feladványok formalizálásához és megoldásához ld. Kolany 1996 és Aszalós 2001, valamint PROLOG nyelven írt megoldó algoritmushoz ld. Aszalós 2000.

¹⁷⁸ Kristóf János - Az analízis logikai alapjai (Egyetemi jegyzet, ELTE Budapest, 1998)

A fenti [def-1] definícióban szereplő negáció és diszjunkció segítségével további logikai operátorokat vezethetünk be:

\wedge (ÉS);

xor (kizáró VAGY);

\Rightarrow (IMPLIKÁCIÓ - következik); valamint

\Leftrightarrow (EKVIVALENCIA).

A definíciók a következők:

[def-2] "ÉS": $A \wedge B$ jelöli a $\neg [(\neg A) \vee (\neg B)]$ kifejezést.

Tehát $A \wedge B \equiv \neg [(\neg A) \vee (\neg B)]$, ahol \equiv a grafikus egyenlőséget (azonosságot) jelöli.

[def-3] kizáró VAGY: $A \text{ xor } B$ jelöli az $(A \wedge \neg B) \vee (\neg A \wedge B)$ kifejezést.

[def-4] IMPLIKÁCIÓ: $A \Rightarrow B$ jelöli a $(\neg A) \vee B$ kifejezést.

[def-5] EKVIVALENCIA: $A \Leftrightarrow B$ jelöli az $(A \Rightarrow B) \wedge (B \Rightarrow A)$ kifejezést.

A fenti definíciók első ránézésre bonyolultnak tűnhetnek, de közelebbről szemügyre véve csupán a logikai operátorok megszokott "hétköznapi" tulajdonságait fejezik ki. Ezt az ítéletkalkulus értékelésének bevezetése után fogjuk könnyebben átlátni.

Az elemi ítéletekkel (A, B, C, stb.) fogjuk modellezni az igényponti jellemzőknek megfelelő elemi állításokat, míg elemi ítéletek összekapcsolására a logikai operátorokat használjuk ($\neg, \vee, \wedge, \text{ xor}$) éppúgy, ahogy a korábbi fejezetben ÉS-kapcsolattal, illetve VAGY-kapcsolattal fűztük össze az elemi állításokat.

Megjegyzem, hogy az igényponti nyelvben (és általában a természetes nyelvekben) a "vagy" szó alatt kizáró VAGY-kapcsolatot értünk (vagy az egyik, vagy a másik), míg a megengedő VAGY-kapcsolatra az igényponti nyelvben az egyértelműség kedvéért általában az "és/vagy" szóhasználattal utalunk. Az ebből adódó problémás helyzetek matematikai tárgyalására külön is kitérek majd.

Az előző fejezetben látott példában bevezetett A, B, C ... K elemi állításokat tehát az ítéletkalkulus elemi ítéleteivel modellezzük. Az elemi állítások megválasztásakor elvileg törekednünk kell az igénypont lehető legrészletesebb lebontására, ennek ellenére - az igénypontanalízis aktuális célját szem előtt tartva - előfordulhat, hogy bizonyos jelzős szerkezeteket már nem bontunk további elemi állításokra (ti. így is teljes biztonsággal megválaszolható az adott elemi állítás igazságtartalma). Az ilyen típusú nagyvonalú összevonások azonban buktatókat is rejthetnek, ezért célszerű ettől óvakodni.

3. Az ítéletkalkulus kifejezései - a "mondatok"

Az elemi ítéletekből a fent megadott logikai operátorok segítségével alkothatjuk az ítéletkalkulus kifejezéseit. Ilyen kifejezés például a fent látott $A \wedge B$. Míg az elemi ítéletek minden esetben "értelmesek", addig az elemi ítéletek és logikai operátorok tetszőleges láncolata nem feltétlenül eredményez "értelmes kifejezést". Hasonló a helyzet a természetes nyelvek esetén, míg a szavak minden esetben értelmesek, addig több szó tetszőleges sorrendben nem feltétlenül alkot értelmes mondatot.

Az ítéletkalkulus "értelmes kifejezéseinek" leegyszerűsített matematikai definícióját a következők szerint adhatjuk meg.

[def-6] Egy **A** kifejezés akkor értelmes, ha

(i) **A** elemi ítélet, vagy

(ii) **A** felírható $\neg \mathbf{B}$ alakban ($\mathbf{A} \equiv \neg \mathbf{B}$), ahol **B** maga is értelmes kifejezés, vagy

(iii) **A** felírható $\mathbf{B} \vee \mathbf{C}$ alakban ($\mathbf{A} \equiv \mathbf{B} \vee \mathbf{C}$), ahol **B** és **C** mindkettő maga is értelmes kifejezés.

Az ítéletkalkulus nyelvében az értelmes kifejezéseket *ítéleteknek* nevezzük.

A fenti [def-6] definícióból következik, hogy ha **A** egy elemi ítélet, akkor egyben értelmes kifejezés is. Ha **B** egy elemi ítélet, akkor értelmes kifejezés a "nem **B**". Ha **B** és **C** elemi ítélet, akkor értelmes kifejezés a "**B** vagy **C**" kifejezés is.

Az értelmes kifejezések definíció szerint minden esetben ítéletek, de mint látjuk nem feltétlenül elemi ítéletek. Az elemi és nem elemi ítéletek közti különbség hangsúlyozása végett az elemi ítéletekből és logikai operátorokból felépülő ítéletekre, mint *összetett ítéletekre* hivatkozom, míg a jelző nélküli *ítélet* mind elemi ítéleteket, mind összetett ítéleteket jelölhet. Tehát:

[def-7] Az *összetett ítélet* az ítéletkalkulus olyan értelmes kifejezése, amely nem elemi ítélet. Az összetett ítéleteket vastagon szedett nagybetűkkel jelöljük: **A**, **B**, **C**, stb., azzal a konvencióval, hogy minden összetett ítélet arab számmal, illetve alsó vagy felső indexszel ellátva szintén összetett ítéletet jelöl

A fenti [def-6] definíció a többi logikai operátorral összekapcsolt elemi ítéletek esetében is értelmes kifejezést, vagyis ítéletet eredményez. Lássunk egy példát: a $\mathbf{K} \equiv \mathbf{A} \wedge \mathbf{B}$ kifejezés értelmes, tehát ítélet, mivel:

[def-2] szerint $\mathbf{A} \wedge \mathbf{B} \equiv \neg [(\neg \mathbf{A}) \vee (\neg \mathbf{B})]$

A elemi ítélet,

B elemi ítélet,

$\neg \mathbf{A}$ értelmes kifejezés [def-6] (ii) szerint,

$\neg \mathbf{B}$ értelmes kifejezés [def-6] (ii) szerint,

$(\neg \mathbf{A}) \vee (\neg \mathbf{B})$ értelmes kifejezés [def-6] (iii) szerint, és

$\mathbf{A} \wedge \mathbf{B} \equiv \neg [(\neg \mathbf{A}) \vee (\neg \mathbf{B})]$ értelmes kifejezés ugyancsak [def-6] (ii) szerint.

A fentiek szerint az előző fejezetben látott **I** igénypont az ítéletkalkulusban a következő *kifejezéssel* modellezhető:

$$\mathbf{I} = \mathbf{A} \wedge \mathbf{B} \wedge \mathbf{C} \wedge \mathbf{D} \wedge \mathbf{E} \wedge \mathbf{F} \wedge \mathbf{G} \wedge \mathbf{H} \wedge \mathbf{I} \wedge \mathbf{J}$$

röviden:

$$\mathbf{I} = \mathbf{A} \wedge \mathbf{B} \wedge \dots \wedge \mathbf{J}$$

Könnyen belátható, hogy a fenti **I** igénypont is értelmes kifejezés, tehát *ítélet* az ítéletkalkulus nyelvében. Megjegyzem, hogy az igénypontok ítéletkalkulusbeli modellje minden esetben

értelmes, mivel az igénypont minden jellemzőjét elemi ítéletekkel modellezzük, amelyeket ÉS-, illetve (kizáró vagy megengedő) VAGY-kapcsolattal fűzünk össze.

Az eddigiekben definiáltuk az ítéletkalkulus nyelvét, és megmondtuk, hogy a nyelven belül milyen kifejezéseket nevezünk értelmesnek (vagyis *ítéletnek*), ez azonban korántsem jelenti, hogy az értelmes kifejezések automatikusan igazak volnának. Adós maradtam még annak a kimutatásával is, hogy a bevezetett logikai operátorok a természetes logika szabályait átültető matematikai logika szabályainak megfelelően viselkednek.

4. Az ítéletkalkulus értékelése - az igaz mondatok

Az ítéletkalkulusban az igazságfogalom többféleképpen definiálható, az egyik lehetőség az ítéletek igazságértékét megadó értékelések bevezetésével.

[def-8] Az ítéletkalkulus *értékelésének* nevezünk minden olyan függvényt, amely az elemi ítéletek összességén értelmezett, és minden elemi ítélethez az *i* és *h* betűk közül pontosan az egyiket rendeli.

Szabadalmi igénypontok nyelvére visszafordítva, az értékelés egy olyan függvény, amely az igénypontot felépítő elemi állításokhoz (elemi ítéletekhez) az *i* (mint igaz) vagy *h* (mint hamis) értékeket rendeli.

Mint azt fentebb megállapítottam, az igénypontok, és azon belül az egyes elemi állítások értékelését az adott ügyben eljáró hatóság adja. Ez az értékelés a való életben nem jelent objektív és abszolút igazságot, ami például abban nyilvánul meg, hogy az igénypont egy adott értékelése fellebbezési fórumok előtt vitatható, és előfordulhat, hogy a magasabb fokon eljáró hatóság más értékelést mond ki. A matematikai modellünkbe ez tökéletesen illeszkedik, mivel nem kötöttük ki, hogy az ítéletkalkulusnak csak egyetlen lehetséges értékelése lehet, éppen ellenkezőleg, *minden olyan függvényt* értékelésnek tekintünk, amely az elemi ítéletekhez az *i* (igaz) és *h* (hamis) betűk közül pontosan az egyiket rendeli hozzá. Tehát a magasabb fórumon eljáró hatóság értékelését az ítéletkalkulus egy *másik* értékeléseként foghatjuk fel.

Megjegyzem, hogy az eljáró hatóság csak a vizsgált igénypontot felépítő elemi állítások (elemi ítéletek) értékelését adja meg, holott a matematikai ítéletkalkulus értékelése az elemi ítéletek *összességén* értelmezett. Ez nem jelent gyakorlati problémát, mivel más elemi állítások (elemi ítéletek) vizsgálata vagy nem is merül fel az eljárás során, vagy ha mégis - például új jellemzővel korlátozzák a vizsgált igénypontot - akkor az eljáró hatóság ezt az új jellemzőt modellező elemi állítást (elemi ítéletet) is automatikusan értékeli. Tekinthejtük tehát úgy, hogy az adott hatóság értékelésében *minden* elemi ítélethez hozzá van rendelve az *i* vagy *h* függvényértékek valamelyike - amelyek közül azonban az igénypont szempontjából irreleváns elemi ítéletek értékét nem ismerjük, és nem is kutatjuk.

Eddig még csak az elemi ítéletek értékelését adtam meg. Most bevezetem az értékelések kiterjesztését, amellyel az ítéletkalkulus *tetszőleges* értelmes kifejezéséhez (ítéletéhez) hozzárendelhetjük az *i* és *h* betűk valamelyikét. Ez fogja lehetővé tenni az igénypont, mint az ítéletkalkulus értelmes kifejezésének értékelését.

Az értékelések kiterjesztésének pontos matematikai definíciójától tekintsünk el, e helyett az értékelés kiterjesztését annak *tulajdonságain* keresztül adom meg.

[def-9] A \underline{b} függvényt egy b értékelés kiterjesztésének nevezzük, akkor:

- ha X elemi ítélet, akkor $\underline{b}(X)$ azonos $b(X)$ -szel (vagyis elemi ítélet értékelésének kiterjesztése maga az elemi ítélet értékelése);
- ha X egy $\neg A$ alakú kifejezés, ahol A elemi ítélet akkor
 - $\underline{b}(X) = \underline{b}(\neg A) = h$, ha $b(A) = i$
 - $\underline{b}(X) = \underline{b}(\neg A) = i$, ha $b(A) = h$,
- ha X egy $A \vee B$ alakú kifejezés, ahol A és B elemi ítéletek, akkor
 - $\underline{b}(X) = \underline{b}(A \vee B) = h$, ha $b(A) = h$ és $b(B) = h$;
 - $\underline{b}(X) = \underline{b}(A \vee B) = i$, minden más esetben.

A természetes logika szabályainak az érvényesülését az ítéletkalkulus értékelésének kiterjesztésével biztosítjuk.¹⁷⁹ Az értékelés kiterjesztésével a \neg (nem) logikai operátor úgy viselkedik, ahogy azt a mindennapokban megszoktuk: ha egy állítás igaz, akkor az állítás tagadása hamis, ha egy állítás hamis, akkor az állítás tagadása igaz.

Hasonlóan, a \vee (megengedő VAGY) logikai operátor is a természetes logikában megszokott módon viselkedik. A megengedő VAGY a természetes logikában "és/vagy" kifejezést takar, vagyis "A és/vagy B" elemi állítás akkor és csak akkor *hamis*, ha mind A, mind B hamis. Ha akár A, akár B igaz, akkor az A és/vagy B kifejezés is igaz.

Ún. logikai igazság-táblázatok segítségével szemléletesen is megadhatjuk a b értékelés \underline{b} kiterjesztését $\neg A$ és $A \vee B$ alakú ítéletek esetén:

NEGÁCIÓ:

$b(A)$	$\underline{b}(\neg A)$
i	h
h	i

9. Táblázat: Negáció

MEGENGEDŐ VAGY:

$b(A)$	$b(B)$	$\underline{b}(A \vee B)$
i	i	i
i	h	i
h	i	i
h	h	h

10. Táblázat: Megengedő VAGY

A többi logikai operátort (ÉS, kizáró VAGY, IMPLIKÁCIÓ, EKVIVALENCIA) eleve úgy definiáltuk, hogy azok az ítéletek értékelésével a természetes logikában megszokott logikai tartalmat nyerjenek. Emlékezzünk rá, a többi logikai operátort a \neg (nem), valamint az \vee (megengedő VAGY [és/vagy]) logikai operátorok segítségével vezettük be. A fenti nehézkes definíciók az értékelés fogalmának bevezetésével egyből értelmet nyernek.

Nézzük meg a \underline{b} kiterjesztett értékelés-függvény értékét $A \wedge B$, $A \text{ xor } B$ (kizáró VAGY), $A \Rightarrow B$ és $A \Leftrightarrow B$ alakú ítéletekre is igazság-táblázatok segítségével.

IMPLIKÁCIÓ:

$A \Rightarrow B$ kifejezést úgy definiáltuk, hogy $(\neg A) \vee B$. Tehát:

¹⁷⁹ Egyszerűbb matematikai formalizmushoz ld. Kacsuk 2012a.

b(A)	b(B)	$\underline{b}(\neg A)$	$\underline{b}((\neg A) \vee B)$	$\underline{b}(A \Rightarrow B)$
i	i	h	i	i
i	h	h	h	h
h	i	i	i	i
h	h	i	i	i

11. Táblázat: Implikáció

Tehát az implikáció, A-ból következik B, akkor és csak akkor hamis, ha A igaz, B mégis hamis. Ez a természetes logikában is így van: például "ha esik az eső, Pistike otthon marad" egyféleképpen lehet hamis: esik az eső, és Pistike mégis elmegy otthonról. Vagyis $A \Rightarrow B$ mindig igaz, ha nem esik az eső (hiszen erről az esetről az állítás semmit nem mond, és mindig igaz, ha Pistike otthon marad (hiszen, ha azért marad otthon, mert esik az eső, akkor teljesül az állítás, ha pedig annak ellenére otthon marad, hogy nem esik az eső, azt a lehetőséget az állítás nem zárta ki). Ezért az " $A \Rightarrow B$ " jelölést tudatosan eleve a $((\neg A) \vee B)$ alakú ítéletre vezettük be.

EKVIVALENCIA:

Lássuk az $A \Leftrightarrow B$ kifejezést, amelyet úgy definiáltunk, hogy $(A \Rightarrow B) \wedge (B \Rightarrow A)$:

b(A)	b(B)	$\underline{b}(A \Rightarrow B)$	$\underline{b}(B \Rightarrow A)$	$\underline{b}((A \Rightarrow B) \wedge (B \Rightarrow A))$	$\underline{b}(A \Leftrightarrow B)$
i	i	i	i	i	i
i	h	h	i	h	h
h	i	i	h	h	h
h	h	i	i	i	i

12. Táblázat: Ekvivalencia

Vagyis A ekvivalens B-vel ítélet akkor és csak akkor igaz, ha A és B egyszerre igaz vagy egyszerre hamis - ahogy azt a természetes logikában is megszoktuk.

ÉS:

Az $A \wedge B$ kifejezés jelöli a $\neg [(\neg A) \vee (\neg B)]$ alakú kifejezést:

b(A)	b(B)	$\underline{b}(\neg A)$	$\underline{b}(\neg B)$	$\underline{b}((\neg A) \vee (\neg B))$	$\underline{b}(\neg ((\neg A) \vee (\neg B)))$	$\underline{b}(A \wedge B)$
i	i	h	h	h	i	i
i	h	h	i	i	h	h
h	i	i	h	i	h	h
h	h	i	i	i	h	h

13. Táblázat: Konjunkció

Tehát A és B akkor és csak akkor igaz, ha mind A, mind B igaz ("esik az eső, és Pistike otthon van" akkor igaz ha egyrészt esik az eső, másrészt Pistike otthon van). Ha akár A hamis (vagyis $\neg A$ igaz), akár B hamis (vagyis $\neg B$ igaz), akkor $A \wedge B$ sem teljesülhet. Ezért $A \wedge B$ jelölést eleve a $\neg [(\neg A) \vee (\neg B)]$ alakú ítéletre vezettük be.

Az $A \text{ xor } B$ jelöli az $(A \wedge \neg B) \vee (\neg A \wedge B)$ alakú kifejezést:

b(A)	b(B)	$\underline{b}(\neg B)$	$\underline{b}(A \wedge \neg B)$	$\underline{b}(\neg A)$	$\underline{b}(\neg A \wedge B)$	$\underline{b}((A \wedge \neg B) \vee (\neg A \wedge B))$	$\underline{b}(A \text{ xor } B)$
i	i	h	h	h	h	h	h

i	h	i	i	h	h	i	i
h	i	h	h	i	i	i	i
h	h	i	h	i	h	h	h

14. Táblázat: Kizáró VAGY

Tehát $(A \text{ xor } B)$ akkor és csak akkor igaz, ha vagy csak A igaz (tehát $A \wedge \neg B$ igaz), vagy csak B igaz (tehát $\neg A \wedge B$ igaz). A hétköznapi értelemben vett "vagy" szónak általában ez a jelentése, bár helyesebb lenne vagy-vagy kifejezést alkalmazni. Amikor azt mondjuk, hogy a főétel mellé levest fogok kérni vagy desszertet, akkor az alatt azt értjük, hogy a főétel mellé vagy levest fogok kérni vagy desszertet (de a kettő együtt már sok lenne).

Említettem, hogy a matematikában "vagy" alatt diszjunkciót, vagyis megengedő VAGY-kapcsolatot értenek, és a formális matematikai modellünkben mi is ebben az értelemben használjuk a \vee szimbólumot. Szabadalmi nyelvezetben azonban veszélyes lehet a "vagy" szó ilyen értelmű használata, mivel az a mindennapi szóhasználatban választási kényszert fejez ki. Éppen ezért az igénypontokban a megengedő VAGY-kapcsolatot külön ki szokás hangsúlyozni az "és/vagy" szóhasználattal. Mindemellett a "vagy" szó kétféle lehetséges értelmezése (kizáró VAGY, illetve megengedő VAGY) nem szokott gyakorlati problémát okozni az igénypontanalízis során, mivel az önmagában álló "vagy" szó tipikusan egymást kizáró variánsokat köt össze (pl. kör vagy négyzet alakú alap). Az igénypontanalízis során a "vagy" szó matematikai logikai megfelelőjének kiválasztásakor (tehát \vee , illetve xor) előfordulhat, hogy a leírás fényében kell eldönteni, hogy kizáró VAGY-kapcsolatra vagy inkább megengedő VAGY-kapcsolatra utal-e.

Az értékelések kiterjesztésével a gyakorlatban az igénypont *egészének* az értékelését hajthatjuk végre. Elméletileg és ideális esetben az igénypont *egészének* értékelése a következő lépésekben valósul meg. Elsőként az eljáró hatóság megállapítja, hogy melyek az igénypontot felépítő elemi állítások (elemi ítéletek), majd eldönti minden elemi állításról (elemi ítéletről), hogy az igaz (i) vagy hamis (h) - vagyis megadja az ítéletkalkulus egy b értékelését, amely minden elemi ítélethez az i vagy h betű valamelyikét rendeli. Az értékelésnél nyilvánvalóan számít a vizsgálati szempont, például újdonságvizsgálat esetén azt a kérdést válaszolja meg a hatóság, hogy az adott elemi ítélet által meghatározott jellemző megismerhető-e az anterioritásból, vagyis az elemi ítélet ráolvasható-e az anterioritásra. Ezt követően az elemi állításokat összekötő logikai kapcsolatok segítségével a hatóság az igénypont egészéről is eldönti, hogy az igaz vagy hamis (vagyis megadja a b értékelés egy b kiterjesztését, amely az összetett ítélethez a fenti szabályok alkalmazásával rendeli az i vagy h betűk valamelyikét).

5. Az értékelés eredménye

A matematikai modell szempontjából az elemi ítéletek értékelése elvileg teljesen önkényes is lehet (feltéve, hogy valóban egymástól független, tovább már nem bontható elemi ítéleteket írtunk fel), utána természetesen az értékelés kiterjesztése, és így az összetett ítéletek értékelése már kötött.

Vegyük észre, hogy a hatóság által adott értékelés a kérdésfeltevéstől függ. Az előbbi pontban említett példánál az elemi ítéletek felírása után természetes módon feltételeztük, hogy a hatóságnak azt kell eldöntenie, hogy az adott jellemző megismerhető-e az anterioritásból. Így tehát az i (igaz) értékelés azt jelenti, hogy az adott elemi ítélet által leírt jellemző az anterioritáshoz képest nem új.

Az értékeléshez a kérdésfeltevést tetszés szerint definiálhatjuk mivel azt is mi döntjük el, hogy az igénypont milyen értékeléséből milyen következtetést vonunk le. Például az újdonság vizsgálatánál, ha az a kérdés, hogy az elemi ítéletek megvalósulnak-e az anterioritásban szereplő megoldásnál, abban az esetben akkor mondjuk az igénypontot újnak, ha annak értékelése h (hamis), vagyis volt az ÉS-kapcsolatban álló elemi ítéletek között legalább egy, amely nem olvasható rá az anteriorításra, és amelynek az értékelése így h (hamis).

Ugyanakkor azt is kérdezhetjük a hatóságtól, hogy az adott elemi ítélet új jellemzőt határoz-e meg az anterioritáshoz képest. Ez esetben az i (igaz) értékelés nyilvánvalóan a jellemző újdonságát jelenti, és nem az újdonság hiányát, és az igénypont újdonságához az szükséges, hogy legalább egy elemi ítélet értékelése i (igaz) legyen. Ehhez azonban olyan igénypontoszerkezetet kell alkalmazni, amelynél elég egyetlen elemi ítéletre i (igaz) értékelést adni, ahhoz hogy a teljes igénypont értékelése i (igaz) legyen. Ekkor az egyes elemi ítéletek közé nem tehetünk matematikai logikai ÉS-kapcsolatot, amely az igényponti jellemzőket összekötő vessző, pontos vessző, "és", "valamint", stb. kifejezések alapján odakívánkozna, hanem az intuíciónkkal szöges ellentétben álló matematikai VAGY-kapcsolat kerülne a hétköznapi ÉS-kapcsolatok helyébe - hiszen így érhetjük csak el, hogy már egyetlen i (igaz) értékelés is a teljes igénypont i (igaz) értékelését vonja maga után.

A bitorlás vizsgálatánál az Szt. szövegéből természetes módon adódik a hatósághoz intézett kérdés, vagyis hogy megvalósul-e minden igényponti jellemző a bitorlással támadott megoldásnál:

Szt. 24.§ (2) *A szabadalmi oltalom az olyan termékre vagy eljárásra terjed ki, amelyben az igénypont összes jellemzője megvalósul.*

A többi igénypont elemzési szempontnál (újdonság, elsőbbség, bővítő értelmű módosítás) nem adódik ilyen természetességgel a hatóság által megválaszolandó kérdés. Az egységesség kedvéért, és annak érdekében, hogy a természetes nyelveken ÉS-kapcsolatot leíró kifejezések a matematikai modellben logikai ÉS-kapcsolatra fordítódjanak le, érdemes ezekben az esetekben is azt nézni, hogy az igényponti jellemző ráolvasható-e egy megoldásra, nevezetesen az anterioritásból megismerhető megoldásra, az elsőbbségi iratban szereplő megoldásra, illetve az elismert bejelentési napon benyújtott bejelentésben feltárt megoldásra.

Az elsőbbség és a bővítő értelmű módosítások vizsgálatában van még egy fontos különbség. Míg az újdonságvizsgálatnál és a bitorlás megállapításánál az igénypontokat mindig egyetlen megoldással vetjük össze (az anterioritásban feltárt egyetlen kiviteli alakkal, illetve a bitorlással támadott speciális termékkel), addig az elsőbbség abban az esetben ismerhető el, ha az igénypont által meghatározott *minden* kiviteli alakot (az ESZE szóhasználatával elemet) feltárt az elsőbbségi irat, illetve a módosítás akkor nem bővítő értelmű, ha a módosított igénypont által meghatározott *minden* kiviteli alaknak volt alapja az elismert bejelentési napon benyújtott bejelentésben. Ez utóbbi esetekben tehát az igénypontot *több* megoldással is összevethetjük. Ennek a módját a későbbiekben pontosan tárgyalom.

6. Az igénypontok matematikai modelljének alkalmazása

A dolgozatom további részében bemutatom a fent bevezetett matematikai modell gyakorlati alkalmazását az újdonság, a bitorlás, a módosítások és az elsőbbség vizsgálatára.

A modell alkalmazása során a következő lépéseket hajtjuk végre:

1. lépés: Az igényponti jellemzőket kifejezzük elemi állításokkal, vagyis olyan állításokkal, amelyeket kellően eleminek tartunk a vizsgálat körülményeire és az összehasonlítás tárgyára (anterioritásra, bitorló termékre, bejelentési szabadalmi leírás példányra, elsőbbségi iratra) való tekintettel.

2. lépés: Az elemi állításokat az ítétekalkulus nyelvének elemi ítéleteivel modellezzük - ez a gyakorlatban annyit tesz, hogy egy elemi ítéletet (vagyis egy nagybetűt) rendelünk az elemi állításhoz.

3. lépés: Meghatározzuk az igényponti jellemzők között fennálló kapcsolatot tükröző logikai operátorokat tekintettel az írott jog és az esetjog szabályaira, valamint az igénypont kötőszavainak szemantikai értelmére.

4. lépés: A szabadalmi igénypontot egy olyan összetett ítélettel modellezzük, amely az igényponti jellemzőknek megfeleltetett elemi ítéletekből, és az igényponti jellemzők között fennálló kapcsolatot tükröző logikai operátorokból épül fel.

5. lépés: Megállapítjuk az eljáró hatóság arra vonatkozó elemi döntéseit, hogy az egyes igényponti jellemzők ráolvashatók-e a vizsgált megoldásra (technika állása szerinti megoldásra, vélt bitorló termékre, stb.). Ha a modellt a hivatal előtt vagy a bírósági eljárásban résztvevő valamely fél kívánja saját érvelésének alátámasztására felhasználni, akkor ennél a lépésnél azt állapítjuk meg, hogy az adott fél milyen elemi döntéseket kíván az egyes igényponti jellemzők vonatkozásában.

6. lépés: Az eljáró hatóság elemi döntései (vagy az óhajtott elemi döntések) alapján megkonstruáljuk a b értékelés függvényt, amely az igényponti jellemzőknek megfeleltetett elemi ítéletekhez az "igaz" vagy "hamis" értékeket rendeli.

7. lépés: A b értékelés függvényt a [def-9] definíció alapján kiterjesztjük az összetett ítéletekre, így egy \underline{b} kiterjesztett értékelés függvényt kapunk.

8. lépés: Kiszámoljuk az igénypontot megjelenítő összetett ítélet igazságértékét a \underline{b} kiterjesztett értékelés függvény segítségével.

9. lépés: Az összetett ítélet igazságértékét ("igaz" vagy "hamis") lefordítjuk a jogi nyelvre, és levonjuk az igénypontra nézve a jogi konzekvenciákat.

Fontos megjegyezni, hogy a modell maga csak "igaz" vagy "hamis" értéket szolgáltat, azt nem mondja meg, és nem is mondhatja meg, hogy ez a vizsgált jogi helyzetben miként értelmezhető, hiszen a modell egységesen kezeli mind a négy igénypont vizsgálati kategóriát (újdonosság, bitorlás, módosítások, elsőbbség). A jogi értelemben vett konklúziót mi magunk fogjuk megállapítani.

A következő fejezetekben gyakorlati példákon keresztül mutatom be a matematikai modell alkalmazását. Ennek során már nem fogok mindig szigorú különbséget tenni a modell és a modellezett valóság között, és a szabadalmi igényponti jellemzőket (illetve az elemi állításokat) gyakran azonosítom az ezeket modellező elemi ítéletekkel. Bízom benne, hogy az olvasónak akkor sem okoz majd nehézséget a modell és a modellezett valóság közti

elhatárolás, ha az egyszerűbb megfogalmazás kedvéért ezt nem hangsúlyozom állandó jelleggel.

XI. Az igénypontok szerkezetének speciális esetei

Az előző fejezetben utaltam rá, hogy az igénypont szövege, azon belül is az egyes szavak különböző mögöttes tartalmakkal bírhatnak, amelyeket az adott műszaki szakzsargon, illetve a szabadalmi joggyakorlat és jogértelmezés ismeretében lehet kifejezni. Minden szövegnek van azonban egy hétköznapi értelme is, amire a műszaki vagy jogi szakismereteket nélkülöző laikus gondolna a szöveg olvasásakor. Ilyen bevett hétköznapi értelemmel bírnak a mondatszerkesztésnél szokásosan használt kötőszavak is. Ezek sok esetben valamilyen logikai kapcsolatot is kifejeznek - erre hétköznapi vagy természetes logikai kapcsolatként utalok a matematikai vagy formális logikától való megkülönböztetés végett. A korábbi fejezetekben láttuk, hogy hétköznapi logika szerint ÉS-kapcsolatot számos kötőszó ("és", "valamint", "továbbá", stb.), illetve írásjel (vessző, pontos vessző) kifejezhet. A következőkben megvizsgáljuk az igényponti szövegben megjelenő megengedő, illetve kizáró VAGY-kapcsolatot, mint természetes logikai kapcsolatokat az igénypontokban.

Az igénypontban explicit módon megjelenő "vagy", illetve "és/vagy" szavak esetén két lehetőség kínálkozik. Egyrészt a szó hétköznapi logikai jelentése alapján lefordíthatjuk a szót a formális matematikai nyelvünkre. Másrészt megvizsgálhatjuk, hogy mit mondanak a precedensjogi, illetve szokásjogi jogforrások az ilyen szövegszinten megjelenő természetes logikai kapcsolatokról, hiszen mint azt az ÉS-kapcsolat esetén láttuk, az igénypont szövegében szereplő ÉS-kapcsolatot nem kellene feltétlenül az igénypont jogi elemzésének céljából is ÉS-kapcsolatnak tekinteni (pl. formatervezési minták esetében a jellemzők közti ÉS-kapcsolat nem fordítható le logikai ÉS-kapcsolatra).

Ugyanakkor, ha az igénypontban a felsorolásra utaló kötőszavakat és vesszőket matematikai logikai értelemben vett ÉS-kapcsolatoknak feleltettük meg, akkor természetes igényként merül fel, hogy a megengedő, illetve kizáró VAGY-kapcsolatot is meg lehessen feleltetni a matematikai logikai megengedő, illetve kizáró VAGY-kapcsolatnak.

Ezt a célt szem előtt tartva, azt az utat fogom követni, hogy az igényponti szövegben megjelenő természetes logikai kapcsolatot lefordítom a matematika modell megfelelő logikai operátorára, majd megnézem, hogy az így kapott igénypontmodell a főbb vizsgálati kategóriák szempontjából mennyiben van összhangban a jogszabályokkal, precedensjoggal, illetve szokásjoggal.

1. A megengedő VAGY-kapcsolat

Ez idáig csak azzal az egyszerű esettel foglalkoztunk, amikor az I igénypont elemi állításai (az I kifejezés elemi ítéletei) ÉS-kapcsolatban állnak egymással. Vizsgáljuk most meg mi a helyzet, ha az igénypont VAGY-kapcsolatot is tartalmaz.

Az egyszerűség kedvéért tekintsük a fenti I igénypont leegyszerűsített változatát:

1. Edény forró folyadékhoz, amely tartalmaz:
 - kör alakú alapot (14),
 - vékony falat (18) kör alakú peremmel (15).

Az igénypontot felépítő elemi ítéletek:

- A = Az igénypont tárgya edény.
- B = Az edény forró folyadékhoz való.
- C = Az edény alapot (14) tartalmaz.
- D = Az alap (14) kör alakú.
- E = Az edény falat (18) tartalmaz.
- F = A fal (18) vékony.
- G = A fal (18) peremmel (15) rendelkezik.
- H = A perem (15) kör alakú.

Az igénypont képlete pedig:

$$\mathbf{I} = A \wedge \dots \wedge G \wedge H$$

Tekintsük most azt az **I** igénypontot, amelyben a fentiekhez képest a következő összetett ítélet szerepel:

H = A perem kör alakú és/vagy a perem változó vastagságú.

Az összetett ítéletet felbontjuk elemi állításokra:

- H1 = A perem kör alakú.
- H2 = A perem változó vastagságú.

Továbbá: **H** = H1 \vee H2 (H1 és H2 között megengedő VAGY-kapcsolatot írunk fel!)

A teljes **I** igénypont ezek szerint:

$$\mathbf{I} = A \wedge \dots \wedge G \wedge (H1 \vee H2)$$

A fenti igazságtáblázatokból könnyen belátható, hogy tetszőleges b értékelés b kiterjesztése esetén:

$$\begin{aligned} \underline{b}(\mathbf{I}) &= \underline{b}(A \wedge \dots \wedge G \wedge (H1 \vee H2)) = \\ &= \underline{b}[(A \wedge \dots \wedge G \wedge H1) \vee (A \wedge \dots \wedge G \wedge H2)] \end{aligned}$$

Vezessük be a következő jelöléseket:

$$\mathbf{I}_1 = A \wedge \dots \wedge G \wedge H1$$

$$\mathbf{I}_2 = A \wedge \dots \wedge G \wedge H2$$

Tehát az **I** igénypont felfogható úgy, mintha két egymástól független, megengedő VAGY-kapcsolatban álló **I**₁ és **I**₂ igénypontvariánst foglalna magában:

$$\mathbf{I} = \mathbf{I}_1 \vee \mathbf{I}_2$$

Ekkor:

$$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(\mathbf{I}_1 \vee \mathbf{I}_2)$$

A [def-9] definícióból következik, hogy $\underline{b}(\mathbf{I})$ értékelés akkor és csak akkor szolgáltat h (hamis) értéket, ha mind a $\underline{b}(\mathbf{I}_1)$, mind a $\underline{b}(\mathbf{I}_2)$ értéke h (hamis). Tehát a gyakorlatban \mathbf{I} igénypont akkor olvasható rá egy megoldásra, ha az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns és az \mathbf{I}_2 igénypontvariánsok közül az egyik, a másik, vagy mindkettő ráolvasható, vagyis ha a perem

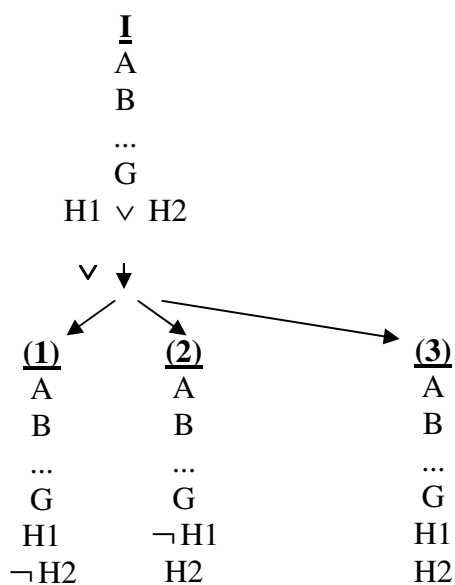
- kör alakú, de nem változó vastagságú, *vagy*
- nem kör alakú, de változó vastagságú, *vagy*
- kör alakú és változó vastagságú.

Formális nyelven kiírva, a fenti három lehetőség:

$$(1) A \wedge \dots \wedge G \wedge H1 \wedge \neg H2$$

$$(2) A \wedge \dots \wedge G \wedge \neg H1 \wedge H2$$

$$(3) A \wedge \dots \wedge G \wedge H1 \wedge H2$$

16. Ábra: \mathbf{I} igénypont ábrázolása

A felbontást a 16. Ábrán grafikusán is megjelenítettem. A grafikus ábrázolásnál minden oszlop egymás alatt-felett elhelyezkedő (elemi) ítéletei között ÉS-kapcsolat van. Az egyszerűség kedvéért nem írtuk ki C-F elemi ítéleteket, ezek helyét három ponttal jelöltük. Azok az elemi ítéletek, amelyek közt nem ÉS-kapcsolat van, az oszlopon belül egy sorba kerülnek a kapcsolat feltüntetésével (ld. " $H1 \vee H2$ ").

Az \mathbf{I} igénypont felbontásánál olyan igénypontvariánsokat írunk fel, amelyeken belül már csak ÉS-kapcsolat fordul elő, és amelyek egymással kizáró VAGY-kapcsolatban vannak, tehát a feltüntetett igénypontvariánsok között nincs átfedés - egy tetszőleges kiviteli alak vagy az (1) oszlop, vagy a (2) oszlop, vagy a (3) oszlop oltalmi körébe esik, de nem eshet több oszlop oltalmi körébe egyszerre a $H1$ és $H2$ -re vonatkozó egymást kizáró feltételek miatt.

Természetesen az is előfordulhat, hogy egy adott megoldás egyik oszlop oltalmi körébe sem esik, ti. amelyikre sem H1 sem H2 nem igaz ($\neg H1 \wedge \neg H2$).

2. A kizáró VAGY-kapcsolat

Nézzük meg azt az esetet is, amikor az állítások között kizáró VAGY-kapcsolat (xor) van, például:

D = Az alap kör vagy négyzet alakú.

Ez utóbbi nyilván nem elemi állítás, ezért felbontjuk elemi állításokra:

D1 = Az alap kör alakú.

D2 = Az alap négyzet alakú.

Világos, hogy ez esetben kizáró VAGY-kapcsolatról van szó: vagy kör alakú, vagy négyzet alakú, mindkettő egyszerre nem lehet.

Tehát: **D** = D1 xor D2

A kizáró VAGY-kapcsolatot eddig csak két ítélet összekapcsolására használtuk. A teljesség kedvéért megjegyzem, hogy a fent definiált xor művelet nem alkalmas három (vagy több) - A, B, C - egymással kizáró VAGY-kapcsolatban lévő elemi ítélet (ill. összetett ítélet) összekapcsolására, mivel akkor is i (igaz) értéket eredményez, ha az A, B, C elemi állítások mindegyikének értékelése i (igaz), holott az xor logikai operátort azzal a céllal vezettük be, hogy csak abban az esetben szolgáltasson i (igaz) értéket, ha vagy csak az egyik állítás, vagy csak a másik állítás igaz.¹⁸⁰

Az xor logikai operátort kifejtve:

$$\mathbf{D} = (D1 \text{ xor } D2) = (D1 \wedge \neg D2) \vee (\neg D1 \wedge D2)$$

Világos, hogy jelen esetben - egymást kizáró állításokról lévén szó - ha D1 értékelése i (igaz), ez maga után vonja, hogy $\neg D2$ értékelése is i (igaz), vagyis D2 értékelése h (hamis). Ha az alap kör alakú, akkor nyilván nem lehet négyzet alakú. Tehát akár el is hagyhatnánk $\neg D2$ -t.

¹⁸⁰ Érdekesképpen megjegyzem, hogy a kizáró VAGY-kapcsolat *tartalmát* figyelembe véve, definiálhatunk egy xor_3 logikai operátort, amely az A, B, C elemi ítéletekhez (ill. ítéletekhez) a következő értéket rendeli:

$$\text{xor}_3(A, B, C) \equiv (A \wedge \neg B \wedge \neg C) \vee (\neg A \wedge B \wedge \neg C) \vee (\neg A \wedge \neg B \wedge C)$$

Ez esetben a b értékelés \underline{b} kiterjesztése valóban csak akkor vesz fel i (igaz) értéket, ha A, B és C ítéletek közül legfeljebb az egyik igaz. Egyúttal a szabály is jól látszik: az egymással vagy-kapcsolatban álló zárójeles kifejezéseken belül mindig egy ítéletről engedjük meg, hogy igaz legyen, a többitől megköveteljük, hogy hamis legyen (ezért szerepel a többi ítélet negáltja).

Ezt az elvet követve bevezethetjük az általános n-tagú xor_n logikai operátort is:

$$\text{xor}_n(A_1, A_2, \dots, A_n) \equiv (A_1 \wedge \neg A_2 \wedge \dots \wedge \neg A_n) \vee \dots \vee (\neg A_1 \wedge \dots \wedge \neg A_{m-1} \wedge A_m \wedge \neg A_{m+1} \wedge \dots \wedge \neg A_n) \vee \dots \vee (\neg A_1 \wedge \neg A_2 \wedge \dots \wedge \neg A_{n-1} \wedge A_n)$$

Szabadalmi igénypontban kizáró VAGY-kapcsolatot általában csak olyan esetben használunk, amikor elvileg is kizárt, hogy az alternatívák egyszerre teljesüljenek. Egyéb esetben célszerűbb az "és/vagy" kifejezéssel összekapcsolni a két igényponti jellemzőt.

A teljes **I** igénypont ezek szerint:

$$\mathbf{I} = A \wedge B \wedge C \wedge [(D1 \wedge \neg D2) \vee (\neg D1 \wedge D2)] \wedge \dots \wedge H$$

A fenti igazságtáblázatokból könnyen belátható, hogy tetszőleges b értékelés \underline{b} kiterjesztése esetén:

$$\begin{aligned} \underline{b}(\mathbf{I}) &= \underline{b}(A \wedge B \wedge C \wedge [(D1 \wedge \neg D2) \vee (\neg D1 \wedge D2)] \wedge \dots \wedge H) = \\ &= \underline{b}[(A \wedge B \wedge C \wedge (D1 \wedge \neg D2) \wedge \dots \wedge H) \vee (A \wedge B \wedge C \wedge (\neg D1 \wedge D2) \wedge \dots \wedge H)] \end{aligned}$$

Vezessük be a következő jelöléseket:

$$\mathbf{I}_1 = A \wedge B \wedge C \wedge D1 \wedge \neg D2 \wedge \dots \neg H$$

$$\mathbf{I}_2 = A \wedge B \wedge C \wedge \neg D1 \wedge D2 \wedge \dots \neg H$$

Tehát az **I** igénypont ebben az esetben is felfogható úgy, mintha két egymástól független, megengedő VAGY-kapcsolatban álló **I**₁ és **I**₂ igénypontvariánst foglalna magában:

$$\mathbf{I} = \mathbf{I}_1 \vee \mathbf{I}_2$$

Ekkor

$$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(\mathbf{I}_1 \vee \mathbf{I}_2)$$

Ebből következik, hogy $\underline{b}(\mathbf{I})$ értékelés akkor és csak akkor szolgáltat h (hamis) értéket, ha mind a $\underline{b}(\mathbf{I}_1)$, mind a $\underline{b}(\mathbf{I}_2)$ értékelése h (hamis). Láttuk az előző pontban, hogy megengedő VAGY-kapcsolatban álló állítások három esetben szolgáltatnak igaz eredményt, ha vagy az egyik állítás igaz, vagy a másik állítás igaz, vagy mindkét állítás igaz. Jelen esetben a két előbbi állítás egymásnak ellentmond:

- kör alakú, és nem négyzet alakú, *vagy*
- nem kör alakú, és négyzet alakú.

Ezért a harmadik lehetőség:

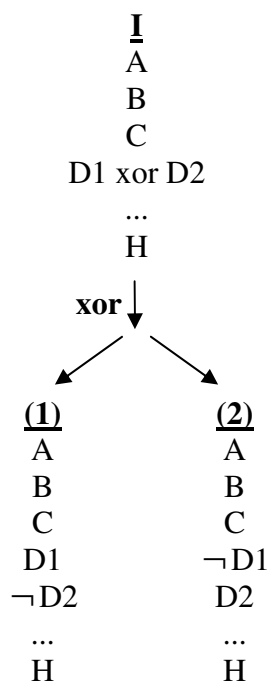
- kör alakú, és nem négyzet alakú *és* nem kör alakú, és négyzet alakú, egy olyan összetett állítás, aminek az értékelése mindentől függetlenül h (hamis), hiszen semmilyen alap nem lehet egyszerre kör alakú és *nem* kör alakú, illetve egyszerre négyzet alakú, és *nem* négyzet alakú. Ezért ezt a harmadik lehetőséget az igénypontanalízisnél fel sem írjuk. Látni fogjuk ugyanis, hogy az azonosan hamis eredményt szolgáltató igénypontvariánsok nem bírnak relevanciával sem a szabadalmazhatóság, sem a bitorlás, sem a módosítások, sem az elsőbbség vizsgálatánál.

Tehát jelen esetben a két vizsgálandó (nem triviális) igénypontvariáns:

$$(1) A \wedge B \wedge C \wedge D1 \wedge \neg D2 \wedge \dots \wedge H$$

$$(2) A \wedge B \wedge C \wedge \neg D1 \wedge D2 \wedge \dots \wedge H$$

A 17. Ábrán kicsit könnyebben átlátható formában is feltüntettük az igénypont szerkezetét.

17. Ábra: I igénypont ábrázolása

3. A jelzőkkel ellátott jellemzők

Az igényponti jellemzők gyakran jelzős szerkezeteket tartalmaznak, ahol is a jelző az igényponti jellemző tulajdonságára utal. Az ilyen jelzők - bár rendkívül gyakoriak - nehezen ragadhatók meg független elemi ítélet formájában.

Lássunk egy egyszerű példát:

"Edény, amelynek fém nyele van."

Természetesen egy ilyen igénypont aligha részesülne oltalomban, de ez vizsgálódásunk szempontjából lényegtelen.

Bontsuk ezt a fiktív igénypontot elemi állításokra.

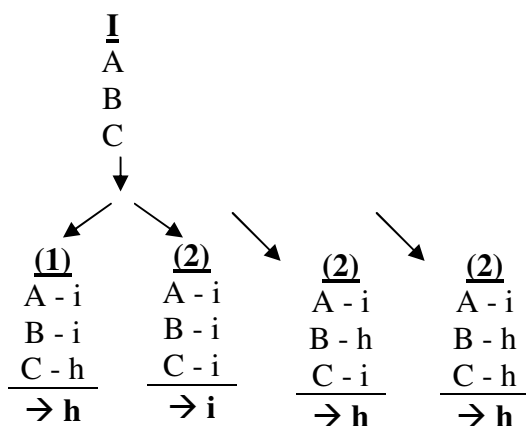
A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

C = A nyél fémből van.

A C elemi ítélettel látszólag semmiféle probléma nincs, a hatóság gond nélkül eldöntheti, hogy fémből van-e a nyél - feltéve, hogy van nyél! De vajon milyen ítéletet adhat a hatóság, ha nincsen nyél, vagyis ha "értelmetlen" a kérdésfelvetés.

Nézzük meg **I** igénypont lehetséges értékeléseit B és C lehetséges értékelésétől függően:

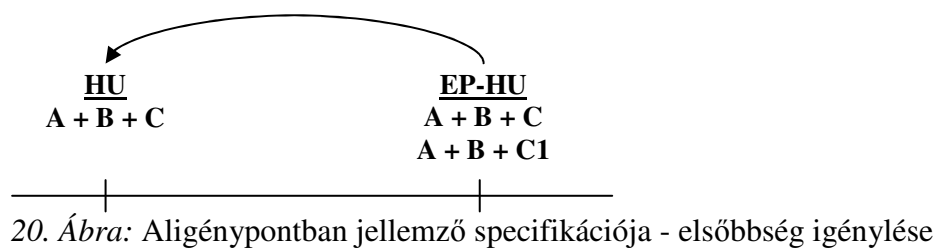
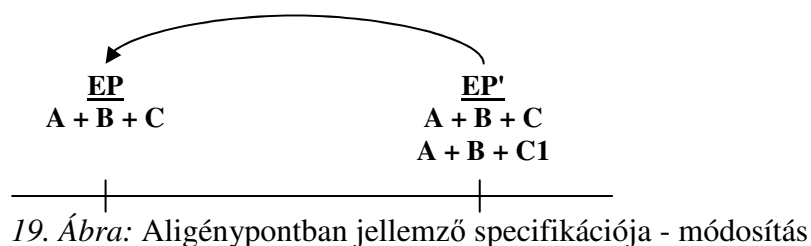
18. Ábra: I igénypont ábrázolása

Mint látjuk a 18. Ábrán, ha B értékelése h (hamis), akkor az I igénypont értékelése C értékelésétől függetlenül mindig h (hamis). Ízlés dolga, hogy ilyenkor a hatóság C jellemzőt igazként vagy hamisként értékeli-e. Nyél hiányában, mint triviálisan igaz állítást is értékelheti (létezik olyan nyél, ami fémből van), vagy épp ellenkezőleg, nyél hiányában, mint triviálisan hamis állítást is értékelheti (ha már nyél sincs, akkor fém nyél még kevésbé lehet). Vagy tetszés szerint egyáltalán nem értékeli, mondván, hogy az I igénypont értékelése további vizsgálódás nélkül is szükségszerűen h (hamis).

Ha viszont a B elemi ítélet értékelése i (igaz), akkor C értékelése dönti el az I igénypont értékelését (feltéve, hogy a többi elemi ítélet értékelése mind i (igaz)).

4. Az elemzés során összetetté váló ítéletek kezelése

A bővítő értelmű módosítások és az elsőbbség elismerésének tárgyalásánál láttunk olyan gyakorlati példát, amelynél az első bejelentés (EP, illetve HU) főigénypontja A+B+C alakú volt, míg a módosított bejelentésben, illetve a későbbi bejelentésben már (EP', illetve EP-HU), már A+B+C1 alakú aligénypont van:

Ebben az esetben a főigénypont és az aligénypont például:

1. Edény, **azzal jellemezve**, hogy fém nyele van.

Elemi állításokra bontva:

A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

C = A nyél fémből van.

2. Az 1. igénypont szerinti edény, **azzal jellemezve**, hogy réz nyele van.

Az aligénypontot úgy kell értelmezni, hogy megjelenik benne a hivatkozott igénypont (jelen esetben az 1. igénypont) összes jellemzője és az aligényponti egy vagy több jellemző:

A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

C = A nyél fémből van.

C1 = A nyél rézből van.

Nem véletlenül választottam a C1 jelölést, egyrészt a bővítő értelmű módosításoknál és az elsőbbség elismerésének gyakorlati eseténél vázolt példákkal való formai egyezés miatt, másrészt a már kiosztott C betű ismételt alkalmazása egy fontos dologra hívja fel a figyelmünket, ti. az elemi ítéletként kezelt jellemzőink egymástól nem feltétlenül függetlenek. A matematikai ítéletkalkulus esetében tetszőleges értékelés esetén ellentmondásmentes marad az elmélet, mivel a matematikai elemi ítéleteknek nincs hétköznapi értelemben vett "tartalmuk". Azonban jelen esetben természetes nyelven megfogalmazott állításokat modellezünk elemi ítéletekkel, amelyek tényleges tartalmát valójában nem lehet egyetlen betűvel helyettesíteni - az igényponti jellemzőket mesterségesen leíró "elemi állítások" között továbbra is fennállhatnak bonyolult relációk, amelyeket ha nem veszünk figyelembe akár ellentmondásra is juthatunk.

Például jelen esetben a C1 állítás a C állítás konkretizálásaként (specifikációjaként) fogható fel. Amíg természetes nyelven gondolunk az állításra nyilvánvaló mindenki számára, hogy nem lehet olyan b értékelést megadni, amely szerint C1 állítás igaz (tehát a nyél rézből van), de C állítás hamis (vagyis a nyél nem fémből van). Ezzel szemben, ha C-re és C1-re, mint lecsupaszított matematikai elemi ítéletekre tekintünk, és ezekhez tetszőleges értékelést rendelünk (aminek a lehetőségét a modellünk nemcsak megengedi, de kifejezetten feltételezi is), akkor elvileg választhatunk olyan értékelést is, amelyre $b(C1)=i$, míg $b(C)=h$. Ezt visszafordítva természetes nyelvre azt az abszurd értékelést kapjuk, hogy a nyél bár réz, de nem fém.

A fenti paradox helyzet elkerülésére a következő megoldást javaslom.

A C állítással kapcsolatban - bár ez idáig elemi ítélettel modelleztük - revizionálnunk kell eredeti elképzelésünket a C1 állítás fényében. Kiderült, hogy C állítás mégsem elemi állítás (vagyis nem modellezhető elemi ítélettel), hanem maga is egy összetett állítás, amelyet összetett ítélettel modellezhetünk, és akárcsak az igénypontokat, a szükséges mértékben fel kell bontanunk:

$$C = C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1)$$

Jelen vizsgálódásunk szempontjából kétféle lehetőséget kell számításba venni - a nyél vagy réz ($C1$), vagy olyan fém, amely nem réz (tehát egyszerre fém és nem réz: $C \wedge \neg C1$).

Világos, hogy a felbontás továbbra sem teljes - ha már a fémet, mint "elemi jellemzőt" meg kellett bontanunk, akkor az lenne a helyén való, ha meg sem állnánk, amíg fel nem soroljuk az összes fémet. Ez nyilván lehetetlen vállalkozás, ezért mindaddig amíg nem merül fel egy újabb speciális fém (pl. alumínium), megelégszünk a fenti két tagú felbontással.

Megjegyzem, hogy a már esetlegesen megadott főigényponti b értékelés nem változik, pusztán arról van szó, hogy az elemi ítéletnek hitt C jellemző tekintetében megadott b értékelés valójában egy értékelés kiterjesztése, azaz \underline{b} (hiszen C -t, mint összetett ítéletet értékeltük). Egész pontosan a korábban bevezetett b értékelés egy olyan b' értékelés kiterjesztéseként ($b=\underline{b}'$) fogható fel, amelyre:

- ha $\underline{b}(C)=\underline{b}'(C)=i$ volt, akkor
 - $b'(C1)=i$ (réz) VAGY
 - egyszerre teljesül, hogy $\underline{b}'(C)=i$ ÉS $b'(C1)=h$ (vagyis $\underline{b}'(C \wedge \neg C1)=i$ - fém, ami nem réz)
- ha $\underline{b}(C)=\underline{b}'(C)=h$ volt, akkor egyszerre teljesül
 - $b'(C1)=h$ (nem réz) ÉS
 - $\underline{b}'(C \wedge \neg C1)=h$ (nem réztől különböző fém), ami azt jelenti hogy $\underline{b}'(C)=h$, mivel az első feltétel miatt $b(\neg C1)=i$; továbbá
- a $C1$ -től eltérő összes többi elemi ítéleten ugyanazt az értéket veszi fel, mint b , vagyis tetszőleges X elemi ítélet esetén $b'(X)=b(X)$.

Ilyen b' értékelés nyilvánvalóan létezik, ezért a továbbiakban ezt tekintjük az elemi ítéleteken értelmezett értékelésnek, és úgy vesszük, hogy a korábbi b értékelés ennek a kiterjesztése ($b=\underline{b}'$). A \underline{b}' értékelés kiterjesztés a főigényponti összes többi elemi ítéleten ugyanazt az értéket szolgáltatja, mint a b' értékelés (hiszen az értékelések kiterjesztésének definíciójában kikötöttük, hogy az elemi ítéleteken ugyanazt az értéket vegye fel, mint maga az értékelés), míg a C ítéleten, amelyről kiderült, hogy maga is egy összetett ítélet, a \underline{b}' értékelés kiterjesztés szintén a korábbi értéket veszi fel (hiszen b' -t a fentiek szerint így választottuk meg). Tehát egy elemi ítéletnek vélt összetett ítélet további lebontása esetén a korábbi eredményeinket nem kell újra meghatározni.

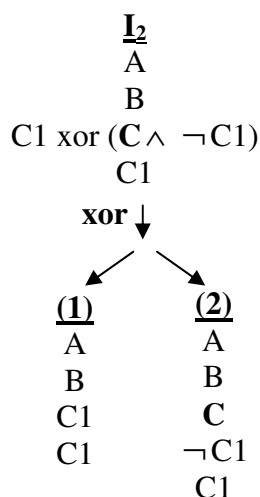
Visszatérve a példához, ez esetben a 1. igénypont képlete:

$$I_1 = A \wedge B \wedge [C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1)]$$

míg a 2. igénypont képlete:

$$I_2 = A \wedge B \wedge [C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1)] \wedge C1$$

A 2. igénypont felbontását a 21. Ábrán szemléltetem.

21. Ábra: I_2 igénypont ábrázolása

Emlékeztetek rá, hogy kizáró VAGY-kapcsolattal dolgozunk, ezért nem szerepel a felbontásban olyan oszlop, amelyben a VAGY-kapcsolat mindkét tagja egyszerre van jelen (azaz $C1$ valamint $C \wedge \neg C1$ is). Itt egymást kizáró alternatívákról van szó (vagy réz, vagy olyan fém, amely nem réz), ezért egyből kizáró VAGY-kapcsolatot használtunk a felbontásnál.

A (2) oszlopban látható igénypontvariáns azonosan hamis, hiszen ez lenne az az eset, amikor a főigénypont szerint olyan fémot (C) választunk, amely nem réz ($C1$), az aligénypontban viszont rezet írunk elő.

Így csak az (1) oszlopban feltüntetett igénypontvariáns ad nem triviális eredményt. Itt viszont azt látjuk, hogy az általános C ítéletet (a fém jellemzőnek megfelelő elemi állítást) mintegy "kiejtette" az aligényponti speciális $C1$ elemi ítélet (a réz jellemzőnek megfelelő elemi állítás).

XII. Az újdonság kérdése formális matematikai tárgyalásban

A következőkben a most bevezetett matematikai modell segítségével tárgyaljuk az újdonság kérdését.

Emlékezzünk rá, hogy egy igénypontot akkor tekintünk újnak a matematikai modellünkben, ha tartalmaz legalább egy olyan elemi ítéletet, amelynek értékelése h (hamis). Visszafordítva a jog nyelvére, az igénypont akkor új, ha az igényponti jellemzők nem olvashatók rá maradéktalanul a technika állására, vagyis van legalább egy olyan jellemzője, amely nem ismerhető meg a technika állásából.

Ez idáig nem érintettem azt a kérdést, hogy a hatóság kinek a szemszögéből értékeli az igénypont egyes elemi ítéleteit. Nem mindegy ugyanis, hogy ki olvassa rá az elemi ítéleteket a korábbi megoldásra. Erre nézve a jogszabály nem nyújt különösebb támpontot, mind az ESZE, mind az Szt. meglehetősen személytelenül fogalmaz:

ESZE 54. cikk - Újdonság

(1) A találmányt újnak kell tekinteni, ha az nem tartozik a technika állásához.

Szt. 2. § (1) Új a találmány, ha nem tartozik a technika állásához.

Úgy tűnhet, hogy a technika állása egy objektív módon létező konstrukció, azonban korántsem nyilvánvaló, hogy ha a technika állásába tartozó dokumentum egyféle szóhasználattal ír le egy jellemzőt (*feature*), akkor annak megfeleltethető-e a szabadalmi bejelentés másféle szóhasználattal megfogalmazott hasonló jellemzője. Hol húzódik a határ a más szavakkal megfogalmazott, de azonos jellemző és az ekvivalens jellemző között? A kérdés hűsbavágó lehet, mivel a teljes kiterjesztésű technika állásával összevetve a találmányt az ekvivalens jellemző új, így az ekvivalens megoldás egyben szabadalmazható is (hiszen a feltalálói tevékenység vizsgálatánál figyelmen kívül kell hagyni a teljes kiterjesztésű technika állását), ám a más szavakkal megfogalmazott "azonos" jellemző újdonságrontó, így kizárja a szabadalmazhatóságot. Vajon egy csapszeg és egy pecek azonos vagy ekvivalens jellemzőnek számít? Nyilván nem azonos a két szó lexikonban szereplő értelme, de például angol nyelvre mindkettő lefordítható a "pin" szóval. Nem mindegy tehát, hogy ki felelteti meg egymásnak a jellemzőket.

A feltalálói tevékenység jogszabályi hátterénél azt látjuk, hogy a viszonyítási alap a fiktív szakember tudása:

Szt. 4. § (1) Feltalálói tevékenységen alapul a találmány, ha a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló.

ESZE 56. cikk - Feltalálói tevékenység

A találmányt feltalálói tevékenységen alapulónak kell tekinteni, ha az a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló. [1. mondat]

Logikus feltételezni, hogy ha a szakemberhez kell mérni, hogy mi a nyilvánvaló a technika állásához képest, akkor a szakemberre kell bízni - mint előkérdést - annak megállapítását, hogy mi tartozik a technika állásához. Vagyis az újdonságvizsgálatnál valójában azt kérdezzük, hogy *a szakember megismerhette-e az adott igényponti jellemzőt a technika állásából.*

Tehát különböző szavakkal megfogalmazott jellemzők azonosságának eldöntésénél valójában az a kérdés, hogy *a szakember számára nyilvánvaló-e az azonosság* (pl. bicikli és kerékpár), vagy inkább ekvivalens, de különböző jellemzőkről van szó (pl. adott csapszeg és pecek).

A továbbiakban az azonos betűvel jelölt elemi ítéletekről úgy vesszük, hogy a hatóság véleménye szerint a szakember az ilyen elemi ítéleteknek megfelelő jellemzőket - a találmány szempontjából - azonosnak tekintené.

Az újdonság feltételének fenti átfogalmazásából következik még egy tisztázandó kérdés. Vajon milyen zsinórmércével állunk szemben, amikor a "szakemberről" beszélünk? AZ SZTNH Módszertani útmutatója erről a következőképpen nyilatkozik¹⁸¹:

"A szabadalmi jog szakember elképzelt személy - bizonyos műszai szakterületeken emberek csoportja -, aki egyfelől rendkívüli, másfelől csupán átlagos képességekkel van felruházva. Feltételezzük róla, hogy teljes egészében ismeri a szakterületén a technika állását. (...) A

¹⁸¹ MÚ III. fejezet, 4.2

technika állására vonatkozó "mindentudásán" kívül csupán átlagos kombináló és feladatmegoldó képességet tulajdonítunk a szakembernek."

Az ESZH Módszertani útmutatója hasonlóan emberfeletti képességekkel ruházza fel a fiktív szakembert, amennyiben úgy tekinti, hogy a saját műszaki területén maradéktalanul ismeri a technika állását, különösen a kutatási jelentésben felhozott dokumentumokat.¹⁸²

Az igénypontok újdonságát tehát ennek a mindent ismerő fiktív szakembernek a szempontjából fogjuk vizsgálni.

Az újdonságvizsgálat másik fontos megkövetése, hogy az igénypontot egyszerre csak egyetlen anterioritással vethetjük össze, azon belül is egyetlen megoldással. Még az azonos anterioritásban feltárt kiviteli alakok sem kombinálhatók, hacsak annak lehetősége az anterioritásból kifejezetten nem következik - ellenkező esetben a kombinációk megítélése már a feltalálói tevékenység kérdéskörébe tartozik.¹⁸³ Az igénypontból és az anterioritásból megismerhető megoldás összevetésének eseteit az igénypont és az anterioritás szerinti megoldás közötti különbségek alapján kategorizálhatjuk. A lehetséges eltérések tekintetében az V. és VI. fejezetben látott igénypont módosulási típusok felosztását fogjuk követni, amelyeket az újdonságvizsgálat körében a következő eltéréseknek feleltethetünk meg:

- (i) Új (többlet) jellemző a technika állásához képest
- (ii) Általános jellemző a technika állásához képest
- (iii) Speciális jellemző a technika állásához képest
- (iv) Más jellemző a technika állásához képest
- (v) Hiányzó jellemző a technika állásához képest

A továbbiakban tekintsük ismételten a következő elemi állításokból felépülő igen egyszerű igénypontokat (fő-, illetve aligénypontokat):

A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

C = A nyél fémből van.

C1 = A nyél rézből van.

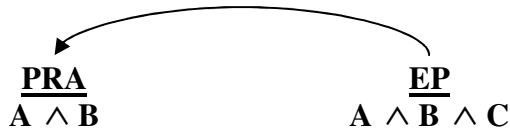
Lássuk most az egyes eseteket részletesen.

1. Új (többlet) jellemző a technika állásához képest

Legyen egy EP európai szabadalmi bejelentés igénypontja $A \wedge B \wedge C$ alakú, és a technika állásához tartozó PRA ellentartásból megismerhető találmány $A \wedge B$ alakú (A és B elemi ítéletekkel leírható találmány, függetlenül attól, hogy igényponti szinten megjelent-e). Tehát C új jellemző a technika állásához képest (ld. 22. Ábra).

¹⁸² Ld. GL C-IV, 11.3.

¹⁸³ Ld. SZTNH: MÚ III. fejezet 3.3.1; ESZH: GL C-IV, 9.1.

22. Ábra: Új jellemző - újdonságvizsgálat

A b értékelés függvény megadásánál a hatóság (szabadalmi hivatal vagy bíróság) az újdonságvizsgálatnál arra a kérdésre válaszol, hogy az adott elemi ítélet ráolvasható-e PRA anterioritásra (vagyis hogy ismert-e a jellemző az anterioritásból). Ha minden igényponti jellemző megismerhető PRA anterioritásból, vagyis minden elemi állítás értékelése i (igaz), akkor az **I** igénypont nem új.

$I = A \wedge B \wedge C$ alakú főigénypontra:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

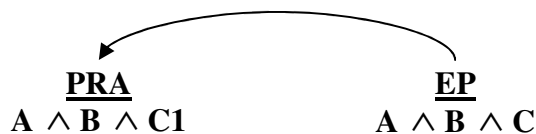
$$b(C) = h$$

$$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C)} = h$$

Az új jellemzővel rendelkező $A \wedge B \wedge C$ alakú **I** igénypont tartalmaz olyan elemi állítást, amelynek az értékelése hamis, tehát az újdonság matematikai modellünkben bevezetett definíciója alapján új. Ez megfelel várakozásainknak, hiszen **I** igénypont "új jellemzője" a joggyakorlat szerint¹⁸⁴ sem olvasható rá a PRA anterioritásra, vagyis **I** igénypont eleget tesz az újdonság jogszabályi kritériumának is.

2. Általános jellemző a technika állásához képest

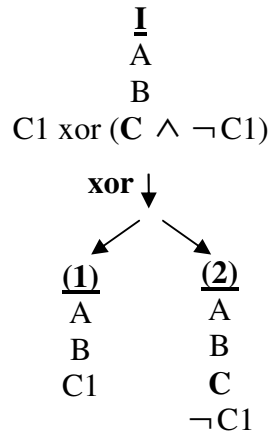
Legyen a PRA anterioritásból ismert megoldás $A \wedge B \wedge C1$, az EP' bejelentés (illetve szabadalom) pedig vonatkozzon $A \wedge B \wedge C$ találmányra, ahol **C** általánosítása C1-nek, például C1=réz és C=fém (ld. 23. Ábra).

23. Ábra: Általános jellemző - újdonságvizsgálat

Felhasználva, hogy $C = C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1)$, az $I = A \wedge B \wedge C$ alakú igénypont felbontása a 24. Ábrán látható.

¹⁸⁴ Ld. pl. T411/98.

24. Ábra: \mathbf{I} igénypont felbontása

Az igénypontvariánsok értékelése a következő.

(1) igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_1 = A \wedge B \wedge C1$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C1) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = i$$

Tehát az \mathbf{I}_1 igénypontvariánst leíró minden elemi állítás teljesül a PRA anterioritásra, vagyis az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns minden jellemzője megismerhető a PRA anterioritásból, így az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns nem új.

(2) igénypontvariáns

$$\mathbf{I}_2 = A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = ?$$

$$b(\neg C1) = h$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1) = h$$

Ugyan C állítás értékelését továbbra sem adtuk meg, azt látjuk viszont, hogy mivel $\neg C1$ értékelése hamis, ezért az \mathbf{I}_2 igénypontvariáns új a PRA anterioritáshoz képest. Valóban, hiszen PRA anterioritásból rézen kívül más fém nem volt megismerhető, ez az igénypontvariáns pedig pontosan az egyéb fémeket tartalmazó kiviteli alakokat foglalja magában.

Mivel

$$\mathbf{I} = \mathbf{I}_1 \text{ xor } \mathbf{I}_2$$

és a kizáró VAGY-kapcsolat esetén, ha az egyik részállítás (igénypontvariáns) értékelése igaz, akkor a teljes állítás értékelése igaz (ld. 15. Táblázat) ezért abból, hogy $\underline{b}(\mathbf{I}_1) = i$ következik, hogy $\underline{b}(\mathbf{I}) = i$.

$\underline{b}(\mathbf{I}_1)$	$\underline{b}(\mathbf{I}_2)$	$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(\mathbf{I}_1 \text{ xor } \mathbf{I}_2)$
i	i	h
i	h	i
h	i	i
h	h	h

15. Táblázat: igénypontvariánsok kizáró VAGY-kapcsolata

Megjegyzem, hogy az igénypontvariánsokra való felbontásnál egymást kizáró állításokra bontottuk az \mathbf{I} igénypontot, tehát a táblázat első sora soha nem fordulhat elő, mivel az igénypontot egyszerre csak *egyetlen* korábbi megoldással hasonlítjuk össze (még akkor is, ha a PRA anterioritás adott esetben a többi igénypontvariánsnak megfelelő megoldást is bemutatja).

Vagyis a matematikai modellünk szerint az \mathbf{I} igénypont nem új, ha felbontható egy új és egy nem új igénypontvariánsra.

Lássuk, hogy a jogszabály, illetve a joggyakorlat mit mond ilyen esetben. A "részben új" igénypont újdonságának megítélésére két értelmes lehetőség is kínálkozik:

- (i) \mathbf{I} új, ha legalább az egyik igénypontvariáns új (tehát ha "részben új");
- (ii) \mathbf{I} csak akkor új, ha mindkét igénypontvariáns új (tehát ha "egészében új").

A részben új igénypont gondolata összeegyeztethetetlen magával a szabadalom fogalmával. Egyfelől a szabadalmazhatóság egyik alapkövetelménye, hogy a találmány legyen új, viszont az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns által meghatározott találmány nem elégíti ki a szabadalmazhatóság ezen feltételét; másfelől az oltalom terjedelmét is az igénypontok határozzák meg, tehát az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns révén az igénypont oltalmi körébe utólag bekerülnek a technika állásához tartozó megoldások - speciálisan a PRA anterioritásból korábbitól fogva ismert megoldás - ami harmadik személyek jogbiztonságát sérti.

Vagyis az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns a szabadalom társadalmi célja (új megoldások előmozdítása, honorálása) és harmadik felek jogbiztonsága (közkinccset képező megoldás utólagos kisajátításának tilalma) szempontjából sem részesíthető oltalomban.

Az újdonságot ezért a szabadalmi jog céljának szellemében úgy *kell* értelmezni, hogy minden igénypontvariáns újdonságát megköveteljük, különben abba a nem kívánt helyzetbe kerülhetünk, hogy olyan megoldásokat is oltalomban részesítünk, amelyek hozzátartoztak a technika állásához. Vagyis *argumentum a contrario* megfontolásból arra jutottunk, hogy az \mathbf{I} igénypont nem új, ha felbontható olyan igénypontvariánsokra, amelyek közül akár egy is hozzátartozott a technika állásához.

A matematikai modellből ez utóbbi definíció *eredendően* következik, hiszen az igénypontvariánsokra való felbontásnál használt kizáró VAGY-kapcsolat csak abban az esetben eredményez h (hamis) értékelést - vagyis definíció szerint akkor új az \mathbf{I} igénypont - ha mindkét igénypontvariáns értékelése h (hamis), azaz mindkét igénypontvariáns új.

Ugyanezt a szabályt fogalmazza meg az ESZH Módszertani útmutatója is a speciális jellemző és az általános jellemző kapcsolatában: az ismert speciális megoldás fényében az általános megoldás nem új ("generic vs. specific" szabály).¹⁸⁵ A speciális és általános szabályt az SZTNH is átvette, és a Módszertani Útmutató legfrissebb verziója már részletezi is ezt.¹⁸⁶

Még egy kérdéssel nem foglalkoztunk az újdonságrontó speciális megoldás témakörében. Nyilvánvaló, és a fenti levezetésből is jól látszik, hogy a **C** jellemző magában foglal olyan, az ismert speciális **C1** jellemzőtől különböző változatokat is - vagyis $C \wedge \neg C1$ állítással leírható jellemzőket - amelyek viszont új találmányt határoznak meg. Elképzelhető továbbá, hogy az általános megoldás felismerése a korábban ismert speciális megoldás fényében sem lett volna nyilvánvaló, tehát I_2 igénypontvariáns által meghatározott találmány ráadásul nemcsak új, de az objektív műszaki probléma fényében feltalálói tevékenységen is alapul. Mit tehet ilyenkor a bejelentő vagy a szabadalmas?

Erre kérdésre az V. fejezetben tárgyalt disclaimerok, vagyis kizáró szakaszok jelenthetik a megoldást. Ugyanúgy, ahogy a matematikai tárgyalásnál formálisan bevezettünk egy $C \wedge \neg C1$ alakú állítást, elvileg igénypontot is korlátozhatunk olyan formában, hogy "fém, amely nem réz". Ilyenkor a "nem réz" egy önálló jellemző ($\neg C1$), azaz disclaimer, vagyis "igénykizárás".

A kizáró szakaszok alkalmazását azonban a G1/03 illetve G2/03 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntések, mint láttuk, szigorú feltételekhez kötötték, ezért az EP bejelentés vagy szabadalom jogosultja általában nem élhet ezzel az igen méltányosnak tűnő lehetőséggel, ha ő maga nem az ismert réz alapú megoldásból indult ki. Ekkor ugyanis kevésbé valószínű, hogy a bejelentő kifejezetten hangsúlyozta volna, hogy a találmány *réztől különböző más fémek* esetén is alkalmazható. Már pedig miért szerepelt volna ilyen jellegű disclaimer (pl. hogy "tetszőleges fém alkalmazható, például rézen kívüli tetszőleges fém is alkalmazható") ha a bejelentő nem ismerte a létező, rézet alkalmazó megoldást, hanem más úton jutott el az általános, tetszőleges fémet alkalmazó találmányhoz. Így azonban a "nem réz" jellemző beiktatása az eredeti bejelentés által alá nem támasztott disclaimernek számít, amelyet utólag csak akkor lehet az igénypontba beiktatni az újdonság helyreállítása céljából, ha az újdonságrontó anterioritás a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozik. Az eredeti bejelentésben explicit módon kizárt tárgy hiányában a jogosult kénytelen az eredeti bejelentésben szereplő, rézen kívüli egyéb speciális példákra (úgy mint vas, alumínium stb.) szűkíteni az oltalmi kört. Ha semmilyen speciális példát nem említett az alkalmas fémek tekintetében (és miért tette volna, ha egyszer a tetszőleges fémbe nyilván minden fém beleértendő külön felsorolás nélkül is), akkor viszont semmilyen lehetősége nincs az oltalom szűkítésére, és ezzel az igénypont elhatárolására a PRA anterioritástól.

A fenti esetben a találmány elhatárolásához szükséges disclaimer pusztán igénypont technikai megoldás lenne az ismert megoldás kizárására. Az ilyen igénypont-technikai kizárások szigorú korlátozása messzemenően sérti a bejelentő érdekeit, sőt - álláspontom szerint - amennyiben a kizárandó tárgyon kívüli rész feltalálói tevékenységen alapuló találmányt határozná meg, úgy ez a szabadalom, mint társadalmi szerződés súlyos megsértését eredményezi. A feltaláló vagy jogutódja ugyanis saját részéről eleget tett a társadalmi szerződés feltételeinek - a találmányát feltárta, és szabadalmi bejelentés formájában a társadalom rendelkezésére bocsájtotta. A találmánynak van olyan eleme (kiviteli alakja), amely új és feltalálói tevékenységen alapul (a fenti példánál a réztől különböző összes többi

¹⁸⁵ Ld. GL. C-IV, 9.5.

¹⁸⁶ Ld. MÚ, III. fejezet, 3.3.4.

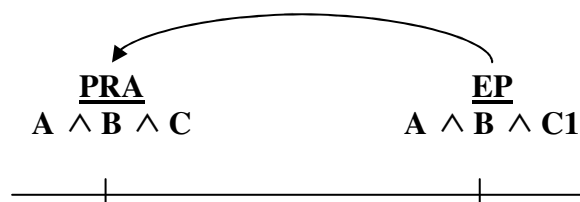
fém, ha tetszőleges fém alkalmazása nem volt szakember számára nyilvánvaló abból, hogy réz alkalmazható), tehát a bejelentő a társadalom számára hasznos találmányt hozott nyilvánosságra. Ugyanakkor pusztán abból kifolyólag, hogy a bejelentő nem ismert egy olyan technika állásához tartozó speciális megoldást, amely a saját általános megoldása alá esik, így erről a számára ismeretlen megoldásról nem emlékezett külön meg a bejelentésben, ezért a társadalom minden kompenzáció nélkül beolvashatja a közkincsbe a találmány addig ismeretlen, új és feltalálói tevékenységen alapuló elemeit (kiviteli alakjait) is. Hangsúlyozom, hogy ebben az esetben a szabadalmi eljárás során (vagy egy utólagos felszólalás vagy megsemmisítési eljárás keretében) nem azért esik el a jogosult a szabadalmi oltalomtól, mert kiderül, hogy a találmány nem új, vagy nem alapul feltalálói tevékenységen - hanem azért mert egy ismert megoldás is bele esik az igénypont oltalmi körébe, amelytől azonban a G1/03 illetve G2/03 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntések szigora miatt csak akkor lehetne kielégítően elhatárolni a találmány új és feltalálói tevékenységen alapuló részét, ha a bejelentő a szabadalmi bejelentés leírásában az összes létező fémet felsorolta volna. Ez nyilván képtelen elvárás, akárcsak a nyilvános technika állásának teljes körű ismeretének megkövetelése - hiszen jelen esetben csak a korábbi megoldás ismeretében lehetett volna megfelelő szabadalmi bejelentést készíteni.

A G1/03 illetve G2/03 döntések valóban, mintha a technika állásához tartozó megoldások nem ismerését szankcionálnák - gondoljunk csak bele, hogy a bejelentőnek vagy a szabadalmasnak jogában áll utólag beiktatott disclaimerok segítségével elhatárolnia a találmányát a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó - korábbi, de még nem nyilvános - megoldásoktól. A Bővített Fellebbezési Tanács mintegy megsuhintotta a tanítómesteri pálcát - aki nem készült fel rendesen a technika állásából, itt ugyan nem kap szabadalmat.

Természetesen az ominózus döntések a vasszigort nem pedagógiai alapokra helyezik, hanem - feltehetően vegyészeti tárgyú szabadalmakból kiindulva - azt kívánják megakadályozni, hogy a bejelentő visszaélészerűen indokolatlanul nagy szeptet követeljen magának az adott területből. A G1/03 illetve G2/03 döntések indoklása szerint különben a bejelentő megtehetné, hogy adott esetben olyan általános osztályra igényel oltalmat, amelynek még maga sem ismeri a tulajdonságait, de amelyből ráér disclaimerok segítségével később kizárni a már ismert elemeket, és a megmaradó elemek előnyös tulajdonságait feltárni, hogy a feltalálói tevékenységet utólag igazolja.¹⁸⁷

3. Speciális jellemző a technika állásához képest

Legyen most az EP bejelentésnek (illetve szabadalomnak) a PRA anterioritásból megismerhető $A \wedge B \wedge C$ megoldáshoz képest $A \wedge B \wedge (C=C1)$ alakú igénypontja ($C=fém$ és $C1=réz$). Lásd.

25. Ábra: Speciális jellemző - újdonságvizsgálat

¹⁸⁷ Megjegyzem, hogy a "feltárási kötelezettség" nevezetű lécs megemlése ugyanezt biztosítaná - a jóhiszemű bejelentők találmányhoz fűződő jogainak csorbítása nélkül.

Az $I = A \wedge B \wedge C1$ igénypont értékelése a következő.

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C1) = ?$$

$$\underline{b}(I) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = ?$$

Felmerül, hogy $C1$ (réz) ráolvasható-e a C (fém) jellemzőt tartalmazó PRA anterioritás szerinti megoldásra. Azt gondolhatnánk, hogy ha az általános fém jellemző ismert volt, akkor az nyilvánvalóan magában foglalja a rézet, mint lehetőséget is. Ráadásul a korábbi pontban azt láttuk, hogy a C állítás felírható $C = C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1)$ alakban.

Először is tisztáznunk kell, hogy az újdonságvizsgálatnál nem egy formalizált igényponti modellt hasonlítunk össze egy másik formalizált igényponti modellel (még akkor sem, ha adott esetben PRA maga is szabadalom, így vannak igénypontjai, amelyek elvileg formalizálhatók). Mint azt a fejezet bevezető részében láttuk, újdonságvizsgálatnál az a kérdés, hogy *a szakember megismerhette-e a kérdéses jellemzőt az anterioritásból*. A matematikai modellünk erre nem ad választ, hiszen a C ítélet (általános jellemző) utólagos felbonthatósága nem jelenti azt, hogy a szakember felismerte volna a C ítéletben "elrejtett" $C1$ elemi ítéletet (speciális jellemzőt), ezt azonosította volna, és valóban alkalmazta volna. Az általános és speciális jellemző viszonyában az a kérdés, hogy a szakember gondolhatt-e az általános jellemző ismeretében *bizonyossággal* a speciális jellemzőre.

A $C1$ elemi állítás értékelése nem a matematikai modellünkből következik, hanem a ténykérdéseket és a ténykérdések értelmezéséhez hozzájáruló jogkérdéseket kell hozzá figyelembe venni. Jelen esetben ténykérdés, hogy $C1$ speciálisan nem volt megismerhető, viszont C jellemző elvileg magában foglalja $C1$ jellemzőt is. Jogkérdés viszont, hogy akarjuk-e egy ismert általános megoldásba eső, de önmagában kifejezetten nem tanított speciális megoldás szabadalmazhatóságát biztosítani. Ha a technika állásához tartozó anterioritás egy halmazt ismertet - vajon akkor a halmaz speciális eleme szintén hozzátartozik a technika állásához? Például ha egy anterioritás általánosságban azt tanítja, hogy fémeket használhatunk a főző serpenyők anyagául, akkor ez magában foglalja-e kifejezetten a réz serpenyőket?

Az általános képlettel megadott vegyület család és az ehhez képest speciális, de korábban nem ismert tulajdonságú vegyületek - elsősorban a gyógyszeriparban jelentkező kiemelt jelentőségük miatt - hívták életre az ún. kiválasztási találmányokat.¹⁸⁸ Előfordulhat ugyanis, hogy az általános megoldás elméleti ismerete fényében sem volt nyilvánvaló a speciális megoldás előállítás, különösen igaz ez az igen nagy számú, akár több száz millió vegyületet leíró Markush formulával megadott általános képletű vegyület család esetén. Adott esetben a speciális megoldás (pl. speciális vegyület) olyan új, nem várt tulajdonságokkal rendelkezhet, amelyek miatt az ilyen speciális megoldások feltárása a társadalom számára értékes, új információnak számít. Vagyis az ilyen, az ismert általános megoldáshoz képest speciális megoldás oltalom alá helyezése megfelel a szabadalom, mint jogintézmény általános céljainak, ezért kívánatos az oltalom biztosítása.

¹⁸⁸ A kiválasztási találmányok esetében az újdonság és a feltalálói tevékenység kérdése némiképp összemosódik az ESZH joggyakorlatában. Ezzel kapcsolatban ld. Bremler 2011.

Az ESZH Módszertani Útmutója az általános jellemző (mint speciális jellemzők halmaza) és a speciális jellemző helyzetének kérdését kategorikusan oldja meg, anélkül hogy behozná a szakember szubjektumát:

Általános ismertetés és speciális példák

Az újdonság megítélésénél szem előtt kell tartani, hogy az általános ismertetés többnyire nem újdonságrontó az általános jellemző körébe eső speciális példára nézve, azonban a speciális ismertetés minden esetben újdonságrontó az olyan általános igénypontra nézve, amely magában foglalja a speciális megoldást is. Például a "réz" jellemző tanítása újdonságrontó a "fém", mint általános elképzelésre nézve, de nem újdonságrontó bármilyen réztől különböző fémre nézve, hasonlóan a "szegecs" jellemző tanítása újdonságrontó a "rögzítő eszköz" mint általános jellemzőre nézve, de nem újdonságrontó a szegecstől különböző bármely más rögzítő eszközre nézve.¹⁸⁹

Vagyis az ESZH szabálya alapján a speciális mindig újdonságrontó az általánosra nézve, azonban az általános nem jelenti a speciális feltárását. Megjegyzem, hogy a speciális korántsem mindig szabadalmazható az általánoshoz képest. A réz, mint látjuk új a fémhez, mint általános jellemzőhöz képest, azonban ha a fémre vonatkozó kitanítás ismeretében a szakember joggal feltételezte, hogy a megoldás például rézzel is megvalósítható, és a réz alkalmazása semmilyen műszaki többlethatást nem eredményez, akkor a fém ismeretében a réz, mint speciális kiviteli alak nyilvánvaló a szakember számára, és nem jelent feltalálói tevékenységet.

Mi a helyzet akkor, ha a technika állásához tartozó anterioritás általános jellemző gyanánt egy intervallumot ismertet - vajon akkor az intervallum speciális pontja vagy részintervalluma szintén hozzátartozik a technika állásához? Ha egy anterioritás megad egy széles hőmérsékleti tartományt, amely alkalmas valamilyen anyag hőkezelésére, akkor a technika állása tartalmazza-e az ezen a hőmérsékleti tartományon belüli részintervallumokat, illetve speciális hőfokokat?

Az ESZH előtti eljárásokban az intervallumok tekintetében szintén pontos választ nyújt a kialakult joggyakorlat, amelyet az ESZH Módszertani Útmutója a kiválasztási találmányok újdonságának kritériumaiként összegez¹⁹⁰:

"A technika állásához tartozó szélesebb tartományból kiválasztott részintervallum abban az esetben új, ha eleget tesz a következő három kritériumnak (ld. T198/84, OJ 7/1985, 209; T279/89, OJ-ben nem jelent meg):

- (a) a kiválasztott részintervallum keskeny az ismert tartománnyal összehasonlítva;*
- (b) a kiválasztott részintervallum megfelelően távol esik a technika állásában feltárt speciális kiviteli példáktól, és az ismert tartomány végpontjaitól;*
- (c) a kiválasztott tartomány nem egy véletlenszerű részintervallum a technika állásán belül, vagyis nem a technika állásának egy pusztán kiviteli alakja, hanem egy új találmány (célzott kiválasztás, új műszaki kitanítás)."*¹⁹¹

¹⁸⁹ Saját fordítás. Ld. GL. C-IV, 9.5.

¹⁹⁰ A kiválasztási találmányok kapcsán merül fel a "célzott kiválasztás" amelyet hosszú időn keresztül nem az újdonság körében vizsgáltak, hanem a feltalálói tevékenység kapcsán nyert értékelést. Ezen a szemléleten lépett túl a viszonylag friss T1233/05, majd az azt megerősítő T0230/07 döntés.

¹⁹¹ Saját fordítás. Ld. GL. C-IV, 9.8.

Nézzük, hogyan feleltethetők meg az intervallumok szabályozása az "általános vs. speciális" jellemzők szabályozásának.

Az általános jellemző felfogható egy halmazként, amely számos speciális kiviteli alakot foglal magában például a "rögzítő eszköz" mint jellemző lehet szeg, ragasztó, varrás, stb. A "szeg", mint kiviteli példa a "rögzítő eszköz" szó teljes értelmi mezejében egy szűk halmazt határoz meg.

Mint ahogy a "szeg" csak egy a sok lehetséges "rögzítő eszköz" között, ugyanúgy egy kiválasztott részintervallumra is akkor lehet "speciális" jellemzőként tekinteni, ha a részintervallum mérete *keskeny* az "általános" tartományhoz képest [(a) feltétel]. Az a) pont tehát lényegében azt adja meg, hogy mikor van egy részintervallum a teljes intervallummal olyan viszonyban mint egy speciális jellemző egy általános jellemzővel.

Ha a "rögzítő eszköz" mint általános jellemző esetén egy anterioritás speciális példaként említi a "szeget", akkor attól a "ragasztó" kellően elkülönül, viszont adott esetben a "pecek", mint faszeg nem jelent új információt a szakember számára, és a találmány szempontjából a szeget és a pecket azonosként értékelné. Ennek megfelelően a b) pont intervallumok esetén is megköveteli, hogy a részintervallum megfelelően távol essen az ismert speciális kiviteli példáktól. A b) pont tehát lényegében arra ad útmutatást a speciális jellemzők egymástól való megkülönböztetésének analógiájára, hogy mikor lehet egy részintervallumot különbözőnek tekinteni ismert pontokhoz vagy ismert tartományokhoz képest.

A c) pont azonban összemosni tűnik az újdonságot a feltalálói tevékenységgel.¹⁹² A c) pont teljesülését a Módszertani útmutató egy példán keresztül illusztrálja: ha a kiválasztott részintervallumban egy olyan műszaki hatás lép fel, amely a teljes ismert tartományon belül nem, akkor az a c) pont kritériumának indikációja lehet. Ilyen követelménnyel az ekvivalens jellemzők esetében nem találkozunk. A tágabb halmazon belül speciális példaként említett ekvivalens jellemző (pl. rézre nézve a vas) nem kérdőjelezi meg az újdonságot - a többlet műszaki hatást a feltalálói tevékenység keretében kell vizsgálni.

A részintervallumot tartalmazó megoldásnak, mint kiválasztási találmánynak, és a speciális jellemzővel rendelkező megoldásnak, mint kiválasztási találmánynak az ilyen megkülönböztetését semmi nem indokolja. A kétféle szemlélet (a feltalálói tevékenység indikációinak bevonása, illetve különválasztása) a nyilvános technika állása esetén végeredményben ugyanoda vezet - a kiválasztási találmány akkor szabadalmazható, ha új és feltalálói tevékenységen alapul. Ezzel szemben a teljes kiterjesztésű technika állásánál a részintervallumok esetében a feltalálói tevékenység is követelmény, hiszen az újdonság három kritériuma közé a joggyakorlat beolvasztani látszik a feltalálói tevékenység vizsgálatát is. Ugyanakkor nem intervallum jellegű jellemzők esetében (így az ismert megoldással ekvivalens megoldás esetében is) az ESZE 56. cikke szerinti feltalálói tevékenység követelményét figyelmen kívül kell hagyni, ha a találmányt egy, a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó anterioritással vetjük össze.

Az általános jellemző és a speciális jellemző vonatkozásában tehát ha a speciális C1 jellemző pusztán új, de nem alapul feltalálói tevékenységen a nyilvános technika állásához tartozó általános C megoldás fényében, akkor végeredményben úgysem fog szabadalmi oltalomban részesülni. Viszont ha a C jellemzőt tartalmazó megoldás a teljes kiterjesztésű technika

¹⁹² A c) pont követelményének alkalmazásától tekintettek el az újabb T1233/05 és T230/07 döntések (ld. Breimi 2011).

állásához tartozik, akkor az **I** igénypont újdonságának az elismerése automatikusan a szabadalmazhatóságát is jelenti (legalábbis PRA anterioritáshoz képest), mivel a teljes kiterjesztésű technika állása nem veendő figyelembe a feltalálói tevékenység vizsgálatakor.

Ha **C** jellemző történetesen egy intervallum és **C1** jellemző azon belül egy részintervallum, akkor ha **C1** jellemző a technika állásának csak egy pusztán kiviteli alakja (vagyis a kiválasztásához nem fűződik feltalálói tevékenység), akkor a **C1** jellemzőt tartalmazó **I** igénypont akkor sem oltalmazható, ha a korábbi megoldás a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozott. Ez a jelenlegi modellben különösen élesen jelentkezik, hiszen attól függően változik az újdonságnak a hatóság által vizsgált szempontja, hogy az egyes betűk jellemzőket vagy intervallumokat takarnak.

A nem intervallum jellegű **C1** jellemző esetében is aggályos a feltalálói tevékenység hiányában elismert szabadalmi oltalom, mint azt már a II. fejezetben is jeleztem. Egyrészt ha **I** igénypont nyilvánvaló PRA fényében, akkor ebben az esetben pusztán a feltaláló egyéni teljesítményét díjazzuk (hiszen a társadalom szempontjából az általános megoldás így is úgymint nyilvánosságra jut, ami alapján már a speciális megoldás is triviális). Másrészt az $A \wedge B \wedge C1$ megoldás a korábbi $A \wedge B \wedge C$ igénypontú szabadalommal ütköző oltalmat eredményez, ráadásul a korábbi általános megoldás jogosultját minden ok nélkül zárjuk ki a nyilvánvaló speciális megoldás hasznosításából.

A fenti ellentmondásos helyzet kétféleképpen is kiküszöbölhető, vagy nem ismerjük el az általános megoldáshoz képest a speciális megoldás újdonságát (vagyis a kiválasztási találmányokat kategorikusan nem részesítjük oltalomban), vagy a feltalálói tevékenység megítélésénél is figyelembe vesszük a teljes kiterjesztésű technika állását (mint ahogy azt intervallumok esetén az újdonságvizsgálat leplebe burkoltan meg is teszi az ESZH). Ahogy azt már a II. fejezetben is kifejtettem, én ez utóbbit tartanám kívánatosnak.

Jelen esetben viszont tényként szögezhetjük le, hogy a kialakult joggyakorlat megengedi a kiválasztási találmányokat mind speciális jellemzőre, mind speciális részintervallumra vagy speciális értékre való szűkítés formájában. A jelenlegi modellünk erőteljesen kihasználja, hogy az újdonság és a feltalálói tevékenységet elvileg mind az SZTNH, mind az ESZH elkülönítetten kezeli. Ezért a részintervallumokra, illetve intervallumon belüli speciális értékekre fennálló deviáns európai joggyakorlat miatt a továbbiakban ezekkel nem foglalkozom - csak remélni tudom, hogy a jövőbeni döntések majd kiirtják a feltalálói tevékenységet feszegető feltételt a részintervallumok és speciális értékek újdonságvizsgálatának szempontjai közül.

Az immár nem intervallum jellegű jellemzőnek tekintett **C1** elemi állítás értékelését - a kiválasztási találmányok lehetőségének fényében - hamisnak kell elfogadnunk (vagyis **C1** elemi állítás nem olvasható rá az ismert PRA anterioritásra). Tehát:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C1) = h$$

$$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C1)} = h$$

vagyis az **I** igénypont új.

A modellünk tehát csak az "általános vs. speciális" szabályt¹⁹³ adja vissza általános jellemző (de nem intervallum) speciális jellemzőre szűkítésénél, azonban nem írja le a részintervallumok és speciális értékek, mint kiválasztási találmányok európai joggyakorlat szerinti kritériumait¹⁹⁴, amelyek az újdonságvizsgálat és a feltalálói tevékenység vizsgálatának amúgy is megkérdőjelezhető hibrid ötvözetét jelentik.

4. Más (helyettesítő) jellemző a technika állásához képest

Más jellemzőről beszélünk, ha az a korábbi ismert jellemzőnek se nem általánosítása, se nem konkretizálása, hanem egyszerűen *más* mint a korábbi. Legyen például az EP bejelentés igénypontja $I = A \wedge B \wedge (C2=vas)$, míg a PRA anterioritás $A \wedge B \wedge (C1=réz)$ alakú megoldást ismertet (ld. 26. Ábra).

26. Ábra: Helyettesítő jellemző - újdonságvizsgálat

Az $I = A \wedge B \wedge C2$ igénypont értékelése ebben az esetben igen egyszerű:

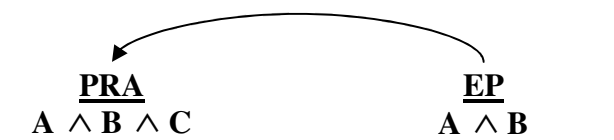
$$\begin{aligned} b(A) &= i \\ b(B) &= i \\ b(C2) &= h \\ \underline{b(I)} &= \underline{b(A \wedge B \wedge C2)} = h \end{aligned}$$

A C2 elemi ítélet egyértelműen nem olvasható rá a korábbi EP bejelentésre, mivel az nem mutatott be vas nyelet, csak réz nyelet, ezért $\underline{b(I)} = h$, vagyis az I igénypont új a PRA anterioritáshoz képest.

Természetesen ebben az esetben is kérdés, hogy a más jellemző tekinthető-e feltalálói tevékenységen alapulónak (nem nyilvánvalónak) a PRA anterioritásból ismert megoldás fényében.

5. Hiányzó jellemző a technika állásához képest

Utoljára tekintsük azt az esetet, amikor EP tárgya $A \wedge B$ találmány, de a technika állásához tartozó PRA anterioritásból már ismerhető egy $A \wedge B \wedge C$ alakú megoldás.

27. Ábra: Hiányzó jellemző - újdonságvizsgálat

¹⁹³ Ld. GL. C-IV, 9.5.

¹⁹⁴ Ld. GL. C-IV, 9.8.

Az $\mathbf{I} = A \wedge B$ igénypont értékelése formálisan ebben az esetben is igen egyszerű:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

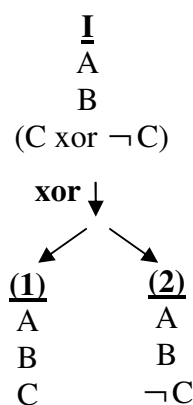
$$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B) = i$$

Tehát minden jellemző megismerhető a PRA anterioritásból, így az EP bejelentés vagy szabadalom tárgya formálisan nem új. Ez azonban nyilvánvalóan tarthatatlan eredmény, ha a találmány lényegét épp a C jellemző elhagyhatóságának felismerése képezi.

Szűrjünk be az igénypontba egy formálisan azonosan igaz állítást (ld. 28. Ábra), vagyis olyan állítást, amelynek vagy az egyik tagja vagy a másik tagja mindenképp i (igaz) értékelést ad:

$$C \text{ xor } \neg C,$$

tehát a beszűrt állítás szerint vagy C vagy nem C teljesül, ami nyilván igaz, hiszen több lehetőség nincs. Az $\mathbf{I} = A \wedge B$ igénypontot kiegészítve $(C \text{ xor } \neg C)$ feltétellel, ha $A \wedge B$ értékelése i (igaz) volt, akkor továbbra is i (igaz) marad, ha h (hamis) volt, akkor továbbra is az marad.

28. Ábra: \mathbf{I} igénypont felbontása

Az igénypontvariánsok értékelése a következő.

(1) Az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_1 = A \wedge B \wedge C$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = i$$

Tehát az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns minden jellemzője ráolvasható PRA anterioritásra, így nem új.

(2) Az \mathbf{I}_2 igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_2 = A \wedge B \wedge \neg C$$

$$\begin{aligned} b(A) &= i \\ b(B) &= i \\ b(\neg C) &= h \\ \underline{b(I_2)} &= \underline{b(A \wedge B \wedge \neg C)} = h \end{aligned}$$

A $\neg C$ ítélet értékelése hamis ($\underline{b}(\neg C) = h$), hiszen a PRA anterioritásból a C jellemző elhagyásának a lehetősége nem volt megismerhető.

Ez természetesen mit sem változtat azon a helyzeten, hogy az I igénypont értékelése i (igaz), és így az igénypont továbbra sem tesz eleget az újdonság kritériumának (mivel $I = I_1$ xor I_2 és VAGY-kapcsolatnál elég ha az egyik állítás igaz).

Ugyanakkor a matematikai modellünk alapján azt látjuk, hogy az EP bejelentés vagy szabadalom jogosultja elvileg a PRA anterioritás fényében is igényt tarthatna az $I_2 = A \wedge B \wedge \neg C$ alakú igénypont szabadalmi oltalmára.

A joggyakorlat szerint, ha a találmányt éppen a C jellemző elhagyása képezte, és ezt a leírás említi is, akkor nem kifogásolható egy $\neg C$ alakú jellemző beiktatása az igénypontba, vagyis I igénypontot $I_2 = A \wedge B \wedge \neg C$ igénypontvariánsra korlátozva, a korlátozott igénypont már új a PRA anterioritáshoz képest.

Ez igen praktikus megoldás, hiszen így az EP szabadalom és adott esetben a PRA anterioritás (amennyiben az is szabadalom vagy szabadalmi bejelentés) oltalmi köre biztosan nem fed át, az EP szabadalom jogosultja pedig az ismert megoldás kivételével minden az $A \wedge B$ körébe eső megoldásra oltalmat kaphat.

A $\neg C$ alakú jellemző beiktatása azonban könnyen a bővítő értelmű módosítások ESZE 123. cikk (2) bekezdése szerinti tilalmába ütközhet, ha a C jellemző hiányának lehetősége nem szerepelt az eredeti EP bejelentésben (legalább egy olyan kiviteli alak formájában, amelyben láthatóan nem szerepel a C jellemző). Főszabály szerint semmilyen új információ nem iktatható be utólag - tehát egy korábban megengedett jellemző kizárása sem. Az ezzel kapcsolatos problematikára a bővítő értelmű módosítások tárgyalásánál fogok kitérni.

Az igénypontban nem szereplő jellemző utólagos explicit kizárása egyben a disclaimerekre vonatkozó szabályozás hatályának határmezsgyéjén táncol. Ugyan itt a kizárás nem egy kifejezetten említett bővebb tartományból történik, ugyanakkor az $I = A \wedge B$ igénypont oltalmi köre, mint látni fogjuk, kiterjed az $A \wedge B \wedge C$ alakú megoldásokra is (lévén ebben is megvalósul az igénypont minden jellemzője), így tehát a negatív jellemző ebben az esetben is az oltalom egy részének a kizárását valósítja meg. Ebből kifolyólag a hatóság a G1/03 illetve G2/03 döntések disclaimerekre vonatkozó rendelkezéseit is előhúzhatja a zsebéből.

Akár a bővítő értelmű módosítások tilalmára, akár a disclaimerok utólagos beszúrásának tilalmára hivatkozik a hatóság, a bejelentő helyzete elég reménytelen, ha a C jellemző elhagyásának lehetősége külön nem került említésre az eredeti bejelentésben. Például azért, mert a feltaláló PRA anterioritás ismerete nélkül, attól függetlenül alkotta meg a találmányt, és az általa követett úton fel sem merült, hogy A és B jellemzőkön kívül bármilyen egyéb jellemző nélkülözhetetlen lenne. Így nyilván csak egy *ex post facto* vizsgálat eredményeként értékelhető úgy a találmány, mint a C jellemző "elhagyásának" felfedezése. A bővítő értelmű módosítások, és azon belül a disclaimerok használatának szigorú korlátozása miatt ilyen

esetekben az EP bejelentés vagy szabadalom jogosultja annak ellenére eleshet az oltalomtól, hogy az $A \wedge B$ találmány $A \wedge B \wedge C$ megoldás fényében és abból kiindulva is feltalálói tevékenységen alapult volna. Ugyan általában igaz, hogy amely jellemzőt a szabadalmi bejelentés nem említi, arról a szakember feltételezheti, hogy nem is szükséges¹⁹⁵. Kivétel ez alól az olyan magától értetődő jellemző, amelyet a szakember külön figyelmeztetés nélkül sem hagyyna ki. Például nem szükséges külön leírni, hogy a kerékpár kereket is tartalmaz, ez a szakember számára magától értetődő. Sajnálatos módon, ha az ismert $A \wedge B \wedge C$ megoldáshoz képest pont az jelentené az újdonságot, és abban rejlene a feltalálói tevékenység, hogy a korábban szükségesnek vélt C jellemzőt el lehet hagyni, akkor a szakember számára nem feltétlenül derül ki a C jellemző említésének hiányából, hogy a C jellemző valóban elhagyható.

A véleményem ez esetben is igen hasonló, mint a 3. pontban tárgyalt utólagos disclaimerok tilalmával kapcsolatban - csak most nehezebben tudom az álláspontomat védeni. Annyi bizonyos, hogy a feltaláló vagy jogutódja jelen esetben is nyilvánosságra hozta a találmányát, és annak megvalósításához kellő kitanítást biztosított. Ha a szakember hüen követi a szabadalmi leírás instrukcióit, és nem próbálja meg azt az esetleges háttértudásával kiegészíteni, akkor szükségszerűen az $A \wedge B$ találmányt fogja megvalósítani - a C jellemző nélkül. Tehát a bejelentő egy új, és a szakember számára korábban nem nyilvánvaló megoldáshoz jutatta a társadalmat, ám ennek várt honorálása mégis elmarad, mivel a bejelentő - akár menthető okból - elmulasztott rámutatni bizonyos, a találmány szempontjából szükségtelen jellemzők mellőzésének lehetőségére. Az oltalomtól tehát ez esetben is a technika állásának nem teljes körű ismerete miatt esik el a jogosult.

A szakember tudása, mint a fejezet bevezető részében ismertettem, gyakorlatilag határtalan - minden létező nyelven, minden létező publikációt olvasott, minden előadást meghallgatott, minden nyilvános gyakorlatba vételről tudomást szerzett. Ha a fenti példánál a feltaláló által elhagyott C jellemző vélt szükségességét nemcsak az emberfeletti képességekkel felruházott fiktív szakember ismerhette fel, hanem azt az általános szakismeretek ("common general knowledge") birtokában lévő "reális" hús-vér szakember is joggal feltételezhetette - például tankönyvekben szerepelt, számos cikkben, előadásban vagy a gyakorlatban megvalósuló termékben/eljárásban a megoldás szerves részét képezte - az esetben valóban nem beszélhetünk találmányról, és tudomásul kell vennünk, hogy a C jellemző akarva-akaratlanul hozzátartozott a szabadalmi leírás implicit tartalmához.

Ha azonban az $A \wedge B \wedge C$ megoldás maga is csak szűk körben ismertté váló publikációból, vagy gyakorlati megvalósításra nem került elfekvő szabadalmi dokumentumból lett volna megismerhető, akkor csak a szabadalmi jog szörnyszülöttjeként felfogható fiktív szakember próbálta volna meg az $A \wedge B$ találmány amúgy megvalósítható kitanításába belelátni a C jellemzőt is. Érdekes ellentmondás, hogy ugyanakkor az $A \wedge B$ találmány felismeréséhez a jogi fikció által feltételezett sajátosan alulfejlett gondolkodási készsége miatt magától soha nem jutott volna el.

A két véglet között természetesen létezik átmenet is, amikor egy hús-vér szakember akár ismerhette is a C jellemzőt. Én ilyenkor is amellet tenném le a voksomat, hogy a C jellemzőt nem szabad a leírás implicit részének tekinteni. Abból kell kiindulni, hogy a szakember (legyen akár fiktív, akár hús-vér) első közelítésben feltételezi, hogy a kitanítás elégséges a találmány megvalósításához, és ezért mindenféle partizán akciók nélkül követi a szabadalmi

¹⁹⁵ Hiszen ha a bejelentés egy szükséges jellemzőt negligál, akkor a találmány nincs megvalósítható módon feltárva, tehát az oltalomra sem tarthat igényt.

leírás tanítását. Ahhoz, hogy egy a leírásban nem szereplő jellemzőt a leírás implicit tartalmának lehessen tekinteni, sokkal több kell annál, minthogy a szakember akár gondolhatott is volna az ilyen jellemzőre. Álláspontom szerint az implicit tartalomhoz az adott jellemző szükségességével kapcsolatos komoly szakmai előítélet fennállását kell megkövetelni.¹⁹⁶

Sajnos az európai joggyakorlatban a fenti szempontok egyenlőre nem látszanak érvényesülni. A jelen példával illusztrált szituációban gyakran az egyetlen megoldás, ha a bejelentő (vagy szabadalmas) más irányba, például egy olyan D jellemzővel korlátozza az oltalmat, amely szerepelt az EP bejelentés valamelyik kiviteli példájában, de nem ismerhető meg a PRA anterioritásból, feltéve, hogy a D jellemző viszont PRA anterioritásbeli megoldásból kiindulva nem nyilvánvaló. Ez a jogosult számára mindenképp nem kívánatos korlátozást jelent, ráadásul az $A \wedge B \wedge \neg C$ találmány, amelyet a jogosult elmulasztott külön kiemelni, de amelyet nyilvánvalóan beleértett az oltalmi körbe, a jogosult minden igyekezete ellenére közkinccsé válik, hiszen az $A \wedge B \wedge \neg C$ találmány számos lehetséges kiviteli alakja nem esik bele a korlátozott $A \wedge B \wedge D$ igénypont oltalmi körébe.

6. Az igénypont formális átalakításának egyéb kérdései

Az 5. pontban alkalmazott igénypont átalakítási technika láttán felmerülhet bennünk, hogy milyen eredményt szolgáltat a modellünk, ha egy tetszőleges D jellemzővel akarnánk mesterségesen bővíteni az igénypontot a PRA anterioritás tartalmától függetlenül. Tekintsük például azt az esetet, amikor EP tárgya $A \wedge B$ találmány, és a PRA anterioritás szintén $A \wedge B$ megoldást ismertet (ld. 29. Ábra).

Ekkor nyilvánvalóan:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B)} = i$$

Tehát minden jellemző megismerhető a PRA anterioritásból, így az EP bejelentés vagy szabadalom tárgya nem új.

Mi a helyzet akkor, ha az előző pontban látott technikán felbuzdulva itt is beszúrunk az igénypontba egy azonosan igaz állítást, például $(D \text{ xor } \neg D)$ alakú állítást, ahol D tetszőleges elemi ítélet, tehát akár olyan jellemzőt is meghatározhat, amely semmi módon nem kapcsolódik a találmányhoz, például legyen a nyeles edény, mint találmány mellett:

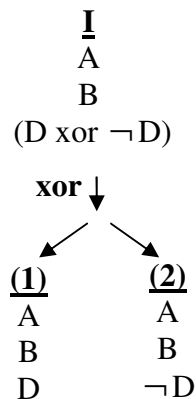
¹⁹⁶ Ez következik abból is, ha feltételezzük, hogy a "szerződő felek" jóhiszeműen járnak el - a feltaláló vagy jogutódja a szabadalmi bejelentésben jóhiszeműen közli a találmányt, a társadalom pedig jóhiszeműen feltételezi, hogy a közlés valóban lehetővé teszi a találmány megvalósítását, ezért azt a szabadalmi leírásban közölt tanítás alapján próbálja megvalósítani, így viszont akaratlanul is az új, és a technika állása alapján nem nyilvánvaló találmányhoz jut.

A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

D = A találmány tartalmaz cipőfűzőt.

Az igénypontfelbontást a 30. Ábra szemlélteti.

30. Ábra: \mathbf{I} igénypont felbontása

Az igénypontvariánsok értékelése a következő.

(1) Az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_1 = A \wedge B \wedge D$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(D) = h$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge D) = h$$

Mivel a PRA anterioritás nem tanít D elemi ítélettel leírható jellemzőt, ezért az \mathbf{I}_1 igénypontvariánsnak van olyan jellemzője, amely nem olvasható rá PRA anterioritásra, így tehát új.

(2) Az \mathbf{I}_2 igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_2 = A \wedge B \wedge \neg D$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(\neg D) = ?$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \neg D) = ?$$

A $\neg D$ ítélet értékelése már nem olyan magától értetődő. A PRA anterioritás nem említi kifejezetten a $\neg D$ jellemzőt - jelen esetben azt, hogy nem kell cipőfűző - azonban abból, hogy a PRA anterioritás a D jellemző alkalmazását sem írja elő, a szakember általában arra következtethet, hogy D jellemző nem is szükséges, vagyis következtethet a $\neg D$ ítéletre. A PRA anterioritás ugyanis csak abban az esetben vehető figyelembe, mint anterioritás, ha

megvalósítható megoldást ismertet¹⁹⁷, ezért a PRA anterioritásban feltárt megoldásban is szükségszerűen szerepel minden, a megvalósítás szempontjából elengedhetetlen jellemző. Abból, hogy PRA anterioritás nem tartalmazza D jellemzőt, a szakember számára általában az következik, hogy D jellemző nem szükséges a megoldáshoz. Vagyis a PRA anterioritás implicit módon $\neg D$ állítást tanítja. Ez alól kivétel, hogy ha D jellemző szükségessége annyira nyilvánvaló (gyakorlatilag megüti a komoly szakmai előítélet szintjét), hogy azt a szakember számára külön mondani sem kell, például, hogy a kerékpárra szereljen kerekeket. Ekkor természetesen a PRA anterioritás implicit módon tartalmazta D-t, tehát I_1 igénypontvariáns értékelése i (igaz), mivel a többi jellemző mellett ráadásul D értékelése i (igaz). Ugyanakkor I_2 igénypontvariáns értékelése h (hamis), hiszen $\neg D$ értékelése h (hamis).

A komoly szakmai előítélet eseteitől eltekintve azonban $\neg D$ ítélet értékelése i (igaz).

$$I_2 = A \wedge B \wedge \neg D$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(\neg D) = i$$

$$\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \neg D) = i$$

Vagyis az I_2 igényponttal meghatározott megoldást a szakember megismerhette a PRA anterioritásból, annak ellenére, hogy a $\neg D$ ítélet tartalma abban explicit módon nem jelent meg.

Akár a $\neg D$ állítást, akár kivételesen a D állítást értette volna bele a szakember a PRA anterioritás implicit tartalmába, a teljes I igénypont értékelése mindkét esetben: $b(I) = b(I_1 \text{ xor } I_2) = i$, tehát a fiktív jellemzőt bevezető azonosan igaz állítással történő bővítés ellenére is ugyanazt az eredményt kaptuk, mint anélkül, ti. hogy az I igénypont nem új a PRA anterioritáshoz képest.

Megjegyzem, hogy a fentiek nem vonatkoznak arra az esetre, amikor a bejelentés tartalmazott a D jellemzőt is magában foglaló bővebb D^* jellemzőt, például egy általános kémiai képlet egy speciális vegyületet, egy paraméter tartomány egy speciális értéket, vagy részintervallumot. Ilyenkor egyértelműen a G1/03 illetve G2/03 döntések hatálya alá eső disclaimerek szükségesek a találmány elhatárolásához, úgy ahogy azt a 3. pontban láttuk.

XIII. A bitorlás kérdése formális matematikai tárgyalásban

A következőkben azt vizsgáljuk a matematikai modellünk segítségével, hogy mikor esik egy megoldás egy szabadalmi igénypont oltalmi körébe, vagyis mikor valósít meg bitorlást a későbbi megoldás jogosulatlan hasznosítása.

Mint láttuk, az európai szabadalmi oltalom terjedelmét az ESZE 69. cikke határozza meg, amely kiegészül az ESZE 69. cikkének értelmezéséről szóló, és az ESZE szerves részét képező Jegyzőkönyvvel. Sem az ESZE 69. cikke, sem a Jegyzőkönyv nem rögzíti, hogy a szabadalombitorlás megállapításához szigorúan az összes igényponti jellemzőnek meg kell-e valósulnia, vagy már az is bitorlásnak minősül, ha valaki a "feltalálói ötletet" ülteti át a saját

¹⁹⁷ Ld. GL C-IV, 6.2; T 26/85; T 206/83; T 491/99.

megoldásába. Az európai szabadalmi rendszer a bitorlás értelmezését és megállapítását a nemzeti hatóságok (bíróságok) hatáskörébe utalja.

A szabadalmi oltalom terjedelmének kívánatos mértékét elsősorban jogi és gazdasági-politikai megfontolások befolyásolják.¹⁹⁸ A jogi megfontolások főként a jogbiztonság megteremtésével kapcsolatosak - harmadik felek jogbiztonsága megköveteli, hogy az újonnan keletkező szabadalmi oltalom se közkinccset képező ismert megoldásokat ne sajátíthatson ki, se harmadik felek korábbi iparjogvédelmi (szellemi) tulajdonjogát¹⁹⁹ ne sértse. Ebből az következik, hogy ha a szabadalmi oltalom kiterjed egy vélt bitorló megoldásra, akkor amennyiben ez a megoldás a nyilvános technika állásához tartozott vagy valaki korábbi iparjogvédelmi jogát képezte, akkor az ilyen megoldásnak lehetővé kell tennie a szabadalom megsemmisítését (vagy megfelelő korlátozását), hogy a korábbi megoldást ne lehessen szabadalombitorlásért marasztalni.

A gazdasági-politikai megfontolásoknál elsősorban azt kell figyelembe venni, hogy a szabadalmi oltalom terjedelme kihat a kutatás-fejlesztéssel kapcsolatos befektetések megtérülésére. A nagyon szélesen értelmezett oltalmi kör megnöveli az oltalom megkerülésének (*inventing around*) a költségét, így a szabadalmas magasabb árat is szabhat, mint ami a költségei megtérüléséhez feltétlenül szükséges. Ez viszont piaci szempontból a kelleténél jobban korlátozhatja a találmányhoz való hozzáférést.²⁰⁰ Ezzel szemben, ha az oltalom terjedelmét egy országban nagyon szűken értelmezik, ott kis költséggel megkerülhető a szabadalom, ami a szabadalmas számára megnehezíti, vagy akár lehetetlenné teszi a kutatás-fejlesztés költségeinek visszanyerését. Ezek a szempontok különösen fontosak az ún. nem szó szerinti bitorlás (*non-literal infringement*) szabályozásánál, ahol az oltalom terjedelmét nem az igénypont szó szerinti értelme alapján, hanem az ún. ekvivalencia elv alkalmazásával határozzák meg.²⁰¹

A jelen fejezetben az oltalom terjedelmének egy olyan értelmezését javaslom, amely összhangban áll az ESZH előtti lajstromozási eljárásban érvényesülő joggyakorlattal. Kézenfekvő feltételezni, hogy a legnagyobb fokú konformitást az ESZH igényponti jellemzőkre koncentráló szemléletének az alkalmazásával érhetjük el, és mint látni fogjuk ez a megközelítés valóban tökéletes összhangban áll az európai lajstromozási eljárással. Ez egyben a magyarországi jogértelmezéssel is egybevágh, mivel az igényponti jellemzőkre koncentráló szemlélet a bitorlás vonatkozásában az Szt.-ben explicit módon is megjelenik. A bitorlás jogi szabályozásának áttekintése során fentebb megállapítottuk, hogy az Szt. a bitorlás vizsgálatánál ÉS-kapcsolatot tételez fel az igényponti jellemzők között, vagyis csak az a megoldás bitorol, amelyre *minden* jellemző ráolvasható. A matematikai modellünk nyelvére lefordítva, bitorlásról tehát akkor beszélünk, ha minden elemi ítélet értékelése igaz.

¹⁹⁸ A szabadalom által biztosított monopoljogok terjedelmének szokásos mértékére a világban ld. Cornish et al. 2010, illetve Európában ld. Brinkhof 1991, Busche 1999, Valle 1999, Tilmann et al. 2003.

¹⁹⁹ Az ESZE 54. cikk (3) bekezdése szerinti kiterjesztett technika állása a korábbi elsőbbségű, de későbbi nyilvánosságra jutású európai szabadalmakat, illetve szabadalmi bejelentéseket is felöli. Az ESZE 139. cikk (2) bekezdése, illetve az ESZE 140. cikke ezen felül lehetővé teszik, hogy az egyes Szerződő Államokban a nemzeti szabadalmak és szabadalmi bejelentések, illetve használati minták és használati mintaoltalmi bejelentések a Szerződő Államban validált európai szabadalomra nézve a nemzeti szabadalmi jogi szabályozásnak megfelelően szinten a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozzanak. Ilyen értelemben tehát a korábbi iparjogvédelmi jog korábbi szabadalmi vagy használati mintaoltalmi jogot jelöl.

²⁰⁰ Ráadásul a "győztes mindent visz" típusú szabályozás fokozza az ún. szabadalmi versenyt (*patent race*), amelyben az optimálisnál nagyobb befektetés csökkenti az osztálytársadalmi hasznosságot, illetve megnöveli a holtteher-vesztéséget. Ld. Landes et al. 2003.

²⁰¹ Az ekvivalencia elv érvényesülése országonként más és más, ld. AIPPI Summary Report, Question Q175 (2003).

Az V. és VI. fejezetben látott igénypont módosulási típusok logikáját követve bitorlás vizsgálatánál a támadott későbbi megoldás a következők szerint térhet el a szabadalmi igényponttól:

- (i) Többlet jellemző van a szabadalmi igénypontban.
- (ii) Általános jellemző van a szabadalmi igénypontban.
- (iii) Speciális jellemző van a szabadalmi igénypontban.
- (iv) Más (helyettesítő) jellemző van a szabadalmi igénypontban.
- (v) Kevesebb jellemző van a szabadalmi igénypontban (hiányzó jellemző esete).

Tekintsük ismételten a következő egyszerű elemi állításokat:

A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

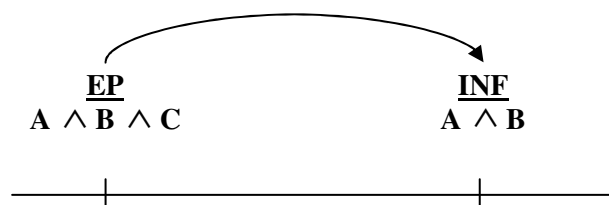
C = A nyél fémből van.

C1 = A nyél rézből van.

Lássuk most az egyes eseteket részletesen.

1. Többlet jellemző a szabadalmi igénypontban

Legyen egy Magyarországon érvényesített EP európai szabadalom igénypontja $A \wedge B \wedge C$ alakú, a bitorlással támadott INF megoldás pedig $A \wedge B$ alakú (illetve A és B és tetszőleges további jellemzővel leírható megoldás, ahol azonban az EP szerinti találmánytól különböző további jellemzőkkel a jelen pontban nem foglalkozunk). Tehát C többlet jellemző a támadott INF megoldáshoz képest (ld. 31. Ábra).

31. Ábra: Többlet jellemző - bitorlás

A b értékelés függvény megadásánál a hatóság (bíró) a bitorlási per során arra a kérdésre válaszol, hogy az adott elemi ítélet ráolvasható-e az INF megoldásra (vagyis hogy megvalósul-e a jellemző a támadott termékben, eljárásban vagy alkalmazásban).

$I = A \wedge B \wedge C$ alakú főigénypontra:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = h$$

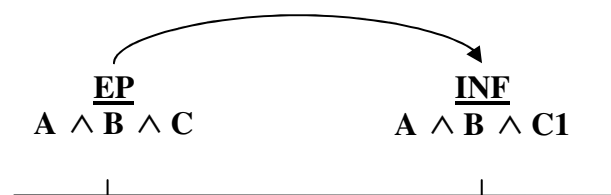
$$\underline{b}(I) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = h$$

A támadott INF megoldáshoz képest többlet jellemzővel rendelkező $A \wedge B \wedge C$ alakú I igénypont tartalmaz olyan elemi állítást, amelynek az értékelése hamis, tehát a bitorlás a matematikai modellünkben bevezetett definíciója alapján nem valósul meg. Ez megfelel a

törvényi definíciónak is, hiszen INF megoldásban nem ölt testet az **I** igénypont összes jellemzője, tehát a támadott megoldás nem esik az oltalmi körbe.

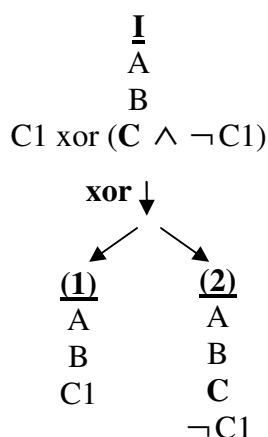
2. Általános jellemző a szabadalmi igénypontban

Legyen a támadott INF megoldás $A \wedge B \wedge C1$, az EP szabadalom pedig vonatkozzon $A \wedge B \wedge C$ találmányra (ahol **C** általánosítása **C1**-nek, például **C1**=réz és **C**=fém).

32. Ábra: Általános jellemző - bitorlás

Felhasználva, hogy $C = C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1)$, az $I = A \wedge B \wedge C$ alakú igénypont felbontása a 33. Ábrán látható.

33. Ábra: **I** igénypont felbontása

Az igénypontvariánsok értékelése a következő.

(1) igénypontvariáns:

$$I_1 = A \wedge B \wedge C1$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C1) = i$$

$$\underline{b(I_1)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C1)} = i$$

Tehát az I_1 igénypontvariánst leíró minden elemi állítás értékelése igaz, vagyis az INF megoldás jogosulatlan hasznosítása az I_1 igénypontvariáns bitorlását valósítja meg.

(2) igénypontvariáns:

$$I_2 = A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = ?$$

$$b(\neg C1) = h$$

$$\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1) = h$$

Ugyan C állítás értékelését továbbra sem adtuk meg, azt viszont látjuk, hogy $\neg C1$ értékelése hamis, ezért az I_2 igénypontvariánst nem bitorolhatja az INF megoldás.

A matematikai modellünk alapján, mint azt az előző fejezetben részletesen tárgyaltuk, ilyenkor I igénypont értékelése is igaz, hiszen $I = I_1 \text{ xor } I_2$ értékelése az igénypontvariánsokat összekötő kizáró VAGY-kapcsolat miatt, akkor i (igaz), ha a két részítélet közül pontosan az egyik igaz (ld. 16. Táblázat).

$\underline{b}(I_1)$	$\underline{b}(I_2)$	$\underline{b}(I) = \underline{b}(I_1 \text{ xor } I_2)$
i	i	h
i	h	i
h	i	i
h	h	h

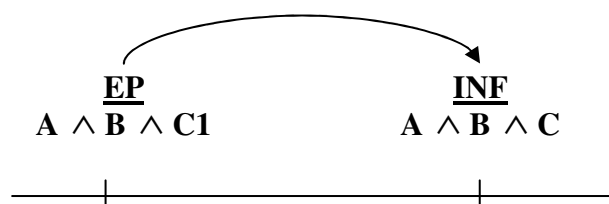
16. Táblázat: igénypontvariánsok kizáró VAGY-kapcsolata

Tehát a matematikai modellünk szerint a speciális C jellemzőt megtestesítő INF megoldás bitorlást valósít meg.

A szabadalomjogi elvárásainknak is megfelel, ha a speciális megoldás bitorolja az általánosot, hiszen vajmi keveset érne a szabadalmi oltalom, ha az általános igénypont nem terjedne ki a speciális megvalósításra, ez ugyanis azt jelentené, hogy csak speciális kiviteli alakokat lehetne védeni. A szabadalom célja (a találmány nyilvánosságra hozatalának előmozdítása monopoljogok biztosítása révén) megkívánja, hogy egy igénypontvariánsba való ütközés esetén is megállapítható legyen a bitorlás. Megjegyzem, hogy egy speciális termék, szolgáltatás vagy alkalmazás vizsgálatánál amúgy is kizárt a több igénypontvariánsba való ütközés, hiszen ez utóbbiak egymást kizáró alternatívákat jelenítenek meg.

3. Speciális jellemző a szabadalmi igénypontban

A speciális jellemző a szabadalmi igénypontban az az eset lenne, amikor az EP szabadalomnak $A \wedge B \wedge C1$ alakú igénypontja van, míg a bitorlással támadott INF megoldás $A \wedge B \wedge C$ alakú (C =fém és $C1$ =réz).

34. Ábra: Speciális jellemző - bitorlás

Ez a bitorlási helyzet a legritkább esetben merül fel, lévén egy termékben vagy eljárásban mindig valamilyen *speciális* fém kerül alkalmazásra, "fém" mint olyat nem lehet felhasználni. Ugyanakkor a bitorlás már a termék forgalomba hozatalra ajánlásával, illetve az eljárás használatra ajánlásával is megvalósulhat:

Szt. 19. § (1) *A szabadalmi oltalom alapján a szabadalom jogosultjának - a szabadalmasnak - kizárólagos joga van a találmány hasznosítására.*

(2) *A kizárólagos hasznosítási jog alapján a szabadalmas bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül*

a) előállítja, használja, forgalomba hozza, illetve forgalomba hozatalra ajánlja a találmány tárgyát képező terméket, vagy e terméket ilyen célból raktáron tartja vagy az országba behozza;

b) használja a találmány tárgyát képező eljárást, vagy - ha tud arról, illetve a körülmények alapján nyilvánvaló, hogy az eljárás nem használható a szabadalmas engedélye nélkül - másnak az eljárást használatra ajánlja;

Kissé életszerűtlen az olyan szituáció, ahol valakit részleteiben nem specifikált ajánlkozás miatt perelnek, még valószerűtlenebbnek tűnik, hogy ha a tényleges termék, illetve eljárás különbözik a szabadalmi igényponttól, akkor ezt az ajánlkozó ne pontosítaná egy felszólító levél hatására. Mégis vizsgáljuk meg, hogy elméletileg mire vezetne egy ilyen bitorlási helyzet a matematikai modellünk alapján.

Az $I = A \wedge B \wedge C1$ igénypont értékelése a következő.

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C1) = ?$$

$$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C1)} = ?$$

Felmerül, hogy C1 (réz) ráolvasható-e a C (fém) jellemzőt tartalmazó INF megoldásra. Ez a matematikai modellünkben nem következik.

Emlékezzünk, hogy hasonló helyzetben az újdonság kérdésében úgy döntöttünk, hogy C1 elemi ítélet értékelése h (hamis), amikor arra a kérdésre válaszolunk, hogy ráolvasható-e a C1 elemi ítélet egy olyan korábbi megoldásra, amely C jellemzőt tartalmaz. Ennek analógiájára jelen esetben is mondhatjuk, hogy a C1 állítás értékelése h (hamis), vagyis nincs bitorlás.

A fenti megfontolás abból a szempontból is helyesnek tűnik, hogy mivel a C1 jellemzőt tartalmazó találmány új, és adott esetben nem nyilvánvaló a C jellemzővel megvalósított megoldáshoz képest, ezért nem kizárt, hogy a bitorlással támadott INF megoldás a technika állásához tartozott. Ez esetben nyilván sérelmes lenne a korábbtól fogva ismert megoldást mintegy visszavonni a közkincsből (vagy valakinek a korábbi jogából), és a használatát az EP szabadalom tulajdonosának hozzájárulásához kötni.

Tehát több szempontból is arra jutottunk, hogy:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

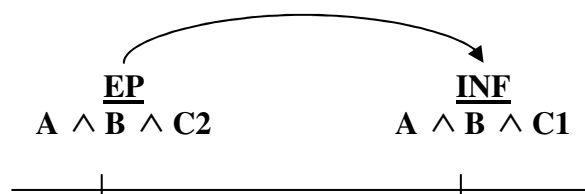
$$b(C1) = h$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = h$$

vagyis ez esetben nem áll fenn bitorlás.

4. Más (helyettesítő) jellemző a szabadalmi igénypontban

Más jellemzőről itt is akkor beszélünk, ha a szabadalmi igénypontban lévő jellemzőnek se nem általánosítása, se nem konkretizálása a bitorlással támadott termékben vagy eljárásban megvalósuló jellemző, hanem ahhoz képest egyszerűen *más*. Legyen például az EP szabadalom igénypontja $\mathbf{I} = A \wedge B \wedge (C2=vas)$, míg a támadott INF megoldás $A \wedge B \wedge (C1=réz)$ alakú (ld. 35. Ábra).

35. Ábra: Helyettesítő jellemző - bitorlás

Az $\mathbf{I} = A \wedge B \wedge C2$ igénypont értékelése ebben az esetben igen egyszerű:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

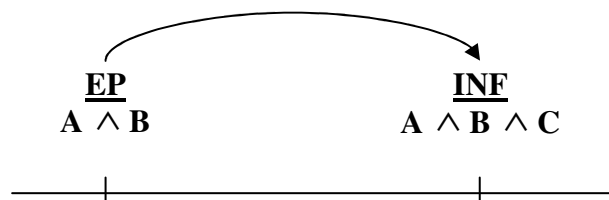
$$b(C2) = h$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C2) = h$$

A C2 elemi ítélet egyértelműen nem olvasható rá a támadott INF megoldásra, mivel az utóbbi vas nyelet alkalmaz, a szabadalmi igénypont pedig réz nyelet írt elő, ezért $\underline{b}(\mathbf{I}) = h$, vagyis az \mathbf{I} igénypont bővítő értelmű módosításnak számít.

5. Kevesebb (hiányzó) jellemző a szabadalmi igénypontban

Tekintsük most azt az esetet, amikor EP szabadalom \mathbf{I} igénypontja $A \wedge B$ találmányra vonatkozik, míg a bitorlással támadott INF megoldás $A \wedge B \wedge C$ alakú, vagyis tartalmaz új jellemzőt EP szabadalom \mathbf{I} igénypontjához képest (ld. 36. Ábra).

36. Ábra: Hiányzó jellemző - bitorlás

Az $\mathbf{I} = A \wedge B$ igénypont értékelése a következő:

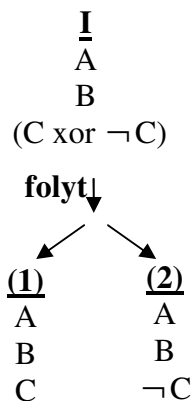
$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B) = i$$

Mint látjuk az **I** igénypont minden elemi ítéletének értékelése igaz a támadott INF megoldásra, tehát az **I** igénypont értékelése is *i* (igaz), vagyis a definíciónk alapján az INF megoldással megvalósul a bitorlás.

Szűrjünk be az **I** = $A \wedge B$ igénypontba a $(C \text{ xor } \neg C)$ formálisan azonosan igaz állítást (ld. 37. Ábra), ahogy azt az újdonságvizsgálat esetében is tettük, tehát vagy *C* vagy nem *C* igaz, hiszen több lehetőség nincs.

37. Ábra: **I** igénypont felbontása

Az igénypontvariánsok értékelése a következő.

(1) Az **I**₁ igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_1 = A \wedge B \wedge C$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = i$$

Tehát az **I**₁ igénypontvariáns minden jellemzője ráolvasható PRA anterioritásra, így nem új.

(2) Az **I**₂ igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_2 = A \wedge B \wedge \neg C$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(\neg C) = h$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \neg C) = h$$

A $\neg C$ ítélet értékelése hamis ($\underline{b}(\neg C) = h$), hiszen az INF megoldás alkalmaz *C* jellemzőt.

Ez természetesen mit sem változtat azon a helyzeten, hogy az **I** igénypont értékelése *i* (igaz), és így az igénypont továbbra is ráolvasható a bitorló INF megoldásra (mivel **I** = **I**₁ xor **I**₂ és VAGY-kapcsolatnál elég ha az egyik állítás igaz). Ellenőrizni kell még, hogy ez összhangban áll-e a jogi, illetve gazdaságpolitikai kívánalmakkal.

Gazdaságpolitikai szempontból azt kell szem előtt tartani, hogy a szabadalmi igénypont által körülírt találmányhoz képest egy többlet jellemző (új elem vagy nem konkretizált tulajdonság) hozzáadása szinte mindig lehetséges, tehát a szabadalom gyakorlatilag értékét veszítené, ha ilyen hozzáadás révén megkerülhetővé válna az oltalom. Másfelől harmadik felek jogbiztonsága sincs veszélyben, hiszen ha a vélt bitorló termék a technika állásához tartozott (a közkincs részét vagy valaki korábbi iparjogvédelmi tulajdonát képezte), akkor a korábbi megoldás újdonságrontónak minősül a kevesebb jellemzőt tartalmazó szabadalmi igénypontra nézve, így jogalapot nyújt a szabadalom megsemmisítéséhez. Az igénypont értékelésének az interpretációját (vagyis, hogy megvalósul a bitorlás) sikerült tehát mind a jogi, mind a gazdaságpolitikai kívánalmakkal összhangban meghatározni.

A modellünk tehát azt a szemléletet tükrözi, hogy az INF megoldás esetleges többlet jellemzői, legyenek azok bár újak és feltalálói tevékenységen alapulóak a technika állásához képest, a bitorlás szempontjából semmiféle szerepet nem játszanak. Ez egyben azt is jelenti, hogy az INF megoldás akár szabadalmazható is lehet az EP szabadalomhoz képest (ha a C jellemző nemcsak új, de feltalálói tevékenységen is alapul), engedély nélküli hasznosítása mégis bitorlást valósít meg. Sőt, még az is elképzelhető, hogy az INF megoldás ténylegesen szabadalmi oltalom alatt áll (legyen ez EP2 szabadalom), a modellünk szempontjából ez a tény mit sem változtat a bitorlás kérdésén, mivel a bitorlást a bitorolt szabadalom értékelésére alapozva definiáltuk. Kérdés, hogy alkalmas-e a modellünk a valóság leírására, vagyis valóban elkövet-e szabadalombitorlást az, aki a saját szabadalmi igénypontjába eső megoldást hasznosítja, amennyiben az ilyen megoldásban megtestesül valaki más szabadalmi igénypontjának minden jellemzője is.

A válasz erre a kérdésre egyértelműen az, hogy igen. Bár több olyan bírói állásfoglalásról hallottam már, ami ezt cáfolja, azonban az Szt.-t alaposan szemügyre véve, azt látjuk, hogy a jogalkotó kifejezetten számolt ezzel a lehetőséggel.

Egyrészt az Szt. a szabadalmi oltalom, mint tulajdonjog tartalmát a tulajdon negatív oldala felől ragadja meg, vagyis "kizárási hatalmasságon" keresztül:

Szt. 19. § (1) *A szabadalmi oltalom alapján a szabadalom jogosultjának - a szabadalmasnak - kizárólagos joga van a találmány hasznosítására.*

(2) *A kizárólagos hasznosítási jog alapján a szabadalmas bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül*

a) *előállítja, használja, forgalomba hozza, illetve forgalomba hozatalra ajánlja a találmány tárgyát képező terméket, vagy e terméket ilyen célból raktáron tartja vagy az országba behozza;*

b) *használja a találmány tárgyát képező eljárást, vagy - ha tud arról, illetve a körülmények alapján nyilvánvaló, hogy az eljárás nem használható a szabadalmas engedélye nélkül - másnak az eljárást használatra ajánlja;*

c) *előállítja, használja, forgalomba hozza, illetve forgalomba hozatalra ajánlja, vagy ilyen célból raktáron tartja vagy az országba behozza a találmány tárgyát képező eljárással közvetlenül előállított terméket.*

A szabadalmas azzal szemben léphet fel, aki a találmányt az engedélye nélkül használja, és nem azzal szemben, aki őt, vagyis magát a szabadalmast akadályozza a saját találmánya hasznosításában. Az Szt. nem biztosítja a szabadalmas számára a találmány hasznosítását, pusztán arra jogosítja fel, hogy bárki mást kizárjon a találmány hasznosításából. Ne felejtjük el, hogy egy szabadalom hasznosításának még a szabadalmasra nézve is számos feltétele

lehet, pl. a forgalmazás lehet engedélyhez kötött. A szabadalom önmagában még nem jogosítja fel a szabadalmast a hasznosításra.

Másrészt a kényszerengedélyekre vonatkozó rendelkezésekből egyértelműen kiolvasható a jogalkotó álláspontja: létezhetnek olyan szabadalmak, amelyek nem hasznosíthatók más szabadalmának a megsértése nélkül, és az ilyen "függő" szabadalmakat, csak a gátló szabadalom tulajdonosának engedélyével vagy hatósági kényszerengedéllyel lehet hasznosítani:

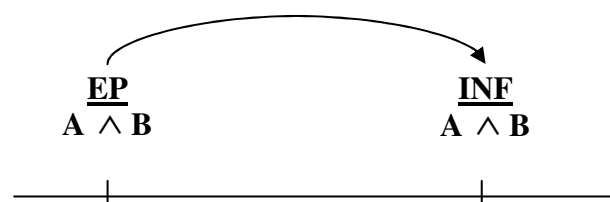
Szt. 32. § (1) *Ha a szabadalmazott találmány másik szabadalom (a továbbiakban: gátló szabadalom) megsértése nélkül nem hasznosítható, a függő szabadalom jogosultjának - kérelmére - a gátló szabadalom hasznosítására a szükséges terjedelemben kényszerengedélyt kell adni, feltéve, hogy a gátló szabadalom szerinti találmányhoz viszonyítva a függő szabadalom szerinti találmány számottevő gazdasági jelentőségű műszaki előrelépést jelent.*

(2) *A gátló szabadalom jogosultja - ha a szabadalmára az (1) bekezdés alapján kényszerengedélyt adnak - a kényszerengedélyre vonatkozó közös szabályok szerint igényt tarthat arra, hogy méltányos feltételekkel engedélyt adjanak számára a függő szabadalom szerinti találmány hasznosítására.*

A modellünk tehát azáltal, hogy indifferens a támadott INF megoldás akár feltalálói tevékenységen alapuló többlet jellemzőire, valamint a függő szabadalmakra is megállapítja a bitorlást, megfelel a jogalkotó által is előírányozott jogi elvárásnak.

6. Az igénypont formális átalakításának egyéb kérdései

Az újdonságvizsgálatnál látott mesterséges igénypont bővítés felveti, hogy milyen eredményt szolgáltat a modellünk, ha egy tetszőleges D jellemzővel akarnánk mesterségesen bővíteni az igénypontot. Tekintsük például azt az esetet, amikor EP tárgya $A \wedge B$ találmány, és a bitorlással támadott INF megoldás szintén $A \wedge B$ megoldást valósít meg (ld. 38. Ábra).

38. Ábra: Azonos megoldások - bitorlás

Ekkor nyilvánvalóan:

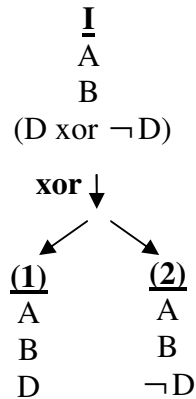
$$\begin{aligned} b(A) &= i \\ b(B) &= i \\ \underline{b(I)} &= \underline{b(A \wedge B)} = i \end{aligned}$$

Tehát minden jellemző megtestesül az INF megoldásban, így ez az EP szabadalmat bitorolja.

Mi a helyzet akkor, ha az előző pontban látott technikán felbuzdulva itt is beszúrunk az igénypontba egy azonosan igaz állítást, például $D \text{ xor } \neg D$ alakú állítást, ahol D tetszőleges elemi ítélet, tehát akár olyan jellemzőt is meghatározhat, amely semmi módon nem kapcsolódik a találmányhoz, például legyen a nyeles edény, mint találmány mellett:

A = A találmány edény.
 B = Az edénynek nyele van.
 D = A találmány cipőfűzőt tartalmaz.

Felhasználva, hogy $b(D \text{ xor } \neg D) = i$, az $I = A \wedge B$ alakú igénypont mesterséges felbontása a 39. Ábrán látható.

39. Ábra: I igénypont felbontása

Az igénypontvariánsok értékelése a következő.

(1) Az I_1 igénypontvariáns:

$$I_1 = A \wedge B \wedge D$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(D) = ?$$

$$\underline{b}(I_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge D) = ?$$

(2) Az I_2 igénypontvariáns:

$$I_2 = A \wedge B \wedge \neg D$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(\neg D) = ?$$

$$\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \neg D) = ?$$

Mivel az INF megoldás esetében speciális termékről, eljárásról vagy alkalmazásról van szó, ezért vagy D, vagy $\neg D$ ítélet értékelése i (igaz), tehát a két mesterséges igénypontvariáns közül az egyiket biztosan bitorolja az INF megoldás.

7. Az ekvivalencia elve

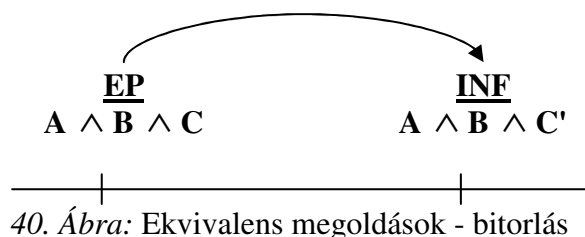
A VIII. Fejezetben, a bitorlás jogkérdéseinek vizsgálatakor már nagyvonalakban vázoltam az ekvivalencia tárgyalásának módját. Lássuk most ezt egy speciális példán keresztül.

Láttuk, hogy a bitorlás nem csak az igényponti jellemzők teljes egyezése esetén állapítható meg, hanem bizonyos ekvivalensnek (egyenértékűnek) tekintett jellemzők esetén is:

Szt. 24.§ (4) *Annak megállapításakor, hogy a szabadalmi oltalom kiterjed-e valamely termékre vagy eljárásra, megfelelően figyelembe kell venni a terméknek vagy az eljárásnak az igénypontban foglaltakkal egyenértékű jellemzőit is.*

7.1 Az ekvivalencia elvének matematikai modellje

Legyen például az EP szabadalom igénypontja $I = A \wedge B \wedge (C=\text{vas})$, míg a támadott INF megoldás $A \wedge B \wedge (C'=\text{rész})$ alakú. A találmány szempontjából legyen a $C'=\text{rész}$ és a $C=\text{vas}$ egyetlen lényeges tulajdonsága, hogy mindkettő fém (pl. a találmány szempontjából csak a szilárd halmazállapot és az elektromos vezetőképesség számít). Ebben az esetben a $C'=\text{rész}$ eleget tesz a Magyarországon is bevett "triple identity test"-nek: a $C'=\text{rész}$ a találmány szempontjából lényegében ugyanazt a funkciót, lényegében ugyanolyan módon és lényegében ugyanolyan eredménnyel látja el, mint az igénypontban szereplő $C=\text{vas}$. Mellesleg a $C'=\text{rész}$ jellemző a T697/92 fellebbezési tanácsi döntésben javasolt másik tesztet is kielégíti, ti. a területen jártas szakember számára nyilvánvaló, hogy az ekvivalens jellemzővel ugyanaz az eredmény elérhető, mint az igénypontban szereplő jellemzővel.

Az $I = A \wedge B \wedge C$ igénypont értékelése ebben az esetben igen egyszerű:

$$\begin{aligned} b(A) &= i \\ b(B) &= i \\ b(C) &= h \\ \underline{b(I)} &= \underline{b(A \wedge B \wedge C)} = h \end{aligned}$$

A C elemi állítás értékelése hamis, mivel a réz nyél nem olvasható rá a támadott INF megoldásra. Ekkor elővesszük az ekvivalencia elvét, mint kiegészítő szabályt, és megnézzük, hogy az $I' = A \wedge B \wedge C'$ igénypontra nézve megvalósítana-e bitorlást az INF megoldás jogosulatlan hasznosítása.

Az $I' = A \wedge B \wedge C'$ igénypont értékelése:

$$\begin{aligned} b(A) &= i \\ b(B) &= i \\ b(C') &= i \\ \underline{b(I')} &= \underline{b(A \wedge B \wedge C')} = i \end{aligned}$$

Az I' igénypontot tehát bitorlná a támadott INF megoldás. Kérdés, hogy az I' igénypont bitorlása az Szt. 24.§ (4) alapján maga után vonja-e a szabadalom bitorlását. Erre felveszünk egy segédállítást:

$Z = "A \text{ C}'$ elemi állítás a találmány szempontjából ekvivalensnek tekinthető a C elemi állítással."

Ha a Z állítás értékelése igaz, vagyis $b(Z) = i$, akkor az Szt.§ 24. (4) paragrafus alapján azzal a *fikcióval* élünk, hogy a szabadalom I' igénypontot is tartalmaz. Az Z állítás értékelését a hatóság az ekvivalencia elv bevett kritériumai alapján értékeli, de természetesen a döntés új szempontok, bizonyítékok, szakértői vélemények fényében bármikor felülbíráható egy új eljárásban vagy egy magasabb fokú fórum előtt. Például előfordulhat, hogy az alperes sikeresen bizonyítja, hogy a C' -vas jellemző olyan új, nem várt műszaki hatást eredményez, hogy a vas nemhogy ekvivalens jellemzőnek nem tekinthető, de még feltalálói tevékenységen is alapul a helyettesítés.

Ha azonban a Z állítás értékelése igaz, és emellett az I' igénypont értékelése is igaz, akkor a támadott INF megoldással megvalósul az EP szabadalom bitorlása, annak ellenére, hogy az I igénypont értékelése hamis volt.

A matematikai modell szempontjából élesen külön választjuk az I igénypontot és a fiktív I' igénypontot. Az I igénypont alapján *nem* valósul meg bitorlás, mivel $b(I) = h$, és a matematikai modellünkben a bitorlást úgy definiáltuk, mint azt az esetet, amikor $b(I) = i$. Az Szt. 24.§ (4) bekezdése, illetve az ESZE 69. cikke alapján egy fiktív I' igénypontot definíció szerint akkor tekintünk az EP szabadalomban foglalt implicit igénypontnak, ha az I' igénypont legfeljebb ekvivalens jellemzőkben különbözik az I igényponttól. Ennek eldöntésére a fenti Z állítás mintájára egy sor segédállítást írunk fel. Például annak eldöntésére, hogy C' igénypont legalább ekvivalens jellemzőnek tekinthető a következő segéd állításokat értékeljük.

$Z1 = "C'$ azonos A-val" $\rightarrow b(Z1) = h$
 $Z2 = "C'$ ekvivalens A-val" $\rightarrow b(Z2) = h$
 $Z3 = "C'$ azonos B-vel" $\rightarrow b(Z3) = h$
 $Z4 = "C'$ ekvivalens B-vel" $\rightarrow b(Z4) = h$
 $Z5 = "C'$ azonos C-vel" $\rightarrow b(Z5) = h$
 $Z6 = "C'$ ekvivalens C-vel" $\rightarrow b(Z6) = i$

Ha a fentiek közül bármelyik igaz (jelen esetben $Z6$), akkor a C' legfeljebb ekvivalens jellemzőben különbözik I -től. Tehát kicsit pontosítva a Z összetett ítélet:

$Z = "A \text{ C}'$ elemi állítás a találmány szempontjából ekvivalensnek tekinthető az I igénypont valamely elemi állításával."

amely kifejtve nem más, mint:

$Z = Z1 \text{ xor } Z2 \text{ xor } \dots \text{ xor } Z6$

A Z összetett állítás értékelése, tehát $b(Z)$, a $Z1$ - $Z6$ elemi állításokat összekötő kizáró VAGY-kapcsolat miatt akkor i (igaz), ha a $Z1$ - $Z6$ elemi állítások valamelyikének értékelése i (igaz).

A gyakorlatban nyilván nem szükséges az összes lehetséges kombinációt kiértékelni, hiszen a fenti példánál is azonnal megállapítottuk, hogy:

$Z6 = \text{"C" ekvivalens C-vel} \rightarrow b(Z6) = i$

Hasonló X és Y összetett állításokat írhatunk fel az **I'** igénypont összes többi elemi állítására, amelynek segítségével leellenőrizzük, hogy **I'** igénypont minden jellemzőjének van-e vele azonos vagy ekvivalens megfelelője **I** igénypontban (vagyis hogy a fiktív **I'** igénypont valóban csak egy vagy több ekvivalens jellemző erejéig különbözik-e az EP szabadalom **I** igénypontjától).

A jelen példánál az **I'** igénypont A és B elemi állításait a könnyebb átláthatóság kedvéért eleve ugyanazzal a betűvel jelöltem, mint az **I** igénypont A és B elemi állításait, utalva arra, hogy **I'** igénypontot eleve úgy határoztuk meg, hogy az A' azonos A-val és B' azonos B-vel. Vagyis fenti számozások logikáját követve a jellemzők megfeleltethetőségére vonatkozó

$X = \text{"Az A' elemi állítás a találmány szempontjából ekvivalensnek tekinthető az I igénypont valamely elemi állításával."}$

és

$Y = \text{"A B' elemi állítás a találmány szempontjából ekvivalensnek tekinthető az I igénypont valamely elemi állításával."}$

összetett állításokat írhatunk fel, amelyek elemi állításai közül a következő kettő értékelése i (igaz):

$X1 = \text{"A' azonos A-val"} \rightarrow b(X1) = i$

$Y3 = \text{"B' azonos B-vel"} \rightarrow b(Y3) = i$

Az egyes jellemzők megfeleltethetőségét fordítva is le kell ellenőrizni, vagyis megnézzük, hogy **I** igénypont jellemzői is legfeljebb ekvivalens jellemzőkben különböznek-e **I'**-től. Ehhez a fentiekhez hasonló módon **X***, **Y*** és **Z*** összetett állításokat vizsgálunk:

$X^* = \text{"Az A elemi állítás a találmány szempontjából ekvivalensnek tekinthető az I' igénypont valamely elemi állításával."}$

$Y^* = \text{"A B elemi állítás a találmány szempontjából ekvivalensnek tekinthető az I' igénypont valamely elemi állításával."}$

$Z^* = \text{"Az C elemi állítás a találmány szempontjából ekvivalensnek tekinthető az I' igénypont valamely elemi állításával."}$

Ha erről a viszont megfeleltetésről elfeledkezünk, akkor előfordulhat, hogy tévedésből olyan fiktív **I'** igénypontot vizsgálunk, amelynek kevesebb jellemzője van, mint **I** igénypontnak.

Az **I** igénypont és az **I'** igénypont ekvivalenciájának eldöntésére a következő többszörösen összetett állítást írhatnánk fel:

$W = X \wedge Y \wedge Z \wedge X^* \wedge Y^* \wedge Z^*$

amely kifejtve:

$W = (X1 \text{ xor } X2 \text{ xor } \dots \text{ xor } X6) \wedge (Y1 \text{ xor } Y2 \text{ xor } \dots \text{ xor } Y6) \wedge (Z1 \text{ xor } Z2 \text{ xor } \dots \text{ xor } Z6) \wedge (X1^* \text{ xor } X2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } X6^*) \wedge (Y1^* \text{ xor } Y2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } Y6^*) \wedge (Z1^* \text{ xor } Z2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } Z6^*)$

A rend kedvéért az alábbiakban formálisan is felírom a vizsgált **I** igénypont és a fiktív **I'** igénypont jellemzőit megjelenítő elemi állítások megfeleltetésének metodikáját.

Az általános $I' = A' \wedge B' \wedge C'$ igénypontra részletesen is az elemzést:

A' elemi állításra:

X1 = "A' azonos A-val" \rightarrow b(X1) = i
 X2 = "A' ekvivalens A-val" \rightarrow b(X2) = h
 X3 = "A' azonos B-vel" \rightarrow b(X3) = h
 X4 = "A' ekvivalens B-vel" \rightarrow b(X4) = h
 X5 = "A' azonos C-vel" \rightarrow b(X5) = h
 X6 = "A' ekvivalens C-vel" \rightarrow b(X6) = h

B' elemi állításra:

Y1 = "B' azonos A-val" \rightarrow b(Y1) = h
 Y2 = "B' ekvivalens A-val" \rightarrow b(Y2) = h
Y3 = "B' azonos B-vel" \rightarrow b(Y3) = i
 Y4 = "B' ekvivalens B-vel" \rightarrow b(Y4) = h
 Y5 = "B' azonos C-vel" \rightarrow b(Y5) = h
 Y6 = "B' ekvivalens C-vel" \rightarrow b(Y6) = h

C' elemi állításra:

Z1 = "C' azonos A-val" \rightarrow b(Z1) = h
 Z2 = "C' ekvivalens A-val" \rightarrow b(Z2) = h
 Z3 = "C' azonos B-vel" \rightarrow b(Z3) = h
 Z4 = "C' ekvivalens B-vel" \rightarrow b(Z4) = h
 Z5 = "C' azonos C-vel" \rightarrow b(Z5) = h
Z6 = "C' ekvivalens C-vel" \rightarrow b(Z6) = i

Fordított irányból szintén le kell ellenőrizni az egyezőséget, lehetne ugyanis **I** igénypontnak még olyan D jellemzője, amellyel sem azonos, sem azzal ekvivalens jellemző nem található **I'** igénypontban. Tehát elvileg fel kell írni az ellentétes irányú állításokat is:

Z1* = "C azonos A'-vel" \rightarrow b(Z1*) = h
 Z2* = "C ekvivalens A'-vel" \rightarrow b(Z2*) = h
 Z3* = "C azonos B'-vel" \rightarrow b(Z3*) = h
 Z4* = "C ekvivalens B'-vel" \rightarrow b(Z4*) = h
 Z5* = "C azonos C'-vel" \rightarrow b(Z5*) = h
 Z6* = "C ekvivalens C'-vel" \rightarrow b(Z6*) = i

Hasonlóan, felírhatók X1* - X6* és Y1* - Y6* elemi állítások is az A és B elemi állítások tekintetében. A sor értelemszerűen tetszőleges számú jellemzőre folytatható. Például, ha lenne az **I** igénypontnak egy további D jellemzője (de **I'** igénypontnak nem), akkor felírhatnánk minden eddigi kategóriában még 2-2 állítást:

Z7 = "C azonos D'-vel" \rightarrow b(Z7) = h

$Z8 = \text{"C ekvivalens D'-vel"} \rightarrow b(Z8) = h$

Valamint fel kellene írni D-re is az összes kombinációt:

$T1^* = \text{"D azonos A'-vel"} \rightarrow b(T1^*) = h$

$T2^* = \text{"D ekvivalens A'-val"} \rightarrow b(T2^*) = h$

$T3^* = \text{"D azonos B'-vel"} \rightarrow b(T3^*) = h$

$T4^* = \text{"D ekvivalens B'-vel"} \rightarrow b(T4^*) = h$

$T5^* = \text{"D azonos C'-vel"} \rightarrow b(T5^*) = h$

$T6^* = \text{"D ekvivalens C'-vel"} \rightarrow b(T6^*) = h$

Mivel I' igénypontban nincs a D jellemzővel azonos vagy ekvivalens jellemző ezért a $T1^*$ - $T6^*$ állítások mindegyike hamis.

Az $I = A \wedge B \wedge C$ és $I' = A' \wedge B' \wedge C'$ igénypontok ekvivalenciájának eldöntésére olyan W állítást írhatunk fel, hogy:

$W = (X1 \text{ xor } X2 \text{ xor } \dots \text{ xor } X6) \wedge (Y1 \text{ xor } Y2 \text{ xor } \dots \text{ xor } Y6) \wedge (Z1 \text{ xor } Z2 \text{ xor } \dots \text{ xor } Z6) \wedge (X1^* \text{ xor } X2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } X6^*) \wedge (Y1^* \text{ xor } Y2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } Y6^*) \wedge (Z1^* \text{ xor } Z2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } Z6^*)$

jelen esetben a VAGY logikai operátor tulajdonságából következik, hogy:

$b(X1) = i \rightarrow b(X1 \text{ xor } X2 \text{ xor } \dots \text{ xor } X6) = i$

$b(Y2) = i \rightarrow b(Y1 \text{ xor } Y2 \text{ xor } \dots \text{ xor } Y6) = i$

$b(Z6) = i \rightarrow b(Z1 \text{ xor } Z2 \text{ xor } \dots \text{ xor } Z6) = i$

$b(X1^*) = i \rightarrow b(X1^* \text{ xor } X2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } X6^*) = i$

$b(Y2^*) = i \rightarrow b(Y1^* \text{ xor } Y2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } Y6^*) = i$

$b(Z6^*) = i \rightarrow b(Z1^* \text{ xor } Z2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } Z6^*) = i$

Az ÉS logikai operátor tulajdonsága miatt

$b(W) = i,$

vagyis I és I' igénypontok ekvivalensek. Tehát, ha az $X1 - X6, Y1 - Y6, Z1 - Z6, X1^* - X6^*, Y1^* - Y6^*,$ valamint $Z1^* - Z6^*$ elemi állításokból egy-egy esetén biztosan tudjuk, hogy igaz, akkor a többi elemi állítást már nem is szükséges felírni.

Nézzük most azt az esetet, amikor C' állítás sem azonosnak, sem ekvivalensnek nem tekinthető az A, B, C állításokkal. Ekkor:

$Z1 = \text{"C' azonos A-val"} \rightarrow b(Z1) = h$

$Z2 = \text{"C' ekvivalens A-val"} \rightarrow b(Z2) = h$

$Z3 = \text{"C' azonos B-vel"} \rightarrow b(Z3) = h$

$Z4 = \text{"C' ekvivalens B-vel"} \rightarrow b(Z4) = h$

$Z5 = \text{"C' azonos C-vel"} \rightarrow b(Z5) = h$

$Z6 = \text{"C' ekvivalens C-vel"} \rightarrow b(Z6) = h$

$\rightarrow b(Z1 \text{ xor } Z2 \text{ xor } \dots \text{ xor } Z6) = h$

Mivel \mathbf{W} összetett állítás ÉS logikai kapcsolatban tartalmazza a $(Z1 \text{ xor } Z2 \text{ xor } \dots Z6)$ összetett állítást, ezért $b(\mathbf{W}) = h$ szintén.

A másik irányból nézve hasonló a helyzet, ha $\mathbf{I} = A \wedge B \wedge C \wedge D$ alakú, és \mathbf{I}' nem tartalmaz olyan elemi állítást, amely azonos vagy ekvivalens lenne D -vel, akkor az igénypontok ekvivalenciájára vonatkozó \mathbf{W} értékelése szintén hamis lesz. Ekkor ugyanis:

$$\mathbf{W} = (X1 \text{ xor } X2 \text{ xor } \dots X6) \wedge (Y1 \text{ xor } Y2 \text{ xor } \dots Y6) \wedge (Z1 \text{ xor } Z2 \text{ xor } \dots Z6) \wedge (X1^* \text{ xor } X2^* \text{ xor } \dots X6^*) \wedge (Y1^* \text{ xor } Y2^* \text{ xor } \dots Y6^*) \wedge (Z1^* \text{ xor } Z2^* \text{ xor } \dots Z6^*) \wedge (T1^* \text{ xor } T2^* \text{ xor } \dots T6^*)$$

Mivel:

$$T1^* = \text{"D azonos A'-vel"} \rightarrow b(T1^*) = h$$

$$T2^* = \text{"D ekvivalens A'-val"} \rightarrow b(T2^*) = h$$

$$T3^* = \text{"D azonos B'-vel"} \rightarrow b(T3^*) = h$$

$$T4^* = \text{"D ekvivalens B'-vel"} \rightarrow b(T4^*) = h$$

$$T5^* = \text{"D azonos C'-vel"} \rightarrow b(T5^*) = h$$

$$T6^* = \text{"D ekvivalens C'-vel"} \rightarrow b(T6^*) = h$$

$$\rightarrow b(T1^* \text{ xor } T2^* \text{ xor } \dots T6^*) = h$$

Ilyenkor az összes többi elemi ítélet értékelésétől függetlenül $b(\mathbf{W}) = h$.

Az Szt. 24.§ (4) bekezdése, illetve az ESZE 69. cikke által biztosított ekvivalencia elvet tehát úgy tárgyalhatjuk a matematikai modellünk szempontjából, mint egy külön bitorlási esetet:

- ha a szabadalmas fel tud mutatni egy olyan \mathbf{I}' igénypontot, amelybe a támadott INF megoldás ütközik, és
- amely \mathbf{I}' igénypontra és a szabadalom valamely \mathbf{I} igénypontjára végrehajtva a fenti elemi ítéletek elemzését (természetesen a szükséges módosításokkal), a \mathbf{W} összetett állítás igaz (vagyis az \mathbf{I}' igénypont legfeljebb ekvivalens jellemzőben különbözik az \mathbf{I} igényponttól),

akkor az \mathbf{I}' igénypontot a szabadalom olyan implicit igénypontjának tekintjük, amely alapján az INF megoldás jogosulatlan hasznosítása bitorlásnak minősül.

A gyakorlatban a hatóságok az \mathbf{I} igénypontot és az avval ekvivalens \mathbf{I}' igénypontot nem különítik el ilyen élesen (amire a jogszabály szövegezése is okot ad), hanem rendszerint magára az \mathbf{I} igénypontra nézve mondják ki a bitorlás tényét. Ezáltal úgy tűnhet, mintha a C jellemző ráolvasható lenne a támadott INF megoldásra, holott abban egy attól *különböző* C' jellemző valósul meg. A fogalmak ilyenét összemosása az újdonság megítélése szempontjából nem szerencsés, mivel az ekvivalens jellemző mind az ESZH, mind az SZTNH joggyakorlata²⁰² szerint egyértelműen a *más* jellemző kategóriába tartozik, tehát a feltalálói tevékenység körében kell tárgyalni.²⁰³

7.2 Az ekvivalencia elvének korlátai

²⁰² Ld. SZTNH: MÚ III. fejezet, 3.3.2; ESZH: GL. C-IV, 9.2.

²⁰³ Vö. Michel 2000.

Ki kell még röviden térnünk az ekvivalencia elv alkalmazásának feltételeire, korlátaira. Miért is van erre egyáltalán szükség, miért nem lehet az ekvivalencia elvet például a hármas azonossági teszt vagy a T697/92 döntésben javasolt, szakember számára nyilvánvaló helyettesítés tesztje alapján mechanikusan alkalmazni?

Nem mindegy, hogy az elsőbbség, a bejelentési nap (esetleg a közzététel) vagy a bitorlás időpontjában kell-e vizsgálni a helyettesítő jellemző és az igényponti jellemző ekvivalenciáját. Előfordulhat ugyanis, hogy a helyettesítő jellemző az elsőbbség vagy a bejelentési nap időpontjában még nem is volt ismert.

Ha a bitorlás időpontjában vizsgáljuk az ekvivalenciát, akkor az a kérdés, hogy a bitorlaskor nyilvánvaló-e a szakember számára, hogy a helyettesítő jellemzővel kiválthatja az igényponti jellemzőt. Az ekvivalencia elvének illetően értelmezése mellett az oltalmi kör időben változik, hiszen olyan későbbi megoldások is belekerülnek, amelyeknek egy vagy több jellemzője a szabadalom elsőbbsége vagy bejelentési napja idején még nem is volt ismert. Ugyanakkor, ha az ekvivalencia elv nem terjed ki olyan helyettesítő jellemzőkre, amelyek csak a szabadalom bejelentését követően váltak ismertté, de amellyel például a szabadalmi igénypont tárgyi körébe eső jellemző kerülhet meg triviális módon, akkor a szabadalom elveszíti az értékét. Ez gyakorlatilag a találmány hasznosítási monopoljoggal való honorálásának elmaradását jelenti, holott a helyettesítés nem érinti a szabadalmaztatott találmány lényegét (hiszen például a tárgyi kör egy jellemzőjét váltották ki).

Az sem kizárt, hogy a későbbi megoldás a helyettesítő jellemzővel szintén szabadalmazható, hiszen az ekvivalens jellemző is alapulhat feltalálói tevékenységen. Ekvivalens jellemzőről akkor beszélünk, amikor jól tudjuk, hogy a két jellemző különbözik (pl. réz és vas), azonban céljukat, funkciójukat, hatásukat tekintve egyformán viselkednek. Ugyanakkor az ESZE, illetve az avval harmonizált Szt. szerint a feltalálói tevékenység egyetlen kritériuma, hogy a találmány ne legyen nyilvánvaló a szakember számára a technika állásához képest. Nem szükséges viszont, hogy a találmány bármiben *másképp* viselkedjen, mint a korábbi ismert megoldás. Az ESZE, illetve az Szt. nem tartalmaz olyan követelményeket, mint amilyen a találmány "haladó jellege" volt a korábbi RSzt.-ben:

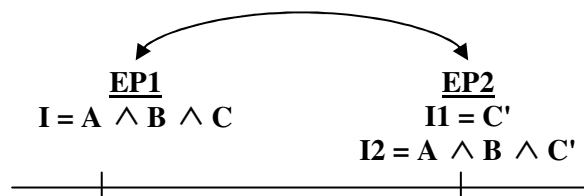
RSzt. 3. § *A technika adott állásához képest haladást jelent a megoldás, ha annak révén eddig ki nem elégített szükséglet elégíthető ki, vagy valamely szükséglet az eddiginél előnyösebben elégíthető ki.*

Tehát, ha egy megoldás valamilyen egyéb oknál fogva nincsen kizárva a szabadalmi oltalomban részesíthető találmányok köréből, akkor a szabadalmazhatóságnak nem feltétele, hogy a megoldás más célra szolgáljon, vagy azt a célt jelentősen eltérő módon és jelentősen más eredménnyel valósítsa meg, mint a technika állása. Például a réz és a vas esetén az elektromos vezetőképesség ugyanazon a fizikai hatásmechanizmuson alapul, és bizonyos felhasználások esetén az elektromos vezetés szempontjából elért eredmény lényegében azonosnak tekinthető. (Megint más felhasználásnál viszont számíthat, hogy a réz fajlagos vezetőképessége majdnem hatszorosa a vasénak.)

A szabadalmazható "ekvivalens" találmányok - bár egymáshoz képest újak - átfedő oltalmi kört eredményeznek. Ha az ekvivalencia elvének az alkalmazhatóságát nem korlátozzuk, akkor az Szt. által nevesített függő szabadalmi helyzetnél is bonyolultabb szituáció áll elő, hiszen nem csak a későbbi szabadalom I' igénypontja ütközik a korábbi szabadalom I igénypontjával, hanem ez fordítva is igaz. Vagyis ha az Szt. 24.§ (4) bekezdése vagy az ESZE

69. cikkének értelmezésére szolgáló jegyzőkönyv szerinti ekvivalencia elvet mechanikusan alkalmazzuk, nemcsak a későbbi szabadalom szerinti hasznosítás valósít meg bitorlást a korábbi **I** igénypontra nézve, hanem a korábbi szabadalom szerinti hasznosítás is bitorlást valósít meg a későbbi **I'** igénypontra nézve.

Tegyük fel például, hogy EP1 szabadalom **I** = $A \wedge B \wedge C$ alakú igénypontot tartalmaz. Egy későbbi elsőbbségű EP2 szabadalom vonatkozzon C' -re, mint önálló megoldásra (pl. új anyag), és ennek felhasználására $A \wedge B \wedge C'$ alakú termékben vagy eljárásban (ld. 41. Ábra).

41. Ábra: Önálló ekvivalens jellemző - bitorlás

C' legyen új, és a technika állásához (különösen C -hez) képest nem nyilvánvaló, ugyanakkor $A \wedge B \wedge C'$ alakú termékben vagy eljárásban szolgáljon ugyanarra a célra, lényegében ugyanolyan módon és eredménnyel.

Ekkor egy **II** = C' alakú igénypont nyilván szabadalmazható EP1-hez képest (feltettük ugyanis, hogy új és feltalálói tevékenységen alapuló anyagról van szó), és mivel $A \wedge B \wedge C'$ alakú megoldásban új és a technika állásához képest nem nyilvánvaló jellemző szerepel, ezért egy **I2** = $A \wedge B \wedge C'$ alakú igénypont is szabadalmazható.

Mivel a C' anyag az $A \wedge B \wedge C'$ alakú termékben vagy eljárásban ugyanarra a célra szolgál, lényegében ugyanolyan módon és eredménnyel, mint a C anyag az $A \wedge B \wedge C$ alakú termékben vagy eljárásban, ezért C és C' anyagok (jellemzők) ekvivalensek egymással.

EP1-hez tehát létezik olyan **I'** = $A \wedge B \wedge C'$ fiktív igénypont, amely csak egy ekvivalens jellemző erejéig különbözik az EP1 szabadalom **I** = $A \wedge B \wedge C$ igénypontjától, és az ilyen **I'** igénypontba nyilvánvalóan ütközik az EP2 szabadalom **I2** igénypontja szerinti megoldása. Tehát az ekvivalencia elvének alkalmazásával azt kapjuk, hogy az EP2 szabadalom tulajdonosa nem tudja az **I2** igénypont szerinti megoldást hasznosítani az EP1 szabadalom megsértése nélkül. Ez egyfelől lehet pozitívum is, hiszen adott esetben nagyon könnyen megkerülhető lenne az EP1 szabadalom, ha a C jellemző minden, a találmány szempontjából azonos tulajdonságú új C' jellemzővel kiváltható lenne, ugyanakkor a kényszerengedély intézménye révén a függő szabadalom hasznosítása indokolt esetben és megfelelő licenrdíj fizetése mellett a hatóság által biztosítható. Másfelől gátolhatja az innovációt, ha az ekvivalencia elv révén későbbi szabadalmak (jelen esetben EP2) tárgyára is kiterjesztjük a korábbi szabadalmak (EP1) oltalmi körét.

Fordított irányból azonban még különösebb a helyzet. Az EP2 szabadalom **I2** igénypontjához is található olyan **I2'** = $A \wedge B \wedge C$ fiktív igénypont, amely csak az ekvivalens C jellemzőben különbözik **I2**-től, és minden jellemzője ráolvasható EP1-re. Tehát az ekvivalencia elv mechanikus alkalmazásával a korábbi elsőbbségű EP1 szabadalom sem hasznosítható a későbbi EP2 szabadalom megsértése nélkül, ami még előhasználati jog mellett is erősen sérelmes az EP1 bejelentés tulajdonosa számára, hiszen az előhasználati jog csak meglehetősen korlátozott jogokat biztosít, és azt is csak a sértett szabadalom elsőbbsége előtt megkezdett használat folytatásához:

Szt. 21. § (1) *Előhasználati jog illeti meg azt, aki az elsőbbség napja előtt kezdte meg a találmány tárgyának belföldön, jóhiszeműen és gazdasági tevékenysége körében történő előállítását vagy használatát, vagy annak érdekében komoly előkészületet tett.*

(2) *Az előhasználót mindaddig jóhiszeműnek kell tekinteni, amíg nem bizonyítják, hogy az előhasználat a szabadalommal védett találmányt létrehozó feltalálói tevékenységen alapul.*

(3) *Az előhasználóval szemben a szabadalmi oltalom - az előállításnak, a használatnak, illetőleg az előkészületnek az elsőbbség napján meglévő mértékéig - hatálytalan. Az előhasználati jogot csak a jogosult gazdálkodó szervezettel [Ptk. 685. § c) pont] vagy annak - előállítást, a használatot, illetve az előkészületet folytató - szervezeti egységével együtt lehet átruházni.*

Hasonlóan, jogok visszaható hatályú korlátozását jelenti, ha az $A \wedge B \wedge C$ megoldás ugyan nem képezte szabadalom tárgyát, de korábbról fogva ismert volt, és ezt a közkinccsnek számító megoldást az EP2 szabadalom utólag monopolizálhatná az ekvivalencia elv révén.

Szemmel láthatóan az érdekkonfliktusok rendezéséhez nem elégséges az ekvivalens jellemzőkkel megvalósuló megoldások elvi értelemben történő bevonása az oltalmi körbe, mint ahogy azt az ESZE, illetve az Szt. is teszi.

Az AIPPI 2003-ban foglalkozott az ekvivalencia elv alkalmazásának nemzeti gyakorlatával. A Q175 kérdőívet megválaszoló nemzeti csoportok válaszaiból²⁰⁴ igen sokszínű kép rajzolódott ki - a fenti kérdésekben koránt sincs konszenzus az egyes országok között, illetve számos országban (mint például Magyarországon is) még nincs kialakult joggyakorlat az ekvivalencia elvének speciálisabb aspektusaira nézve.

Az amerikai joggyakorlatban az ekvivalencia elv elsősorban a szabadalmas érdekeit védi. A szabadalmas a bejelentés kidolgozásakor nem gondolhat mindenre előre, nem tudja kizárni azokat a triviális helyettesítő jellemzőket, amelyek majd csak később válnak ismertté. Éppen ezért az ekvivalencia elvét nem a bejelentési napra visszavetítve, hanem a bitorlás idején tekintik, így az ekvivalencia elv azokkal a jövőbeli új helyettesítő jellemzőkkel szemben védi a szabadalmast, amelyekkel a találmány elvének módosítása nélkül megkerülhetővé válna az oltalmi kört. Szépen illusztrálja ezt a megközelítést az Egyesült Államok Szövetségi Fellebbezési Bírósága²⁰⁵ által hozott döntés indoklása a *Chiuminatta v. Cardinal Industries* ügyben:

*"Az ekvivalencia elve azért szükséges, mert a jövőt nem lehet megjósolni. A technológia előrehaladásával előfordulhat, hogy a szabadalom megadását követően a találmány egy olyan változatát fejlesztik ki, amely a szabadalmi igényponttól csak lényegtelen mértékben tér el, és így azt bitorlasként kell értékelni. Az ilyen később kifejlesztett technológián alapuló változatot nem lehetett volna a szabadalomban kifejteni."*²⁰⁶

Az amerikai megközelítésben az $I2 = A \wedge B \wedge C'$ igénypont szerinti megoldás beleesik az EP1 szabadalom oltalmi körébe, amennyiben a C' jellemzőre teljesül a szintén Amerikából származó hármas azonossági teszt (*Graver Tank v. Linde Air Products*).

²⁰⁴ AIPPI Summary Report - Question Q175 - The role of equivalents and prosecution history in defining the scope of patent protection (2003)

²⁰⁵ United States Court of Appeals for the Federal Circuit.

²⁰⁶ Saját fordítás.

Harmadik fél jogainak visszaható hatályú korlátozását az USA-ban szintén a precedens jog zárja ki, a *Lemelson v. General Mills* ügyben hozott döntés kimondja, hogy az ekvivalencia elvet nem lehet úgy értelmezni, hogy azáltal a szabadalom oltalmi köre a technika állásához tartozó korábbi megoldásra, vagy annak nyilvánvaló variánsára is kiterjedjen.²⁰⁷

Ez utóbbi jogeset *ratio decidendi*je alapján a későbbi EP2 szabadalom még az ekvivalencia elv révén sem terjedhetne ki a korábbi EP1 szabadalom tárgyát képező $A \wedge B \wedge C$ alakú megoldásra.

Japánban szintén a bitorlás megvalósulásakor vizsgálják az ekvivalencia kérdését, és ugyancsak ügyelnek rá, hogy a technika állásához tartozó, vagy abból szakember számára nyilvánvaló módon levezethető megoldások ne essenek utólag bele egy későbbi szabadalom oltalmi körébe. A japán bíróságok által használt ötlépéses teszt hasonló elveket fektet le, mint amelyeket az amerikai precedensjogi joggyakorlatnál láttunk.

Az AIPPI 2003-as felmérése alapján a szabadalmi oltalom terjedelme az ekvivalencia elv révén ugyancsak változhat Franciaországban, Németországban, Hollandiában, a Cseh Köztársaságban, Koreában és Brazíliában.

Ezzel szemben Kolumbiában, Paraguayban, Oroszországban és Mexikóban a bejelentési nap, míg Svédországban, Lengyelországban és Dániában az elsőbbség időpontja az irányadó az ekvivalencia elv alkalmazásánál.

Érdekes megjegyezni, hogy Angliában a bitorlás tényének megállapítására szolgáló "Protokoll Kérdések" nem a bitorlás időpontját, de nem is a bejelentési, illetve elsőbbségi napot tekintik mérvadó dátumnak, hanem a közzététel napjára vetítik vissza az ekvivalencia kérdését.²⁰⁸ Ezt a joggyakorlatot követi Ausztrália és lényegében Kanada is.

Az AIPPI vizsgálódása során a magyar csoport az amerikai és a japán joggyakorlattal ellentétes álláspontra helyezkedett, hangsúlyozva, hogy az ekvivalencia elv révén nem változhat meg az oltalmi kör terjedelme, vagyis az új technológiákon alapuló megoldások nem eshetnek a szabadalom oltalmi körébe. Ebben a megközelítésben a későbbi EP2 szabadalom új C' anyagot alkalmazó $A \wedge B \wedge C'$ terméke vagy eljárása nem bitorolja a korábbi EP1 szabadalom II igénypontját - vagyis az új C' anyag segítségével megkerülhető az EP1 szabadalom. A magyar csoport szerint erre pontosan azért van szükség, hogy új találmányok és fejlesztések ne essenek bele a korábbi szabadalom oltalmi körébe (bár a függő szabadalmakra vonatkozó kényszerengedély intézménye ezt a problémát részben orvosolná), valamint harmadik felek jogbiztonságának garantálása végett:

²⁰⁷ Vö. Weston 1998.

²⁰⁸ Angol bírósági gyakorlat "tesztje" az ekvivalencia elv alkalmazhatóságára (AIPPI Summary Report - Q175):
 "(1) Eredményez-e a megoldás változatnak materiális különbséget abban, hogy a találmány hogyan működik?
 Ha igen, akkor a megoldás változat kívül esik az oltalmi körön.
 (2) Ha nem - akkor ez (vagyis hogy a megoldás változat nem eredményez materiális hatást) nyilvánvaló volt-e a közzétételi napon a szakember számára. Ha nem, akkor a megoldás változat kívül esik az oltalmi körön.
 (3) Ha igen - a szakember úgy értelmezte-e volna az igénypont nyelvezte alapján, hogy a szabadalmas szigorú egyezést követel meg az elsődleges jelentéssel, mint a találmányra vonatkozó szükséges követelménnyel? Ha igen, akkor a megoldás változat kívül esik az igényponton. Ha nem, akkor a megoldás változat bitorol."
 /Saját fordítás/

*"A magyar csoportnak az a véleménye, hogy a szabadalmi oltalom terjedelmének időben nem szabad változnia. Ha a szabadalom oltalmi körébe eső ekvivalenseket különböző időpontokban határoznánk meg, akkor a szabadalmastól különböző felek találmányai és fejlesztései is bekerülhetnek a szabadalom oltalmi körébe. Ez nem lenne helyénvaló. Hovatovább, a szabadalmi oltalom időben változó terjedelme jogbizonytalanságot eredményezne, ami harmadik felekkel szemben nyilvánvalóan méltánytalan lenne, és sértené jogos érdekeiket."*²⁰⁹

Ezzel a megfontolással a fenti EP2 szabadalom $I2 = A \wedge B \wedge C'$ igénypontja nemcsak oltalmazható, de még függő szabadalmat sem eredményezne - holott a függő szabadalmak intézménye pont a valamilyen szempontból tovább fejlesztett találmányok "alárendelt" oltalmát biztosítja.

Ugyanakkor a magyar csoport arról is beszámolt, hogy az oltalmi kör időbeli változására vonatkozó jogeset még nem született a felmérés idején (2003). Ilyen kérdést feszegető jogesetről az eltelt időben sincs tudomásom. Ha a magyar bíróságok az AIPPI magyar csoportjának álláspontját teszik magukévá, akkor Magyarországon az új technológiák kivezetnek majd a korábbi technológián alapuló szabadalom oltalmi köréből. A fordított irányú kérdésre nézve - vagyis hogy a korábbi EP1 szabadalom bitorolhatja-e a későbbi EP2 szabadalmat - feltehetően Magyarországon sem értelmeznék az ekvivalencia elvét úgy, hogy azzal a szabadalmi oltalom utólag kiterjedjen korábbi ismert megoldásra. Tudomásom szerint ilyen jogeset sem merült még fel.

Mint az amerikai és japán, valamint a magyar álláspontból kitűnik az ekvivalencia elv időbeliségének a kérdésénél a szabadalmas és harmadik felek érdekkonfliktusa kerül előtérbe. Egyfelől a szabadalmas nem készülhet fel előre az olyan jövőbeli megkerülő megoldások lefedésére, amelyek továbbra is a találmány elvén alapulnak, másfelől harmadik felek számára sérelmes lehet, ha az új fejlesztések is belesznek a korábbi szabadalom oltalmi körébe. Az ilyen jellegű érdekkonfliktusok eldöntését szerencsésebb lenne a jogalkotóra bízni, jogszabály szintű rendelkezés hiányában azonban a bírói esetjog fogja majd Magyarországon is kitölteni ezt a joghézagot, akárcsak a példaként említett fenti országokban.

Mint látjuk, az ekvivalencia elv alkalmazhatóságának nemcsak az ekvivalens (vagy azonos) jellemzők megléte a feltétele, ezért a matematikai modellünk szempontjából érdemes segédeszközként még egy elemi állítást felvenni:

$S = \text{"Az ekvivalencia elv alkalmazható"}$

Így tehát az ekvivalencia elv akkor alkalmazható, ha a következő összetett állítás értékelése i (igaz):

$$W = (X1 \text{ xor } X2 \text{ xor } \dots \text{ xor } X6) \wedge (Y1 \text{ xor } Y2 \text{ xor } \dots \text{ xor } Y6) \wedge (Z1 \text{ xor } Z2 \text{ xor } \dots \text{ xor } Z6) \wedge (X1^* \text{ xor } X2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } X6^*) \wedge (Y1^* \text{ xor } Y2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } Y6^*) \wedge (Z1^* \text{ xor } Z2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } Z6^*) \wedge (T1^* \text{ xor } T2^* \text{ xor } \dots \text{ xor } T6^*) \wedge S$$

S értékelése semmiben nem különbözik az összes többi elemi állítás értékelésétől, az eljáró hatóság maga fogja mérlegelni és eldönteni, hogy egyáltalán alkalmazza-e az ekvivalencia

²⁰⁹ Ld. AIPPI Report Q175 - Hungary. /Saját fordítás/

elvét, például olyan esetben, amikor a technika állásához tartozó megoldás, vagy annak triviális variánsa került be utólag az oltalmi körbe, vagy amikor az igénypont egy jellemzőjét új, a bejelentési napon még nem ismert technológián alapuló jellemzővel helyettesítik.

8. Az újdonság és a bitorlás összevetése

Vessük össze most táblázatos formában az újdonság és a bitorlás kérdésének fenti tárgyalásában kapott eredményeket.

Abból indulunk ki, hogy a szabadalmi rendszer nyilvánvaló hiányossága lenne, ha egy korábbitól fogva létező, nyilvános, tehát közkincsnek számító megoldás egyik napról a másikra beleesne egy későbbi elsőbbséggel rendelkező szabadalom oltalmi körébe, vagyis a közkincsnek számító megoldás hasznosítása egyszer csak valaki monopoljogát képezné. Elvárható tehát, hogy a korábbi nyilvános megoldás szabadalmazhatósági akadályt képezzen minden olyan későbbi elsőbbségű szabadalmi bejelentéssel szemben, amelyre szabadalmat adva a korábbi nyilvános megoldás beleesne az oltalmi körbe. Hasonlóan, már megadott szabadalom esetén, ha egy korábbi nyilvános megoldás hasznosítása bitorlást valósítana meg, akkor a nyilvános megoldás használója számára biztosítani kell a lehetőséget, hogy a korábbi nyilvános megoldást (amelynek nem szabadna beleesnie az oltalmi körbe) a szabadalom megsemmisítése vagy megfelelő korlátozása révén újra szabad felhasználásúvá tehesse.

Vagyis a modellünk akkor jó, ha minden olyan esetben, amikor a támadott INF megoldás bitorlást valósít meg, akkor ugyanazzal az INF megoldással - amennyiben az a szabadalomra nézve a technika állásához tartozik - a szabadalmat utólag meg lehet semmisíteni vagy legalább korlátozni lehet újdonság hiánya miatt úgy, hogy a bitorlással érintett megoldás kikerüljön az oltalmi körből. A korábbi fejezetek eredményeit a 17 - 22. Táblázatokban foglaltam össze.

	Újdonság	Bitorlás
értékelés alapja:	Ráolvasható-e az igényponti jellemzőt leíró elemi ítélet az anterioritás egy megoldására.	Ráolvasható-e az igényponti jellemzőt leíró elemi ítélet a támadott megoldásra.
eredmény alapja:	Az igénypont új, ha az igénypont értékelése h (hamis).	A támadott megoldás nem bitorol, ha az igénypont értékelése i (igaz).

17. Táblázat: Újdonság és bitorlás kérdésének szempontjai

	Újdonság	Bitorlás
1. Többlet jellemző	A ∧ B valamint A ∧ B ∧ C	
értékelés ábrázolása:	<p>PRA</p> <p>A B</p> <p>↓</p> <p>I</p> <p>A - i B - i C - h</p> <p>→ h</p>	<p>INF</p> <p>A B</p> <p>↓</p> <p>I</p> <p>A - i B - i C - h</p> <p>→ h</p>
igénypont értékelése:	$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = h$	$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = h$
eredmény:	új	nincs bitorlás
jogforrások:	ESZH: GL C-IV, 9.1; T305/87; T411/98 SZTNH: MÚ III. fejezet 3.3.1	Szt. 24.§ (2)

18. Táblázat: Újdonság és bitorlás összevetése - többlet jellemző

	Újdonság	Bitorlás
2. Általános jellemző	A ∧ B ∧ C1 valamint A ∧ B ∧ C	
értékelés ábrázolása:	<p>PRA</p> <p>A B C1</p> <p>C1 xor (C ∧ ¬C1) = C</p> <p>xor ↓</p> <p>(1) (2)</p> <p>A - i A - i B - i B - i C1 - i C - ?</p> <p>→ i ¬C1 - h</p> <p>→ h</p>	<p>INF</p> <p>A B C1</p> <p>C1 xor (C ∧ ¬C1) = C</p> <p>xor ↓</p> <p>(1) (2)</p> <p>A - i A - i B - i B - i C1 - i C - ?</p> <p>→ i ¬C1 - h</p> <p>→ h</p>
igénypont értékelése:	$C = C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1)$ (1) igénypontvariáns: $\underline{b}(\mathbf{I}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = i$ (2) igénypontvariáns: $\underline{b}(\mathbf{I}_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1) = h$ $\rightarrow \underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(\mathbf{I}_1 \text{ xor } \mathbf{I}_2) = i$	$C = C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1)$ (1) igénypontvariáns: $\underline{b}(\mathbf{I}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = i$ (2) igénypontvariáns: $\underline{b}(\mathbf{I}_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1) = h$ $\rightarrow \underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(\mathbf{I}_1 \text{ xor } \mathbf{I}_2) = i$
eredmény:	nem új	van bitorlás
jogforrások:	"speciális vs. általános" szabály ESZH: GL. C-IV, 9.5; SZTNH: MÚ, III. fejezet, 3.3.4	joggyakorlat: a speciális megvalósítja az általános bitorlását

19. Táblázat: Újdonság és bitorlás összevetése - általános jellemző

	Újdonság	Bitorlás
3. Speciális jellemző	$A \wedge B \wedge C$ valamint $A \wedge B \wedge C1$	
értékelés ábrázolása:	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="text-align: center;"> <u>PRA</u> A B C </div> <div style="text-align: center;"> <u>I</u> A B C1 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C1 - h</u> → h </div> </div>	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="text-align: center;"> <u>INF</u> A B C </div> <div style="text-align: center;"> <u>I</u> A B C1 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C1 - h</u> → h </div> </div>
igénypont értékelése:	$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = h$	$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = h$
eredmény:	új	nincs bitorlás
jogforrások:	kiválasztási találmányok biztosítása ESZH: GL. C-IV, 9.8; SZTNH: MÚ, III. fejezet 3.3.5	nincs általános termék/eljárás, majd a speciális megvalósítás valósíthat meg bitorlást

20. Táblázat: Újdonság és bitorlás összevetése - speciális jellemző

	Újdonság	Bitorlás
4. Helyettesítő jellemző	$A \wedge B \wedge C1$ valamint $A \wedge B \wedge C2$	
értékelés ábrázolása:	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="text-align: center;"> <u>PRA</u> A B C1 </div> <div style="text-align: center;"> <u>I</u> A B C2 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C2 - h</u> → h </div> </div>	<div style="display: flex; justify-content: space-between;"> <div style="text-align: center;"> <u>INF</u> A B C1 </div> <div style="text-align: center;"> <u>I</u> A B C2 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C2 - h</u> → h </div> </div>
igénypont értékelése:	$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C2) = h$	$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C2) = h$
eredmény:	új	nincs bitorlás
jogforrások:	ESZE 54. cikk (1) ESZH: GL. C-IV, 9.1 Szt. 2. § (1) SZTNH: MÚ, III. fejezet, 3.3	Szt. 24.§ (2)

21. Táblázat: Újdonság és bitorlás összevetése - helyettesítő jellemző

	Újdonság	Bitorlás
5. Hiányzó jellemző	$A \wedge B \wedge C$ valamint $A \wedge B$	
értékelés ábrázolása:	<p>PRA</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border-left: 1px dashed black; padding-left: 5px;"> A B C </div> <div style="text-align: center;"> <p>I</p> A B (C xor \negC) \equiv i xor ↓ <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>(1)</p> A - i B - i C - i ----- → i </div> <div style="text-align: center;"> <p>(2)</p> A - i B - i \negC - h ----- → h </div> </div> </div> </div>	<p>INF</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="border-left: 1px dashed black; padding-left: 5px;"> A B C </div> <div style="text-align: center;"> <p>I</p> A B (C xor \negC) \equiv i xor ↓ <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>(1)</p> A - i B - i C - i ----- → i </div> <div style="text-align: center;"> <p>(2)</p> A - i B - i \negC - h ----- → h </div> </div> </div> </div>
igénypont értékelése:	$C1 \text{ xor } \neg C1 \equiv i$ (1) igénypontvariáns: $\underline{b}(I_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = i$ (2) igénypontvariáns: $\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \neg C) = h$	$C1 \text{ xor } \neg C1 \equiv i$ (1) igénypontvariáns: $\underline{b}(I_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = i$ (2) igénypontvariáns: $\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \neg C) = h$
eredmény:	nem új	van bitorlás
jogforrások:	ESZH: T411/98 SZTNH: MÚ III. fejezet 3.3.1	többször jellemzővel akkor sem kerülhető meg az oltalom, ha az feltalálói tevékenységen alapul (függő szabadalmak intézménye - Szt. 32.§)

22. Táblázat: Újdonság és bitorlás összevetése - hiányzó jellemző

A fenti táblázatokban azt látjuk, hogy azokban az esetekben, amikor egy megoldás beleesik egy szabadalom oltalmi körébe (tehát a szabadalmas engedélye nélküli hasznosítást bitorlást valósítana meg), a megoldás - amennyiben korábtól fogva a nyilvános vagy a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozott - egyben megsemmisítési okot jelent újdonsághiánya miatt.²¹⁰

A fenti esetek matematikai tárgyalásából szépen kitűnik, hogy ha a nemzeti hatóságok a bitorlás megítéléséhez az ESZH igényponti jellemzőkre koncentrálnak szemléletét alkalmazzák, vagyis csak akkor állapítanak meg bitorlást, ha minden igényponti jellemző ráolvasható a vélt bitorló megoldásra, azzal automatikusan biztosítják a közkincshez tartozó, illetve valaki korábbi iparjogvédelmi tulajdonát képező megoldások használatához fűződő jogbiztonságot.

Bitorlás azonban nem csak az igényponti jellemzők szó szerinti megvalósításával követhető el, hanem az ekvivalencia körébe eső megoldásokkal is²¹¹. Lássuk ezt az esetet is:

²¹⁰ Szt. 42. § (1) bekezdés a) pontja, a 6. § (1) bekezdés a) pontja és a 2. § (1) bekezdése alapján.

²¹¹ Ún. non-literal infringement.

	Újdonság	Bitorlás
Ekvivalens jellemző	A \wedge B \wedge C1 valamint A \wedge B \wedge C2, ahol C1 ekvivalens C2-vel	
értékelés ábrázolása:	<p>PRA</p> <p>A B C1</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>I</p> <p>A - i B - i <u>C2 - h</u> → h</p>	<p>PRA</p> <p>A B C1</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <p>I</p> <p>A - i B - i <u>C2 - i</u> → i</p>
igénypont értékelése:	$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C2)} = h$	$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C2)} = i$
eredmény:	új	van bitorlás
jogforrások:	az ekvivalens jellemző új, feltalálói tevékenység szempontjából kell csak vizsgálni ESZH: GL. C-IV, 9.2; T167/84 SZTNH: MÚ III. fejezet 3.3.2	Szt. 24.§ (4)

23. Táblázat: Újdonság és bitorlás összevetése - ekvivalens jellemző

A csupán ekvivalens jellemzőben különböző megoldás tehát belesik a szabadalom oltalmi körébe, azonban az ekvivalens megoldás hiába tartozik a technika állásához, ahhoz képest a találmány új, tehát a szabadalom nem semmisíthető meg újdonság hiányában. Ugyanakkor az ekvivalencia minden definíciója egyfajta helyettesítési nyilvánvalóságot feltételez, ezért habár C1 nem veszi el C2 újdonságát, azonban az ekvivalencia éppen azt jelenti, hogy a szakember számára nyilvánvaló volt C1 jellemző helyettesítése C2 jellemzővel, vagyis a szabadalmat feltalálói tevékenység hiányában lehet megsemmisíteni.²¹²

Ez a lehetőség azonban nem áll fenn, ha a PRA anterioritás nem a nyilvános technika állásához tartozott, hanem a teljes kiterjesztésű technika állásához. Ez esetben csak az olyan jellegű joggyakorlattal lehet feloldani az érdekkonfliktust, amely megtiltja az ekvivalencia elv korábbi elsőbbségű megoldásokra való alkalmazását. Az ekvivalencia tárgyalásánál több olyan országot is láttunk, amely foglalkozik az ekvivalencia elv alkalmazhatóságának korlátaival. Ezek közül az amerikai precedens jog kifejezetten kimondja az ekvivalencia elv alkalmazásának tilalmát, amennyiben azáltal a technika állásához tartozó korábbi megoldás bekerülne az oltalmi körbe. A Japánban alkalmazott 5-pontos teszt megfogalmazásából úgy tűnik, hogy csak a korábban *nyilvánosságra jutott* megoldásokra tilos az ekvivalencia elvét kiterjeszteni.²¹³ Megjegyzem, hogy már egy ilyen kategorikus szabály is nagyobb jogbiztonságot jelent harmadik felek részére, hiszen ez esetben a bitorlási per során elég azt bizonyítaniuk, hogy a saját megoldásuk a nyilvános technika állásához tartozott, míg ilyen szabály hiányában a szabadalmat velük szemben mindaddig érvényesíthetőnek kell tartani, amíg azt feltalálói tevékenység hiányában egy külön eljárásban meg nem semmisítik.

²¹² Szt. 42. § (1) bekezdés a) pontja, a 6. § (1) bekezdés a) pontja és a 4. § (1) bekezdése alapján.

²¹³ Ld. AIPPI Summary Report - Question Q175.

A magyar joggyakorlat az ekvivalencia elv alkalmazásában még igen kiforratlan, remélhetőleg a magyar bíróságok is megfelelő korlátokat szabnak majd az ekvivalencia elvnek a fent boncolgatott esetekben.

XIV. A bővítő értelmű módosítás és az elsőbbség kérdése formális matematikai tárgyalásban

Végezzük most el a V. és VI. fejezetben látott igénypont módosulási típusok elemzését a matematikai modellünk segítségével. Előrebocsátom, hogy ebben a modellben csak az igénypontok módosulásait vizsgáljuk, habár láttuk, hogy a bővítő értelmű módosítás a leírás, illetve ábrák szintjén is megvalósulhat. Hasonlóan feltételeznünk kell, hogy a leírás, illetve az ábrák kiegészítése az oltalmi igény enyhe módosulását is eredményezheti, így az elsőbbség elismerhetőségénél is felmerül a leírás, illetve ábrák változásainak vizsgálata. Mindezzel itt részletesen nem foglalkozunk, de a metodika teljesen analóg, bár a leírásban tanított kiviteli alak esetében nem olyan egyértelmű az elengedhetetlen és az opcionális jellemzők szétválasztása.²¹⁴

A továbbiakban tekintsük ismételtén a következő elemi állításokból felépülő igen egyszerű igénypontokat (fő-, illetve aligénypontokat):

A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

C = A nyél fémből van.

C1 = A nyél rézből van.

A X. fejezet 5. pontjában láttuk, hogy az igénypont elemzésnél az elemi ítéletek megfogalmazása után a hatóság által adott értékelés a kérdésfeltevéstől függ. Az elemi ítéletek közti, természetes logikából következő ÉS-kapcsolat megőrzése érdekében a bővítő értelmű módosítások és az elsőbbség elismerhetőségének vizsgálatánál egyaránt arra a kérdésre válaszol a hatóság, hogy az adott elemi ítélet ráolvasható-e az elismert bejelentési napon benyújtott bejelentésre, illetve az elsőbbségi iratra. Így tehát a módosítás akkor megengedhető, ha minden elemi ítélet és így az igénypont, mint összetett ítélet értékelése is i (igaz). Hasonlóan, az elsőbbség is akkor ismerhető el, ha a későbbi bejelentés igénypontját maghatározó minden elemi ítélet, és így az igénypont értékelése is i (igaz).

Emlékeztetek továbbá arra, hogy egy módosítás megengedhetőségéhez több - természetes nyelven "vagy" kifejezéssel elválasztott - igénypontvariáns esetén mindegyik igénypontvariánshoz külön-külön kell olyan kiviteli alakot vagy tanítást találni az eredeti bejelentésben, amelyre az adott igénypontvariáns ráolvasható. Az elsőbbség esetén kicsit más a helyzet, mivel mind az ESZE, mind a PUE megengedi a több különböző elsőbbséget, ekkor csak annak az igénypontvariánsnak ismerhető el az elsőbbsége, amely a korábbi bejelentésben szereplő valamely kiviteli alakra vagy általános tanításra ráolvasható.

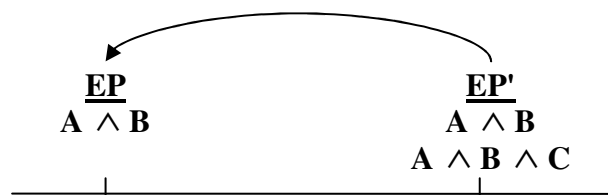
1. Új (többlet) jellemző hozzáadása

1.1 Bővítő értelmű módosítás

Legyen egy EP európai szabadalmi bejelentés tárgya $A \wedge B$ alakú, vagyis egy A és B elemi ítéletekkel leírható találmány, függetlenül attól, hogy igényponti szinten megjelent-e. Az EP'

²¹⁴ Az európai szabadalmi joggyakorlatban a leírás alapján szükségesnek tekintendő jellemzők meghatározásához a korábban látott T331/87 döntést hívhatjuk segítségül.

szabadalmi bejelentést (vagy szabadalmat) úgy módosítják, hogy tartalmazzon még egy $A \wedge B \wedge C$ alakú találmányt is, amely az eredeti EP bejelentéshez képest egy új kiviteli alaknak felel meg (ld. 42. Ábra).

42. Ábra: Többlet jellemző - módosítások

A b értékelés függvény megadásánál a hatóság (szabadalmi hivatal vagy bíróság) feladata annak eldöntésében áll, hogy az adott elemi ítélet ráolvasható-e az elismert bejelentési napon benyújtott EP bejelentésből megismerhető valamely kiviteli alakra. Az egyes kiviteli alakok jellemzői egymással csak akkor kombinálhatók a vizsgálat szempontjából, ha erre a leírásban kifejezett utalás van, vagy a kitanítás alapján a szakember számára minden kétséget kizáróan nyilvánvaló lenne a kombinálás lehetősége, ekkor ugyanis a leírás közvetett módon a jellemzők kombinálásából adódó kiviteli alakot is egyértelműen feltárja.

I1 = $A \wedge B$ alakú főigénypontra:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I1}) = \underline{b}(A \wedge B) = i$$

Az $A \wedge B$ alakú **I1** főigénypont tehát várakozásainknak megfelelően ráolvasható az eredeti EP bejelentésre, vagyis nem jelent bővítő értelmű módosítást.

I2 = $A \wedge B \wedge C$ alakú aligénypontra:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = h$$

$$\underline{b}(\mathbf{I2}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = h$$

Mint látjuk $b(C) = h$ (hamis), mivel a C elemi ítéletet ("a nyél rézből van") nem lehet ráolvasni az eredeti EP bejelentésre, ezért az ÉS-kapcsolat tulajdonságai alapján a teljes **I2** aligénypont értékelése $\underline{b}(\mathbf{I2}) = h$ (hamis).

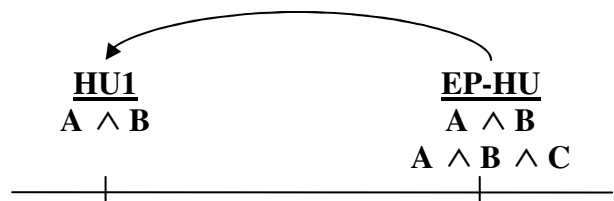
Ugyanerre az eredményre jutunk a T194/84 döntés alapján is - mivel az új kiviteli alak C jellemzője nem volt megismerhető az eredeti EP bejelentésből, ezért az aligénypont bővítő értelmű módosításnak számít.

Figyeljük meg, hogy a fentiekben sehol nem használtuk ténylegesen ki, hogy az $A \wedge B \wedge C$ alakú találmány igénypontban szerepel. A fenti levezetés hasonlóan alkalmazható lenne például a leírásba újonnan beszúrt kiviteli alak vizsgálatára is.

1.1 Elsőbbség

A fenti levezetés egy az egyben alkalmazható az elsőbbség elismerhetőségének vizsgálatára is. Legyen egy korábbi magyarországi HU bejelentés tárgya $A \wedge B$ (A és B jellemzőkkel

meghatározott találmány, függetlenül attól, hogy igényponti szinten megjelent-e). A HU magyar bejelentés elsőbbségét igénylő EP-HU bejelentés tartalmazzon egy $A \wedge B$ alakú főigénypontot, és ezenkívül egy $A \wedge B \wedge C$ alakú aligénypontot, amely a HU bejelentéshez képest egy új kiviteli alaknak felel meg (ld. 43. Ábra).

43. Ábra: Többlet jellemző - elsőbbség igénylése

A b értékelés függvény megadásánál most a hatóság (szabadalmi hivatal vagy bíróság) feladata annak eldöntésében áll, hogy az adott elemi ítélet ráolvasható-e az elsőbbségi HU bejelentésből megismerhető valamely kiviteli alakra (az ESZE és a PUE szóhasználata szerint az elsőbbségi irat egy elemére).

I1 = $A \wedge B$ alakú főigénypontra:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I1}) = \underline{b}(A \wedge B) = i$$

Az $A \wedge B$ alakú **I1** igénypont elsőbbsége tehát elismerhető.

I2 = $A \wedge B \wedge C$ alakú aligénypontra:

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = h$$

$$\underline{b}(\mathbf{I2}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = h$$

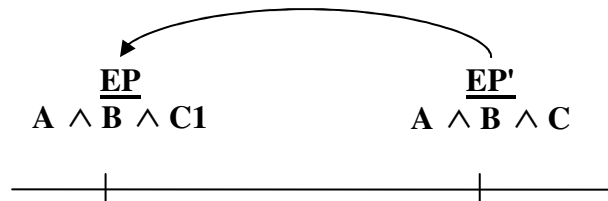
Mivel a C elemi ítélet nem teljesül a HU elsőbbségi bejelentésre ($b(C) = h$), ezért az **I2** aligénypont elsőbbsége sem ismerhető el ($\underline{b}(\mathbf{I2}) = h$)

Ugyanezt az eredményt nyilvánította ki a G2/98 döntés is, amennyiben megállapította, hogy az ÉS-típusú igénypontot nem illeti meg az elsőbbség, ha az ÉS-kombinációban valamelyik jellemzőt nem tárta fel az elsőbbségi irat.

2. Jellemző általánosítása

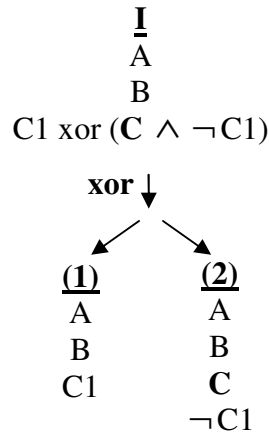
2.1 Bővítő értelmű módosítás

Legyen az EP bejelentésben feltárt találmány $A \wedge B \wedge C1$, az EP' bejelentés (illetve szabadalom) pedig vonatkozzon $A \wedge B \wedge C$ találmányra, ahol C általánosítása C1-nek, például C1=réz és C=fém (ld. 44. Ábra).

44. Ábra: Általános jellemző - módosítások

Felhasználva, hogy $C = C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1)$, a módosított $I = A \wedge B \wedge C$ alakú igénypont felbontása a 45. Ábrán látható.

45. Ábra: I igénypont felbontása

Az igénypontvariánsok értékelése a következő.

(1) I_1 igénypontvariáns:

$$I_1 = A \wedge B \wedge C1$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C1) = i$$

$$\underline{b}(I_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = i$$

Tehát az I_1 igénypontvariáns nem jelentene bővítő értelmű módosítást, mivel az közvetlenül kiolvasható az eredeti EP bejelentésből ($\underline{b}(I_1) = i$)

(2) I_2 igénypontvariáns:

$$I_2 = A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = ?$$

$$b(\neg C1) = h$$

$$\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1) = h$$

A C ítélet értékelését nem tudjuk megadni (hiszen éppen ez jelenti a kérdést), de erre nincs is szükség mivel a $\neg C1$ értékelése biztosan h (hamis), vagyis $\underline{b}(\neg C1) = h$, hiszen az eredeti EP bejelentés olyan találmányt mutat be, amelyre $C1$ elemi ítélet teljesül. Így C ítélet értékelésétől függetlenül tudjuk, hogy az I_2 igénypontvariáns értékelése szintén h (hamis), vagyis $\underline{b}(I_2) = h$. Tehát az I_2 igénypontvariáns bővítő értelmű módosítást jelent az eredeti EP bejelentésben feltárt találmányhoz képest.

Összességében az EP' bejelentésbe módosítás útján bekerült $A \wedge B \wedge C$ találmány bővítő értelmű módosítást jelent, mert bár az I_1 igénypontvariáns megengedhető (hiszen az nem más, mint az eredetileg is bemutatott találmány), viszont I_2 igénypontvariáns bővítő értelmű módosításnak számít, tehát a szabadalom tárgya összességében bővült.

Ugyanakkor a matematikai modellünkben $I = I_1 \text{ xor } I_2$ és a kizáró VAGY-kapcsolat esetén, ha az egyik részállítás (igénypontvariáns) értékelése igaz, akkor a teljes állítás értékelése igaz:

$\underline{b}(I_1)$	$\underline{b}(I_2)$	$\underline{b}(I) = \underline{b}(I_1 \text{ xor } I_2)$
i	i	h
i	h	i
h	i	i
h	h	h

24. Táblázat: igénypontvariánsok kizáró VAGY-kapcsolata

ezért abból, hogy $\underline{b}(I_1) = i$ következik, hogy $\underline{b}(I) = i$. Tehát egy "igaz" igénypontvariáns is elég ahhoz, hogy az egész I igénypontnak az értékelése is i (igaz) legyen. Világos, hogy most az igénypontvariánsokat mesterségesen osztottuk fel, azonban ugyanez lenne a helyzet, ha az igénypont explicit VAGY-kapcsolattal kifejezett igénypontokat tartalmazna, például ha " $C1 \text{ xor } C2$ " szerepelne benne: "réz vagy vas nyele van". Emiatt a bővítő értelmű módosítások definíciójánál nem a teljes igénypont értékelését feleltetjük meg a megengedhető, illetve a bővítő értelmű módosításoknak, hanem azt mondjuk, hogy egy igénypont akkor nem tartalmaz bővítő értelmű módosítást, ha minden igénypontvariánsnak van alapja az eredeti bejelentésben, vagyis ha minden igénypontvariáns értékelése i (igaz).

A matematikai modellünk ugyanis önmagában nem mond semmit a bővítő értelmű módosításokról (sem az elsőbbség érvényességéről, sem az újdonságról, sem a bitorlásról). A modellben a logikai operátorok és az értékelés függvények "működése" kötött, de szabadon definiáljuk, hogy milyen értékelés mellett beszélünk bővítő értelmű módosításról, elsőbbségről, újdonságról, bitorlásról. Az újdonság vizsgálatnál és a bitorlás kérdésében mindig egy adott megoldásról kell eldönteni, hogy ráolvasható-e az igénypont. Ha tehát létezik az igénypontnak akár egy olyan explicit vagy implicit igénypontvariánsa, amely ráolvasható a megoldásra, akkor az igénypont addig nem új, amíg ilyen igénypontvariánst tartalmaz, illetve az ilyen megoldás jogosulatlan hasznosítása az igénypont bitorlását valósítja meg.

Ezzel szemben a bővítő értelmű módosítások (és az elsőbbség elismerhetőségének) vizsgálatakor minden igénypontvariánshoz kell olyan megoldást találni, amely a szakember számára nyilvánvaló implicit tartalmat is figyelembe véve közvetlenül kiolvasható az eredeti bejelentésből (illetve az elsőbbségi iratból). Világos, hogy a fenti igénypontfelbontás mellett egy megoldásra nem is olvasható rá egynél több igénypontvariáns, hiszen azokat egymást kizáró (xor) VAGY-kapcsolattal vettük fel. Tehát ezekben az esetekben az igénypontot több megoldással vetjük össze, és a végkövetkeztetést (hogy megengedhető-e a módosítás, illetve

elismerhető-e az elsőbbség) az egyes igénypontvariánsok értékeléséből vonjuk le, és nem a teljes igénypont értékeléséből.

Megjegyzem, hogy C ítéletet megengedő VAGY-kapcsolattal is felírhattuk volna $C = C1 \vee (C \wedge \neg C1)$ alakban, ez esetben még egy "technikai" igénypontvariáns is keletkezett volna:

$$I_3 = A \wedge B \wedge C \wedge C1 \wedge \neg C1$$

Ennek az igénypontvariánsnak az értékelése azonosan hamis, vagyis tetszőleges értékelés esetén $\underline{b}(I_3) = h$, mivel $C1$ és $\neg C1$ nem teljesülhet egyszerre. Az I_3 igénypontvariáns azért keletkezett, mert kizáró VAGY-kapcsolat helyett (xor) megengedő VAGY-kapcsolatot (\vee) alkalmaztunk, ilyen értelemben beszélünk tehát "technikai" igénypontvariánsról, amelyet a tényleges igénypont-elemzésnél nem szabad figyelembe venni.

A fenti szituációban meg kellene vizsgálni az eredeti bejelentést, hogy van-e benne olyan kiviteli alak, amely eleget tesz a $C \wedge \neg C1$ (fém de nem réz) jellemzésnek. Ha találunk ilyet, (például valami olyan megjegyzés, hogy "opcionálisan rézen kívül más fém is alkalmazható) akkor az I_2 Igénypontvariáns sem bővítő értelmű. Mivel mi abból indultunk ki, hogy EP bejelentés tárgya kizárólag $A \wedge B \wedge C1$ volt, ezért természetesen erre a megoldásra nem lehet ráolvasni $\neg C1$ ítéletet tartalmazó igénypontvariánst.

Hasonló eredményre jutunk a T194/84 döntés által bevezetett feltárási teszt (*disclosure test*) alkalmazásával is: az általános jellemző többlet információt hordoz a speciális jellemzőhöz képest, tehát bővítő értelmű módosításnak minősül. Itt jegyzem meg, hogy a korábbi esetjogban alkalmazott T201/83 döntés még újdonság tesztet állított fel a bővítő értelmű módosítások kiszűrésére. Ez utóbbi alkalmazatlan lenne az általánosítással bevitt új információ kimutatására, mivel az újdonság teszt szerint a módosítás akkor ütközik az ESZE 123. cikkének tilalmába, ha a módosított szabadalmi bejelentés vagy szabadalom új az eredeti bejelentéshez képest (az újdonságvizsgálat szabályait alkalmazva). Jelen esetben azonban az általános jellemző sem az ESZH "speciális vs. általános" szabálya, sem a matematikai modellünk alapján nem új az eredeti bejelentés speciális jellemzőjéhez képest. Itt tehát tetten érhető egy olyan hiányosság, amelyet a matematikai modell előre jelezhetett volna.

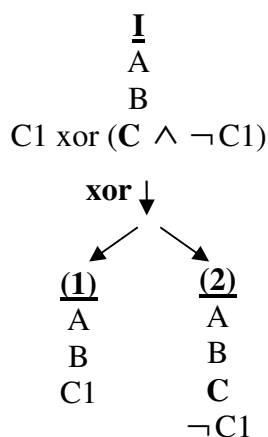
2.2 Elsőbbség

Legyen a korábbi HU bejelentésben feltárt találmány $A \wedge B \wedge C1$, az EP-HU bejelentés főigénypontja pedig vonatkozzon $A \wedge B \wedge C$ találmányra, ahol C általánosítása $C1$ -nek, például $C1$ =réz és C =fém (ld. 46. Ábra).

46. Ábra: Általános jellemző - elsőbbség igénylése

Itt is felhasználjuk, hogy $C = C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1)$, az $I = A \wedge B \wedge C$ alakú igénypont felbontása. Ez alapján az igénypont felbontását a 47. Ábra szemlélteti.

47. Ábra: \mathbf{I} igénypont felbontása

Az igénypontvariánsok értékelése a következő.

(1) igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_1 = A \wedge B \wedge C1$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C1) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = i$$

Tehát az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns elsőbbsége elismerhető ($\underline{b}(\mathbf{I}_1) = i$)

(2) igénypontvariáns

$$\mathbf{I}_2 = A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = ?$$

$$b(\neg C1) = h$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1) = h$$

Itt is ugyanaz a helyzet, mint amit a bővítő értelmű módosítások vizsgálatánál láttunk. A \mathbf{C} elemi ítélet értékelését nem tudjuk megadni (hiszen éppen ez jelenti a kérdést), de erre nincs is szükség mivel a $\neg C1$ értékelése biztosan hamis ($\underline{b}(\neg C1) = h$), hiszen a HU elsőbbségi bejelentés olyan találmányt mutat be, amelyre $C1$ elemi állítás teljesül. Így \mathbf{C} elemi ítélet értékelésétől függetlenül tudjuk, hogy az \mathbf{I}_2 igénypontvariáns értékelése szintén hamis ($\underline{b}(\mathbf{I}_2) = h$). Tehát az \mathbf{I}_2 igénypontvariáns elsőbbsége nem ismerhető el.

Mind a PUE, mind az ESZE megengedi, hogy egy igénypontnak akár több elsőbbsége legyen, jelen esetben tehát tekinthetnénk úgy is, hogy az $\mathbf{I} = A \wedge B \wedge C$ igénypontot részben megilleti az elsőbbség: \mathbf{I}_1 igénypontvariáns (az ESZE és a PUE szóhasználatában mint "elem") tekintetében elismerhető az elsőbbség, ám \mathbf{I}_2 igénypontvariáns tekintetében nem. A matematikai modell rámutat, hogy az egyes igénypontvariánsok elsőbbsége egymástól

függetlenül is fennállhat. Erre a megállapításra jutott a T828/93 döntés is, amely leszögezte, hogy az alternatívákat tartalmazó (VAGY-típusú) igénypontok esetén az egyes igénypontvariánsok különböző elsőbbséggel rendelkezhetnek. Ez azonban még nem lenne elegendő a jelen szituáció eldöntésére, hiszen itt az igénypontban nincsenek explicit alternatívák.²¹⁵ A Kibővített Fellebbezési Tanács a G2/98 döntésében azonban túllépett a T828/93 döntésen megállapítva, hogy egy általános kifejezést vagy formulát tartalmazó igénypont szintén több korábbi bejelentés elsőbbségét élvezheti az általános kifejezés vagy formula körébe eső különböző kiviteli alakok tekintetében.²¹⁶ Mint látjuk a matematikai modell alapján ez a megállapítás triviális, hiszen a matematikai formalizmusban itt ténylegesen VAGY-típusú igénypontról van szó.

Az igénypontok elsőbbsége elsősorban a figyelembe veendő technika állásánál játszik szerepet, amely a szabadalmazhatóság feltételeinek meglétét befolyásolhatja. Az elsőbbség elismerhetőségének kérdése akkor kerül előtérbe, ha az elsőbbség hiányában a szabadalmazhatóság valamely feltétele nem állna fenn (a találmány nem lenne új vagy nem alapulna feltalálói tevékenységen). A bejelentési eljárás során nem lehet olyan szabadalmat engedélyezni, amely félig megállja a helyét, és amint azt a IV. fejezetben tárgyaltuk a felszólalási illetve a megsemmisítési eljárás során sem lehet olyan szabadalmat fenntartani, amelyre részben fennállnak a megsemmisítés okai. Ha tehát egy ilyen eljárás során az EP-HU bejelentés elsőbbsége és bejelentési napja közti idő intervallumból származó újdonságrontó vagy a feltalálói tevékenységet kizáró anterioritás merül fel, akkor az **I** igénypont **I₂** igénypontvariánsa nem tartható fenn. Akár úgy fogjuk fel, hogy az egész **I** igénypontot nem illeti meg az elsőbbség, akár úgy, hogy csak az **I₁** igénypontvariánst illeti meg, mindkét esetben **I₁** igénypontvariánsra kell szűkíteni az **I** igénypontot - ha a szabadalmas ezt nem teszi meg, akkor a hatóság a szabadalmat megsemmisíti (vagy megvonja európai felszólalási eljárás esetén), mivel az **I₂** igénypontvariánst is magába foglaló igénypont nem tartható fenn. Ugyanez a helyzet, ha a kritikus anterioritás már a bejelentési eljárás során felmerül - az oltalmat csak az **I₁** igénypontvariánsra korlátozott formában lehet engedélyezni.

Abból a szempontból szerencsésebb lenne a szigorúbb értelmezés - vagyis hogy **I** igénypont elsőbbsége egyáltalán nem ismerhető el - hogy mind a hatóságok, mind harmadik felek számára nehézséget jelenthet annak a felismerése, hogy az elsőbbség csak részben illeti meg az igénypontot, illetve annak az implicit igénypontvariánsnak az azonosítása, amelynek a tekintetében nem ismerhető el az elsőbbség. Ugyanakkor a bejelentőtől inkább elvárható, hogy legyen tisztában mind a korábbi, mind a későbbi bejelentés tartalmával, így az implicit

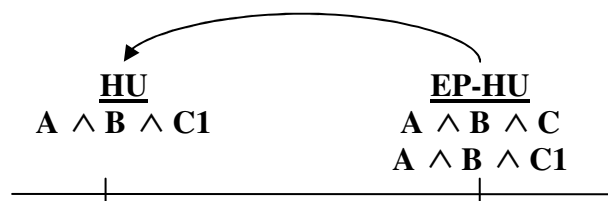
²¹⁵ Vagyis az **I** igénypontot felfoghatnánk úgy, mint egy implicit VAGY-kapcsolatot tartalmazó igénypontot, ahol csak az egyik igénypontvariánsnak van elsőbbsége. Ugyanakkor úgy is lehetne érvelni, hogy az implicit VAGY-kapcsolatot mesterségesen kreáltuk, tehát valójában nincsenek igénypontvariánsok, így összességében ha valamelyik mesterséges igénypontvariáns elsőbbsége nem elismerhető, akkor maga az elsőbbség sem elismerhető.

²¹⁶ A speciális C1 jellemzőhöz képest az általánosabb C jellemző nyilván olyan többlet információt hordoz, amely a korábbi HU bejelentésből nem volt kiolvasható (amely csak részre vonatkozott), azonban a G2/98 döntés az explicit VAGY-kapcsolatot tartalmazó igénypontokkal együtt említi az általános jellemzőt vagy formulát is, amelyen belül egy vagy több speciális jellemzőt az elsőbbségi irat is egyértelműen ismertet. A döntés szerint, ha egy első elsőbbségi irat A jellemzőt ismertet, míg egy második elsőbbségi irat B jellemzőt ismertet, akkor semmi akadálya ezen két különböző elsőbbség igénylésének egy későbbi bejelentés C jellemzőt tartalmazó igénypontja tekintetében, amely C jellemző, mint általános fogalom, vagy mint formula, vagy egyéb módon magában foglalja A és B jellemzőket. A döntés hozzáteszi, hogy a több elsőbbséget igénylő általános fogalom vagy formula akkor van összhangban az ESZE 87. cikk (1) bekezdésével, valamint a 88. cikk (3) bekezdésével, ha ez csak véges számú, jól definiált alternatíva igénylését jelenti. Ez utóbbi megállapítás kifejtése elmarad, nem kizárt, hogy a döntés a részintervallumok elsőbbségének korlátozott elismerhetőségére utal. Ld. G2/98, indoklás 6.7 pontja.

igénypontvariánsokat a bejelentési eljárás során bármikor átalakíthatja explicit igénypontvariánsokká a "vagy" kötőszó explicit kiírásával (pl. "réz vagy más réztől különböző fém"). Természetesen ilyen esetben az explicit VAGY-kapcsolat másik tagja ("réztől különböző fém") eszik az elsőbbségtől.

Az implicit igénypontvariánsok önálló elsőbbségének elismerése mellett szól viszont, hogy megmagyarázza az aligénypont elsőbbséghez való jogát. Az aligénypont ugyanis nem más, mint a főigénypont összes jellemzőjéhez ÉS-kapcsolattal hozzáillesztett további jellemzők, vagyis, ha a főigénypont $\mathbf{I1} = A \wedge B \wedge C$ alakú, akkor a C1 pontosítást kifejező aligénypont $\mathbf{I2} = \mathbf{I1} \wedge C1$ alakú. Az $\mathbf{I2}$ aligénypont csupa ÉS-kapcsolatot tartalmaz, ezért ha az első tag ($\mathbf{I1}$ főigénypont) elsőbbsége nem lenne elismerhető az esetleges implicit igénypontvariánsok tekintetében, akkor a G2/98 döntés ÉS-kapcsolatokra vonatkozó megállapítását alkalmazva azt képzelhetnénk, hogy az $\mathbf{I2}$ aligénypont sem jogosult az elsőbbségre.

Lássuk, mi a helyzet a formális matematikai modellünknel, ha az $\mathbf{I1}$ főigénypont az elsőbbségi iratban szereplő jellemző általánosítását tartalmazza, és az igénypontosorozat tartalmazza az $\mathbf{I1}$ igénypontvariánst is, mint $\mathbf{I2}$ aligénypontot (ld. 48. Ábra).

48. Ábra: Általános jellemző korlátozása aligénypontban - elsőbbség igénylése

1. Edény, **azzal jellemezve**, hogy fém nyele van.

$$\mathbf{I1} = A \wedge B \wedge C$$

A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

C = A nyél fémből van.

2. Az 1. igénypont szerinti edény, **azzal jellemezve**, hogy alumínium nyele van.

$$\mathbf{I2} = A \wedge B \wedge C \wedge C1$$

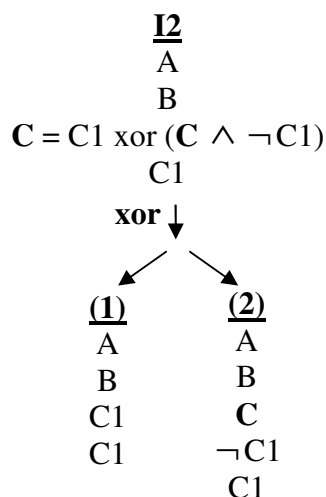
A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

C = A nyél fémből van.

C1 = A nyél rézből van.

Az aligénypontok tárgyalását az előző fejezetben már láttuk. Az aligénypont a 49. Ábrán látható módon bontható fel.

49. Ábra: $\mathbf{I2}$ aligénypont felbontása

$\mathbf{I2} = A \wedge B \wedge C \wedge C1$ aligénypontra:

(1) igénypontvariáns:

$$\mathbf{I2}_1 = A \wedge B \wedge C1 \wedge C1$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C1) = i$$

$$b(C1) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I2}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = i$$

Tehát az $\mathbf{I2}_1$ igénypontvariáns elsőbbsége elismerhető ($\underline{b}(\mathbf{I2}_1) = i$). Vegyük észre, hogy ez a korábbi példánál az $\mathbf{I1}$ igénypontvariánsnak felelne meg.

(2) igénypontvariáns:

$$\mathbf{I2}_2 = A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1 \wedge C1$$

Ez szemmel láthatóan egy azonosan hamis ítélet (egyszerre $C1$ ÉS nem $C1$ a feltétel), vagyis tetszőleges b értékelés esetén az értékelés \underline{b} kiterjesztése olyan, hogy $\underline{b}(\mathbf{I2}_2) \equiv h$ (ez lenne az az eset, amikor a főigénypont szerint olyan fémet (C) választunk ami nem réz ($C1$), az aligénypontban viszont rezet írunk elő). Tehát továbbra is van olyan igénypontvariáns amelynek a modellünk szerint az elsőbbsége nem ismerhető el - ugyanakkor egy ilyen igénypontvariáns elvileg sem szerepelhetett volna az eredeti leírásban, hiszen ez nem működő, lehetetlen kiviteli alakot ír le. A modellünk szempontjából két lehetőség van - vagy kizárjuk az azonosan h (hamis) értékelést szolgáltató igénypontokat, ahogy azt bővítő értelmű módosítások esetén is tettük, vagy úgy tekinteni rá, mint egy létező igénypontvariánusra, amelynek nem ismerhető el az elsőbbsége. Az utóbbi a gyakorlatban semmilyen bonyodalomhoz nem vezet, hiszen ez mit sem változtat azon, hogy az $\mathbf{I2}$ aligénypont másik igénypontvariánsának azaz $\mathbf{I2}_1$ -nek viszont van elsőbbsége. A lehetetlen kiviteli alakot leíró $\mathbf{I2}_2$ igénypontvariáns elsőbbségének megtagadása nem fogja az igénypont újdonságának hiányát eredményezni, mivel a technika állásából csak a megvalósítható megoldásokat lehet

újdonságrontás szempontjából figyelembe venni. Hasonlóan, bitorlási helyzetet sem eredményezhet, mivel egy lehetetlen kiviteli alakkal nyilván nem hajtható végre bitorlás.

A hétköznapi logika szerint és a gyakorlatban az ilyen azonosan hamis igénypontvariánsokat egyszerűen figyelembe sem vesszük - mintha nem is léteznének. Az **I2** aligénypont másik igénypontvariánsának azaz **I2₁**-nek van elsőbbsége, itt viszont az általános **C** jellemzőt (fém) mintegy "kiejtette" az aligényponti speciális **C1** jellemző (réz), így az ilyen aligénypont elsőbbsége már minden kétséget kizáróan elismerhető.

Visszatérve az eredeti **I** igénypontra, összességében azt mondhatjuk, hogy az **I** igénypontot a HU bejelentés elsőbbsége csak az $I_1 = A \wedge B \wedge C1$ implicit igénypontvariáns tekintetében illeti meg, amelyet azonban - implicit igénypontvariánsokról lévén szó - vagy elismerünk, vagy nem. Az $I_2 = A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1$ igénypontvariáns semmiképp nem tarthat igényt HU bejelentés elsőbbségére. Mindkét esetben lehetősége van a bejelentőnek vagy szabadalmaztnak EP-HU bejelentést, illetve szabadalmat explicit VAGY-kapcsolattal átalakítani. Egy általánosított jellemző révén implicit VAGY-kapcsolatban álló igénypontvariánsok elsőbbsége azonban az ESZH joggyakorlata szerint²¹⁷ elismerhető - ezért nem lehet a bejelentőt vagy szabadalmaztnak az átalakításra kötelezni. Ha az elsőbbség nélküli igénypontvariáns szabadalmazhatóságát megkérdőjelezzük, a bejelentő vagy szabadalmaztnak bármikor korlátozhatja az **I** igénypontot az $I_1 = A \wedge B \wedge C1$ igénypontvariánsra²¹⁸.

A fenti lehetőségeknek egyedül az szabhat korlátot, ha a **C1=réz** jellemző a későbbi EP-HU bejelentésben explicit módon nem szerepel, ekkor ugyanis a bejelentő a bővítő értelmű módosítások tilalmába fog ütközni (mivel az elsőbbségi irat tartalma nem része az elismert bejelentési napon benyújtott szabadalmi bejelentés tárgyának, még akkor sem, ha bejelentéssel egyszerre nyújtották be). Ez igen hátrányos lehet a bejelentőnek, aki a szabadalom oltalmi körét nyilvánvalóan bővíteni akarta az általános jellemző bevezetésével, végül úgymond két szék között a padra huppan, és a teljes szabadalomtól elesik, mivel nem tudja oltalmi igényét az elsőbbséget élvező implicit igénypontvariánsra korlátozni (ti. a rezet alkalmazó megoldásra). A problémát ilyenkor az okozza, hogy a kifejezetten nem említett speciális példák az általános megoldáshoz képest újnak számítanak, azért hogy a kiválasztási találmányok is szabadalmazhatóak legyenek (ld. XII. fejezet 3. pontja). A tanulság, hogy az elsőbbségi iratból főszabályként nem szabad elhagyni információ tartalmát - ez alól persze lehetnek kivételek, például ha az elsőbbségi irat szabadalmi szempontból nem egységes több találmányra vonatkozott, amelyekből a későbbi bejelentésben már csak egyet visznek tovább.

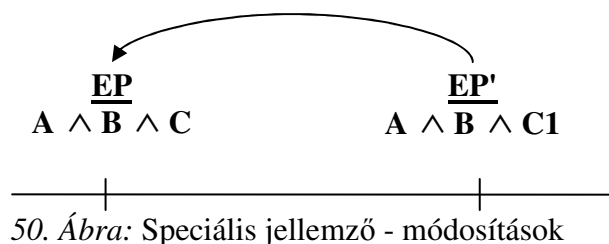
3. Jellemző specifikálása

3.1 Bővítő értelmű módosítás

Legyen most az EP' bejelentésnek (illetve szabadalomnak) az eredeti EP bejelentéshez képest egy $A \wedge B \wedge (C=C1)$ alakú igénypont, amelyben a **C** jellemző (például **C=fém**) helyett a speciális **C1** jellemző (például **C1=réz**) szerepel.

²¹⁷ Ld. G2/98

²¹⁸ A bejelentési eljárás során vagy a megadást követően központi korlátozással, vagy egy felszólalási vagy megsemmisítési eljárás során.

50. Ábra: Speciális jellemző - módosítások

A módosított $I = A \wedge B \wedge C1$ igénypont értékelése a következő.

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C1) = ?$$

$$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C1)} = ?$$

Az újdonságvizsgálatnál már láttuk, hogy a $C1$ elemi ítélet értékelése matematikai szempontból nem vezethető le C értékeléséből.

Az újdonságvizsgálatnál hasonló helyzetben azt mondtuk, hogy $C1$ elemi ítélet nem olvasható ki egy $A \wedge B \wedge C$ alakú megoldásból, annak ellenére, hogy az általános C jellemző elvileg magában foglalja a speciális $C1$ jellemzőt is. Erre a megfontolásra a kiválasztási találmányok szabadalmazhatósága miatt volt szükség. Jelen esetben a bővítő értelmű módosítások kategorikus tilalma mögött az a megfontolás húzódik, hogy a bejelentő (vagy szabadalmazható) ne tudjon a saját helyzetén - harmadik felek rovására - javítani. Amennyiben ugyanis a bejelentő az elismert bejelentési napon benyújtott szabadalmi bejelentésben csak $A \wedge B \wedge C$ alakú találmányt tárt fel, ehhez képest harmadik felek elvileg akár szabadalmat is szerezhetnek egy $A \wedge B \wedge C1$ alakú megoldásra, hiszen láttuk, hogy a $C1$ jellemző új az általános C jellemzőhöz képest. Ha tehát a bejelentő utólag beírhatja a szabadalomba az $A \wedge B \wedge C1$ alakú megoldást is, ezzel megfoszt minden harmadik felet egy későbbi elsőbbségű $A \wedge B \wedge C1$ alakú megoldás szabadalmaztatásától, annak ellenére, hogy azt az EP bejelentés módosítását megelőzően nyújtották be az ESZH-hoz.

Ebből a megfontolásból jogosnak látszik jelen esetben is úgy értékelni a helyzetet, hogy a $C1$ elemi ítélet nem olvasható rá az eredeti EP bejelentésre, mivel az nem mutatott be réz nyelet. Így a $\underline{b(I)} = h$, vagyis az I igénypont bővítő értelmű módosításnak számít.

Első ránézésre szigorúnak tűnhet a fenti szentencia - lévén a $C1$ jellemző egy szűkítés, illetve pontosítás a bővebb értelmű C jellemzőhöz képest, tehát elvileg implicit módon a $C1$ jellemző is szerepelt az EP bejelentésben.

Ráadásul a korlátozás sok esetben lehet fontos a bejelentő/szabadalmazható szempontjából:

- (1) speciális példák hiányában a kitanítás nem volt elégséges a találmány megvalósításához;
- (2) a C jellemző nem új, de a $C1$ jellemző alkalmas lenne a találmány elhatárolásához.

Az (1) esetben a korlátozás nyilvánvalóan nem megengedhető, hiszen ha a találmány a bejelentési napon nem volt a leírás alapján megvalósítható, akkor a bejelentő a szabadalom, mint társadalmi szerződés legfontosabb követelményének nem tett eleget - nem biztosította a társadalom számára a találmány megismerését. Több döntés is leszögezi, hogy az elsőbbségi jog érvényesítéséhez az első bejelentésnek olyannak kell lennie, amely alapján a találmány

megvalósítható²¹⁹. Ennek analógiájára, ha a találmány az elismert bejelentési napon nem volt megvalósítható, akkor ez a bejelentés utólagos módosításával szintén nem orvosolható.

A (2) esetben az $A \wedge B \wedge C$ megoldás egy korábbi PRA anterioritás fényében nem új. Ha a PRA anterioritás a nyilvános technika állásához tartozik, akkor a C1 jellemzővel csak abban az esetben lehet az EP' bejelentést (vagy szabadalmat) elhatárolni a PRA anterioritástól, ha C1 egyben feltalálói tevékenységen is alapul. Például legyen a nyilvános technika állásából megismerhető $A \wedge B \wedge (C2=vas)$ alakú találmány. Láttuk, hogy ehhez képest $A \wedge B \wedge C$ megoldás nem új. Az $A \wedge B \wedge (C1=réz)$ megoldás ugyan új, de csak akkor szabadalmazható, ha a C1 jellemző feltalálói tevékenységen alapul C2 jellemzőhöz képest. Ha viszont pont az utólag beiktatott C1 jellemző alapozná meg a feltalálói tevékenységet, akkor az elismert bejelentési napon nem beszélhetünk találmányról. Ebből kifolyólag harmadik személyek jogait indokolatlanul korlátoznánk, ha a bejelentési napra visszamenőleg keletkeztetnék monopoli jogokat.

Ha az újdonságrontó PRA anterioritás a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozik, akkor más a helyzet. Legyen például a teljes kiterjesztésű technika állásának része $A \wedge B \wedge (C2=vas)$ alakú PRA anterioritás. Ehhez képest $I = A \wedge B \wedge (C1=réz)$ alakú igénypont új, tehát attól függetlenül szabadalmazható, hogy C2 jellemzőhöz képest beszélhetünk-e feltalálói tevékenységről. A fentiek szerinti viszont az EP bejelentés/szabadalom jogosultja eszik az ilyen típusú korlátozás lehetőségétől, hiszen azt mondtuk, hogy **I2** bővítő értelmű módosításnak számít, tehát nem megengedhető.

Ugyanakkor a teljes kiterjesztésű technika állásától való elhatároláshoz még a szigorú európai joggyakorlat is megengedi a disclaimerek (kizáró szakaszok) utólagos beiktatását. A G1/03 és G2/03 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntések a szabadalmat (vagy bejelentőt sokkal kedvezőbb helyzetbe hozzák annál, minthogy a C1 jellemzőre kelljen szűkítenie az oltalmi igényét, hiszen beiktathat egy $\neg C2$ (nem vas) alakú disclaimert. Így egy korlátozott **I'** főigénypont végeredményben minden vastól különböző fémre kiterjed: **I1'** = $A \wedge B \wedge C \wedge \neg C2$.

Végeredményben azt látjuk, hogy a jellemző konkretizálásána, mint bővítő értelmű módosításnak szigorú tilalma nem sérti a bejelentő vagy szabadalmas jogos érdekeit - viszont az engedélyezése adott esetben indokolatlanul kedvező helyzetet eredményezne a bejelentő vagy szabadalmas számára azáltal, hogy orvosolhatóvá válna a bejelentéskori elégtelen kitanítás, illetve a nyilvános technika állásához képest utólag lehetne felmutatni feltalálói tevékenységet megalapozó jellemzőt.

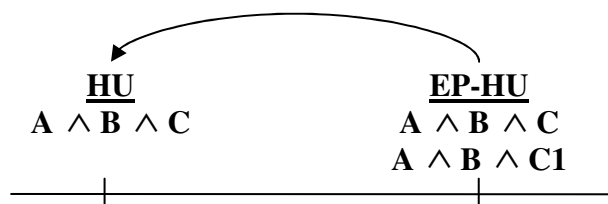
Az ESZH joggyakorlatában is a szigorú tilalom szabálya rögzült. A Módszertani Útmutató szerint a "speciális" újnak számít az "általánoshoz" képest²²⁰, tehát a "rész" olyan új jellemző, amelyet az eredeti EP bejelentés nem tárt fel, és ezért az ilyen aligénypont (vagy akár csak új kiviteli példa) a T194/84 döntés értelmében bővítő értelmű módosítás.

3.2 Elsőbbség

Legyen az EP-HU bejelentésnek a korábbi HU bejelentésben feltárt $A \wedge B \wedge C$ alakú találmányhoz képest egy új aligénypontja $A \wedge B \wedge (C=C1)$ alakú, például $C=fém$ és $C1=réz$ (ld. 51. Ábra).

²¹⁹ Ld. pl. T206/83, T193/95.

²²⁰ Ld. GL. C-IV, 9.5.

51. Ábra: Speciális jellemző - elsőbbség igénylése

Az $\mathbf{I2} = A \wedge B \wedge C1$ aligénypont értékelése ebben az esetben a következő.

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C1) = h$$

$$\underline{b}(\mathbf{I2}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = h$$

A bővítő értelmű módosításoknál kifejtett érvek szerint $C1$ elemi ítélet nem olvasható rá a korábbi HU bejelentésre, mivel az nem mutatott be réz nyelet, így a réz nyél adott esetben önálló szabadalom tárgya lehet (feltéve, hogy a fém nyélből nem következik triviális módon). Ezért $\underline{b}(\mathbf{I2}) = h$, vagyis az $\mathbf{I2}$ aligénypont elsőbbsége nem ismerhető el.

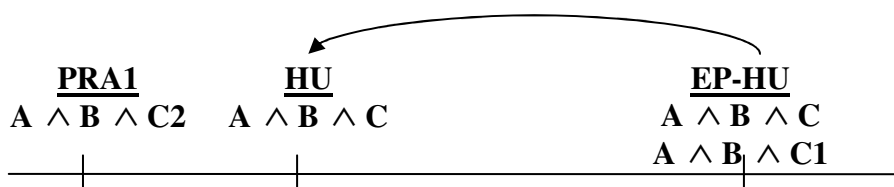
Vizsgáljuk meg milyen mértékű hátrányt jelenthet a konkretizálás szigorú tilalma az EP-HU bejelentés/szabadalom jogosultja számára. Akárcsak a bővítő értelmű módosításoknál, itt is két esetben lehet fontos a speciális jellemzőre szűkített $\mathbf{I2}$ aligénypont elsőbbségének elismerése:

- (1) ha speciális példák hiányában a kitanítás nem volt elégséges a találmány megvalósításához; vagy
- (2) ha a C jellemző nem új, de a $C1$ jellemző alkalmas lenne a találmány elhatárolásához.

Amennyiben a $C1$ jellemző megadása nélkül a kitanítás olyan mértékben hiányos, hogy nem teszi lehetővé a találmány megvalósítását, akkor a bejelentő nem tett eleget feltárási kötelezettségének, vagyis nem bocsájtott a társadalom rendelkezésére egy megvalósítható találmányt, amelynek a fejében monopoljogokra, és ehhez az elsőbbség kedvezményére tarthatna igényt. Az (1) esetben tehát nyilvánvalóan nem ismerhető el az elsőbbség, hiszen elsőbbséget csak olyan első bejelentés alapozhat meg, amely alapján a találmány megvalósítható²²¹. Ez a kritérium biztosítja, hogy senki ne tarthasson fenn magának jogokat olyan elképzelések, ötletek tekintetében, amelyek részleteit még maga sem dolgozta ki, a gyakorlatba való átültetés lehetősége nincsenek tisztázva, illetve feltárva.

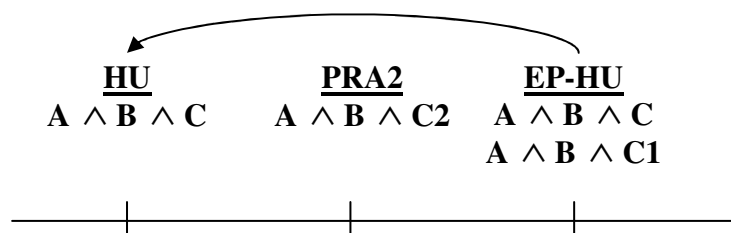
A (2) esetben, ha az újdonság hiányát egy PRA1 anterioritás $A \wedge B \wedge (C2=vas)$ alakú megoldása eredményezi, amely az EP-HU bejelentés elsőbbségét megelőzően került nyilvánosságra, akkor a HU első bejelentés nem volt új (ld. 52. Ábra). Ha azonban a $C1$ jellemző nemcsak új a $C2$ jellemzőhöz képest, de ráadásul a szakember számára nem is nyilvánvaló, akkor az EP-HU bejelentés $\mathbf{I2} = A \wedge B \wedge (C=C1)$ aligénypontja szabadalmazható (függetlenül attól, hogy az elsőbbsége nem ismerhető el).

²²¹ Ld. pl. T206/83, T193/95.

52. *Ábra:* Speciális jellemző - elsőbbség igénylése nyilvános technika állása esetén

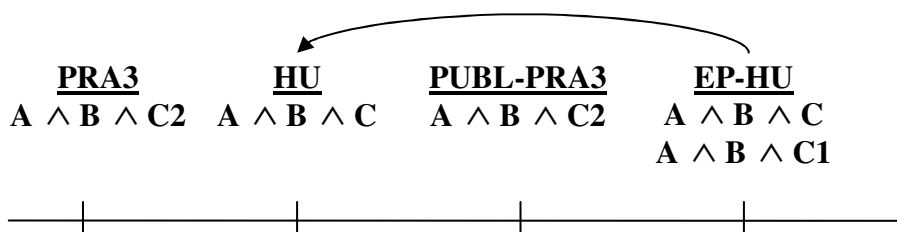
Ezzel szemben ha a (2) esetben egy PRA2 anterioritás $A \wedge B \wedge (C2=vas)$ alakú megoldása az EP-HU bejelentés elsőbbségét követően, de az EP-HU bejelentés bejelentési napja előtt került nyilvánosságra (de nem tartozik a teljes kiterjesztésű technika állásához, vagyis PRA2 nem igényli egy korábbi elsőbbségű bejelentés elsőbbségét), akkor az 53. Ábrán szemléltetett helyzettel állunk szemben.

53. *Ábra:* Speciális jellemző - elsőbbség igénylése köztes publikáció esetén

Az EP-HU bejelentés $\mathbf{I1} = A \wedge B \wedge C$ alakú főigénypontjának az elsőbbsége elismerhető, míg az $\mathbf{I2} = A \wedge B \wedge C1$ alakú aligénypontot nem illeti meg az elsőbbség (arra nézve a PRA2 anterioritás a nyilvános technika állásához tartozik), tehát az utóbbi csak abban az esetben szabadalmazható, ha C1 feltalálói tevékenységen alapul C2 jellemzőhöz képest. Ez a bejelentőre általában megint csak nem sérelmes, hiszen az $A \wedge B \wedge C$ alakú $\mathbf{I1}$ főigénypont oltalmi körébe elvileg beleesik az $A \wedge B \wedge C1$ alakú megoldás is, tehát az oltalom végeredményben arra is kiterjed. Ha azonban a bejelentő a későbbi EP-HU bejelentésből kihagyta az általánosabb $\mathbf{I1}$ főigénypontot, és ezt a leírás sem támasztja alá, akkor a teljes oltalomtól elesik. Úgy érzem ilyen esetben is jogosan feltételezhetjük, hogy ha a bejelentő a későbbi EP-HU bejelentésből elhagyta az általánosabb $A \wedge B \wedge C$ alakú találmányra vonatkozó igénypontot, és csak a speciális C1 jellemzőt tartalmazó találmányra igényelte az oltalmat, akkor ennek nyomós oka lehetett. Például C1=rézen kívül más fém nem is alkalmas a találmány megvalósítására, vagy a bejelentő tudomására jutott, hogy más fémmel már korábbitól fogva ismert volt a találmány. Az előbbi esetben az elsőbbségi időpontban nem volt megvalósítható, az utóbbi esetben nem volt új a találmány - mint láttuk, ezek olyan hiányosságok, amelyek nem orvosolhatók az elsőbbség megtartása mellett.

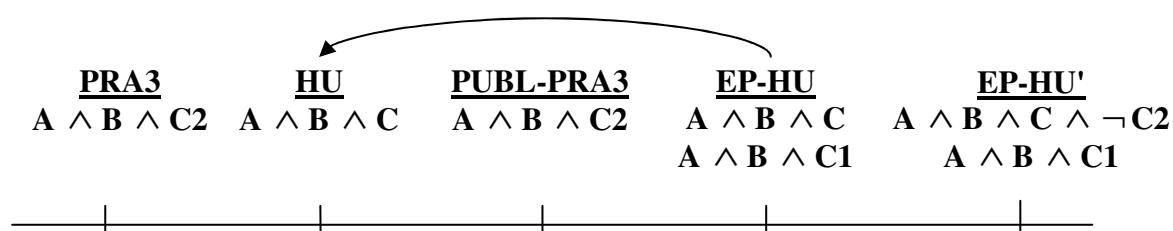
Tekintsük most azt az esetet, amikor egy PRA3 anterioritás $A \wedge B \wedge (C2=vas)$ alakú megoldása a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozik, és a PRA3 bejelentés közzététele megelőzi az EP-HU bejelentés bejelentési napját, ekkor kicsit más a helyzet (ld. 54. *Ábra*)

54. *Ábra:* Speciális jellemző - elsőbbség igénylése teljes kiterjesztésű technika állása esetén

Az általános jellemző (C) nem új a speciális jellemzőhöz képest (C2), tehát az EP-HU bejelentés $A \wedge B \wedge C$ alakú **II** főigénypontja nem új a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozó $A \wedge B \wedge C2$ megoldáshoz képest. Ha ilyenkor az $A \wedge B \wedge C1$ alakú aligénypont elsőbbsége nem ismerhető el, akkor erre az aligénypontra nézve $A \wedge B \wedge C2$ megoldás PUBL-PRA3 közzététele már a nyilvános technika állásához tartozik (hiszen a közzététel megelőzi a bejelentési napot). Így C1 hiába új C2 jellemzőhöz képest, az EP-HU szabadalom tárgyát képező $A \wedge B \wedge C1$ találmány csak akkor szabadalmazható, ha egyben feltalálói tevékenységen is alapul (akárcsak az első két esetben).

A bejelentőnek/szabadalmasnak itt viszont a G1/03 és G2/03 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntések értelmében módjában áll $\neg C2$ ("nem vas") disclaimer beiktatni az **II** = $A \wedge B \wedge C$ alakú főigénypontba, mivel a PRA3 anterioritásban szereplő megoldás a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozik. Így az oltalmi igényt egy korlátozott **II'** = $A \wedge B \wedge C \wedge \neg C2$ alakú főigénypontra szűkítheti (ld. 55. Ábra).

55. Ábra: Disclaimer alkalmazása - elsőbbség igénylése teljes kiterjesztésű technika állása esetén

Ilyenkor a módosított EP-HU bejelentés (vagy szabadalom) korlátozott **II'** főigénypontja értelemszerűen megtarthatja a HU bejelentés elsőbbségét, hiszen különben a G1/03 és G2/03 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntések nem jelentenék a teljes kiterjesztésű technika állásához képesti elhatárolást biztosító disclaimer tényleges engedélyezését. A G1/02 és G2/03 döntések az elsőbbség elismerésének kérdését amúgy is a bejelentés benyújtását követően tett módosítások megengedhetőségével teszik egyenértékűvé.

A módosított EP-HU bejelentés **II2** = $A \wedge B \wedge C1$ alakú aligénypontját továbbra sem illeti meg az elsőbbség (arra nézve a PUBL-PRA3 közzétételi irat a nyilvános technika állásához tartozik), tehát az utóbbi csak abban az esetben szabadalmazható, ha C1 feltalálói tevékenységen alapul C2 jellemzőhöz képest. Ez a bejelentőre általában megint csak nem sérelmes, hiszen az $A \wedge B \wedge C \wedge \neg C2$ alakú korlátozott **II'** főigénypont oltalmi körébe elvileg beleesik az $A \wedge B \wedge C1$ alakú megoldás is (mivel a C1 jellemző a $C \wedge \neg C2$ által meghatározott kategóriába esik - ti. fém, ami nem vas), tehát az oltalom végeredményben arra is kiterjed.

4. Jellemző helyettesítése más jellemzővel

4.1 Bővítő értelmű módosítás

A helyettesítő "más" jellemző a lecserélt jellemzőnek se nem általánosítása, se nem konkretizálása, hanem egyszerűen *más*, mint a korábbi. Legyen például az EP bejelentés tárgya $A \wedge B \wedge (C1=\text{réz})$, míg a módosított EP' bejelentés illetve szabadalom vonatkozzon $A \wedge B \wedge (C2=\text{vas})$ találmányra (ld. 56. Ábra).

56. Ábra: Helyettesítő jellemző - módosítások

Az $I = A \wedge B \wedge C2$ igénypont értékelése ebben az esetben a következő.

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C2) = h$$

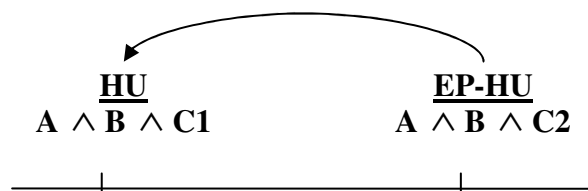
$$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C2)} = h$$

A C2 elemi ítélet nem olvasható rá a korábbi EP bejelentésre, mivel az nem mutatott be vas nyelet, csak réz nyelet, ezért $\underline{b(I)} = h$, vagyis az I igénypont bővítő értelmű módosításnak számít.

Ugyanerre az eredményre vezet a T194/84 döntés is: mivel a C2=vas jellemzőt tartalmazó kiviteli alak nem volt tárgya a HU1 bejelentésnek ezért az $A \wedge B \wedge C2$ találmány utólagos bevitele új információt szolgáltat, így bővítő értelmű módosításnak számít.

4.2 Elsőbbség

A HU bejelentés tárgya legyen $A \wedge B \wedge (C1=\text{rész})$, míg az EP-HU bejelentés főigénypontja $A \wedge B \wedge (C2=\text{vas})$. Ekkor a helyet a következő (ld. 57. Ábra).

57. Ábra: Helyettesítő jellemző - elsőbbség igénylése

Az $I = A \wedge B \wedge C2$ igénypont értékelése ebben az esetben a következő.

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C2) = h$$

$$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C2)} = h$$

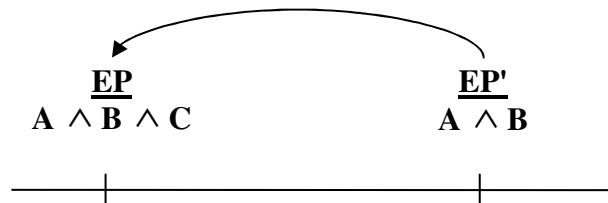
A C2 elemi ítélet nem olvasható rá a korábbi HU bejelentésre, mivel az nem mutatott be vas nyelet, csak réz nyelet, ezért $\underline{b(I)} = h$, vagyis az I igénypont elsőbbsége nem ismerhető el.

Ugyanerre a következtetésre jutunk a G2/98 döntés alapján: a C2=vas jellemzőt tartalmazó kiviteli alak nem volt tárgya a korábbi HU bejelentésnek ezért az EP-HU bejelentés igénypontját nem illeti meg az elsőbbség.

5. Jellemző elhagyása - hiányzó jellemző

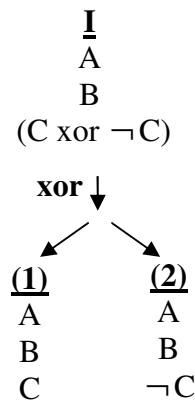
5.1 Bővítő értelmű módosítás

Utoljára tekintsük azt az esetet, amikor EP tárgya $A \wedge B \wedge C$, utóbb módosított EP' bejelentésben (illetve szabadalomban) azonban $A \wedge B$ találmányra igényelnek oltalmat (ld. 58. Ábra).

58. Ábra: Hiányzó jellemző - módosítások

A C elemi ítélet elhagyása azt jelenti, hogy EP' egyaránt megengedi a C és a $\neg C$ lehetőségeket - más lehetőség pedig nincs. Vagyis az $\mathbf{I} = A \wedge B$ igénypont kiegészíthető (C xor $\neg C$) feltétellel, ami azonosan igaz, tehát nem befolyásolja \mathbf{I} értékelését. Az \mathbf{I} igénypont felbontását az 59. ábra szemlélteti.

59. Ábra: \mathbf{I} igénypont felbontása

Az igénypontvariánsok értékelése a következő.

(1) Az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_1 = A \wedge B \wedge C$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = i$$

Tehát az \mathbf{I}_1 igénypontvariáns megengedhető (nem tartalmaz bővítő értelmű módosítást).

(2) Az \mathbf{I}_2 igénypontvariáns:

$$I_2 = A \wedge B \wedge \neg C$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(\neg C) = h$$

$$\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \neg C) = h$$

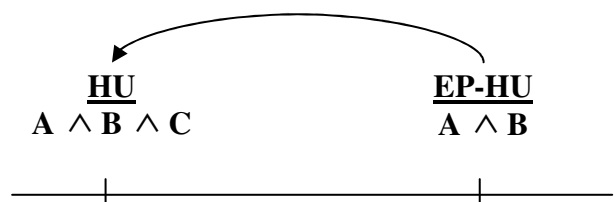
A $\neg C$ ítélet értékelése hamis ($\underline{b}(\neg C) = h$), ha az eredeti EP bejelentésből nem volt megismerhető a C jellemzőt nélkülöző kiviteli alak. Tehát ebben az esetben az I_2 igénypontvariáns bővítő értelmű módosítást jelent az eredeti EP bejelentésben feltárt találmányhoz képest.

A fent bemutatott T331/87 döntés megadja azokat a szigorú feltételeket, amelyek fennállása esetén úgy kell tekinteni, hogy az eredeti EP bejelentés implicit tartalmazta a $\neg C$ ("a nyél nem fémből van") állítást is, még akkor is, ha a konkrét kiviteli alakokban mindenütt szerepelt a C jellemző. Vagyis megadja azt a feltételt, hogy a szakember milyen esetben ismerhette fel a leírás alapján, hogy a C jellemző nem szükséges a találmány szempontjából, akár el is hagyható. Főszabályként a $\neg C$ ítélet értékelése hamis ($\underline{b}(\neg C) = h$), a T331/87 döntés pusztán azt garantálja, hogy bizonyos feltételek teljesülése esetén a $\neg C$ elemi állítás legalább implicit módon kiolvasható volt az eredeti EP bejelentésből - vagyis az eredeti EP bejelentés a szakember számára implicit tartalmazott olyan információt is, miszerint C helyett $\neg C$ is szerepelhetne. A T331/87 döntésben megadott feltételek teljesülése esetén a jogosult eredményesen érvelhet a C jellemző elhagyása mellett - vagyis lényegében amellet, hogy az eredeti bejelentés $A \wedge B \wedge \neg C$ alakú igénypontvariánst is alátámasztja. Ekkor adott esetben a hatóság (vagy egy magasabb fokon eljáró hatóság) a főszabályként alkalmazott korábbi b értékelés helyett egy új b' értékelést alkalmaz, amelynek a kiterjesztésére már $\underline{b}'(\neg C) = i$ teljesül.

Összességében tehát az EP' bejelentésbe módosítás útján bekerült $A \wedge B$ találmány főszabály szerint bővítő értelmű módosítást jelent, mert bár az I_1 igénypontvariáns megengedhető (hiszen az nem más mint az eredetileg is szerepeltetett találmány), viszont I_2 igénypontvariáns bővítő értelmű módosításnak számít. Tehát a szabadalom tárgya összességében bővült.

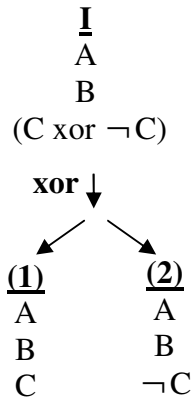
5.2 Elsőbbség

Legyen HU első bejelentés tárgya $A \wedge B \wedge C$ alakú, a későbbi EP-HU bejelentésben azonban már $A \wedge B$ alakú találmányra igényelnek oltalmat (ld. 60. Ábra).

60. Ábra: Hiányzó jellemző - elsőbbség igénylése

A bővítő értelmű módosításoknál tárgyalat felbontást analóg módon alkalmazhatjuk itt is (ld. 61. Ábra).

61. Ábra: **I** igénypont felbontása

Az igénypontvariánsok értékelése a következő.

(1) Az **I₁** igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_1 = A \wedge B \wedge C$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = i$$

Tehát az **I₁** igénypontvariáns elsőbbsége elismerhető ($\underline{b}(\mathbf{I}_1) = i$).

(2) Az **I₂** igénypontvariáns:

$$\mathbf{I}_2 = A \wedge B \wedge \neg C$$

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(\neg C) = h$$

$$\underline{b}(\mathbf{I}_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \neg C) = h$$

A $\neg C$ ítélet értékelése főszabályként hamis ($\underline{b}(\neg C) = h$), hiszen a korábbi HU bejelentés olyan találmányt mutat be, amelyre C elemi állítás teljesül. Tehát az **I₂** igénypontvariáns elsőbbsége nem ismerhető el.

A fent látott T331/87 döntés alkalmazása (igényponti jellemző elhagyása vagy cseréje) az elsőbbség elismerésének kérdésében is felmerülhet, hiszen G1/02 és G2/03 döntések az elsőbbséget abban az esetben tartják elismerhetőnek, ha az elsőbbségi irat tartalmához képesti változás nem jelentene bővítő értelmű módosítást. Tehát a korábbi HU bejelentés tartalmának vizsgálatakor adott esetben az eljáró hatóság úgy találhatja, hogy a korábbi HU bejelentés implicit módon tanított C jellemző nélküli kiviteli alakot is. Ebben az esetben mind a C elemi állítás, mind a $\neg C$ elemi állítás értékelése i (igaz), vagyis mind az **I₁**, mind az **I₂** igénypontvariáns elsőbbsége elismerhető.

Ezzel szemben, ha a $\neg C$ elemi állítás nem olvasható ki az elsőbbségi irat tartalmából, akkor a T331/87 döntés és a G1/02 és G2/03 döntések együttes alkalmazása arra vezet, hogy az $A \wedge B$ találmány elsőbbsége nem ismerhető el a korábbi HU bejelentésben szereplő $A \wedge B \wedge C$ találmány alapján.

Ugyanerre a megfontolásra vezet a G2/98 döntés, amelynek indoklása kifejezetten az "azonos találmány" megállapításának kizárását eredményező módosítások közt említi az elsőbbségi iratban ismertetett találmány egy jellemzőjének elhagyását (ti. C jellemző elhagyását).

Az ESZH fennálló joggyakorlata alapján tehát arra jutunk, hogy az EP-HU bejelentésben szereplő $A \wedge B$ találmány elsőbbsége főszabály szerint nem ismerhető el, mert tartalmaz olyan új információt (ti. a C jellemző elhagyásának a lehetőségét), amely a T331/87 döntés speciális feltételeinek hiányában nem volt megismerhető a HU elsőbbségi bejelentésből. Tehát bár az I_1 igénypontvariáns jogosan igényelné az elsőbbséget (hiszen az nem más, mint az eredetileg is szerepeltetett találmány), mivel I_2 igénypontvariáns bővítő értelmű módosításnak számít, ezért a teljes igénypont elesik az elsőbbségtől.

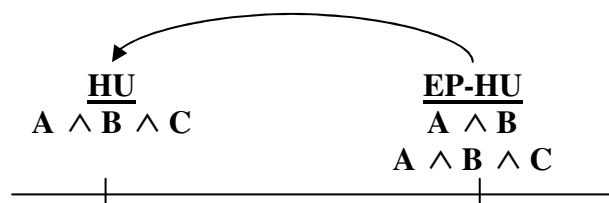
Érdekes megfigyelni, hogy bár formális logikai szempontból a helyzet teljesen analóg a 2.2 pont alatt tárgyalt általános jellemző esetével (amikor az elsőbbségi irathoz képest általánosított jellemző kerül a későbbi bejelentés igénypontjába), az elsőbbség jelen esetben mégsem ismerhető el, holott az általános jellemző alá eső specifikus jellemző elsőbbségét a G2/98 döntés kifejezetten elismeri. A jellemző elhagyása voltaképpen a legteljesebb általánosítást jelenti - a speciális jellemzőről "bármire" általánosítunk, beleértve a semmit is, mint lehetőséget.

A jogalkalmazók, és főleg harmadik személyek szempontjából nem szerencsés egy olyan igénypont, amelyben a különböző elsőbbségű (vagy elsőbbség nélküli) igénypontvariánsok nincsenek explicit VAGY-kapcsolat révén kiemelve, de még csak egy általánosabb jellemzőbe ágyazva sincsenek jelen, és pusztán az igénypont formális felosztásával fedhetők fel.

Ugyanakkor az elsőbbségi igény kategorikus elvetése sem szerencsés, mint azt a XV. fejezetben látni fogjuk.

Az elsőbbséggel rendelkező implicit igénypontvariánst a formális matematikai modellünkben semmiképp sem lehet a szőnyeg alá seperni.

Például tekintsük a fenti szituációt azzal a kiegészítéssel, hogy a későbbi EP-HU bejelentés aligénypontjával igénylik az elsőbbségi HU bejelentésben szereplő $A \wedge B \wedge C$ találmányt is (ld. 62. Ábra).

62. Ábra: Hiányzó jellemző pótlása aligénypontban - elsőbbség igénylése

A főigénypont:

1. Edény, **azzal jellemezve**, hogy nyele van.

$$\mathbf{I1} = A \wedge B$$

Ahol a főigénypontot felépítő elemi állítások:

A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

Az aligénypont:

2. Az 1. igénypont szerinti edény, **azzal jellemezve**, hogy a nyél fémből van.

Ekkor az aligénypont "örökli" a főigénypont összes jellemzőjét, amelyeket ÉS-kapcsolattal egészít ki az aligénypont saját jellemzője. Tehát:

$$\mathbf{I2} = \mathbf{I1} \wedge C = A \wedge B \wedge C$$

A = A találmány edény.

B = Az edénynek nyele van.

C = A nyél fémből van.

Az **I2** aligénypontot nyilvánvalóan megillet az elsőbbség, hiszen az maga a HU elsőbbségi bejelentésben bemutatott találmány, így minden elemi állításának értékelése i (igaz):

$$b(A) = i$$

$$b(B) = i$$

$$b(C) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I2}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = i$$

Itt tehát az **I2** aligénypont elsőbbsége minden kétséget kizáróan elismerhető ($\underline{b}(\mathbf{I2}) = i$).

Lássuk ezt formális matematikai felbontásban (ld. 63. Ábra).

I2 = A \wedge B \wedge C aligénypontra:

(1) igénypontvariáns:

$$\mathbf{I2}_1 = A \wedge B \wedge C \wedge C$$

$$b(A) = i$$

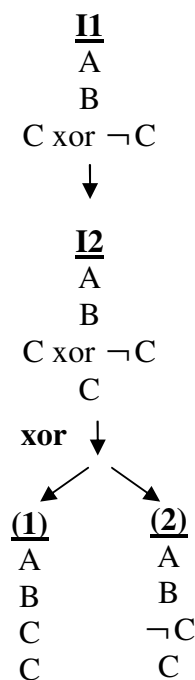
$$b(B) = i$$

$$b(C) = i$$

$$b(C) = i$$

$$\underline{b}(\mathbf{I2}_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = i$$

Itt tehát az **I2₁** igénypontvariáns elsőbbsége minden kétséget kizáróan elismerhető ($\underline{b}(\mathbf{I2}_1) = i$). Megjegyzem, hogy a C elemi állítás kettős előfordulása nem két fém nyelet jelent, hanem pusztán ugyanannak az állításnak a megismétléséről van szó - ha egyszer igaz volt, legközelebb is az.

63. Ábra: **I2** aligénypont felbontása

(2) igénypontvariáns:

$$\mathbf{I2}_2 = A \wedge B \wedge \neg C \wedge C$$

Ez szemmel láthatóan egy azonosan hamis ítélet (egyszerre C ÉS nem C a feltétel), vagyis tetszőleges b értékelés esetén $\mathbf{h}(\mathbf{I2}_2) \equiv \mathbf{h}$ (ez lenne az az eset, amikor a főigénypontot úgy értelmezzük, hogy az edény nyele nem fémből van, az aligénypontban viszont fémet írunk elő). A 2.1 pontban látott esethez hasonlóan itt is maradt olyan igénypontvariáns, amelynek a modellünk szerint az elsőbbsége nem ismerhető el - ugyanakkor az ilyen nem működő, lehetetlen kiviteli alakot, mint korábban, most is kizárjuk az igénypont elemzésből. Figyelem, nem az értékelésből zárjuk ki, hanem akkor nem vesszük figyelembe, amikor a matematikai modellben kapott értékelést "visszafordítjuk" a jog nyelvére, és megállapítjuk, hogy elismerhető-e az elsőbbség vagy sem. Természetesen, a képtelen igénypontvariánsok amúgy sem bírnak jogi relevanciával, hiszen ezekre nézve elvileg is kizárt az újdonságrontó anterioritás (mivel csak működő kiviteli alak jöhet szóba anterioritásként), és az oltalmi kört sem befolyásolják (mivel képtelen kiviteli alakkal nem lehet bitorlást megvalósítani).

Az **I2** aligénypont másik igénypontvariánsának, azaz **I2**₁-nek van elsőbbsége. Itt viszont az aligénypont behozta a főigénypontból hiányzó C jellemzőt, így az ilyen aligénypontvariáns elsőbbsége már minden kétséget kizáróan elismerhető.

6. Bővítő értelmű módosítások és az elsőbbség összevetése

A bővítő értelmű módosítások vizsgálata és az elsőbbség elismerésének a kérdése teljesen analóg módon történik. Vessük ezt össze táblázatos formában.

	Bővítő értelmű módosítás	Elsőbbség
értékelés alapja:	Ráolvasható-e az igényponti jellemzőt leíró elemi ítélet az eredeti bejelentésben feltárt valamely megoldásra.	Ráolvasható-e az igényponti jellemzőt leíró elemi ítélet az elsőbbségi iratban feltárt valamely megoldásra.
eredmény alapja:	Az igénypont bővítő értelmű módosítást tartalmaz, ha van akár egy olyan igénypontvariáns, amelynek az értékelése h (hamis) az eredeti bejelentésben feltárt minden megoldásra (vagyis amely egy bejelentéskori megoldásnak sem felel meg).	Az elsőbbség nem ismerhető el az olyan igénypontvariánsokra, amelyek értékelése h (hamis) az elsőbbségi iratból megismerhető minden megoldásra (vagyis nincs olyan megoldás az elsőbbségi iratban, amelynek megfelelne az adott igénypontvariáns).

25. Táblázat: Újdonság és bitorlás kérdésének szempontjai

	Bővítő értelmű módosítás	Elsőbbség				
1. Többlet jellemző	$A \wedge B \rightarrow A \wedge B \wedge C$					
ábrázolás:	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px; text-align: center;"><u>EP</u> A B</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;"><u>EP'</u> A B C ↓ <u>I</u> A - i B - i C - h → h</td> </tr> </table>	<u>EP</u> A B	<u>EP'</u> A B C ↓ <u>I</u> A - i B - i C - h → h	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px; text-align: center;"><u>HU</u> A B</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;"><u>EP-HU</u> A B C ↓ <u>I</u> A - i B - i C - h → h</td> </tr> </table>	<u>HU</u> A B	<u>EP-HU</u> A B C ↓ <u>I</u> A - i B - i C - h → h
<u>EP</u> A B	<u>EP'</u> A B C ↓ <u>I</u> A - i B - i C - h → h					
<u>HU</u> A B	<u>EP-HU</u> A B C ↓ <u>I</u> A - i B - i C - h → h					
értékelés:	$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = h$	$\underline{b}(\mathbf{I}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = h$				
eredmény:	bővítő értelmű módosítás	elsőbbség nem ismerhető el				
döntések:	ESZH: - T194/84 (disclosure test), - T201/83 (novelty test) SZTNH: MÚ III. fejezet 10.1	ESZH: G2/98 SZTNH: Szt. 61. § (nincs részletes jogi útmutató)				

26. Táblázat: Bővítő értelmű módosítás és elsőbbség összevetése - többlet jellemző

	Bővítő értelmű módosítás	Elsőbbség				
2. Általános jellemző	$A \wedge B \wedge C1 \rightarrow A \wedge B \wedge C$					
ábrázolás:	<p>EP</p> <p>A B C1</p> <p>$C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1) = C$</p> <p style="text-align: center;">xor ↓</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center; border-right: 1px dashed black;"> <p>(1)</p> <p>A - i B - i C1 - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ i</p> </td> <td style="width: 50%; text-align: center;"> <p>(2)</p> <p>A - i B - i C - ?</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>¬C1 - h</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ h</p> </td> </tr> </table>	<p>(1)</p> <p>A - i B - i C1 - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ i</p>	<p>(2)</p> <p>A - i B - i C - ?</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>¬C1 - h</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ h</p>	<p>HU</p> <p>A B C1</p> <p>$C1 \text{ xor } (C \wedge \neg C1) = C$</p> <p style="text-align: center;">xor ↓</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center; border-right: 1px dashed black;"> <p>(1)</p> <p>A - i B - i C1 - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ i</p> </td> <td style="width: 50%; text-align: center;"> <p>(2)</p> <p>A - i B - i C - ?</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>¬C1 - h</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ h</p> </td> </tr> </table>	<p>(1)</p> <p>A - i B - i C1 - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ i</p>	<p>(2)</p> <p>A - i B - i C - ?</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>¬C1 - h</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ h</p>
<p>(1)</p> <p>A - i B - i C1 - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ i</p>	<p>(2)</p> <p>A - i B - i C - ?</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>¬C1 - h</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ h</p>					
<p>(1)</p> <p>A - i B - i C1 - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ i</p>	<p>(2)</p> <p>A - i B - i C - ?</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>¬C1 - h</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ h</p>					
értékelés:	<p>(1) igénypontvariáns:</p> <p>$\underline{b}(I_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = i$ nem bővítő értelmű</p> <p>(2) igénypontvariáns:</p> <p>$\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1) = h$ bővítő értelmű</p> <p>van olyan igénypontvariáns, amely nem olvasható rá az eredeti bejelentés egyetlen megoldására sem</p>	<p>(1) igénypontvariáns:</p> <p>$\underline{b}(I_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C1) = i$ elsőbbség elismerhető</p> <p>(2) igénypontvariáns:</p> <p>$\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C \wedge \neg C1) = h$ elsőbbség nem ismerhető el</p> <p>van olyan igénypontvariáns, amely nem olvasható rá az elsőbbségi bejelentés egyetlen megoldására sem</p>				
eredmény:	bővítő értelmű módosítás	<p><u>matematikai modell:</u> csak az I_1 igénypontvariáns elsőbbsége ismerhető el</p> <p><u>joggyakorlat:</u> G2/98: az általános megoldás alá eső speciális megoldás tekintetében igényelhető az elsőbbség - I_1 igénypontvariáns elsőbbsége elismerhető</p>				
döntések:	<p>ESZH:</p> <ul style="list-style-type: none"> - T194/84 (disclosure test), - T201/83 (novelty test) - GL. C-IV, 9.5 (speciális vs. generális) <p>SZTNH: MÚ III. fejezet 10.1 és 3.3.4 (a speciális és általános)</p>	<p>ESZH:</p> <ul style="list-style-type: none"> - G2/98, - G1/03, G2/03 <p>SZTNH: Szt. 61. § (nincs részletes jogi útmutató)</p>				

27. Táblázat: Bővítő értelmű módosítás és elsőbbség összevetése - általános jellemző

	Bővítő értelmű módosítás	Elsőbbség				
3. Speciális jellemző	$A \wedge B \wedge C \rightarrow A \wedge B \wedge C1$					
ábrázolás:	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px; text-align: center;"><u>EP</u> A B C</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;"><u>EP'</u> A B C1 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C1 - h</u> → h</td> </tr> </table>	<u>EP</u> A B C	<u>EP'</u> A B C1 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C1 - h</u> → h	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px; text-align: center;"><u>HU</u> A B C</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;"><u>EP-HU</u> A B C1 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C1 - h</u> → h</td> </tr> </table>	<u>HU</u> A B C	<u>EP-HU</u> A B C1 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C1 - h</u> → h
<u>EP</u> A B C	<u>EP'</u> A B C1 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C1 - h</u> → h					
<u>HU</u> A B C	<u>EP-HU</u> A B C1 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C1 - h</u> → h					
értékelés:	$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C1)} = h$ mert $b(C1)=h$ kiválasztási találmányok megengedéséhez	$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C1)} = h$ mert $b(C1)=h$ kiválasztási találmányok megengedéséhez				
eredmény:	bővítő értelmű módosítás	elsőbbség nem ismerhető el				
döntések:	ESZH: - T194/84 (disclosure test), - T201/83 (novelty test) - GL. C-IV, 9.5 (speciális vs. generális) SZTNH: MÚ III. fejezet 10.1 és 3.3.4 (a speciális és általános)	ESZH: - G2/98 és - GL. C-IV, 9.5 (speciális vs. generális) SZTNH: Szt. 61. § (nincs részletes jogi útmutató)				

28. Táblázat: Bővítő értelmű módosítás és elsőbbség összevetése - speciális jellemző

	Bővítő értelmű módosítás	Elsőbbség				
4. Helyettesítő jellemző	$A \wedge B \wedge C1 \rightarrow A \wedge B \wedge C2$					
ábrázolás:	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px; text-align: center;"><u>EP</u> A B C1</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;"><u>EP'</u> A B C2 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C2 - h</u> → h</td> </tr> </table>	<u>EP</u> A B C1	<u>EP'</u> A B C2 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C2 - h</u> → h	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px; text-align: center;"><u>HU</u> A B C1</td> <td style="padding: 5px; text-align: center;"><u>EP-HU</u> A B C2 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C2 - h</u> → h</td> </tr> </table>	<u>HU</u> A B C1	<u>EP-HU</u> A B C2 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C2 - h</u> → h
<u>EP</u> A B C1	<u>EP'</u> A B C2 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C2 - h</u> → h					
<u>HU</u> A B C1	<u>EP-HU</u> A B C2 ↓ <u>I</u> A - i B - i <u>C2 - h</u> → h					
értékelés:	$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C2)} = h$	$\underline{b(I)} = \underline{b(A \wedge B \wedge C2)} = h$				
eredmény:	bővítő értelmű módosítás	elsőbbség nem ismerhető el				
döntések:	ESZH: T194/84, T331/87 SZTNH: MÚ III. fejezet 10.1 (nincs erre vonatkozó rész)	ESZH: G2/98 SZTNH: Szt. 61. § (nincs részletes jogi útmutató)				

29. Táblázat: Bővítő értelmű módosítás és elsőbbség összevetése - helyettesítő jellemző

	Bővítő értelmű módosítás	Elsőbbség																				
5. Hiányzó jellemző	$A \wedge B \wedge C \rightarrow A \wedge B$																					
ábrázolás:	<p>EP</p> <p>A B C</p> <p style="text-align: center;">EP'</p> <p style="text-align: center;">A B (C xor \negC) \equiv i xor ↓</p> <table style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 50%;">(1)</td> <td style="width: 50%;">(2)</td> </tr> <tr> <td>A - i</td> <td>A - i</td> </tr> <tr> <td>B - i</td> <td>B - i</td> </tr> <tr> <td>C - i</td> <td>\negC - h</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;">→ i</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> </tr> </table>	(1)	(2)	A - i	A - i	B - i	B - i	C - i	\neg C - h	→ i	→ h	<p>HU</p> <p>A B C</p> <p style="text-align: center;">EP-HU</p> <p style="text-align: center;">A B (C xor \negC) \equiv i xor ↓</p> <table style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 50%;">(1)</td> <td style="width: 50%;">(2)</td> </tr> <tr> <td>A - i</td> <td>A - i</td> </tr> <tr> <td>B - i</td> <td>B - i</td> </tr> <tr> <td>C - i</td> <td>\negC - h</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;">→ i</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> </tr> </table>	(1)	(2)	A - i	A - i	B - i	B - i	C - i	\neg C - h	→ i	→ h
(1)	(2)																					
A - i	A - i																					
B - i	B - i																					
C - i	\neg C - h																					
→ i	→ h																					
(1)	(2)																					
A - i	A - i																					
B - i	B - i																					
C - i	\neg C - h																					
→ i	→ h																					
értékelés:	<p>(1) igénypontvariáns:</p> <p>$\underline{b}(I_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = i$ nem bővítő értelmű</p> <p>(2) igénypontvariáns:</p> <p>$\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \neg C) = h$ bővítő értelmű</p> <p>van olyan igénypontvariáns, amely nem olvasható rá az eredeti bejelentés egyetlen megoldására sem</p>	<p>(1) igénypontvariáns:</p> <p>$\underline{b}(I_1) = \underline{b}(A \wedge B \wedge C) = i$ elsőbbség elismerhető</p> <p>(2) igénypontvariáns:</p> <p>$\underline{b}(I_2) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \neg C) = h$ elsőbbség nem ismerhető el</p> <p>van olyan igénypontvariáns, amely nem olvasható rá az elsőbbségi bejelentés egyetlen megoldására sem</p>																				
eredmény:	bővítő értelmű módosítás	matematikai modell: csak az I_1 igénypontvariáns elsőbbsége ismerhető el joggyakorlat: az elsőbbség egyáltalán nem ismerhető el																				
döntések:	<p>ESZH: - T194/84, - T331/87</p> <p>SZTNH: MÚ III. fejezet 10.1</p>	<p>ESZH: - G1/02 és G2/03, T331/87 (az elsőbbség egyáltalán nem ismerhető el) - G2/98 (a jellemző elhagyása új találmányhoz vezet)</p> <p>SZTNH: Szt. 61. § (nincs részletes jogi útmutató)</p>																				

30. Táblázat: Bővítő értelmű módosítás és elsőbbség összevetése - hiányzó jellemző

Mint látjuk ami a bejelentési eljárás során (vagy azt követően) bővítő értelmű módosításnak számítana, az egy későbbi bejelentésben az elsőbbség elvesztését eredményezné. Ez alól a

matematikai modell kettő, a joggyakorlat egy esetben tesz kivételt. A matematikai modell alapján mind a jellemző általánosításával, mind a jellemző elhagyásával keletkező implicit igénypontvariánsokat megilleti az elsőbbség, ha az annak megfelelő kiviteli alakot a korábbi bejelentésben feltárták, a joggyakorlat ezt jelenleg még csak az általános jellemző esetében ismeri el.²²² A G2/98 a jellemző elhagyásának a lehetőségével csak egészen érintőlegesen foglalkozik, megállapítva, hogy ilyen esetben az elsőbbségi igény nem elismerhető.²²³ A matematikai modellből azonban világos, hogy a jellemző elhagyása és a jellemző általánosítása között nincs éles különbség, matematikai értelemben mindkettő VAGY-típusú igénypontot eredményez. A jellemző elhagyásával keletkező implicit igénypontvariánsok tekintetében semmi nem indokolja az elsőbbségi igény kategorikus megtagadását, azokat ugyanúgy megillettehetné az elsőbbség, mint ahogy az általános jellemző által felölelt implicit igénypontvariánsok is élvezhetik különböző korábbi bejelentések elsőbbségét. A bővítő értelmű módosítások esetjoga ebből a szempontból "fejlettebb", hiszen itt a jellemző elhagyásával²²⁴, sőt annak speciális feltételeivel²²⁵ is foglalkoznak az ESZH fontosabb döntései.

Itt tehát megint egy olyan logikai inkonzisztenciára, illetve szabályozási hiányosságára bukkantunk, amelyet a matematikai modell azonnal kimutat, azonban a hatósági joggyakorlat még nem munkált ki.

Érdemes kiemelni, hogy a bővítő értelmű módosítással ellentétben, ahol egyetlen bővítő értelmű igénypontvariáns is okot ad a szabadalmi bejelentés elutasítására vagy a megadott szabadalom megsemmisítésre, valamely igénypontvariáns elsőbbségi igényének érvénytelensége nem eredményezi a szabadalmi igénypont automatikus elutasítását. Természetesen, ha felmerül olyan releváns anterioritás, amely az elsőbbségi időpont és a bejelentés napja között jutott nyilvánosságra,²²⁶ akkor az elsőbbség érvénytelensége esetén az ilyen anterioritást figyelembe kell venni, és adott esetben a szabadalmi bejelentés elutasítását, vagy a szabadalom megsemmisítését eredményezheti.²²⁷

XV. Feltalálói tevékenység vizsgálata

1. Feladat és megoldás megközelítés²²⁸

A feltalálói tevékenység megítélésénél mind a magyar jogszabály, mind az ESZE egyértelművé teszi, hogy azt egy fiktív szakember képességeihez, illetve a nyilvános technika állásához kell mérni:

Szt. 4. § (1) Feltalálói tevékenységen alapul a találmány, ha a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló.

²²² A G2/98 döntés elég marginálisan foglalkozik a jellemző elhagyásával megvalósuló bővítő értelmű módosítással, akár figyelmetlenségként is értékelhető, hogy az általános jellemzővel szemben erre nézve a döntés nem tartalmaz részletes útmutatást.

²²³ Ld. G2/98 döntés indoklásának 9. pontja.

²²⁴ Ld. T194/84.

²²⁵ Ld. T331/87.

²²⁶ Teljes kiterjesztésű technika állása esetén az elsőbbségi dátum és a bejelentési nap közé eső elsőbbséggel vagy bejelentési nappal bíró anterioritás feltárása járhat hasonló jogkövetkezéssel.

²²⁷ Az EQE 2007 jogeseténél ilyen helyzet merül fel.

²²⁸ Az angol irodalomban: "Problem-and-solution approach".

ESZE 56. cikk - Feltalálói tevékenység

*A találmányt feltalálói tevékenységen alapulónak kell tekinteni, ha az a technika állásához képest szakember számára nem nyilvánvaló.*²²⁹

Tehát a szabadalmi jog területén "objektív" feltalálói tevékenységről beszélünk - és nem a feltaláló önmagához képest nyújtott teljesítményéről. De vajon milyen zsinórmércével állunk szembe, amikor a "szakemberről" beszélünk? AZ SZTNH Módszertani útmutatója erről a következőképpen nyilatkozik²³⁰:

"A szabadalmi jogi szakember elképzelt személy - bizonyos műszaki szakterületeken emberek csoportja -, aki egyfelől rendkívüli, másfelől csupán átlagos képességekkel van felruházva. Feltételezzük róla, hogy teljes egészében ismeri a szakterületén a technika állását. (...) A technika állására vonatkozó "mindentudásán" kívül csupán átlagos kombináló és feladatmegoldó képességet tulajdonítunk a szakembernek."

Az ESZH Módszertani útmutatója hasonlóan emberfeletti képességekkel ruházza fel a fiktív szakembert, amennyiben úgy tekinti, hogy a saját műszaki területén maradéktalanul ismeri a technika állását, különösen a kutatási jelentésben felhozott dokumentumokat.²³¹

A feltalálói tevékenység megítélésekor az a kérdés, hogy a nyilvános technika állását tökéletesen ismerő fiktív szakember - akinek bár lexikális tudása emberfeletti, leleményessége igen korlátozott - vajon eljuthatott-e a találmányhoz. Ehhez mind az SZTNH, mind az ESZH lényegében a következő lépésekből álló analízist folytatja le:

1) Új-e a találmány a technika állásához képest?

Nem kérdéses, hogy a technika állását képező megoldás nyilvánvaló a technika állásához képest (ti. fellelhető benne), ezért újdonság hiányában a feltalálói tevékenységet felesleges vizsgálni - amelyik találmány nem új, az többnyire feltalálói tevékenységen sem alapulhat.

Megjegyzem, hogy bizonyos szakmai nézetek szerint ez alól a megállapítás alól kivételt képeznek a kiválasztási találmányok, amelyek egy ismert csoport vagy intervallum meghatározott elemére vagy tartományára vonatkoznak - vagyis a kiválasztási találmány voltaképpen "feltalálói tevékenységen alapul, de nem új". Ezeket - annak ellenére, hogy az általános feltárás, illetve oltalom elvileg kiterjed a speciálisra is - mind az ESZH, mind az SZTNH újnak ismeri el, így mi is.

Ennek megfelelően a feltalálói tevékenység előkérdésévé tesszük az újdonság meglétét, és első lépésként a fenti kérdést tisztázzuk. Utalok a korábban ismertetett jogértelmezésre, miszerint az újdonság megítélésénél az egyes anterioritások nem kombinálhatók.

Az előző fejezetben látott EP európai szabadalmi bejelentésre vonatkozó példában a találmány (pontosabban az azt meghatározó igénypont) új, mivel a C jellemző (fém nyél) nem volt megismerhető az ellentartott PRA1 anterioritásból.

²²⁹ ESZE 56. cikk 1. mondata.

²³⁰ Ld. MÚ III. fejezet, 4.2.

²³¹ Ld. GL C-IV, 11.3.

A bejelentési eljárásba bevont anterioritásokat a hivatal szolgáltatja a kutatási jelentésben, a szabadalom megadását követő kontradiktórius eljárásban technika állása az, amit a kérelmező az eljárásba ilyenként becsatol (esetleg bizonyos köztudomású tények, de az ESZH ezek tekintetében is elvárja az alátámasztó bizonyítékokat). Az újdonság megállapítása tehát sohasem egy abszolút értékelés - az igénypont újdonságáról mindig csak a felhozott anterioritások vonatkozásában beszélhetünk.

2) Ha új a találmány, akkor miben (milyen megkülönböztető jellemzőben) tér el a legközelebbi technika állásától?

Ha a találmány új, akkor értelemszerűen *minden* anterioritástól különbözik. Azonban az egyes anterioritásoktól más-más jellemzőkben térhet el. A feltalálói tevékenység vizsgálatánál kiválasztjuk a *legközelebbi* technika állását, vagyis azt az ismert megoldást, amely a legjobb kiinduló pontnak tűnik a találmány "megvalósításához" - ez általában a találmánnyal legtöbb közös jellemzőt tartalmazó megoldás²³². A legközelebbi technika állása nem feltétlenül látható előre - és valójában *nem is létezik*, ha a találmány feltalálói tevékenységen alapul, hiszen az pont azt jelenti, hogy *semelyik* anterioritásból nem juthatott el a szakember a találmányhoz. Ez utóbbi esetben nyilvánvalóan értelmetlen rangsorolni, hogy melyik anterioritásból milyen nehézségek árán nem jutott el a találmány megalkotásához. Ezért a bejelentő vagy szabadalmas feladata nem könnyű, elvileg *mindegyik* anterioritásról meg kell mutatnia, hogy abból kiindulva a szakember nem tudta volna megalkotni a találmányt. Gyakorlatilag elég, ha a hivatal vagy kontradiktórius eljárásoknál az ellenérdekű fél által feltételezett utat cáfolja.

A fenti példánál tegyük fel, hogy a hivatal vagy az ellenérdekű fél által legközelebbi technika állásaként megnevezett anterioritás a PRA1 feltárás, amelyből A + B + D megoldás ismerhető meg. Ez esetben nyilván azok a megkülönböztető jellemzők, amelyek nem ismerhetők meg a kiszemelt technika állásából (vagyis amelyek mellett a fenti ábrázolásnál h (hamis) betű szerepel). Az ilyen jellemzők eredményezik ugyanis az I igénypont újdonságát. Jelen esetben egy ilyen jellemző van: a C jellemző (a nyél fémből van). Értelemszerűen több jellemzőben is különbözhet a találmány a technika állásából kiválasztott egy-egy megoldástól. Az újdonságvizsgálathoz hasonlóan fontos, hogy itt is egyszerre egyetlen korábbi megoldáshoz képesti különbségeket vizsgáljuk.

3) Milyen műszaki hatása van a megkülönböztető jellemzőnek?

Több megkülönböztető jellemző esetén azok műszaki hatása vagy együttesen vizsgálandó - ilyenkor beszélhetünk szinergikus hatásról - vagy a jellemzők egymástól függetlenül más-más műszaki hatást eredményeznek, és ezért feltalálói tevékenység szempontjából is külön-külön vizsgálandók (addíció vagy aggregáció, angol terminológiában "partial problems")²³³.

Itt kell megjegyezni, hogy az ESZH nem ismeri el a technika állásához tartozó megoldások előre látható rosszabbításához, vagy egy tartomány vagy halmaz egy elemének véletlenszerű kiválasztásához kapcsolódó műszaki hatásokat - hacsak nem kíséri ezt valamiféle nem várt műszaki előny vagy többlethatás.²³⁴

²³² Ld. GL C-IV, 11.7.1.

²³³ Ld. T 389/86, OJ 3/1988, 87, valamint GL C-IV, 11.7.2.

²³⁴ Ld. GL. C-IV, 11.9.1

Műszaki hatás - akárcsak a megkülönböztető jellemző - mindig attól függ, hogy mi a legközelebbi technika állása.

A feltalálói tevékenység vizsgálatának ezen pontjánál a bejelentő feladata megmondani, hogy a megkülönböztető jellemzőnek milyen műszaki hatása van - a hivatal feladata eldönteni, hogy a megnevezett műszaki hatás elfogadható-e. Tehát a hatóság (szabadalmi hivatal, bíróság, fellebbezési tanács) részéről itt az újdonság vizsgálatához hasonlóan ismét egy igen-nem típusú döntést kell hozni.

A műszaki hatást megjelölő bejelentői állítást jelöljük Z3-mal.

Például a megkülönböztető C jellemzőnek a bejelentő azt a műszaki hatást tulajdonítja, hogy az edény használaton kívül a fém nyelénél fogva egyszerűen felakasztható egy mágneses fali tartószerkezetre akasztók, kampók, csiptetők és egyéb hasonló szerkezetek nélkül is.

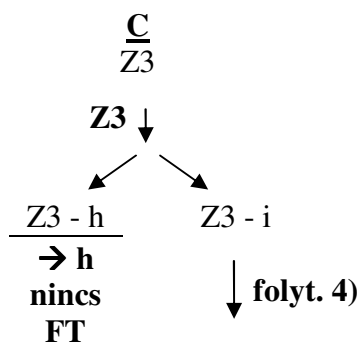
Tehát egy lehetséges bejelentői állítás:

Z3 = "A fém nyél egy lehetséges műszaki hatása, hogy az edény a nyelénél fogva mágnes segítségével felfüggeszthető."

A hatóság a Z3 állítás igazságtartalmát értékeli - ha elfogadja a bejelentő által felmutatott műszaki hatást, mint egy plauzibilis műszaki hatást (függetlenül attól, hogy adott esetben milyen más műszaki hatások fűződhetnek a megkülönböztető jellemzőhöz), akkor Z3 állításhoz az i (igaz) értéket rendeli, ha nem fogadja, el, akkor a h (hamis) értéket. Az utóbbi esetben a bejelentő vagy próbálhat még más műszaki hatást megnevezni, vagy ha erre már nincs lehetősége, akkor a hatóság további vizsgálat nélkül is megállapíthatja, hogy a találmány nem alapul feltalálói tevékenységen.

Ha azonban Z3 állítás igaz (amelyre a továbbiakban a "Z3 - i" jelölési konvenciót vezettem be), akkor az érdemi vizsgálat folytatódik.

Az alábbiakban ábrázolom a Z3 állítás értékelésének döntési folyamatát. A függőleges nyíl mellett az állítás betűjele az állítás értékelését jelöli, míg a "folyt. 4)" felirat arra utal, hogy továbbléphetünk a 4) pont szerinti vizsgálati lépésre. A döntési folyamatnak itt azon ága, ahol a Z3 állítás értékelése hamis, a feltalálói tevékenység (FT) hiányának megállapításával lezárul.

64. Ábra: Műszaki hatás meglétének eldöntése

4) Milyen objektív műszaki problémát old meg a megkülönböztető jellemző?

Ennél a pontnál meg kell vizsgálni, hogy miért akarhatta a szakember a megkülönböztető jellemző által eredményezett műszaki hatást elérni. A leggyakrabban maga az adott műszaki hatás kiváltása a cél, vagyis az objektív műszaki probléma úgy fogalmazható meg, hogy a technika állásából kiindulva miként érhető az a bizonyos műszaki hatás. Erre nyilvánvalóan az a válasz, hogy az adott megkülönböztető jellemző implementálásával.

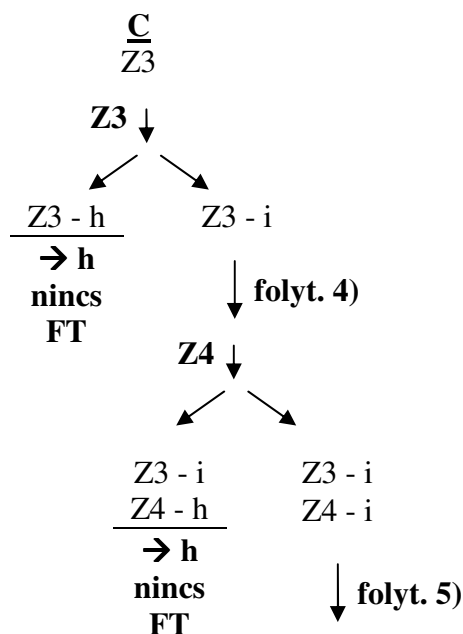
Ismét a bejelentő (vagy szabadalmas) feladata az objektív műszaki probléma megnevezése. Itt értelemszerűen születik egy Z4 állítás. Például:

Z4 = "Az objektív műszaki probléma, amelyet megold a műszaki jellegű megkülönböztető jellemző az, hogy hogyan lehet olyan edény nyelet kialakítani, ami kampók és mechanikailag egymásba akadó fogószerkezetek nélkül függeszthető fel egy falra szerelt tartóra."

Amennyiben ennek az állításnak a hatósági értékelése szintén igaz, vagyis a hatóság elfogadja objektív műszaki problémaként a bejelentő vagy szabadalmas által felvetett problémát, akkor az érdemi vizsgálat folytatódik, és továbblépünk az 5) ponthoz.

Idáig tehát akkor beszélhetünk egyáltalán feltalálói tevékenységről, ha a Z3 és Z4 állítások mindegyikének igaz az értékelése, vagyis ha konjunktív ÉS-kapcsolatban vannak egymással.

C jellemző feltalálói tevékenységének eddigi döntés-fája a következő, ahol a vertikálisan elhelyezkedő állítások konjunktív ÉS-kapcsolatban állnak egymással.

65. Ábra: Megoldott objektív műszaki probléma eldöntése

5) Felismerhette-e a szakember az objektív műszaki problémát?

Sok esetben, hiába lehet a megoldás fényében megfogalmazni objektív műszaki problémát, annak felismerése mégsem volt nyilvánvaló a szakember számára. Például nagyon sokáig

nem tudták, hogy a radioaktív anyagok az emberi szervezetre káros radioaktív sugárzást bocsátanak ki, így semmiféle objektív műszaki problémát nem ismertek volna fel, ami a káros sugárzások kiküszöbölésével kapcsolatos

Ha a szakember nem ismerhette volna fel nyilvánvaló módon (elsősorban a technika állásából) az objektív műszaki probléma létét, akkor nem kérdéses, hogy a találmány feltalálói tevékenységen alapul.

Az előző pontokhoz hasonlóan itt is megadhatunk egy, a hatóság által értékelendő Z5 állítást amelyet az egységesség kedvéért olyan formában fogalmazok meg, hogy ez esetben is az igenlő válasz vezessen tovább a 6) pontra:

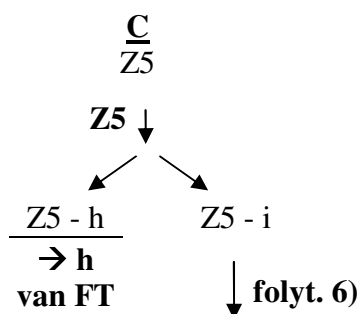
Z5 = "A szakember felismerhette az objektív műszaki problémát."

Az előbbi állítás tipikusan a hatóság (vagy az ellenérdekű fél) részéről hangzik el, amelyet a bejelentő (vagy szabadalmas) nyilatkozatokkal, bizonyítékokkal igyekezhet cáfolni.

Ha a bejelentő (vagy szabadalmas) sikerrel jár, és a Z5 állítás hatósági értékelése hamis (Z5 - h), akkor az érdemi vizsgálat lezárul - azonban ez esetben azzal, hogy a C jellemző, és így az I igénypont is feltalálói tevékenységen alapul, hiszen a szakember magát a műszaki problémát sem ismerhette fel.

A Z5 állítás teljesülése esetén (Z5 - i) az érdemi vizsgálat folytatódik, és tovább lépünk a 6) pontra.

A Z5 állítás értékeléséhez kapcsolódó döntési folyamat tehát a következők szerint ábrázolható:

66. Ábra: Objektív műszaki probléma felismerhetőségének eldöntése

6) Ha a szakember felismerhette az objektív műszaki problémát, akkor található-e a technika állásában útmutatást a probléma kiküszöbölésére?

Konkrétan van-e olyan ismert megoldás, ami ugyanezt a műszaki problémát küszöböli ki.

Ez a pont a gyakorlatban tipikusan úgy valósul meg, hogy a hivatal felhoz egy PRA2 anterioritást, amelyben ezt az útmutatást megvalósulni látja - például egy mágneses, irodai gémkapocs tartót, amelyen a fém gémkapcsok a tartó mágneses erejénél fogva feltapadnak a tartóra.

Természetesen megadott szabadalommal kapcsolatban felmerülő kontradiktórius eljárásban az ellenérdekű fél nevezi meg a PRA2 szabadalmat és érvel amellett, hogy a fém gémkapocstartó miért szolgálhatott útmutatásként az általános fém nyél megalkotásához.

Mindkét esetben a bejelentő (illetve a szabadalmas) feladata, hogy rámutasson ennek az ellenkezőjére.

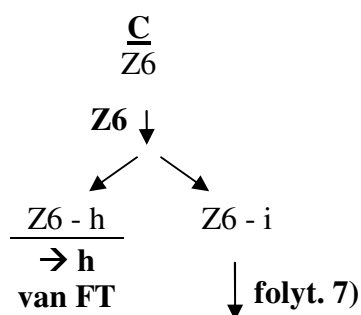
Itt az egységesség kedvéért szintén olyan formában írom fel a hatóság által értékelendő Z6 állítást, hogy annak pozitív értékelése vezessen tovább a 7) pontra. Így a vizsgálandó állítás:

Z6 = "Létezik a technika állásában útmutatás az objektív műszaki probléma leküzdésére."

A Z6 állítást a hatóság akkor fogja hamisként értékelni (Z6 - h), ha az eljárásban nem hoztak fel a célnak megfelelő PRA2 anterioritást, illetve ha a bejelentő (vagy szabadalmas) sikeresen érvel amellett, hogy a gémkapocs tartó nem vezethette rá a szakembert a találmány kidolgozására. Például rámutat arra, hogy az irodaszerek és a konyhai edények két egymástól annyira távoli szakterület, hogy a konyhai edények fejlesztésén dolgozó szakember soha nem gondolna rá, hogy az irodaszerek világában keressen megoldást a felmerült műszaki problémára. Ha a hatóság (vagy az ellenérdekű fél) más anterioritást nem tud felhozni, amely a megoldás irányába mutat, akkor a feltalálói tevékenység tovább nem vitatható.

A Z6 állítást a hatóság abban az esetben fogadja el igazként (Z6 - i), ha az nyer bizonyítást, hogy a szakembertől elvárható lett volna, hogy ötletet merítsen a PRA2 tanításából. Például az ellenérdekű fél rámutat, hogy a mágneses gémkapocs tartó mindennapi használata olyan mértékben elterjedt, hogy ezt az eszközt immár a köztudomású tények ("common general knowledge") kategóriájában kell figyelembe venni. Ilyen jellegű kijelentést természetesen a hivatal is tehetne a lajstromozásra irányuló eljárás során, azonban a köztudomású tényeket is igazolni kell, amelyet jelen esetben csak igen nehézkesen - például közvélemény kutatások, eladási statisztikák, reklám statisztikák, stb. segítségével - lehetne, amitől a hivatal várhatóan tartózkodni fog.

A Z6 állítás értékeléséhez kapcsolódó döntési folyamat a következő:

67. Ábra: Technika állásában található útmutatás eldöntése

7) Ha található a technika állásában útmutatás a műszaki probléma leküzdésére, akkor vajon azt a szakember megpróbálná-e és képes lenne-e a kitzűzött cél érdekében implementálni?

Ez a feltalálói tevékenység vizsgálatának legbonyolultabb és legszerteágazóbb pontja, hiszen itt kell megvizsgálni, hogy a két anterioritás tanítása kombinálható-e a szakembertől elvárható rutin intézkedések segítségével (például az egyik komponens méretarányos kicsinyítése általában elvárható). Nem elég azonban, hogy a kombináció a szakember által végrehajtható legyen, az is kérdéses, hogy a kombinációt ténylegesen megpróbálta volna-e megvalósítani. Például, ha az adott kombinációval szemben bizonyos szakmai előítéletek álltak fenn, akkor az a szakembert eltántorította volna a sikerre vezető kombináció létrehozásától.

Ebbe a pontba tartozik a feltalálói tevékenység indikációinak döntő többsége, úgymint:

- nem várt műszaki többlethatás (hiába volt a műszaki többlethatás az objektív műszaki probléma, nem lehetett előre látni, hogy az pont egy ilyen jellemző-kombináció esetén fog fellépni),
- új és nem várt műszaki előny (nem többlethatás, de eddig mégsem ismerték fel),
- régóta kielégítetlen igény, kereskedelmi siker (hiába tűnik a megoldás utólag rendkívül egyszerűnek, ha régóta keresték a választ, és mégsem találták, akkor gyanítható, hogy a megoldás csak *ex post facto* triviális),
- súlyos szakmai előítélet (ami miatt a "szolgalelkű" fiktív szakember meg se próbálta volna alkalmazni az adott megoldást).

A feltalálói tevékenység vizsgálatában eddig a pontig csak akkor jutunk el, ha az összes korábbi kérdésre igenlő választ adott a hatóság. Ha a folyamat korábban félbeszakadt, az történhetett a feltalálói tevékenység hiányának megállapítása miatt [a 3) és 4) pontok szerinti negatív értékelés], vagy mert a feltalálói tevékenység megléte már korábban bizonyítást nyert [az 5) és 6) pontok szerinti negatív értékelés].

Jelen esetben a hatóság azt az igen összetett kérdést vizsgálja, hogy ha a Z6 állítást igaznak találta, vagyis úgy látta, hogy van olyan PRA2 anterioritás, amely a szakembert rávezethetné a PRA1 anterioritásból kiindulva az objektív műszaki probléma megoldására, akkor vajon ezt a PRA2 anterioritást a szakember ténylegesen megpróbálná-e, illetve képes lenne-e feltalálói tevékenység gyakorlása nélkül kombinálni a PRA1 anterioritás tartalmával úgy, hogy az az I igénypont által meghatározott találmánnyra vezessen.

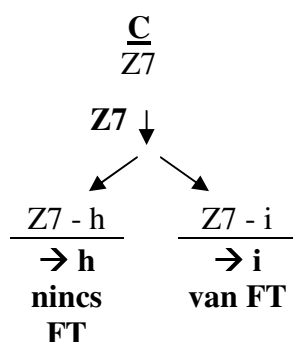
A hatóság által értékelendő Z7 állítást most is úgy fogalmazom meg, hogy az igaz értékelés utaljon a feltalálói tevékenység meglétére, míg a hamis értékelés a feltalálói tevékenység hiányát jelentse.

Z7 = "A szakember a PRA1 anterioritásból kiindulva a PRA2 anterioritás útmutatás alapján nem tudta volna megvalósítani a találmányt."

Például a bejelentő (vagy szabadalmazó) sikeresen rámutat, hogy hiába tűnt volna jó ötletnek a mágneses gémpapocsc tartó elvének felhasználása, súlyos szakmai előítélet állt fenn a fém nyéllal szemben, mivel azt a jó hővezetőképessége miatt főzőedények esetén kötelező jelleggel szigetelő anyaggal vonták be. Ez esetben a Z7 állítás értékelése igaz, azaz a találmány feltalálói tevékenységen alapul.

Ha azonban a hagyományos vas palacsintasütő hozzátartozik a technika állásához, akkor a hivatali elbíráló vagy az ellenérdekű fél rámutathat, hogy annak szintén meg lehet fogni a nyélt külön hőszigetelés nélkül is (ti. a hosszú vékony fém nyélnek a felhasználó felőli vége nem forrósodik át, mivel a nyél a hossza mentén a nagy felület/térfogat arány miatt leadja a hőt). Vagyis Z7 állítás értékelése hamis lesz.

Az utolsó döntési lépést is ábrázolva:

68. Ábra: Megoldás felismerhetőségének eldöntése

A fent ismertetett pontok az európai joggyakorlatban "problem-and-solution approach" (feladat-és-megoldás megközelítés) néven ismert vizsgálati módszer gyakorlati lépéseit illusztrálják. Az európai szabadalmi ügyvivői vizsga ezt a metodikát kéri számon a jelöltektől, és hasonlóan, az ESZH elbírálóinak is ezt a protokollt oktatják. Képviselői oldalon meg lehet próbálni a feltalálói tevékenység meglétét más logika mentén levezetni - de nem ajánlatos. Fennáll ugyanis a veszélye, hogy a fenti gondolatmenetre ráállt európai hivatali elbíráló kevésbé fogja magát megerőltetni a számára idegen érvelés követésekor. Ha ráadásul a képviselő nem is tudja, hogy a hivatali elbíráló milyen koordináta rendszerben adja a választ, akkor jó eséllyel süketek dialógusa fog kialakulni, és a hivatal és a bejelentő, illetve a képviselője - ki-ki a maga érvrendszerébe ragadva - szépen elbeszél egymás mellett. Mondanom sem kell, hogy "igaza" a közhatalmi pozícióban lévő hivatalnak lesz.

2. Műszaki jelleg, műszak jellemző

Az előző pontban szinte homéroszi jelzőként használtam a "műszaki" megnevezést a műszaki hatás, illetve objektív műszaki probléma kapcsán. Ezt nem a pátoz kedvéért, és nem is a karakterszám szaporítása végett tettem - hanem mert a "műszaki" szó komoly jogi relevanciával bír.

Eddig még nem beszéltem az ESZH, illetve az SZTNH azon joggyakorlatáról, hogy bizonyos vizsgálati szempontoknál, de elsősorban a feltalálói tevékenység megítélésénél különbséget tesz az igénypontban szereplő műszaki, illetve nem műszaki jellemzők között.

Ehhez mindenképp előtt értelmezni kell, hogy mit ért az ESZH, illetve az SZTNH "műszaki jellemző" (*technical feature*) alatt. Elsőként az ESZH interpretációjával, illetve joggyakorlatával foglalkozom.

2.1

A szabadalmazhatóság előfeltétele, hogy az ESZE 52. cikkének értelmében vett "találmányról" legyen szó. Ez egészül ki az ipari alkalmazhatóság²³⁵ és a már eddig látott újdonság²³⁶, illetve feltalálói tevékenység²³⁷ követelményével.

²³⁵ ESZE 52. cikk (1) bekezdés.

²³⁶ ESZE 54. cikk.

²³⁷ ESZE 56. cikk.

Az ESZH Módszertani útmutatója ehhez még további követelményként hozzáteszi a "műszaki jelleget" (*technical character*), amelyet az ESZE 42. és 43. szabályából vezet le. A találmány "műszaki jellegét" abban látja megnyilvánulni, hogy:

- az ESZE 42. szabály (1) bekezdés (a) pontja szerint meg kell határozni azt a műszaki területet, amelyre a találmány vonatkozik,
- az ESZE 42. szabály (1) bekezdés (c) pontja szerint a találmánynak valamely műszaki feladat megoldására kell irányulnia, és
- az ESZE 43. szabály (1) bekezdése szerint a szabadalmi igénypontokban a találmány *műszaki jellemzőinek* megadásával kell meghatározni azt a tárgyat, amelyre az oltalmat igényelik.²³⁸

A fenti meghatározásban szereplő "műszaki jellemzők" fogalmát - akárcsak a találmány fogalmát - az ESZE nem definiálja, erre pozitív, tételes meghatározást az ESZH Módszertani útmutatójában sem találunk. A "műszaki jellemzők" tekintetében az ESZH Módszertani Útmutatója kissé redundáns: a műszaki jellemzők azok, amelyek hozzájárulnak a találmány műszaki jellegéhez (amelyet viszont részben a műszaki jellemzők jelenlétével definiálnak).

Azáltal, hogy az ESZH Módszertani Útmutatója nem ad egyértelmű definíciót a találmány műszaki jellege, illetve a műszaki jellemzők tekintetében, az ESZH implicit módon a műszaki jelleg dinamikus felfogása mellett teszi le a voksát, vagyis lehetővé teszi, hogy a technika fejlődésével magának a "műszaki jellegnek" a meghatározása is fejlődjön.

A műszaki jellemzők fogalmát az európai szabadalmi rendszerben leginkább a nem műszaki jellemzőktől való elhatárolás révén tudjuk értelmezni. Ez utóbbiak viszont a találmánynak nem minősülő alkotásokra vezethetők vissza.²³⁹ Az ESZE 52. cikk (2) bekezdése szerint nem minősül szabadalmi oltalomban részesíthető találmánynak:

- a) a felfedezés, a tudományos elmélet és a matematikai módszer;
- b) az esztétikai alkotás;
- c) a szellemi tevékenységre, játékokra, üzletvitelre vonatkozó terv, szabály vagy eljárás, valamint a számítógépi program;
- d) az információk megjelenítése.

Igényponti jellemzőkre vetítve ez azt jelenti, hogy nem tekinthetők műszaki jellemzőnek például:

- a pusztán matematikai lépések (matematikai műveletek); a termék esztétikai jellemzői (szín, műszaki funkció nélküli forma, stb. - tehát a formatervezési mintaoltalom tárgykörébe eső formai kialakítások),
- az üzleti módszer lépései (pl. felkeresem, rábeszélem, eladom neki);
- játékszabály eljárási lépései (pl. játéktáblán milyen szabályok szerint lehet lépni a játékfigurákkal);
- fizikai műveletekhez nem kapcsolható számítógépi programok (pl. szövegfeldolgozó program karakterszámlálója);
- információk megjelenítésére vonatkozó intézkedések (pl. zenei hangokat kottával vagy kézzel jelölik, pl. menüsorban ikonokkal jelenítik meg a parancsokat, stb.).

²³⁸ Ld. GL. C-IV, 1.2 (ii).

²³⁹ Fontosabb jogesetek áttekintéséhez ld. Palágyi 2002.

Bár a műszaki jelleg, illetve a műszaki jellemzők tételes meghatározását sehol nem fogjuk megtalálni, azonban ezeknek az indikátorai az ESZH esetjogában töredezetten, de fellelhetők. Az ilyen indikátorokat a Módszertani útmutató elsősorban a szabadalmazható találmányok és az azok köréből kizárt alkotások fogalmának tárgyalása kapcsán részletezi²⁴⁰, és lényegében a fent felsorolt kizárt alkotások műszaki jellegét megalapozó lehetséges műszaki jellemzőkre ad számos példát. Ebből közvetlenül nyerhetünk egy példálózó jellegű pozitív felsorolást, hogy mi minősül műszaki jellemzőnek.

A Módszertani útmutató másik fontos idevágó része a feltalálói tevékenység vizsgálati szempontjaival foglalkozó fejezet - amely a műszaki jelleg gyakorlati jelentőségére világít rá.

A találmány, illetve az arra vonatkozó igénypont egyaránt tartalmazhat műszaki és nem műszaki jellemzőket, amelyeket együttesen kell figyelembe venni annak meghatározására, hogy a találmány nincs-e kizárva a szabadalmi oltalomból az ESZE 52. cikk (2) bekezdése alapján. Ezzel szemben a feltalálói tevékenység vizsgálatánál a T641/00 Fellebbezési Tanácsi döntés értelmében figyelmen kívül kell hagyni azokat az igényponti jellemzőket, amelyek sem önmagukban, sem más jellemzőkkel közösen nem járulnak hozzá a találmány műszaki jellegéhez. Ilyen helyzet állhat fenn például olyan jellemzők tekintetében, amelyek csak egy nem-műszaki feladat megoldásához járulnak hozzá, például a megoldandó feladat a szabadalmazhatóság köréből kizárt területre esik (T931/95 döntés).²⁴¹ Ez utóbbi alatt a T931/95 döntés az ESZE 52. cikk (2) bekezdése alapján kizárt területeket érti. Míg a T931/95 döntés még csak berendezések, eszközök tekintetében mondta ki a műszaki jelleg meglétét függetlenül attól, hogy a berendezést milyen, akár nem műszaki feladat megoldására használják, addig a T258/03 döntés - a T931/95 döntés által kijelölt úton haladva - leszögezi, hogy tetszőleges alkotás, tehát eljárás is, találmánynak minősül az ESZE 52. cikk (1) bekezdése értelmében, amennyiben műszaki eszközöket, intézkedéseket alkalmaz.²⁴²

A találmány, illetve az arra vonatkozó igénypont tehát egyaránt tartalmazhat műszaki és nem műszaki jellemzőket, amelyeket együttesen kell figyelembe venni annak meghatározására, hogy a találmány nincs-e kizárva a szabadalmi oltalomból az ESZE 52. cikk (2) bekezdése alapján. A feltalálói tevékenység vizsgálatánál azonban már az a követelmény, hogy a technika állásához képesti kontribúció műszaki jellegű legyen - ennek hiányában olyan találmányok is oltalomban részesülhetnek, amelyek például a technika állásától csak a formai/esztétikai kialakításban különböznek.

Az ESZH korábbi joggyakorlata nemcsak a feltalálói tevékenység vizsgálatakor különböztette meg a technika állásához képest új és a nem új jellemzőket, hanem az alkotást eleve csak akkor minősítette találmánnyá az ESZE 52. cikk (1) bekezdés értelmében, ha az új jellemzők nem estek kizárólag az ESZE 52. cikk (2) bekezdésében kizárt tárgykörbe - ez volt az ún. "contribution approach" (megkülönböztető jellemzők szemlélete). Ezt a megkülönböztetést azonban a T931/95 döntés (a T1173/97 és T935/97 döntések nyomdokaiban haladva) az ESZE, különösen az ESZE 52. cikke alapján mindennemű alapot nélkülözőnek találta, és ezzel megfordította az újdonság, mint előkérdés és a találmánynak minősülő alkotás vizsgálatának sorrendjét. Míg a "contribution approach" az alkotás találmányként való elismerését attól tette függővé, hogy a technika állásához képest új jellemzők műszaki jellegűek-e (tehát először az újdonságot kellett vizsgálni), addig a T931/95 döntés nyomán kialakult joggyakorlat már az újdonság (és feltalálói tevékenység) vizsgálatának előkérdésévé

²⁴⁰ Ld. GL C-III, 2.

²⁴¹ Ld. GL C-IV, 11.7.2.

²⁴² Ld. T258/03 Headnote.

teszi, hogy az alkotás egyáltalán találmánynak minősül-e az ESZE 52. cikkének értelmében. Ez utóbbihoz pedig kizárólag azt nézi, hogy az alkotás egésze, mint olyan, nincs-e kizárva a találmányok köréből - vagyis az egyes jellemzők újdonságára való tekintet nélkül vizsgálja azok műszaki jellegét. Ennek megfelelően a jelenlegi joggyakorlat a feltalálói tevékenység vizsgálatának kérdéskörében gondoskodik arról, hogy a technika állásához képest kizárólag nem műszaki jellegű kontribúciót nyújtó találmányok ne részesülhessenek szabadalmi oltalomban. Ennek a technikai megoldását adja meg a T641/00 döntés, amelynek értelmében a nem műszaki jellemző nem alapozhat meg feltalálói tevékenységet.

2.2

A SZTNH Módszertani útmutatója e tekintetben kissé zavaros - ötvözi az ESZH korábbi joggyakorlatának (vagyis a "contribution approach"-nak) és a jelenlegi joggyakorlatának az elemeit. Elsőként a SZTNH megvizsgálja, hogy a szabadalmi igénypont egésze olyan szellemi alkotásra vonatkozik-e, amely a tárgyánál fogva eleve nem minősül találmánynak az Szt. 1. § (2) bekezdés értelmében (ami egy az egyben megfelel az ESZE 52. cikk (2) bekezdésének). Ezt a vizsgálatot azonban a technika állásához képesti hozzájárulás (vagyis az újdonságot jelentő jellemzők) műszaki jellegének feltárásával végzi el²⁴³:

"Annak megítéléséhez, hogy egy bejelentés tárgya találmánynak minősül-e, figyelembe kell venni, hogy egy bejelentés tárgya csak akkor van kizárva a szabadalmazható találmányok köréből, ha a szabadalmat kizárólag a kizárásoknak megfelelő minőségében igénylik rá. A vizsgálatkor el kell vonatkoztatni a szabadalmi igény deklarált tárgyától és az igénypont teljes egészének a tartalmát kell tekinteni. Azt kell vizsgálni, hogy milyen jellegű a technika állásához való hozzájárulás, eredményez-e a megoldás műszaki értelemben vett változást a nevezett termékben, illetve eljárásban. Ha a technika állásához való hozzájárulás műszaki jellegű, a megoldás nincs eleve kizárva a szabadalmazható találmányok köréből."

Szintén a Módszertani útmutatóban olvashatjuk a következő kifejtést²⁴⁴:

"Ha a vizsgált megoldás megkülönböztető jellemzői között legalább egy műszaki jellemző van, akkor a vizsgált megoldás (a szabadalmi igény tárgya) találmány. Ha viszont a megkülönböztető jellemzők kizárólag nem műszaki intézkedések, akkor ezek nem jelentenek változást a technika állásához tartozó (közös) jellemzőkkel meghatározott termékben vagy eljárásban, így a szabadalmi igény tárgya nem minősül találmánynak."

Vagyis a magyar joggyakorlat egyértelműen a technika állásához képest új (megkülönböztető) jellemzők körében követeli meg a műszaki jellegét. Természetesen a bíróságokat döntéseikben nem köti a SZTNH Módszertani útmutatója, így koránt sincs veszített helyzetben az, aki a T931/95 döntéssel fémjelzett európai joggyakorlat felfogásának kíván Magyarországon is érvényt szerezni.

Az újdonság, és a találmánynak minősülő alkotás vizsgálatának sorrendje a T931/95 döntésben feszegetett jogelvi kérdésen túl (ti. a szabadalmi bejelentést azon az alapon kell-e elutasítani, hogy az alkotás nem minősül találmánynak, vagy azon az alapon, hogy nem alapul műszaki intézkedésben megnyilvánuló feltalálói lépésen) inkább praktikus szempontokat szolgál. Az ESZE 63. szabálya értelmében az ESZH nem végzi el a kutatást vagy részleges kutatási jelentést ad ki, amennyiben a szabadalmi bejelentés összes, illetve néhány szabadalmi igénypontja olyan mértékben nem felel meg az ESZE rendelkezéseinek, hogy az lehetlenné

²⁴³ SZTNH MÚ III. fejezet, 2.2.

²⁴⁴ Ld. SZTNH MÚ III. fejezet, 2.2 pontja.

teszi az érdemleges kutatást. Az ESZH Módszertani útmutatója pontosítja, hogy mikor tekinti az érdemleges kutatás elvégzését kivitelezhetetlennek, megállapítva, hogy többek között a találmánynak nem minősülő alkotásokra nézve nem tartja a technika állását kutathatónak.²⁴⁵ Az ESZH számára tehát nem célszerű az újdonság szempontjait belekeverní a találmányok köréből kizárt alkotások kérdésébe, hiszen a kutatás csak a találmányokon értelmezett.

Ezzel szemben az Szt. alapján az SZTNH-nak elvileg nincs lehetősége ezen az alapon megtagadni a kutatást, így a magyar eljárásban nincs gyakorlati jelentősége, hogy az SZTNH az alkotás, mint találmány kérdésében az újdonságkutatás elvégzése előtt vagy azt követően dönt. E tekintetben azonban az Szt.-be újonnan beiktatott 69. § (1a) bekezdése módosíthatja a joggyakorlatot, mivel az ESZH is hasonló jogi szabályozásból vezette le, hogy a találmánynak nem minősülő alkotásokat alkalmatlannak tartja arra, hogy azzal kapcsolatban újdonságkutatást lehessen végezni.

AZ SZTNH a műszaki jelleg és műszaki jellemzők meghatározatlansága terén sem követi az ESZH gyakorlatát. AZ SZTNH Módszertani útmutatója mind a hivatali elbírálók, mind a bejelentők és képviselők számára biztos támpontot nyújt e kulcsfontosságú fogalmak értelmezéséhez²⁴⁶:

"Műszaki jellemzők azok, amelyek emberi közrehatással létrejövő fizikai, kémiai vagy biológiai folyamatokat, illetve struktúrákat határoznak meg, és amelyek fizikai, kémiai, biológiai hatásaikkal vesznek részt a kitűzött feladat megoldásában. Műszaki jellemzők általában szerkezetre, kialakításra, elrendezésre vonatkozó jellemzők, anyag- és állapotjellemzők, az ipari műveletek, környezeti feltételek, közreható eszközök jellemzői. Nem műszaki jellemzők általában a szellemi úton végrehajtható műveletek, valamint az olyan intézkedések, amelyek a termékben csak szellemi úton elsajátítható értékváltozást hoznak létre, vagyis kizárólag az információtartalom vagy az esztétikai tartalom megváltozását eredményezik."

Bár ilyen vagy hasonló meghatározás az ESZH Módszertani útmutatójában nem található, azonban az ott lefektetett elvekkkel, bemutatott példákkal tökéletesen összhangban van, ezért elmondhatjuk, hogy ami a fenti definíció alapján műszaki jellemzőnek minősül az SZTNH előtti eljárásban, azt az ESZH is műszaki jellemzőnek tekintené.

3. A műszaki jelleg követelményének beillesztése a döntési modellbe

Az előző pontban látottak alapján térjünk most vissza a feltalálói lépés vizsgálatához, amit a következő kérdéssorozatra alapítottunk:

- 1) Új-e a találmány a technika állásához képest?
- 2) Ha új, akkor miben (milyen megkülönböztető jellemzőben) tér el a legközelebbi technika állásától?
- 3) Milyen műszaki hatása van a megkülönböztető jellemzőnek?
- 4) Milyen objektív műszaki problémát old meg a megkülönböztető jellemző?
- 5) Felismerhette-e a szakember az objektív műszaki problémát?
- 6) Ha a szakember felismerhette az objektív műszaki problémát, akkor található-e a technika állásában útmutatást a probléma kiküszöbölésére?

²⁴⁵ Ld. GL. B-VIII, 1.

²⁴⁶ SZTNH MÚ III. fejezet, 2.2

- 7) Ha található a technika állásában útmutatás a műszaki probléma leküzdésére, akkor vajon azt a szakember megpróbálná-e és képes lenne-e a kitűzött cél érdekében implementálni?

Lássuk hova lehet beilleszteni a műszaki jelleg abszolút és relatív követelményét. Abszolút követelmény alatt az ESZE 52. cikk (2) bekezdésére alapított előzetes vizsgálatot értem, amelynél az egyes jellemzők újdonságára való tekintet nélkül nézzük, hogy van-e az alkotásnak *bármilyen* műszaki jellege. Ez a T931/95 döntés értelmében az újdonságvizsgálatot is megelőző előkérdés, tehát a fenti kérdéssorozatban nulladik lépésként tárgyalhatjuk.

0) Nincs-e az alkotás kizárva a szabadalmazható találmányok köréből az ESZE 52. cikk (2) bekezdése alapján?

Az előzőekben láttuk, hogy az ESZH joggyakorlata szerint egyetlen műszaki jellemző is elégséges a találmány műszaki jellegének biztosításához. Tehát az előkérdésre adott eldöntendő állítás így hangzik:

Z0 = "A találmánynak van műszaki jellemzője".

A Z0 állítás pozitív értékelése (Z0 - i) azt jelenti, hogy a találmány kielégíti a műszaki jelleg abszolút követelményét.

A műszaki jelleg relatív követelménye abban nyilvánul meg, hogy a találmánynak a legközelebbi technika állásához képest legalább egy megkülönböztető *műszaki* jellemzővel kell rendelkeznie. Ezt a kérdést nyilván a 2) lépésben érdemes tárgyalni, amikor amúgy is megadjuk a megkülönböztető jellemzőt. Ennek megfelelően módosítjuk a 2) kérdést:

2) Ha új, akkor *műszaki* jellegű megkülönböztető jellemzőben tér-e el a *legközelebbi technika állásától*?

Elég egyetlen megkülönböztető műszaki jellemzőt találni a legközelebbi technika állásához képest, de nyilván több ilyen is tartalmazhat a vizsgált igénypont. A 2) ponthoz tartozó, a hatóság által értékelendő állítás a következő lehet:

Z2 = "A találmánynak van műszaki jellegű megkülönböztető jellemzője a legközelebbi technika állásához képest."

A feltalálói tevékenység vizsgálata csak abban az esetben folytatódik, ha a Z2 állítást a hatóság igaznak fogadja el (Z2 - i). Ellenkező esetben a találmány nem tesz eleget a feltalálói tevékenység követelményének (ettől még találmánynak minősül, hiszen a Z0 állításra pozitív válasz született).

Ebből egyben az is látszik, hogy ha akár a hatóság, akár egy kontradiktórus eljárás során egy ellenérdekű fél talál olyan anterioritást, amelyhez képest a találmány csak nem műszaki jellemzőkben tér el, akkor a találmány nem alapul feltalálói tevékenységen.

Értelemszerűen a további lépésekben is ezt a megkülönböztető műszaki jellemzőt vizsgáljuk.

A rend és a teljesség kedvéért az 1) lépés szerinti vizsgálatot, vagyis az újdonság követelményét is felírhatjuk eldöntendő állítás formájában:

Z1 = "A találmány új."

A fenti állításokat is figyelembe véve a feltalálói tevékenység meghatározásánál a kérdéssorozat és az ahhoz kapcsolódó állítássorozat a következő:

0) Nincs-e az alkotás kizárva a szabadalmazható találmányok köréből az ESZE 52. cikk (2) bekezdése alapján?

Z0 = "A találmánynak van műszaki jellemzője".

1) Új-e a találmány a technika állásához képest?

Z1 = "A találmány új."

2) Ha új, akkor *műszaki* jellegű megkülönböztető jellemzőben tér-e el a *legközelebbi technika állásától*?

Z2 = "A találmánynak van műszaki jellegű megkülönböztető jellemzője a legközelebbi technika állásához képest."

3) Milyen műszaki hatása van a megkülönböztető jellemzőnek?

Z3 = "A műszaki jellegű megkülönböztető jellemző egy műszaki hatása, hogy ... (jogosult állítása)."

4) Milyen objektív műszaki problémát old meg a megkülönböztető jellemző?

Z4 = "Egy lehetséges objektív műszaki probléma, amelyet megold a műszaki jellegű megkülönböztető jellemző az, hogy ... (jogosult állítása)."

5) Felismerhette-e a szakember az objektív műszaki problémát?

Z5 = "A szakember felismerhette az objektív műszaki problémát."

6) Ha a szakember felismerhette az objektív műszaki problémát, akkor találhatott-e a technika állásában útmutatást a probléma kiküszöbölésére?

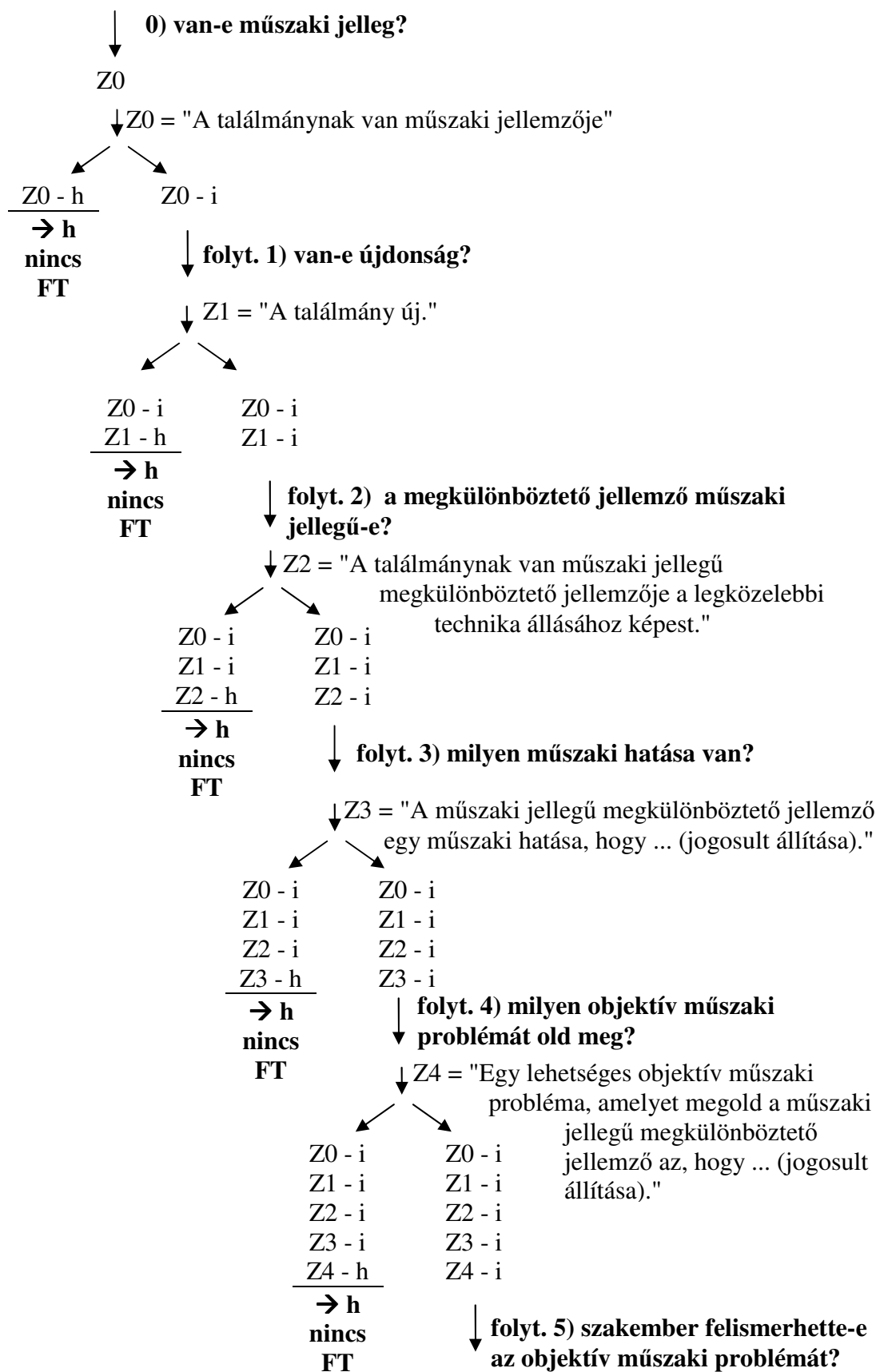
Z6 = "Létezik a technika állásában útmutatás az objektív műszaki probléma leküzdésére."

7) Ha található a technika állásában útmutatás a műszaki probléma leküzdésére, akkor vajon azt a szakember megpróbálná-e és képes lenne-e a kítűzött cél érdekében implementálni?

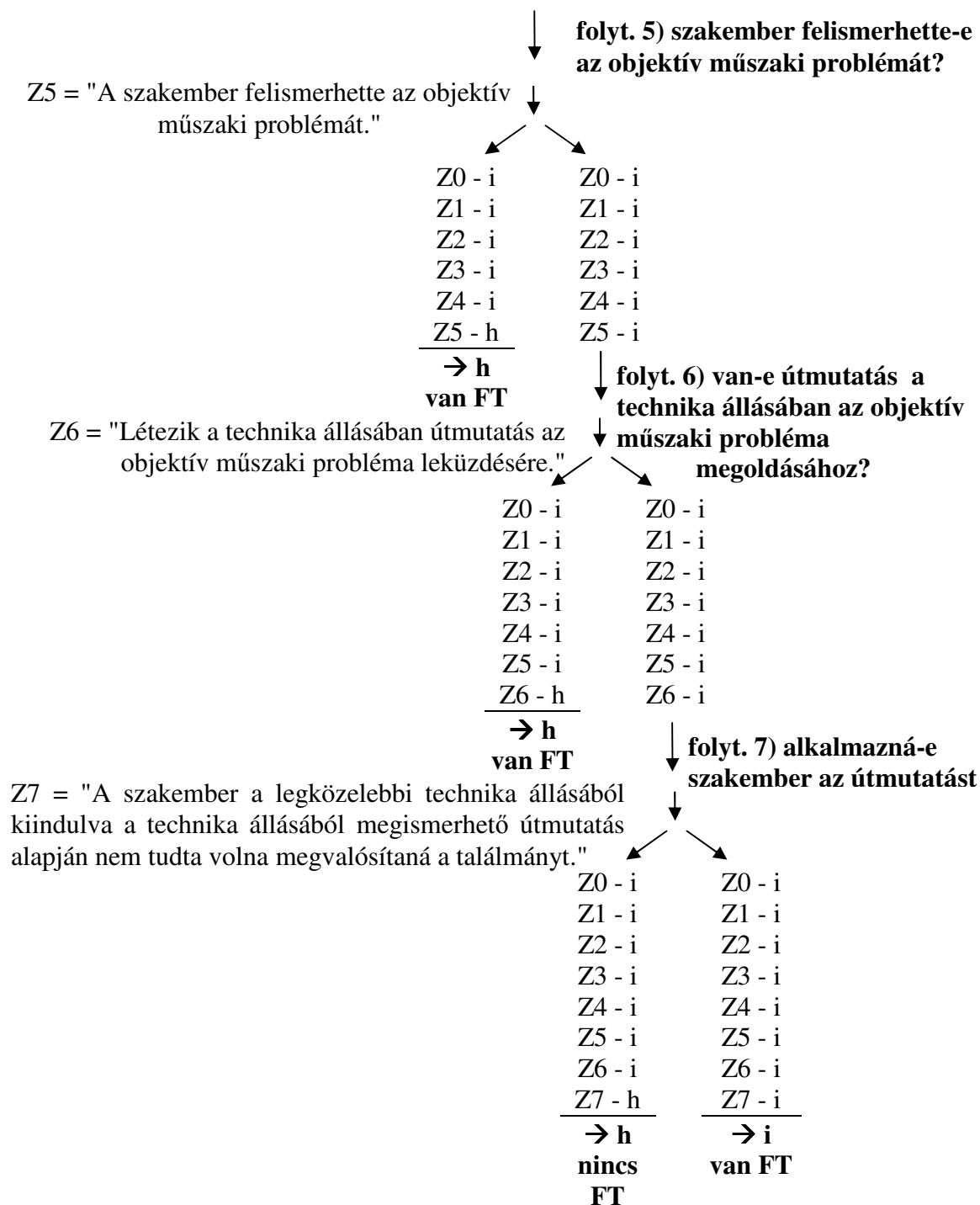
Z7 = "A szakember a legközelebbi technika állásából kiindulva a technika állásából megismerhető útmutatás alapján nem tudta volna megvalósítani a találmányt."

Mint látható a kérdés nem feltétlenül eldöntendő jellegű, azonban a kérdés tisztázásához megfogalmazott állítás igazságtartalmának az értékelése mindig igaz vagy hamis.

Ez alapján a teljes döntési fa a következőképpen néz ki.

69/1. Ábra: Feltalálói tevékenység megítélésének döntési fája

69/2. Ábra: Feltalálói tevékenység megítélésének döntési fája

Ezzel áttekintettük a feltalálói tevékenység megítélésének tipikus (és az ESZH gyakorlatában szinte kizárólagos) folyamatát egyszerű döntési lépések sorozataként. A döntési lépések szintén elemi állítások igaz-hamis kiértékelését igényli, így ez minden probléma nélkül beilleszthető az eddig látott matematikai modellbe.

A döntési lépésekre bontott vizsgálat előnye ugyanaz, mint az igénypontok elemi állításokra történő lebontása és azok kiértékelés: a komplex jogi probléma könnyen átlátható, eldöntendő kérdésekre redukálódik. Vegyük észre, hogy a szabadalmi igénypontoknak a korábbi fejezetekben látott kiértékeléséhez (az ekvivalencia kérdését leszámítva) elvileg nem

szükséges, hogy az elemi állításokat megválaszoló személynek bármi nemű jogi előképzettsége legyen, hiszen alapvetően műszaki szempontú összehasonlítást kell végezni, az adott igényponti jellemző kiolvasható-e a vizsgált objektumra (ami lehet egy anterioritás, egy bitorlással támadott termék) vagy kiolvasható-e a vizsgált dokumentumból (ami lehet az elismert bejelentési napon benyújtott szabadalmi leírás vagy az elsőbbségi irat). Itt azonban meg kell jegyezni, hogy az eldöntendő kérdések olyanok, amelyek megválaszolásához feltétlenül szabadalmi jogi előképzettség szükséges, hiszen a kérdések olyan jogi kategóriákat tartalmaznak, mint "műszaki jellemző", "szakember", "objektív műszaki probléma".

XVI. AZ EQE 2007 C vizsgafeladat formális matematikai tárgyalásban

Térjünk most vissza az EQE 2007 C vizsgafeladathoz, és nézzük meg milyen eredményre jutunk, ha erre alkalmazzuk a fent bevezetett formális matematikai modellünket.

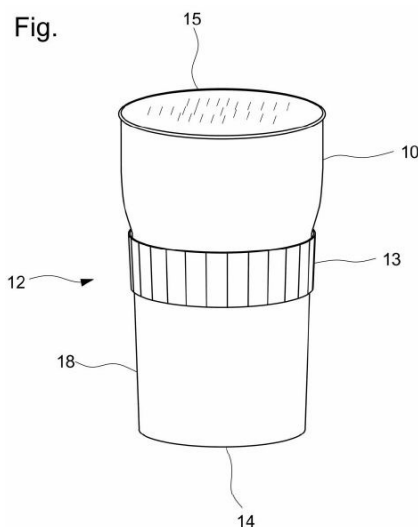
1. Formalizált igénypont modell

1.1 Az igénypont felbontása elemi állításokra

Az EP szabadalom 1. igénypontja a következő:

1. Edény forró folyadékhoz, amely tartalmaz:

- kör alakú alapot (14),
- vékony falat (18) kör alakú peremmel és
- a faltól hőszigeteléssel elválasztott megfogó részt (13).

70. Ábra: EQE 2007, C vizsgafeladat - EP szabadalom ábrája

A találmány szerinti, forró folyadékhoz használható edény jellemzőit írjuk fel a már látott elemi ítéletek formájában:

- A = A találmány edény.
- B = Az edény forró folyadékhoz való.
- C = Az edény alapot (14) tartalmaz.
- D = Az alap (14) kör alakú.
- E = Az edény falat (18) tartalmaz.
- F = A fal (18) vékony.

G = A fal (18) peremmel (15) rendelkezik.

H = A perem (15) kör alakú.

J = Az edény megfogó részt (13) tartalmaz.

K = A megfogó részt (13) hőszigetelés választja el a faltól.

(Az **I** betűt fenntartjuk az igénypontok, mint összetett állítások jelölésére, ezért ezt nem osztottuk ki az igényponti jellemzők formalizálásakor.)

Kényelmi okokból a gyakorlatban előfordulhat, hogy bizonyos részállításokat már nem írunk fel külön elemi állítással. Például a fenti igénypont egy durvább felbontása lenne a következő állítások összessége:

A* = A találmány edény forró folyadékhoz.

B* = Az edény kör alakú alapot (14) tartalmaz.

C* = Az edény vékony falat (18) tartalmaz.

D* = A vékony fal (18) kör alakú peremmel (15) rendelkezik.

E* = Az edény megfogó részt (13) tartalmaz.

F* = A megfogó részt (13) hőszigetelés választja el a faltól.

Ilyen elnagyolt felbontásban bizonyos állítások több elemi állítást is magukban foglalnak. Ez mindaddig nem jelent problémát, amíg az összetett állítások nem kerül ellentmondásba az azt felépítő elemi állítások értékelésével. Amíg az összetett állítások átláthatóak, addig fejben automatikusan elvégezzük az elemi állítások értékelését, és az alapján az összetett állítás értékelését. Például a B* állítás értékelése nyilván akkor lesz igaz, ha az edény egyrészt alapot tartalmaz, másrészt az alap kör alakú. A B* állítás hamis, ha az edény nem tartalmaz alapot, de akkor is hamis, ha az alap nem kör alakú - például négyzet alakú. Ugyanakkor, ha az anterioritás ellipszis alakú alapot ismertet (D = Az alap ellipszis alakú), amelynek az igénypontban szereplő D1 = "Az alap kör alakú" elemi állítás egy speciális esete, akkor a B* állítás fejben történő kiértékelése már korántsem olyan egyszerű, és célszerűbb inkább elemi állításokra bontani azt. Természetesen, amit elemi állításnak tekintünk, arról megint más esetben szintén kiderülhet, hogy tovább kell bontani - mint ahogy azt a fenti igénypont elemzések során több ízben meg is tettük.

Dolgozzunk a fenti részletes igénypontfelbontással, lévén úgy kisebb a hibázási lehetőség.

Az EP szabadalom **II** főigénypontja a következő alakú:

$$\mathbf{II} = A \wedge B \wedge C \wedge D \wedge E \wedge F \wedge G \wedge H \wedge J \wedge K$$

amelyet a továbbiakban az alábbiak szerint rövidítünk:

$$\mathbf{II} = A \wedge B \wedge \dots \wedge K$$

1.2 Az anterioritás szerinti megoldás elemi állításokra bontása

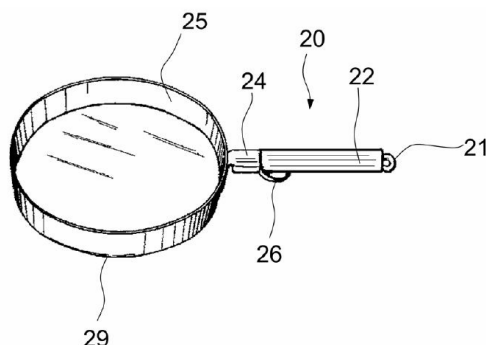
Vizsgáljuk most meg milyen megoldást tár fel a CA bejelentés tárgyát képező serpenyő. A CA serpenyő szükséges jellemzőinek meghatározásakor kiindulhatunk a főigénypontból, hiszen a főigénypont elméletileg tartalmazza az összes, a serpenyő megvalósítása szempontjából elengedhetetlennek vélt jellemzőt:

1. Serpenyő nyéllel, amely nyél tartalmaz:

- fémrészt (24), valamint

- hőszigetelő anyagból álló részt (22), és

a hőszigetelő anyagból álló rész (22) leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez (24).

71. Ábra: EQE 2007, C vizsgafeladat - CA szabadalom ábrája

Bontsuk ezt az igénypontot is elemi állításokra ügyelve arra, hogy az EP szabadalom **II** igénypontjában használt elemi állításokkal azonos elemi állításokat azonos betűvel jelöljük, a különböző elemi állításokat pedig különböző betűvel. A speciális jellemzőkre az általános jellemzőhöz képest az eddig használt jelölésrendszerrel összhangban az "1" indexszel utalunk. Az esetleg ekvivalens jellemzőt vesszővel írjuk fel.

A felbontásnál igyekszünk az elemi állításokat olyan formában megfogalmazni, hogy az a lehető legjobban hasonlítson az EP szabadalom **II** igénypontjának elemi állításaihoz, hiszen végeredményben azokkal akarjuk majd összevetni.

A1 = A találmány serpenyő. (A1=serpenyő speciális jellemző A=edényhez képest)

J1 = A serpenyőnek nyele van. (J1=nyél speciális jellemző J=megfogó részhez képest)

L = A nyél fémrészt tartalmaz.

K' = A nyél hőszigetelő anyagból álló részt tartalmaz. (Esetleg megfeleltethető az EP szabadalom K állításának)

M = A hőszigetelő anyagból álló rész leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez.

Két olyan jellemzőt (elemi állítást) is találtunk, amely semmi módon nem feleltethető meg az EP szabadalom **II** főigénypontjában szereplő valamely jellemzőnek (elemi állításnak).

Vizsgáljuk most meg az EP szabadalom és a CA bejelentés viszonyát a fent látott négy szempontból, tehát

- (i) új-e az EP szabadalom **II** igénypontja szerinti találmány a CA bejelentéshez képest,
- (ii) a CA bejelentés tárgyának hasznosítása az EP szabadalom bitorlását valósítaná-e meg,
- (iii) ha az elismert bejelentési napon az EP bejelentés szövege megegyezett volna a CA bejelentés szövegével, akkor ahhoz képest jelentene-e bővítő értelmű módosítást az EP szabadalom a megadott formájában,
- (iv) ha az EP bejelentéssel kapcsolatban a bejelentő akarta volna igényelni a CA bejelentés elsőbbségét, elismerhető lenne-e az elsőbbség?

2. A matematikai modell alkalmazására

2.1 Újdonságvizsgálat

Tegyük fel, hogy a fent látott CA kanadai szabadalmi bejelentés (serpenyő) már a hivatalos közzétételt megelőzően nyilvánosságra jutott, még hozzá az **II** igénypontot tartalmazó EP európai szabadalom elsőbbsége előtt. A hatóság feladata eldönteni, hogy a későbbi EP szabadalom **II** igénypontja új-e a korábbi CA bejelentés tartalmához képest. A hatóságnak tehát azt kell megválaszolni, hogy megismerhette-e a szakember az **II** igénypont összes jellemzőjét a CA bejelentésből.

Ehhez a hatóság az A - K elemi állításokra bontja az **II** igénypontot, majd megvizsgálja, hogy az egyes elemi állítások igazak-e a korábbi CA bejelentésben szereplő adott megoldásra (vagyis a CA bejelentésből megismerhető volt-e olyan megoldás, amelyre teljesül az elemi állítás).

Természetesen, ha a CA bejelentésben több kiviteli alak (megoldás) is szerepel, akkor ezekre *külön-külön* végzi el a vizsgálatot, mivel az újdonság körében még egy dokumentumon belül sem kombinálhatóak szabadon a különböző kiviteli alakok. A 31. Táblázatba feltüntettem egy plauzibilis értékelést.

elemi állítások (elemi ítéletek)	értékelés
A = A találmány edény.	b(A) = i, mert a serpenyő edénynek számít.
B = Az edény forró folyadékhoz való.	b(B) = i, mert a serpenyő alkalmas forró folyadékkal való felhasználásra is ²⁴⁷ .
C = Az edény alapot (14) tartalmaz.	b(C) = i, mert serpenyő fenéke egy alap.
D = Az alap (14) kör alakú.	b(D) = i, mert a serpenyő fenéke az ábra szerint kör alakú.
E = Az edény falat (18) tartalmaz.	b(E) = i, mert a serpenyőnek az ábra szerint körben fala van.
F = A fal (18) vékony.	b(F) = i, mert a leírásban nincs semmilyen megkötés a "vékony" falvastagság értelmezésére, ezért bármi tekinthető vékonynak (GL. C-III, 4.5: határozatlan jellemző interpretációja - jogkérdés).
G = A fal (18) peremmel (15) rendelkezik.	b(G) = i, mert a serpenyő felső széle tekinthető peremnek.
H = A perem (15) kör alakú.	b(H) = i, mert az ábra szerint kör alakú.
J = Az edény megfogó részt (13) tartalmaz.	b(I) = i, mert a serpenyő nyele megfogó részként szolgál.
K = A megfogó részt (13) hőszigetelés választja el a faltól.	b(K) = i, mert a nyél hőszigetelő anyagból álló része szolgál megfogó részként, tehát a megfogó részt hőszigetelés választja el a faltól.

31. Táblázat: Elemi állítások értékelése - újdonságvizsgálat

Az **II** igénypont egészének az értékeléséhez az elemi állítások közti logikai kapcsolatot kell figyelembe venni:

$$\mathbf{II} = A \wedge B \wedge \dots \wedge K$$

²⁴⁷ Itt felhasználtam, hogy az angol nyelvű igénypontban "receptacle for hot liquids" szerepel, amelyet az ESZH "receptacle suitable for hot liquids" (az edény alkalmas forró folyadékhoz) értelemben vizsgál.

A fenti értékelés kiterjesztésével (és a hétköznapi logika szabályai szerint is) azt kapjuk, hogy az **II** igénypont értékelése

$$\underline{b}(\mathbf{II}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \dots \wedge K)$$

akkor és csak akkor igaz, ha A - K elemi állítások mindegyikének értékelése igaz. Jelen esetben ez a helyzet, tehát:

$$\underline{b}(\mathbf{II}) = i$$

vagyis az EP szabadalom **II** igénypont nem új (mivel minden jellemző megismerhető a CA anterioritásból).

Vegyük észre, hogy jelen esetben a 32. Táblázatban részletezett formális matematikai összehasonlítást végeztük el az **II** főigénypont és a CA bejelentés egy megoldása között.

A CA serpenyő minden megoldása kötelezően tartalmazza az A1, J1, L, K' és M elemi állításokat, hiszen ezek az elengedhetetlenek minősülő igényponti jellemzők. Előfordulhat azonban, hogy az anterioritás olyan megoldásokat is ismert, amelyek tekintetében nincsenek igénypontok, adott esetben az anterioritás egyáltalán nem tartalmaz igénypontokat, például, mert tudományos publikáció és nem szabadalmi dokumentum. Az összehasonlítandó megoldás szükséges jellemzőinek meghatározása az elsőbbség elismerhetőségénél és a bővítő értelmű módosítások vizsgálatánál kap kiemelt szerepet, így arra azzal kapcsolatban fogunk visszatérni.

Az újdonság szempontjából végeredményben irreleváns, hogy a kérdéses **II** igénypont jellemzőin kívül még hány és milyen egyéb szükséges jellemzője van az anterioritásnak, ezért a hatóság valójában csak a fenti táblázatban kifejtett értékelést végzi el - a többlet jellemzőket nem vizsgálja.

Fontos megjegyezni, hogy a fent adott értékelés pusztán egy lehetséges (és indokoltnak tekinthető) álláspontot tükröz. Ha ezt az álláspontot, mint hatóság szögezzük le, akkor az egy döntés, amely jogerőre emelkedhet, és joghatások fűződhetnek hozzá (pl. a felszólalási eljárásban megvonják a szabadalmat). Ha a fenti értékelést, mint javaslatot terjesztjük be a hatósághoz (pl. felszólalóként), akkor azzal a hatóság vagy egyet ért, vagy nem. Például a szabadalmas sikeresen érvel amellelt, hogy egy fal szélét nem lehet a találmány szóhasználata szerinti peremnek megfeleltetni, mivel az EP szabadalom leírásában a perem a falnak egyértelműen egy vastagabb, és ezáltal az ivást kényelmesebbé tevő felső határoló része. Az is előfordulhat, hogy az elsőfokú hatóság (a felszólalási osztály) a mi értékelésünk mellett teszi le a voksát, ugyanakkor a másodfok (a fellebbezési tanács) elfogadj a szabadalmas érvelését, és az elemi állítások olyan b' értékelését adja meg, amelyben $b'(G) = h$, vagyis szerinte a CA bejelentés serpenyője nem rendelkezik peremmel. Ugyanakkor a teljes **II** igénypont \underline{b}' értékelése ezúttal is akkor és csak akkor szolgáltat i (igaz) értéket, ha a b' értékelés minden A - K elemi állításra igaz. Tehát mivel $b'(G) = h$, ezért $\underline{b}'(\mathbf{II}) = h$, vagyis nem igaz, hogy az **II** főigénypont összes jellemzője megismerhető lett volna a CA bejelentésből, így az **II** főigénypont új a CA bejelentésben feltárt megoldáshoz képest.

1. Új/többlet jellemző																																																																																					
értékelés ábrázolása:	<table style="border-collapse: collapse; width: 100%;"> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">CA</td> <td style="padding: 5px;">EP (I1)</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">A1</td> <td style="padding: 5px;">A</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">B</td> <td style="padding: 5px;">B</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">C</td> <td style="padding: 5px;">C</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">D</td> <td style="padding: 5px;">D</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">E</td> <td style="padding: 5px;">E</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">F</td> <td style="padding: 5px;">F</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">G</td> <td style="padding: 5px;">G</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">H</td> <td style="padding: 5px;">H</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">J1</td> <td style="padding: 5px;">J</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">K'</td> <td style="padding: 5px;">K</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">L</td> <td style="padding: 5px;"></td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">M</td> <td style="padding: 5px;"></td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px dashed black; padding: 5px;">(L xor ¬L) felbontás: (M xor ¬M) felbontás:</td> <td style="padding: 5px;"> <table style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 25%;">I1₁</td> <td style="width: 25%;">I1₂</td> <td style="width: 25%;">I1₃</td> <td style="width: 25%;">I1₄</td> </tr> <tr> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> </tr> <tr> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> </tr> <tr> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> </tr> <tr> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> </tr> <tr> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> </tr> <tr> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> </tr> <tr> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> </tr> <tr> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> </tr> <tr> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> </tr> <tr> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> </tr> <tr> <td>L - i</td> <td>L - i</td> <td>¬L - h</td> <td>¬L - h</td> </tr> <tr> <td>M - i</td> <td>¬M - h</td> <td>M - i</td> <td>¬M - h</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;">→ i</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> </tr> </table> </td> </tr> </table>	CA	EP (I1)	A1	A	B	B	C	C	D	D	E	E	F	F	G	G	H	H	J1	J	K'	K	L		M		(L xor ¬L) felbontás: (M xor ¬M) felbontás:	<table style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 25%;">I1₁</td> <td style="width: 25%;">I1₂</td> <td style="width: 25%;">I1₃</td> <td style="width: 25%;">I1₄</td> </tr> <tr> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> </tr> <tr> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> </tr> <tr> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> </tr> <tr> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> </tr> <tr> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> </tr> <tr> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> </tr> <tr> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> </tr> <tr> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> </tr> <tr> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> </tr> <tr> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> </tr> <tr> <td>L - i</td> <td>L - i</td> <td>¬L - h</td> <td>¬L - h</td> </tr> <tr> <td>M - i</td> <td>¬M - h</td> <td>M - i</td> <td>¬M - h</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;">→ i</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> </tr> </table>	I1₁	I1₂	I1₃	I1₄	A - i	A - i	A - i	A - i	B - i	B - i	B - i	B - i	C - i	C - i	C - i	C - i	D - i	D - i	D - i	D - i	E - i	E - i	E - i	E - i	F - i	F - i	F - i	F - i	G - i	G - i	G - i	G - i	H - i	H - i	H - i	H - i	J - i	J - i	J - i	J - i	K - i	K - i	K - i	K - i	L - i	L - i	¬L - h	¬L - h	M - i	¬M - h	M - i	¬M - h	→ i	→ h	→ h	→ h
CA	EP (I1)																																																																																				
A1	A																																																																																				
B	B																																																																																				
C	C																																																																																				
D	D																																																																																				
E	E																																																																																				
F	F																																																																																				
G	G																																																																																				
H	H																																																																																				
J1	J																																																																																				
K'	K																																																																																				
L																																																																																					
M																																																																																					
(L xor ¬L) felbontás: (M xor ¬M) felbontás:	<table style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 25%;">I1₁</td> <td style="width: 25%;">I1₂</td> <td style="width: 25%;">I1₃</td> <td style="width: 25%;">I1₄</td> </tr> <tr> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> </tr> <tr> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> </tr> <tr> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> </tr> <tr> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> </tr> <tr> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> </tr> <tr> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> </tr> <tr> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> </tr> <tr> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> </tr> <tr> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> </tr> <tr> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> </tr> <tr> <td>L - i</td> <td>L - i</td> <td>¬L - h</td> <td>¬L - h</td> </tr> <tr> <td>M - i</td> <td>¬M - h</td> <td>M - i</td> <td>¬M - h</td> </tr> <tr> <td style="border-top: 1px solid black;">→ i</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> <td style="border-top: 1px solid black;">→ h</td> </tr> </table>	I1₁	I1₂	I1₃	I1₄	A - i	A - i	A - i	A - i	B - i	B - i	B - i	B - i	C - i	C - i	C - i	C - i	D - i	D - i	D - i	D - i	E - i	E - i	E - i	E - i	F - i	F - i	F - i	F - i	G - i	G - i	G - i	G - i	H - i	H - i	H - i	H - i	J - i	J - i	J - i	J - i	K - i	K - i	K - i	K - i	L - i	L - i	¬L - h	¬L - h	M - i	¬M - h	M - i	¬M - h	→ i	→ h	→ h	→ h																												
I1₁	I1₂	I1₃	I1₄																																																																																		
A - i	A - i	A - i	A - i																																																																																		
B - i	B - i	B - i	B - i																																																																																		
C - i	C - i	C - i	C - i																																																																																		
D - i	D - i	D - i	D - i																																																																																		
E - i	E - i	E - i	E - i																																																																																		
F - i	F - i	F - i	F - i																																																																																		
G - i	G - i	G - i	G - i																																																																																		
H - i	H - i	H - i	H - i																																																																																		
J - i	J - i	J - i	J - i																																																																																		
K - i	K - i	K - i	K - i																																																																																		
L - i	L - i	¬L - h	¬L - h																																																																																		
M - i	¬M - h	M - i	¬M - h																																																																																		
→ i	→ h	→ h	→ h																																																																																		
igénypont értékelés magyarázata:	<p>- A1 fényében $b(A) = i$</p> <p>- J1 fényében $b(J) = \mathbf{I}$ /jellemző általánosítása (ld. XII. fejezet, 2. pont)/</p> <p>- K' fényében $b(K) = i$ /a hatóság a két jellemzőt, nem ekvivalensnek, hanem azonosnak tekintette - ténykérdés/</p> <p>- az I1 igényponthoz képesti L, M többlet jellemzők nem befolyásolják az újdonság kérdését (van olyan I1₁ igénypontvariáns, amely nem új, tehát I1 maga sem új, ld. XII. fejezet 5. pont)</p>																																																																																				
eredmény:	I1 főigénypont nem új																																																																																				

32. Táblázat: Főigénypont értékelése - újdonságvizsgálat

Megjegyzem, hogy ha G új (vagyis a G értékelése hamis), akkor a G jellemzőre vonatkozó minden további jellemző értékelése irreleváns, és nem befolyásolja az **I1** igénypont, mint összetett állítás értékelését, hiszen az szintén h (hamis) lesz, ahogy azt a XI. fejezet 3.

pontjában láttuk. Ilyenkor a hatóság kedve szerint eldöntheti, hogy a G-től függő további jellemzők értékelését igaznak vagy hamisnak választja. Joggal mondhatja például, hogy ha a CA serpenyő nem rendelkezik peremmel, akkor a H = "A perem kör alakú" elemi állítás szintén nem ismerhető meg a CA bejelentésből vagyis $b'(H) = h$. Ugyanakkor úgy is tekintheti, hogy a H elemi állítás a korábbi megoldástól függetlenül állítja valaminek a teoretikus létezését - hiszen a korábbi megoldás peremet sem ismertet. Harmadik lehetőségként a hatóság figyelmen kívül hagyja a G-től függő jellemzők értékelését, mint irreleváns kérdést, hiszen azok az **II** igénypont újdonságát már úgysem tudják visszaállítani. Az **II** igénypont értékelése végeredményben változatlanul h (hamis).

Az újdonság természetesen önmagában még nem elégséges a szabadalmazhatósághoz, ha például G az a jellemző, amely új a CA bejelentés tartalmához képest, abban az esetben csak akkor beszélhetünk feltalálói tevékenységről, ha a G jellemző (azaz a perem) alkalmazása nem nyilvánvaló a technika állásához képest. Ha tehát a felszólaló fel tud vonultatni olyan anterioritást, amelyben egy edény (lehetőség szerint főző edény, különösen serpenyő) az összes többi jellemző meglététől függetlenül tartalmaz peremet, akkor hatékonyan érvelhet amellett, hogy a szakember számára nyilvánvaló lett volna a perem alkalmazása a CA bejelentés serpenyőjén - így az EP szabadalom **II** igénypontja nem alapul feltalálói tevékenységen.

A felszólaló számára a nehézséget az okozza, hogy adott esetben fel sem merült benne a felszólalás alapjául szolgáló okok részletes indoklásánál és a bizonyítékok becsatolásakor, hogy a szabadalmas, esetleg arra fog hivatkozni, hogy a "perem" szót nem szabad annak a szótári értelmében tekinteni, hanem a faltól elkülönülő, kiszélesedő, általában lekerekített, az ívást megkönnyítő szélet kell alatta érteni. Ha a felszólaló ilyen ellenérvre nem volt felkészülve, akkor előfordulhat, hogy nem is csatolt be bizonyítékként olyan dokumentumot, amely alátámasztaná, hogy az ilyen típusú perem a technika állásához tartozik. Mivel a mindenki számára ismert tényeket ("*common general knowledge*") szintén bizonyítékkal kell alátámasztani, ezért a felszólaló helyzetét teljesen ellehetetleníthetné a szabadalmas a legbanálisabb érvekkel vagy korlátozásokkal, ha a bizonyítékok utólagos becsatolása abszolút tilalomba ütközne. Például ha a szabadalmas az **II** igénypontot azzal korlátozza, hogy az edény "kör alakú, *lekerekített* peremmel rendelkezik", akkor előfordulhat, hogy a felszólaló nem tudja a korlátozott jellemzőt tovább támadni a felszólaláskor becsatolt bizonyítékok alapján, holott a lekerekített jellemző nyilvánvalóan mindenki számára ismert tény - mégis bizonyíték hiányában az ilyen triviális állításnak sem lehet helyt adni.

Éppen ezért a felszólalási eljárás során nincs elvi éllel kizárva új tények és bizonyítékok utólagos beterjesztésének lehetősége. A határidőn túl benyújtott anyagok befogadása a Felszólalási Osztály diszkrecionális jogkörébe tartozik az ESZE 114. cikk (2) bekezdése alapján:

ESZE 114. cikk (2) Az Európai Szabadalmi Hivatal figyelmen kívül hagyhatja azokat az állításokat vagy bizonyítékokat, amelyeket az érintett felek nem kellő időben terjesztettek elő.

A magyar jogszabály hasonló megkötést tartalmaz:

Szt. 47.§ (3) A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala döntését csak olyan tényekre és bizonyítékokra alapozhatja, amelyekkel kapcsolatban az ügyfélnek módjában állt nyilatkozatot tenni; figyelmen kívül hagyhatja azonban azokat a nyilatkozatokat vagy bizonyítékokat, amelyeket az ügyfél nem kellő időben terjesztett elő.

Egyik jogszabály sem pontosítja, hogy mit ért "kellő időben történő előterjesztésen". Az ESZH korábbi joggyakorlata (T1002/92 döntés) csak a prima facie releváns dokumentumok utólagos becsatolását engedélyezte. Ezt a merev álláspontot idővel valamivel rugalmasabb hozzáállás váltotta fel, amely már a felek érdekeinek egyensúlyán alapul - a felek által felhozott lehető legtöbb kérdést meg kell vizsgálni, anélkül, hogy ez az eljárás túlzott elhúzását eredményezné (T633/97 döntés). Magyarországon a megsemmisítési eljárásokban a kérelmező irányában inkább szigorú tilalmat látok megvalósulni. A kérelmező gyakorlatilag semmilyen új bizonyítékot nem terjeszthet elő az Szt. 81.§ (1) bekezdésben meghatározott határidőn túl. Ez utóbbi azonban a törvény szövege szerint csak a megsemmisítési *okok* megjelölésének végső határideje, nem vonatkozik tehát a tények és bizonyítékok utólagos beterjesztésére, amit a már említett Szt. 47.§ (3) bekezdés szabályoz.

2.2 Bitorlás

Képzelnék most el azt az esetet, hogy az EP szabadalom jogosultja bitorlási pert indít a CA kanadai szabadalmi bejelentésben szereplő serpenyő hasznosításával szemben Magyarországon, ahol tegyük fel, hogy érvényes az EP szabadalom. Ekkor a hatóság feladata annak eldöntésében áll, hogy az érvényes EP szabadalom **II** igénypontját bitorolja-e a CA bejelentés szerinti serpenyő. A hatóságnak tehát azt kell megválaszolni, hogy ráolvasható-e az **II** igénypont összes jellemzője a CA bejelentés szerinti serpenyőre. Ehhez a hatóság az A - K elemi állításokra bontja az **II** igénypontot, majd megvizsgálja, hogy az egyes elemi állítások igazak-e a bitorlással vádolt termékre, vagyis a CA bejelentés szerinti serpenyőre.

Természetesen, ha a CA bejelentés és a termék szintjén megvalósuló serpenyő között eltérések vannak, akkor a terméket kell az **II** igényponttal összevetni, hiszen a bitorlás szempontjából irreleváns, hogy a CA bejelentésben pontosan mi szerepel. Lássunk egy plauzibilis értékelést, egy olyan serpenyőre, amely hűen követi a CA bejelentésben szereplő kiviteli alakot (ld. 33. Táblázat).

elemi állítások (elemi ítéletek)	értékelés
A = A találmány edény.	b(A) = i, mert a serpenyő edénynek számít.
B = Az edény forró folyadékhoz való.	b(B) = i, mert a serpenyő alkalmas forró folyadékkal való felhasználásra is ²⁴⁸ .
C = Az edény alapot (14) tartalmaz.	b(C) = i, mert serpenyő fenéke egy alap.
D = Az alap (14) kör alakú.	b(D) = i, mert a serpenyő fenéke az ábra szerint kör alakú.
E = Az edény falat (18) tartalmaz.	b(E) = i, mert a serpenyőnek az ábra szerint körben fala van.
F = A fal (18) vékony.	b(F) = i, mert a leírásban nincs semmilyen megkötés a "vékony" falvastagság értelmezésére, ezért bármi tekinthető vékonynak (GL. C-III, 4.5: határozatlan jellemző interpretációja - jogkérdés).
G = A fal (18) peremmel (15) rendelkezik.	b(G) = i, mert a serpenyő felső széle tekinthető peremnek.
H = A perem (15) kör alakú.	b(H) = i, mert az ábra szerint kör alakú.

²⁴⁸ Itt felhasználtam, hogy az angol nyelvű igénypontban "receptacle for hot liquids" szerepel, amelyet az ESZH "receptacle suitable for hot liquids" (az edény alkalmas forró folyadékhoz) értelemben vizsgál.

J = Az edény megfogó részt (13) tartalmaz.	b(I) = i, mert a serpenyő nyele megfogó részként szolgál.
K = A megfogó részt (13) hőszigetelés választja el a faltól.	b(K) = i, mert a nyél hőszigetelő anyagból álló része szolgál megfogó részként, tehát a megfogó részt hőszigetelés választja el a faltól.

33. Táblázat: Elemi állítások értékelése - bitorlás

Az **I1** igénypont egészének az értékeléséhez megint csak az elemi állítások közti logikai kapcsolatot kell figyelembe venni:

$$\mathbf{I1} = A \wedge B \wedge \dots \wedge K$$

A fenti értékelés kiterjesztésével (és a hétköznapi logika szabályai szerint is) azt kapjuk, hogy az **I1** igénypont értékelése

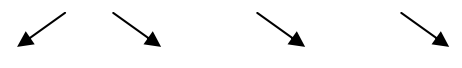
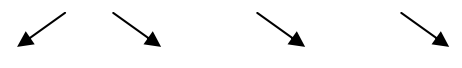
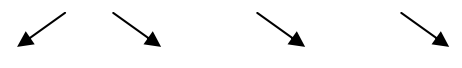
$$\underline{b}(\mathbf{I1}) = \underline{b}(A \wedge B \wedge \dots \wedge K) = i$$

mivel A - K elemi állítások mindegyikének értékelése igaz. Tehát az **I1** igénypont ráolvasható a CA bejelentés kiviteli példája szerinti serpenyőre, így annak engedély nélküli hasznosítása az EP szabadalom bitorlását valósítja meg. Vegyük észre, hogy jelen esetben a következő formális matematikai összehasonlítást végeztük el az **I1** főigénypont és a CA bejelentés egy megoldása között (ld. 34. Táblázat).

A CA serpenyő minden igényponti jellemzőt megvalósít, ezért jogosulatlan hasznosítása az EP szabadalom bitorlását valósítja meg.

Ha a CA bejelentés tárgyát képező serpenyő az EP szabadalom elsőbbségét megelőzően nyilvánosságra jutott, akkor az előző pontban tárgyaltak szerint az EP szabadalom elvileg megsemmisíthető a technika állásához tartozó CA serpenyő alapján. Ilyen esetben az EP szabadalom jogosultja nyilván el fogja határolni a szigetelő gyűrűvel ellátott poharat a nyeles serpenyőtől - ezáltal azonban a serpenyő is kikerül az EP szabadalom oltalmi köréből.

Ha azonban a CA bejelentés csak az EP szabadalom elsőbbségét követően vált nyilvánossá, akkor a CA bejelentés jogosultja vagy talál más olyan anterioritást, amely alapján támadhatja az EP szabadalmat, vagy letesz az európai hasznosításról azokban az országokban, ahol ezt az EP szabadalom jogosultja a szabadalma alapján meg tudja akadályozni.

1. Új/többlet jellemző																																																																																							
értékelés ábrázolása:	<table border="0"> <tr> <td style="text-align: center;"><u>termék</u></td> <td style="text-align: center;"><u>EP (I1)</u></td> </tr> <tr> <td>A1</td> <td>A</td> </tr> <tr> <td>B</td> <td>B</td> </tr> <tr> <td>C</td> <td>C</td> </tr> <tr> <td>D</td> <td>D</td> </tr> <tr> <td>E</td> <td>E</td> </tr> <tr> <td>F</td> <td>F</td> </tr> <tr> <td>G</td> <td>G</td> </tr> <tr> <td>H</td> <td>H</td> </tr> <tr> <td>J1</td> <td>J</td> </tr> <tr> <td>K'</td> <td>K</td> </tr> <tr> <td>L</td> <td></td> </tr> <tr> <td>M</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;"> </td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;"> <table border="0"> <tr> <td style="text-align: center;"><u>I1₁</u></td> <td style="text-align: center;"><u>I1₂</u></td> <td style="text-align: center;"><u>I1₃</u></td> <td style="text-align: center;"><u>I1₄</u></td> </tr> <tr> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> </tr> <tr> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> </tr> <tr> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> </tr> <tr> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> </tr> <tr> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> </tr> <tr> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> </tr> <tr> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> </tr> <tr> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> </tr> <tr> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> </tr> <tr> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> </tr> <tr> <td>L - i</td> <td>L - i</td> <td>$\neg L - h$</td> <td>$\neg L - h$</td> </tr> <tr> <td><u>M - i</u></td> <td><u>$\neg M - h$</u></td> <td><u>M - i</u></td> <td><u>$\neg M - h$</u></td> </tr> <tr> <td>$\rightarrow i$</td> <td>$\rightarrow h$</td> <td>$\rightarrow h$</td> <td>$\rightarrow h$</td> </tr> </table> </td> </tr> </table>	<u>termék</u>	<u>EP (I1)</u>	A1	A	B	B	C	C	D	D	E	E	F	F	G	G	H	H	J1	J	K'	K	L		M					<table border="0"> <tr> <td style="text-align: center;"><u>I1₁</u></td> <td style="text-align: center;"><u>I1₂</u></td> <td style="text-align: center;"><u>I1₃</u></td> <td style="text-align: center;"><u>I1₄</u></td> </tr> <tr> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> </tr> <tr> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> </tr> <tr> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> </tr> <tr> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> </tr> <tr> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> </tr> <tr> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> </tr> <tr> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> </tr> <tr> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> </tr> <tr> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> </tr> <tr> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> </tr> <tr> <td>L - i</td> <td>L - i</td> <td>$\neg L - h$</td> <td>$\neg L - h$</td> </tr> <tr> <td><u>M - i</u></td> <td><u>$\neg M - h$</u></td> <td><u>M - i</u></td> <td><u>$\neg M - h$</u></td> </tr> <tr> <td>$\rightarrow i$</td> <td>$\rightarrow h$</td> <td>$\rightarrow h$</td> <td>$\rightarrow h$</td> </tr> </table>	<u>I1₁</u>	<u>I1₂</u>	<u>I1₃</u>	<u>I1₄</u>	A - i	A - i	A - i	A - i	B - i	B - i	B - i	B - i	C - i	C - i	C - i	C - i	D - i	D - i	D - i	D - i	E - i	E - i	E - i	E - i	F - i	F - i	F - i	F - i	G - i	G - i	G - i	G - i	H - i	H - i	H - i	H - i	J - i	J - i	J - i	J - i	K - i	K - i	K - i	K - i	L - i	L - i	$\neg L - h$	$\neg L - h$	<u>M - i</u>	<u>$\neg M - h$</u>	<u>M - i</u>	<u>$\neg M - h$</u>	$\rightarrow i$	$\rightarrow h$	$\rightarrow h$	$\rightarrow h$
<u>termék</u>	<u>EP (I1)</u>																																																																																						
A1	A																																																																																						
B	B																																																																																						
C	C																																																																																						
D	D																																																																																						
E	E																																																																																						
F	F																																																																																						
G	G																																																																																						
H	H																																																																																						
J1	J																																																																																						
K'	K																																																																																						
L																																																																																							
M																																																																																							
																																																																																							
	<table border="0"> <tr> <td style="text-align: center;"><u>I1₁</u></td> <td style="text-align: center;"><u>I1₂</u></td> <td style="text-align: center;"><u>I1₃</u></td> <td style="text-align: center;"><u>I1₄</u></td> </tr> <tr> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> <td>A - i</td> </tr> <tr> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> <td>B - i</td> </tr> <tr> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> <td>C - i</td> </tr> <tr> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> <td>D - i</td> </tr> <tr> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> <td>E - i</td> </tr> <tr> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> <td>F - i</td> </tr> <tr> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> <td>G - i</td> </tr> <tr> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> <td>H - i</td> </tr> <tr> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> <td>J - i</td> </tr> <tr> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> <td>K - i</td> </tr> <tr> <td>L - i</td> <td>L - i</td> <td>$\neg L - h$</td> <td>$\neg L - h$</td> </tr> <tr> <td><u>M - i</u></td> <td><u>$\neg M - h$</u></td> <td><u>M - i</u></td> <td><u>$\neg M - h$</u></td> </tr> <tr> <td>$\rightarrow i$</td> <td>$\rightarrow h$</td> <td>$\rightarrow h$</td> <td>$\rightarrow h$</td> </tr> </table>	<u>I1₁</u>	<u>I1₂</u>	<u>I1₃</u>	<u>I1₄</u>	A - i	A - i	A - i	A - i	B - i	B - i	B - i	B - i	C - i	C - i	C - i	C - i	D - i	D - i	D - i	D - i	E - i	E - i	E - i	E - i	F - i	F - i	F - i	F - i	G - i	G - i	G - i	G - i	H - i	H - i	H - i	H - i	J - i	J - i	J - i	J - i	K - i	K - i	K - i	K - i	L - i	L - i	$\neg L - h$	$\neg L - h$	<u>M - i</u>	<u>$\neg M - h$</u>	<u>M - i</u>	<u>$\neg M - h$</u>	$\rightarrow i$	$\rightarrow h$	$\rightarrow h$	$\rightarrow h$																														
<u>I1₁</u>	<u>I1₂</u>	<u>I1₃</u>	<u>I1₄</u>																																																																																				
A - i	A - i	A - i	A - i																																																																																				
B - i	B - i	B - i	B - i																																																																																				
C - i	C - i	C - i	C - i																																																																																				
D - i	D - i	D - i	D - i																																																																																				
E - i	E - i	E - i	E - i																																																																																				
F - i	F - i	F - i	F - i																																																																																				
G - i	G - i	G - i	G - i																																																																																				
H - i	H - i	H - i	H - i																																																																																				
J - i	J - i	J - i	J - i																																																																																				
K - i	K - i	K - i	K - i																																																																																				
L - i	L - i	$\neg L - h$	$\neg L - h$																																																																																				
<u>M - i</u>	<u>$\neg M - h$</u>	<u>M - i</u>	<u>$\neg M - h$</u>																																																																																				
$\rightarrow i$	$\rightarrow h$	$\rightarrow h$	$\rightarrow h$																																																																																				
igénypont értékelés magyarázata:	<p>- A1 fényében $b(A) = i$</p> <p>- J1 fényében $b(J) = i$</p> <p>/a speciális jellemző bitorolja az általános jellemzőt (ld. XIII. fejezet, 2. pont)/</p> <p>- K' fényében $b(K) = i$</p> <p>/a hatóság a két jellemzőt azonosnak tekintette - ténykérdés/</p> <p>- az I1 igényponthoz képesti L, M többlet jellemzők nem befolyásolják a bitorlás kérdését (van olyan I1₁ igénypontvariáns, amely bitorol, tehát a serpenyő beleesik az I1 főigénypont oltalmi körébe, ld. XIII. fejezet 5. pont)</p>																																																																																						
eredmény:	a serpenyő bitorol - beleesik I1 főigénypont oltalmi körébe																																																																																						

34. Táblázat: Főigénypont értékelése - bitorlás

2.3 Bővítő értelmű módosítás

Tegyük fel, hogy az EP szabadalom eredeti szövege (a továbbiakban EP1 szöveg) az elismert bejelentési napon megegyezett a CA kanadai szabadalmi bejelentéssel, és az EP szabadalom

megadott **II** igénypontja a bejelentési eljárás során, módosítás révén került a bejelentésbe. Nézzük meg mi történik, amikor egy felszólaló az európai felszólalási eljárás során az ESZE 100. cikk (c) pontja alapján kéri a szerinti bővítő értelmű módosítások tilalmába ütköző EP szabadalom megvonását:

ESZE 100. cikk c) az európai szabadalom tárgya bővebb a bejelentés eredetileg benyújtott tartalmánál, illetve - a megosztással keletkező vagy a 61. cikkkel összhangban benyújtott új bejelentés esetén - a korábbi bejelentés eredetileg benyújtott tartalmánál.

Ekkor a hatóság feladata annak eldöntésében áll, hogy a módosított EP szabadalom **II** főigénypontját fel lehetett-e írni a CA bejelentés szövegével egyező eredeti EP1 szabadalmi bejelentésre, anélkül, hogy a módosítás az ESZE 123. cikkének (2) bekezdésébe ütközött volna:

ESZE 123. cikk (2) *Az európai szabadalmi bejelentés vagy az európai szabadalom nem módosítható úgy, hogy az európai szabadalom tárgya bővebb legyen a bejelentésnek az elismert bejelentési napon benyújtott tartalmánál.*

Tehát a hatóság arra a kérdésre válaszol, hogy egyértelműen kiolvasható volt-e a szakember számára az **II** igénypont az eredeti EP1 szabadalmi bejelentésből. A hatóság vizsgálata az eredeti EP1 bejelentésben szükségessként feltüntetett jellemzők sorsára is kiterjed - lévén az ilyen jellemzők elhagyását a szakember nem olvashatta ki az eredeti szövegből.

A hatóság ezúttal is A - K elemi állításokra bontja az **II** igénypontot, majd megvizsgálja, hogy az egyes elemi állítások igazak-e az eredeti szövegre, vagyis a CA bejelentés szövegével egyező EP1 szabadalmi bejelentés szövegére. Természetesen, ha az eredeti szövegben több kiviteli alak (megoldás) is szerepel, akkor ezek *bármelyike* alkalmas az **II** igénypont alátámasztására.

A jelen képzeletbeli szituációban gyakorlatilag nem is igénypont módosítást végeztünk az eredeti EP1 bejelentés **I_{EP1}** igénypontjához képest (amely a CA bejelentés **I_{CA1}** igénypontjával egyezik), hanem egy teljesen *új* igénypontot írtunk fel (**II**-et). Ennek elvi akadálya nincsen a módosítások körében, annál is inkább, mivel az ESZE 2000 hatálybalépése, 2007. december 13. óta az európai szabadalmi bejelentésnek nem kell feltétlenül igénypontot is tartalmaznia - a leírás önmagában is elég a bejelentési nap elismeréséhez. (A magyar Szt. már korábbról fogva ezt az enyhébb követelményrendszert alkalmazza.)

Az új igénypontok felírásakor (de igénypontok módosításainak vizsgálatakor is) kulcsszerepet játszik az eredeti bejelentésben szereplő megoldás(ok) szükséges jellemzőinek meghatározása. A találmány elengedhetetlen jellemzői főszabályként azok, amelyeket a bejelentés ilyenként ismertet - tehát tipikusan a főigényponti jellemzők, ennek hiányában pedig általában minden olyan jellemző, amelyet a leírás nem kifejezetten opcionálisként említ. A nélkülözhető jellemzők elvileg a főigénypontban nem jelennek meg, és a leírás ezeket feltételes módon vagy az "előnyösen", "opcionálisan" jelzőkkel mutatja be. Az adott jellemző opcionális mivoltára következtethetünk abból is, ha a leírás olyan kiviteli alakot is ismertet, amelyben az nem szerepel.

Ha az eredeti bejelentés nem tartalmaz igénypontokat, vagy azoktól lényegesen eltérő igénypontokat akarunk módosítás gyanánt benyújtani, akkor a találmány szükséges

jellemzőinek meghatározásához először meg kell állapítani, hogy a korábbi bejelentés milyen megoldásokat ismertet (egy vagy több találmány, illetve ezek egyes kiviteli alakjai), majd el kell dönteni, hogy az egyes megoldásoknak melyek azok a jellemzői, amelyeket a szakember elengedhetetlennek tartana a tanítás megvalósításához, és ezért nem hagyna el. Például jelen esetben a nyelet feltehetően nem hagyná el a szakember, hiszen anélkül a serpenyő nyilvánvalóan használhatatlanná válik.

Kivételesen előfordulhat, hogy minden kiviteli példában, sőt a főigénypontban is szereplő jellemzőről is felismerné a szakember, hogy a találmány szempontjából nem szükséges. Ennek a pontos feltételeit az európai joggyakorlatban a már említett T331/87 Fellebbezési Tanácsi döntés adja meg²⁴⁹:

"Egy igényponti jellemző cseréje vagy elhagyása abban az esetben nem ütközik az ESZE 123(2) cikkének tilalmával (bővítő értelmű módosítások tilalma szabadalmi bejelentés esetén) ha a szakember közvetlenül és egyértelműen felismerné, hogy:

(i) a leírás a jellemzőt nem mint szükséges jellemzőt ismerteti;

(ii) a jellemző, min olyan, nem elengedhetetlen a találmány működése szempontjából a megoldandó műszaki probléma fényében;

(iii) a jellemző cseréje vagy elhagyása nem igényli más jellemzők komolyabb módosítását a változás kompenzálása végett."

Például jelen esetben a szakember az F = "A fal vékony." elemi állítás teljesülését esetleg akkor sem érezné elengedhetetlennek, ha ez történetesen szerepelt volna a CA bejelentés szövegével egyező eredeti EP1 bejelentés **I_{EP1}** igénypontjában. Felismerné ugyanis, hogy a serpenyő falának a vastagságára utaló amúgy is határozatlan "vékony" jellemző (F elemi állítás) nem szükségszerű - egyaránt léteznek vékonyabb és vastagabb falú edények, és a fal vékonysága a találmány elé kitűzött feladat (lecsatolható nyél) megoldásához nem járul hozzá.

Az igénypont elemzésnél tekintettel kell lenni az ilyen implicit tartalomra is, és ennek fényében kell eldönteni, hogy a főszabályként elengedhetetlennek minősülő főigényponti jellemzőket mennyiben tekintené a szakember valóban esszenciálisnak.

Az adott esetben igénypontok nélkül benyújtott szabadalmi bejelentésből különösen nehéz lehet a találmány szükséges jellemzőit meghatározni, és az ESZH szigorú joggyakorlata alapján az ilyen bejelentések jogosultjai aligha reménykedhetnek tág oltalmi körben. Mindamellet az utólag felírt igénypontok szükséges jellemzőinek megadása tág teret enged a jogvitáknak, hiszen a gyakran speciális kiviteli példák szintjén ismertetett megoldások számos olyan jellemzőt tartalmaznak, amelyekről nehezen eldönthető - még a fenti T331/87 teszt alapján is - hogy a szakember azokat szükségesnek tekintené-e, vagy felismerné, hogy elhagyhatóak.

Az eredeti kiviteli alak (vagy általánosabb megoldás) és a módosításként benyújtott igénypont összehasonlításához a szükséges jellemzők meghatározása után meg kell keresni a módosított (vagy új) igénypont minden egyes jellemzőjéhez a kiviteli alak (vagy általánosabb megoldás) jellemzőjét is. Tehát meg kell keresni a későbbi **II** igénypont A - K elemi állításainak leginkább megfelelő jellemzőket. Így kapjuk azt a jellemző-csoportot, amely egyrészt az eredetileg elengedhetlenként ismertetett jellemzőket, másrészt a módosított (vagy új)

²⁴⁹ Ld. GL. C-VI, 5.3.10.

igénypont bármely többlet jellemzőjének megfelelő jellemzőket tartalmazza. A bővítő értelmű módosítások kiszűréséhez azt ellenőrizzük, hogy az ilyen jellemző-csoport által definiált megoldás - amely az eredeti bejelentésből is kiolvasható - alátámasztja-e a módosított (vagy új) igénypontot.

Jelen esetben a későbbi **II** igényponthoz legközelebb álló megoldás:

$$\underline{A1} \wedge B \wedge C \wedge D \wedge E \wedge F \wedge G \wedge H \wedge \underline{J1} \wedge \underline{K'} \wedge \underline{L} \wedge \underline{M}$$

ahol az eredeti bejelentés által elengedhetetlenként bemutatott - a főigénypontban szereplő - jellemzőket aláhúzással emeltem ki. A feladat tehát annak eldöntése, hogy az új **II** igényponthoz képesti legközelebbi megoldás, amely az eredeti bejelentésből is kiolvasható, alátámasztja-e az új **II** igénypontot. Természetesen, ha az **II** igénypont akár explicit, akár implicit igénypontvariánsokat tartalmaz, akkor az egyes igénypontvariánsokhoz újból lehet megfelelően "közeli" megoldást keresni az eredeti bejelentésben.

A fentiek alapján a 35. Táblázat alapján tekintsük át a matematikai modellünkből következő értékelést.

1. Bóvító értelmű módosítások		
<p>értékelés ábrázolása:</p> <p>felbontások: $(L \text{ xor } \neg L)$ $(M \text{ xor } \neg M)$ $A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$ $J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$</p>	<p><u>EP1</u> <u>(=CA)</u> A1 B C D E F G H J1 K' L M</p>	<p><u>EP (I1)</u> A B C D E F G H J K</p> <p>↓</p> <p><u>EP (II)</u> $A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$ B C D E F G H $J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$ K $L \text{ xor } \neg L$ $M \text{ xor } \neg M$</p>

L, M:

EP (I1)

$$A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$$

B

C

D

E

F

G

H

$$J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$$

K

L

M

<u>I1</u>	<u>I2</u>	<u>I3</u>	<u>I4</u>
A1 - i	A1 - i	A - ?	A - ?
B - i	B - i	$\neg A1 - h$	$\neg A1 - h$
C - i	C - i	B - i	B - i
D - i	D - i	C - i	C - i
E - i	E - i	D - i	D - i
F - i	F - i	E - i	E - i
G - i	G - i	F - i	F - i
H - i	H - i	G - i	G - i
J1 - i	J - ?	H - i	H - i
K - i	$\neg J1 - h$	J1 - i	J - ?
L - i	K - i	K - i	$\neg J1 - h$
M - i	L - i	L - i	K - i
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
$\rightarrow i$	M - i	M - i	L - i
	<hr/>	<hr/>	M - i
	$\rightarrow h$	$\rightarrow h$	<hr/>
			$\rightarrow h$

L, $\neg M$:

EP (I1)

$$A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$$

B

C

D

E

F

G

H

$$J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$$

K

L

$\neg M$

I15

A1 - i

B - i

C - i

D - i

E - i

F - i

G - i

H - i

J1 - i

K - i

L - i

$\neg M$ - h

$\rightarrow h$

I16

A1 - i

B - i

C - i

D - i

E - i

F - i

G - i

H - i

J - ?

$\neg J1$ - h

K - i

L - i

$\neg M$ - h

$\rightarrow h$

I17

A - ?

$\neg A1$ - h

B - i

C - i

D - i

E - i

F - i

G - i

H - i

J1 - i

K - i

L - i

$\neg M$ - h

$\rightarrow h$

I18

A - ?

$\neg A1$ - h

B - i

C - i

D - i

E - i

F - i

G - i

H - i

J - ?

$\neg J1$ - h

K - i

L - i

$\neg M$ - h

$\rightarrow h$

$\neg L, M:$

EP (I1)

$$A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$$

B

C

D

E

F

G

H

$$J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$$

K

$\neg L$

M

I19

A1 - i
 B - i
 C - i
 D - i
 E - i
 F - i
 G - i
 H - i
 J1 - i
 K - i
 $\neg L$ - h
 M - i

 $\rightarrow h$

I110

A1 - i
 B - i
 C - i
 D - i
 E - i
 F - i
 G - i
 H - i
 J - ?
 $\neg J1$ - h
 K - i
 $\neg L$ - h
 M - i

 $\rightarrow h$

I111

A - ?
 $\neg A1$ - h
 B - i
 C - i
 D - i
 E - i
 F - i
 G - i
 H - i
 J1 - i
 K - i
 $\neg L$ - h
 M - i

 $\rightarrow h$

I112

A - ?
 $\neg A1$ - h
 B - i
 C - i
 D - i
 E - i
 F - i
 G - i
 H - i
 J - ?
 $\neg J1$ - h
 K - i
 $\neg L$ - h
 M - i

 $\rightarrow h$

$\neg L, \neg M:$	<p style="text-align: center;"><u>EP (II)</u></p> <p style="text-align: center;">$A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$</p> <p style="text-align: center;">B C D E F G H</p> <p style="text-align: center;">$J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$</p> <p style="text-align: center;">K $\neg L$ $\neg M$</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p><u>II₁₃</u></p> <table style="border-collapse: collapse; margin: auto;"> <tr><td>A1 - i</td></tr> <tr><td>B - i</td></tr> <tr><td>C - i</td></tr> <tr><td>D - i</td></tr> <tr><td>E - i</td></tr> <tr><td>F - i</td></tr> <tr><td>G - i</td></tr> <tr><td>H - i</td></tr> <tr><td>J1 - i</td></tr> <tr><td>K - i</td></tr> <tr><td>$\neg L$ - h</td></tr> <tr><td>$\neg M$ - h</td></tr> <tr><td style="border-top: 1px solid black;">$\rightarrow h$</td></tr> </table> </div> <div style="text-align: center;"> <p><u>II₁₄</u></p> <table style="border-collapse: collapse; margin: auto;"> <tr><td>A1 - i</td></tr> <tr><td>B - i</td></tr> <tr><td>C - i</td></tr> <tr><td>D - i</td></tr> <tr><td>E - i</td></tr> <tr><td>F - i</td></tr> <tr><td>G - i</td></tr> <tr><td>H - i</td></tr> <tr><td>J - ?</td></tr> <tr><td>$\neg J1$ - h</td></tr> <tr><td>K - i</td></tr> <tr><td>$\neg L$ - h</td></tr> <tr><td>$\neg M$ - h</td></tr> <tr><td style="border-top: 1px solid black;">$\rightarrow h$</td></tr> </table> </div> <div style="text-align: center;"> <p><u>II₁₅</u></p> <table style="border-collapse: collapse; margin: auto;"> <tr><td>A - ?</td></tr> <tr><td>$\neg A1$ -</td></tr> <tr><td>h</td></tr> <tr><td>B - i</td></tr> <tr><td>C - i</td></tr> <tr><td>D - i</td></tr> <tr><td>E - i</td></tr> <tr><td>F - i</td></tr> <tr><td>G - i</td></tr> <tr><td>H - i</td></tr> <tr><td>J1 - i</td></tr> <tr><td>K - i</td></tr> <tr><td>$\neg L$ - h</td></tr> <tr><td>$\neg M$ - h</td></tr> <tr><td style="border-top: 1px solid black;">$\rightarrow h$</td></tr> </table> </div> <div style="text-align: center;"> <p><u>II₁₆</u></p> <table style="border-collapse: collapse; margin: auto;"> <tr><td>A - ?</td></tr> <tr><td>$\neg A1$ - h</td></tr> <tr><td>B - i</td></tr> <tr><td>C - i</td></tr> <tr><td>D - i</td></tr> <tr><td>E - i</td></tr> <tr><td>F - i</td></tr> <tr><td>G - i</td></tr> <tr><td>H - i</td></tr> <tr><td>J - ?</td></tr> <tr><td>$\neg J1$ - h</td></tr> <tr><td>K - i</td></tr> <tr><td>$\neg L$ - h</td></tr> <tr><td>$\neg M$ - h</td></tr> <tr><td style="border-top: 1px solid black;">$\rightarrow h$</td></tr> </table> </div> </div>	A1 - i	B - i	C - i	D - i	E - i	F - i	G - i	H - i	J1 - i	K - i	$\neg L$ - h	$\neg M$ - h	$\rightarrow h$	A1 - i	B - i	C - i	D - i	E - i	F - i	G - i	H - i	J - ?	$\neg J1$ - h	K - i	$\neg L$ - h	$\neg M$ - h	$\rightarrow h$	A - ?	$\neg A1$ -	h	B - i	C - i	D - i	E - i	F - i	G - i	H - i	J1 - i	K - i	$\neg L$ - h	$\neg M$ - h	$\rightarrow h$	A - ?	$\neg A1$ - h	B - i	C - i	D - i	E - i	F - i	G - i	H - i	J - ?	$\neg J1$ - h	K - i	$\neg L$ - h	$\neg M$ - h	$\rightarrow h$
A1 - i																																																										
B - i																																																										
C - i																																																										
D - i																																																										
E - i																																																										
F - i																																																										
G - i																																																										
H - i																																																										
J1 - i																																																										
K - i																																																										
$\neg L$ - h																																																										
$\neg M$ - h																																																										
$\rightarrow h$																																																										
A1 - i																																																										
B - i																																																										
C - i																																																										
D - i																																																										
E - i																																																										
F - i																																																										
G - i																																																										
H - i																																																										
J - ?																																																										
$\neg J1$ - h																																																										
K - i																																																										
$\neg L$ - h																																																										
$\neg M$ - h																																																										
$\rightarrow h$																																																										
A - ?																																																										
$\neg A1$ -																																																										
h																																																										
B - i																																																										
C - i																																																										
D - i																																																										
E - i																																																										
F - i																																																										
G - i																																																										
H - i																																																										
J1 - i																																																										
K - i																																																										
$\neg L$ - h																																																										
$\neg M$ - h																																																										
$\rightarrow h$																																																										
A - ?																																																										
$\neg A1$ - h																																																										
B - i																																																										
C - i																																																										
D - i																																																										
E - i																																																										
F - i																																																										
G - i																																																										
H - i																																																										
J - ?																																																										
$\neg J1$ - h																																																										
K - i																																																										
$\neg L$ - h																																																										
$\neg M$ - h																																																										
$\rightarrow h$																																																										
igénypont értékelés magyarázata:	<ul style="list-style-type: none"> - $b(\neg A1) = h$ (ezért az $A \wedge \neg A1$ értékelése hamis - serpenyőtől különböző edények) - $b(\neg J1) = h$ (ezért az $J \wedge \neg J1$ értékelése hamis - nyél nélküli edény) - $b(\neg L) = h$ (L szükséges jellemző volt - fémrészt tartalmazó nyél) - $b(\neg M) = h$ (M szükséges jellemző volt - a hőszigetelő anyagból álló rész leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez) <p>csak az II₁ igénypontvariáns nem jelent bővítő értelmű módosítást, az összes többi igen (ld. XIV. fejezet)</p>																																																									
eredmény:	II főigénypont bővítő értelmű módosítást tartalmaz																																																									

35. Táblázat: Főigénypont értékelése - módosítások

A CA bejelentés szövegével egyező eredeti EP1 bejelentéshez képest az **II** igénypont bővítő értelmű módosításnak számítana, mivel az **II** igénypontnak van olyan igénypontvariánsa (**II₁**-

en kívül az összes), amelyet az eredeti szöveg nem támaszt alá. Az \mathbf{II}_2 - \mathbf{II}_{16} igénypontvariánsokhoz nem találunk a CA bejelentés szövegével egyező eredeti EP1 bejelentésben olyan kiviteli alakot vagy általánosabb megoldást, amely ezeket az igénypontvariánsokat alátámasztaná. Ebből kifolyólag egy európai felszólalási eljárásban az \mathbf{II} igénypont nem lenne fenntartható, a szabadalmasnak az \mathbf{II} igénypontot az \mathbf{II}_1 igénypontvariánsra kellene korlátoznia (vagy más, az eredeti bejelentés által alátámasztott megoldásra), ellenkező esetben az EP szabadalmat a felszólalás eredményeképpen megvonják.

A matematikai modell eredménye összhangban van az ESZH joggyakorlatával, amelyet valamelyest ismerve, nem tartom elképzelhetőnek, hogy lenne olyan Vizsgálati Osztály, Felszólalási Osztály vagy Fellebbezési Tanács, amely a CA bejelentés szövegéhez képest megengedhető módosításnak tartaná az EP szabadalom \mathbf{II} főigénypontját.

2.4 Elsőbbség

Tegyük fel, hogy az EP szabadalom bejelentésekor a bejelentő igényelni akarta volna a saját 12 hónappal nem korábbi CA kanadai szabadalmi bejelentésének az elsőbbségét. Nézzük meg, hogy megilletné-e az EP szabadalom \mathbf{II} főigénypontját az elsőbbség.

A hatóság feladata ilyenkor annak eldöntésében áll, hogy a későbbi EP szabadalom \mathbf{II} főigénypontja *azonos találmányt* határoz-e meg a CA bejelentésben szereplő serpenyővel. Ennek kapcsán - a modellünk szerint - a hatóság arra a kérdésre válaszol, hogy ráolvasható-e az \mathbf{II} igénypont a korábbi CA szabadalmi bejelentésre. A hatóság vizsgálata a korábbi CA bejelentésben szükségessként feltüntetett jellemzőkre is kiterjed - lévén, hogy az ilyen jellemzők elhagyásával akár feltalálói tevékenységen alapuló megoldás is születhet, de semmiképp nem tekinthető a szükségesnek vélt jellemzőkkel is rendelkező találmánnyal azonosnak.

A hatóság ezúttal is A - K elemi állításokra bontja az \mathbf{II} igénypontot, majd megvizsgálja, hogy az egyes elemi állítások igazak-e a korábbi CA bejelentésben feltárt találmányra.

Az elsőbbségi irat egyes kiviteli alakjainak (vagy általánosabb megoldásainak) jellemzőkre bontása a bővítő értelmű módosítások vizsgálatánál leírt módszerrel egyezik, tehát meghatározzuk azokat a szükséges jellemzőket, amelyeket a szakember az elsőbbségi irat alapján nem hagyja el, és összehasonlítás céljából megkeressük a későbbi bejelentés igényponti jellemzőinek megfelelő jellemzőket. Így ez esetben is a következő megoldással hasonlítjuk össze a későbbi bejelentés \mathbf{II} igénypontját:

$$\underline{A1} \wedge B \wedge C \wedge D \wedge E \wedge F \wedge G \wedge H \wedge \underline{J1} \wedge \underline{K'} \wedge \underline{L} \wedge \underline{M}$$

ahol az eredeti bejelentés által elengedhetetlenként bemutatott - a főigénypontban szereplő - jellemzőket aláhúzással emeltem ki. A feladat tehát annak eldöntése, hogy a CA bejelentésnek, mint elsőbbségi iratnak az EP bejelentés \mathbf{II} igénypontjához képesti legközelebbi megoldása vagy megoldásai alátámasztják-e az \mathbf{II} igénypontot. Természetesen, ha az \mathbf{II} igénypont akár explicit, akár implicit igénypontvariánsokat tartalmaz, akkor az egyes igénypontvariánsokhoz újból lehet megfelelően "közelebbi" megoldást keresni az eredeti bejelentésben, hiszen ha az eredeti szövegben több kiviteli alak (megoldás) is szerepel, akkor ezek *bármelyike* alkalmas az \mathbf{II} igénypont elsőbbségének megalapozására. A matematikai modellből következő értékelést a 36. Táblázatban tüntettem fel.

1. Elsőbbség		
<p>értékelés ábrázolása:</p> <p> </p> <p>felbontások:</p> <p>$(L \text{ xor } \neg L)$</p> <p>$(M \text{ xor } \neg M)$</p> <p>$A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$</p> <p>$J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$</p>	<p><u>CA</u></p> <p>A1</p> <p>B</p> <p>C</p> <p>D</p> <p>E</p> <p>F</p> <p>G</p> <p>H</p> <p>J1</p> <p>K'</p> <p>L</p> <p>M</p>	<p><u>EP (I1)</u></p> <p>A</p> <p>B</p> <p>C</p> <p>D</p> <p>E</p> <p>F</p> <p>G</p> <p>H</p> <p>J</p> <p>K</p> <p>↓</p> <p><u>EP (II)</u></p> <p>$A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$</p> <p>B</p> <p>C</p> <p>D</p> <p>E</p> <p>F</p> <p>G</p> <p>H</p> <p>$J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$</p> <p>K</p> <p>L xor $\neg L$</p> <p>M xor $\neg M$</p>

L, M:

EP (I1)

$$A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$$

B

C

D

E

F

G

H

$$J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$$

K

L

M

<u>I1</u>	<u>I2</u>	<u>I3</u>	<u>I4</u>
A1 - i	A1 - i	A - ?	A - ?
B - i	B - i	$\neg A1 - h$	$\neg A1 - h$
C - i	C - i	B - i	B - i
D - i	D - i	C - i	C - i
E - i	E - i	D - i	D - i
F - i	F - i	E - i	E - i
G - i	G - i	F - i	F - i
H - i	H - i	G - i	G - i
J1 - i	J - ?	H - i	H - i
K - i	$\neg J1 - h$	J1 - i	J - ?
L - i	K - i	K - i	$\neg J1 - h$
M - i	L - i	L - i	K - i
<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
$\rightarrow i$	M - i	M - i	L - i
	$\rightarrow h$	$\rightarrow h$	M - i
			<hr/>
			$\rightarrow h$

L, $\neg M$:

EP (I1)

$$A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$$

B

C

D

E

F

G

H

$$J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$$

K

L

$\neg M$

I15

A1 - i

B - i

C - i

D - i

E - i

F - i

G - i

H - i

J1 - i

K - i

L - i

$\neg M - h$

$\rightarrow h$

I16

A1 - i

B - i

C - i

D - i

E - i

F - i

G - i

H - i

J - ?

$\neg J1 - h$

K - i

L - i

$\neg M - h$

$\rightarrow h$

I17

A - ?

$\neg A1 - h$

B - i

C - i

D - i

E - i

F - i

G - i

H - i

J1 - i

K - i

L - i

$\neg M - h$

$\rightarrow h$

I18

A - ?

$\neg A1 - h$

B - i

C - i

D - i

E - i

F - i

G - i

H - i

J - ?

$\neg J1 - h$

K - i

L - i

$\neg M - h$

$\rightarrow h$

$\neg L, M:$

EP (I1)

$$A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$$

B

C

D

E

F

G

H

$$J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$$

K

$\neg L$

M

I19

A1 - i
 B - i
 C - i
 D - i
 E - i
 F - i
 G - i
 H - i
 J1 - i
 K - i
 $\neg L$ - h
 M - i

 $\rightarrow h$

I110

A1 - i
 B - i
 C - i
 D - i
 E - i
 F - i
 G - i
 H - i
J - ?
 $\neg J1$ - h
 K - i
 $\neg L$ - h
 M - i

 $\rightarrow h$

I111

A - ?
 $\neg A1$ - h
 B - i
 C - i
 D - i
 E - i
 F - i
 G - i
 H - i
 J1 - i
 K - i
 $\neg L$ - h
 M - i

 $\rightarrow h$

I112

A - ?
 $\neg A1$ - h
 B - i
 C - i
 D - i
 E - i
 F - i
 G - i
 H - i
J - ?
 $\neg J1$ - h
 K - i
 $\neg L$ - h
 M - i

 $\rightarrow h$

$\neg L, \neg M:$	<p style="text-align: center;"><u>EP (II)</u></p> <p style="text-align: center;">$A = A1 \text{ xor } (A \wedge \neg A1)$</p> <p style="text-align: center;">B C D E F G H</p> <p style="text-align: center;">$J = J1 \text{ xor } (J \wedge \neg J1)$</p> <p style="text-align: center;">K $\neg L$ $\neg M$</p> <p style="text-align: center;">↙ ↘ ↙ ↘</p> <table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;"><u>II₁₃</u></th> <th style="text-align: center;"><u>II₁₄</u></th> <th style="text-align: center;"><u>II₁₅</u></th> <th style="text-align: center;"><u>II₁₆</u></th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td style="text-align: center;">A1 - i</td><td style="text-align: center;">A1 - i</td><td style="text-align: center;">A - ?</td><td style="text-align: center;">A - ?</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">B - i</td><td style="text-align: center;">B - i</td><td style="text-align: center;">$\neg A1 - h$</td><td style="text-align: center;">$\neg A1 - h$</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">C - i</td><td style="text-align: center;">C - i</td><td style="text-align: center;">B - i</td><td style="text-align: center;">B - i</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">D - i</td><td style="text-align: center;">D - i</td><td style="text-align: center;">C - i</td><td style="text-align: center;">C - i</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">E - i</td><td style="text-align: center;">E - i</td><td style="text-align: center;">D - i</td><td style="text-align: center;">D - i</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">F - i</td><td style="text-align: center;">F - i</td><td style="text-align: center;">E - i</td><td style="text-align: center;">E - i</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">G - i</td><td style="text-align: center;">G - i</td><td style="text-align: center;">F - i</td><td style="text-align: center;">F - i</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">H - i</td><td style="text-align: center;">H - i</td><td style="text-align: center;">G - i</td><td style="text-align: center;">G - i</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">J1 - i</td><td style="text-align: center;">J - ?</td><td style="text-align: center;">H - i</td><td style="text-align: center;">H - i</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">K - i</td><td style="text-align: center;">$\neg J1 - h$</td><td style="text-align: center;">J1 - i</td><td style="text-align: center;">J - ?</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">$\neg L - h$</td><td style="text-align: center;">K - i</td><td style="text-align: center;">K - i</td><td style="text-align: center;">$\neg J1 - h$</td></tr> <tr><td style="text-align: center;">$\neg M - h$</td><td style="text-align: center;">$\neg L - h$</td><td style="text-align: center;">$\neg L - h$</td><td style="text-align: center;">K - i</td></tr> <tr style="border-top: 1px solid black;"><td style="text-align: center;">$\rightarrow h$</td><td style="text-align: center;">$\neg M - h$</td><td style="text-align: center;">$\neg M - h$</td><td style="text-align: center;">$\neg L - h$</td></tr> <tr><td></td><td style="text-align: center;">$\rightarrow h$</td><td style="text-align: center;">$\rightarrow h$</td><td style="text-align: center;">$\neg M - h$</td></tr> <tr style="border-top: 1px solid black;"><td></td><td></td><td></td><td style="text-align: center;">$\rightarrow h$</td></tr> </tbody> </table>	<u>II₁₃</u>	<u>II₁₄</u>	<u>II₁₅</u>	<u>II₁₆</u>	A1 - i	A1 - i	A - ?	A - ?	B - i	B - i	$\neg A1 - h$	$\neg A1 - h$	C - i	C - i	B - i	B - i	D - i	D - i	C - i	C - i	E - i	E - i	D - i	D - i	F - i	F - i	E - i	E - i	G - i	G - i	F - i	F - i	H - i	H - i	G - i	G - i	J1 - i	J - ?	H - i	H - i	K - i	$\neg J1 - h$	J1 - i	J - ?	$\neg L - h$	K - i	K - i	$\neg J1 - h$	$\neg M - h$	$\neg L - h$	$\neg L - h$	K - i	$\rightarrow h$	$\neg M - h$	$\neg M - h$	$\neg L - h$		$\rightarrow h$	$\rightarrow h$	$\neg M - h$				$\rightarrow h$
<u>II₁₃</u>	<u>II₁₄</u>	<u>II₁₅</u>	<u>II₁₆</u>																																																														
A1 - i	A1 - i	A - ?	A - ?																																																														
B - i	B - i	$\neg A1 - h$	$\neg A1 - h$																																																														
C - i	C - i	B - i	B - i																																																														
D - i	D - i	C - i	C - i																																																														
E - i	E - i	D - i	D - i																																																														
F - i	F - i	E - i	E - i																																																														
G - i	G - i	F - i	F - i																																																														
H - i	H - i	G - i	G - i																																																														
J1 - i	J - ?	H - i	H - i																																																														
K - i	$\neg J1 - h$	J1 - i	J - ?																																																														
$\neg L - h$	K - i	K - i	$\neg J1 - h$																																																														
$\neg M - h$	$\neg L - h$	$\neg L - h$	K - i																																																														
$\rightarrow h$	$\neg M - h$	$\neg M - h$	$\neg L - h$																																																														
	$\rightarrow h$	$\rightarrow h$	$\neg M - h$																																																														
			$\rightarrow h$																																																														
igénypont értékelés magyarázata:	<ul style="list-style-type: none"> - $b(\neg A1) = h$ (ezért az $A \wedge \neg A1$ értékelése hamis) - $b(\neg J1) = h$ (ezért az $J \wedge \neg J1$ értékelése hamis) - $b(\neg L) = h$ (L szükséges jellemző volt) - $b(\neg M) = h$ (M szükséges jellemző volt) <p>csak az II₁ igénypontvariáns elsőbbsége ismerhető el, az összes többi elsőbbsége nem (ld. XV. fejezet)</p>																																																																
eredmény:	matematikai modell: II főigénypont elsőbbsége csak részben ismerhető el (II₁ igénypontvariáns tekintetében)																																																																

36. Táblázat: Főigénypont értékelése - elsőbbség igénylése

A bővítő értelmű módosítások vizsgálatához hasonlóan azt kaptuk, hogy csak az **II₁** igénypontvariánst támasztaná alá a CA bejelentés szövege, vagyis csak az **II₁** igénypontvariáns által meghatározott találmányt lehetne a CA bejelentésben feltárt találmánnyal azonosnak tekinteni. Ebből kifolyólag legfeljebb az **II₁** igénypontvariáns tekintetében lehetne igényelni a CA bejelentés elsőbbségét. Az ESZH joggyakorlata, mint azt

a XV. fejezetben láttuk, meglehetősen ambivalens ezen a téren, míg az általánosítással (bővebb halmaz, általános fogalom) előálló implicit igénypontvariánsok egy rangba emeli az az explicit VAGY-kapcsolattal elválasztott igénypontvariánsokkal, amelyek így önálló elsőbbséget élvezhetnek, addig a jellemző elhagyásával keletkező tágabb kategória implicit igénypontvariánsaival meglehetősen mostohán bánt, és semmilyen elsőbbséget nem ismer el. Jelen esetben tehát a G2/98 döntés fényében a teljes **II** igénypont elesik az elsőbbségtől.

Az elsőbbség elismerésének természetesen csak abban az esetben van jelentősége, ha az elsőbbségi időpont és a bejelentési nap között jutott olyan anterioritás nyilvánosságra, amely megkérdőjelezhetné az EP szabadalom újdonságát vagy feltalálói tevékenységen alapulását. Ez esetben - ha az elsőbbség elismerése fontos - a jogosult megőrizheti legalább az **II**₁ igénypontvariáns tekintetében az elsőbbséget, amennyiben a későbbi EP bejelentés megalapozza az implicit VAGY-kapcsolat explicit VAGY-kapcsolattá alakítását. Lássuk ezt részletesen.

Az **II**₁ igénypontvariáns:

$$\mathbf{II}_1 = A1 \wedge B \wedge C \wedge D \wedge E \wedge F \wedge G \wedge H \wedge J1 \wedge K' \wedge \neg L \wedge \neg M$$

Kérdés, hogy van-e alapja a későbbi bejelentésben az (L xor $\neg L$), illetve (M xor $\neg M$) szétválasztásnak (hiszen, mint láttuk az általánosabb **A** és **J** jellemzőkhöz képest a speciális A1 és J1 jellemzők tekintetében megmarad az elsőbbség külön átalakítás nélkül is). A kérdéses elemi állítások:

L = A nyél fémrészt tartalmaz.

M = A [nyél] hőszigetelő anyagból álló rész[e] leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez.

Az (L xor $\neg L$), illetve (M xor $\neg M$) szétválasztás gyakorlatilag két disclaimer beszúrást jelenti vagylagos formában, ti. vagylagosan kizárjuk L elemi állítás, illetve M elemi állítás teljesülését. Az L és M elemi állítások tagadása:

$\neg L$ = A nyél [megfogó rész] nem tartalmaz fémrészt.

$\neg M$ = A fémrész nem leválaszthatóan kapcsolódik a [nyél] hőszigetelő anyagból álló rész[é]hez.

Ha $b(\neg L) = i$ (igaz), akkor a $\neg M$ elemi állítás értékelése automatikusan i (igaz), hiszen a nem létező fémrész valóban nem leválaszthatóan kapcsolódik a szigetelő részhez. A nem létező fémrész tekintetében minden további állítás igaz. Szemben az újdonságvizsgálattal, itt tehát nem lenne szerencsés, ha a hamis premisszából kiinduló állítást is hamisnak tekintené a hatóság. Vagyis ezen a téren is a matematikai logikához kell tartanunk magunkat, ahol a hamisból bármi következik.

Abból a tényből, hogy az EP bejelentés leírásában szereplő kiviteli alakok egyike sem említ fémrészt, a szakember felismerhette, hogy ilyen fémrészre nincs is szükség, tehát a disclaimert az eredeti leírás implicit módon, de elég határozottan alátámasztotta. Ennek fényében nem tűnik kifogásolhatónak a $\neg L$ alakú disclaimer beszúrása.

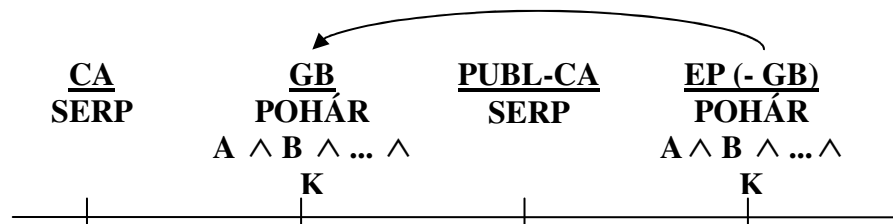
Az eredeti EP bejelentés - mivel már fémrészt sem ismertetett - aligha taníthatta, hogy egy ilyen nem létező fémrészt hogyan kell összekapcsolni a megfogó rész hőszigetelő anyagával. Így a $\neg M$ alakú disclaimert is kellően alátámasztja az eredeti EP bejelentést.

Tehát az implicit \mathbf{II}_1 igénypontvariáns ez esetben könnyű szerrel explicit igénypontvariánssá alakítható, és így kikerül a G2/98 döntés negatív hatása alól - azonban az ilyen átalakítás megkövetelése aligha segíti az igénypont közérthetőségét.

2.5 AZ EQE 2007 C vizsgafeladat megoldása

A fenti fiktív helyzetek elemzése után térjünk át a tényleges vizsgafeladat tárgyalására - ezúttal a matematikai modellünk felhasználásával.

Tekintsük át röviden a jogi helyzetet (ld. 66. ábra).

72. Ábra: EQE 2007 C vizsgafeladat - jogi helyzet áttekintése

- (i) Az EP szabadalom egy brit szabadalmi bejelentés (GB) elsőbbségét igényelte.
- (ii) A CA bejelentés, a GB bejelentés és a megadott EP szabadalom bejelentője azonos.
- (iii) A CA bejelentés korábbi, mint a GB bejelentés.
- (iv) A CA bejelentést a GB bejelentést követően, de az EP bejelentés benyújtását megelőzően tették közzé (PUBL-CA).

A matematikai modellünk alkalmazásával az előző pontban azt láttuk, hogy az EP szabadalom \mathbf{II} főigénypontja (amely a feladat szerint megegyezik a GB bejelentés főigénypontjával) egy olyan implicit \mathbf{II}_1 igénypontvariánst tartalmaz, amely a CA bejelentésben feltárt serpenyővel azonos találmányt határoz meg. Ugyanakkor a szükségesként bemutatott jellemző elhagyásával keletkező implicit igénypontvariánsokat az ESZH nem ismeri el az elsőbbség szempontjából (G2/98 döntés), tehát az \mathbf{II} főigénypont jelenlegi formájában kizárt lenne arra a CA bejelentés elsőbbségét igényelni.

A bővítő értelmű módosítások felől közelítve is hasonló eredményre jutunk. Az EP szabadalom (és az azzal azonos szövegű GB szabadalmi bejelentés) \mathbf{II} főigénypontjának egyedül az implicit \mathbf{II}_1 igénypontvariánsát támasztaná alá a CA bejelentés szövege, tehát az összes többi ($\mathbf{II}_2 - \mathbf{II}_{16}$) igénypontvariánsok bővítő értelmű módosításnak számítanak²⁵⁰. Ebből kifolyólag nem tekinthető úgy, hogy az \mathbf{II} főigénypont az EP szabadalommal azonos találmányt határoz meg²⁵¹.

Mindkét megfontolás arra vezet, hogy az \mathbf{II} főigénypont nem határoz meg a CA bejelentéssel azonos találmányt, annak ellenére, hogy az \mathbf{II} főigénypontnak van olyan implicit igénypontvariánsa, amelynek tárgya megismerhető a jogosult korábbi CA bejelentéséből is.

Ilyen esetben az ESZH hatályos joggyakorlata (mindenekelőtt a G2/98 döntés) alapján el kell fogadnunk, hogy a GB bejelentés az \mathbf{II} főigénypont tekintetében - bár kis mértékben átfed a

²⁵⁰ A T331/87 döntés alapján.

²⁵¹ G1/03 és G2/03 döntések.

bejelentő korábbi CA bejelentésének tárgyával - első bejelentésnek minősül (mivel nem *azonos* találmányt határoz meg, mint a CA bejelentés), tehát ennek az elsőbbsége minden korlátozás nélkül igényelhető a későbbi EP bejelentésben.

2.6 AZ EQE 2007 C vizsgafeladat által felvetett probléma

A jelen vizsgafeladat példájánál meglehetősen földtől elrugaszkodott lenne az az elképzelés, hogy a jogosult az elsőbbségi rendszert kijátszva akarta volna az oltalmi időt meghosszabbítani a részben átfedő tárgyú GB, illetve EP szabadalom újbóli benyújtásával. Ugyanakkor kétség kívül előfordulhat ilyen eset is, amelyet a jelenlegi európai szabadalmi joggyakorlat nem minden esetben képes kezelni.

Tekintsük a következő példát.

A CA bejelentés leírásában szerepel egy fém védőrész (26) is, amely a nyél fémrészéhez (24) van erősítve, és a hőszigetelő rész (22) alá nyúlik be, hogy védje azt a tűzhely magas hőmérsékletétől. Tegyük fel, hogy a CA bejelentés feltalálója kezdetben ezt a fém védőrészt (26) elengedhetetlennek vélte, és ezért a CA bejelentés **I_{CA1}** főigénypontjában is szerepeltette:

1. Serpenyő nyéllel, amely nyél tartalmaz:

- fémrészt (24),
 - hőszigetelő anyagból álló részt (22), valamint
 - *a fémrészről a hőszigetelő rész alá benyúló fém védőrészt, és*
- a hőszigetelő anyagból álló rész (22) leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez (24).

Az **I_{CA1}** főigénypont formális felbontása a következő (új jelölésrendszert bevezetve):

A = A találmány serpenyő.

B = A serpenyőnek nyele van.

C = A nyél fémrészt tartalmaz.

D = A nyél hőszigetelő anyagból álló részt tartalmaz.

E = A nyél a fémrészről a hőszigetelő rész alá benyúló fém védőrészt tartalmaz.

F = A hőszigetelő anyagból álló rész leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez.

Tehát: **I_{CA1}** = A \wedge B \wedge C \wedge D \wedge E \wedge F

Világos, hogy az E állítást számos további állításra lehetne bontani, úgy mint:

- A nyél védőrészt tartalmaz.
- A védőrész fémből van.
- A védőrész a fémrészről nyúlik ki.
- A védőrész a hőszigetelő rész alá nyúlik be.

A jelen elemzés szempontjából ezen elemi állítások együttes vizsgálata is elégséges, ezért beérjük az E állítás felírásával és értékelésével, amely nyilván akkor ad h (hamis) értéket, ha az imént felírt elemi állítások *bármelyikének* értékelése h (hamis).

A CA bejelentés benyújtását követően a bejelentő (vagy feltaláló) felismeri, hogy a fém védőrész egyáltalán nem szükséges, mivel számos olyan hőszigetelő anyag létezik, amely károsodás nélkül kitehető egy tűzhely szokásos hőszugárzásának. Ha a bejelentő az ilyen fém

védőrész nélküli megoldásokra is ki szeretné terjeszteni az oltalmat, akkor a főigényponton módosítania kell.

A bejelentő számára a legcélszerűbb módosítás a felesleges jellemző elhagyása:

1. Serpenyő nyéllel, amely nyél tartalmaz:

- fémrészt (24), valamint

- hőszigetelő anyagból álló részt (22), és

a hőszigetelő anyagból álló rész (22) leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez (24).

Az $I_{CA1'}$ főigénypont formális felbontása a következő:

A = A találmány serpenyő.

B = A serpenyőnek nyele van.

C = A nyél fémrészt tartalmaz.

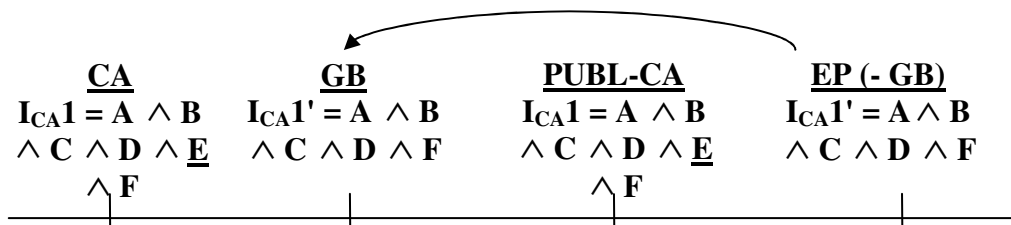
D = A nyél hőszigetelő anyagból álló részt tartalmaz.

F = A hőszigetelő anyagból álló rész leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez.

Tehát: $I_{CA1'} = A \wedge B \wedge C \wedge D \wedge F$

A módosítás igen csekély, azonban alkalmas az oltalmi kör kiterjesztésére - a módosított $I_{CA1'}$ főigénypont immár fém védőrész nélküli nyéllel rendelkező serpenyőkre is kiterjed.

Tegyük fel, hogy a bejelentő ezzel a módosított $I_{CA1'}$ főigényponttal újból bejelenti a találmányt - például Nagy-Britanniában (GB bejelentés), de szándékosan nem igényli a CA bejelentés elsőbbségét, majd a GB bejelentés elsőbbségi évén belül igényli az utóbbi elsőbbségét egy európai EP bejelentésben (ld. 67. Ábra).

73. Ábra: EQE 2007 C vizsgafeladat módosítása - jogi helyzet áttekintése

Nézzük meg, hogy a GB bejelentés I_{GB1} főigénypontjára lehetne-e igényelni a fém védőrészt is előíró CA bejelentés elsőbbségét, vagyis az I_{GB1} főigénypont a CA bejelentés tárgyával azonos találmányt határoz-e meg. Lássuk, mi adódik a matematikai modellünk alapján:

<p>1. Elsőbbség</p> <p>értékelés ábrázolása:</p> <p>felbontások: D = E xor \negE</p>	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center; vertical-align: top;"> <p><u>CA</u> <u>(I_{CA1})</u></p> <p>A B C D E F</p> </td> <td style="width: 5%; text-align: center; vertical-align: middle;"> <p>-----</p> </td> <td style="width: 45%; text-align: center; vertical-align: top;"> <p><u>GB (I_{GB1} = I_{CA1'})</u></p> <p>A B C D F</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p><u>I_{GB1}₁</u></p> <p>A - i B - i C - i E - i F - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ i</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p><u>I_{GB1}₂</u></p> <p>A - i B - i C - i D - ? \negE - h F - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ h</p> </div> </div> </td> </tr> </table>	<p><u>CA</u> <u>(I_{CA1})</u></p> <p>A B C D E F</p>	<p>-----</p>	<p><u>GB (I_{GB1} = I_{CA1'})</u></p> <p>A B C D F</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p><u>I_{GB1}₁</u></p> <p>A - i B - i C - i E - i F - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ i</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p><u>I_{GB1}₂</u></p> <p>A - i B - i C - i D - ? \negE - h F - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ h</p> </div> </div>
<p><u>CA</u> <u>(I_{CA1})</u></p> <p>A B C D E F</p>	<p>-----</p>	<p><u>GB (I_{GB1} = I_{CA1'})</u></p> <p>A B C D F</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p><u>I_{GB1}₁</u></p> <p>A - i B - i C - i E - i F - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ i</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p><u>I_{GB1}₂</u></p> <p>A - i B - i C - i D - ? \negE - h F - i</p> <hr style="width: 80%; margin: 0 auto;"/> <p>→ h</p> </div> </div>		
<p>igénypont értékelés magyarázata:</p>	<p>- b(\negE) = h (fém védőrészsel nem rendelkező nyél nem ismerhető meg a hipotetikus CA bejelentésből)</p>			
<p>eredmény:</p>	<p><u>matematikai modell:</u> csak az I_{GB1}₁ igénypontvariáns elsőbbsége ismerhető el (ld. XIV. fejezet 2.1 pont)</p> <p><u>joggyakorlat:</u> I_{GB1} főigénypont elsőbbsége egyáltalán nem ismerhető el (G2/98 - jellemző elhagyása)</p>			

37. Táblázat: Főigénypont értékelése - EQE 2007 C vizsgafeladat módosítása

Mivel az európai szabadalmi joggyakorlat nem ismeri a jellemző elhagyásával keletkező implicit VAGY-kapcsolatba ágyazott igénypontvariánsok önálló elsőbbségét, ezért a GB bejelentésnek a hipotetikus (fém védőrészt előíró) CA bejelentéshez képest módosított (fém védőrészt mellőző) I_{GB1} főigénypontjára nem lehetne a CA bejelentés elsőbbségét igényelni. Ez a G2/98 döntés alapján abból következik, hogy a jellemző elhagyásával keletkező I_{GB1} főigényponttal meghatározott találmány nem tekinthető a hipotetikus CA bejelentésben feltárt (fém védőrészt előíró) találmánnyal azonosnak. Így a GB bejelentés első bejelentésnek számít, amelynek az elsőbbsége minden korlátozás nélkül igényelhető egy további EP bejelentésben.

Tehát a jellemző elhagyásával keletkező implicit igénypontvariánsok elsőbbségének a megtagadása ahhoz vezet, hogy a CA bejelentés jogosultja eredményesen ki tudja játszani az elsőbbségi rendszert a fém védőrészt tartalmazó lecsatolható nyelvű serpenyők tekintetében, hiszen ezekre anélkül sikerült egy későbbi bejelentés (vagyis a GB bejelentés) elsőbbségét igényelnie az EP szabadalmi bejelentésben, hogy ahhoz a voltaképpen első bejelentésnek

számító CA bejelentést vissza kellett volna vonnia. Világos ugyanis, hogy a későbbi GB, illetve EP bejelentések $I_{CA1'} = I_{GB1} = I_{EP1}$ főigénypontja a szigetelő részt tartalmazó lecsatolható nyelvű serpenyőkre is kiterjed.

3. AZ EQE 2007 C vizsgafeladatának tanulsága

Visszatérve a kiindulási problémához, úgy tűnik, hogy az EQE 2007 C vizsgafeladat megálmodójának nem csalt a jogérzéke, amikor úgy gondolta, hogy a GB bejelentés **II** igénypontjára nem alapítható további elsőbbségi igény, mivel annak tárgya részben átfed a jogosult korábbi CA bejelentésében feltárt találmánnyal. Ezzel szemben az ESZH jelenlegi joggyakorlata nem képes az ilyen szituációk kezelésére - sőt kifejezetten arra vezet, hogy a GB bejelentést első bejelentésnek kell tekinteni, amelyre így nyugodtan alapítható elsőbbség.

Véleményem szerint az igazság félúton van az ESZH érvényben lévő G2/98 döntés által meghatározott joggyakorlata és az EQE 2007 C vizsgafeladat hivatalos megoldása között.

A GB bejelentés **II** igénypontjának **II**₁ igénypontvariánsa tekintetében a GB bejelentés nem minősül első bejelentésnek, mivel az **II**₁ igénypontvariáns által meghatározott találmánnyal azonos találmány szerepel a bejelentő korábbi CA bejelentésében is. Ebből következik, hogy az EP szabadalom elsőbbsége érvénytelen az **II** igénypont **II**₁ igénypontvariánsa tekintetében - az összes többi igénypontvariáns elsőbbsége azonban elismerhető.

Mivel az **II**₁ igénypontvariáns elsőbbsége nem ismerhető el, ezért azzal szemben a CA bejelentés közzététele a nyilvános technika állásához tartozik. A CA bejelentés az **II**₁ igénypontvariánsra nézve újdonságrontó, tehát - bár az **II** főigénypont többi igénypontvariánsa megtartja az elsőbbségi dátumát - az **II** főigénypont a jelenlegi formájában nem tartható fenn (ti. olyan kiviteli alakra is kiterjed, amely nem új). Amennyiben azt a szabadalmas nem korlátozza az elsőbbséggel rendelkező **II**₂ - **II**₁₆ igénypontvariánsokra (vagy bármely más igénypontra úgy, hogy annak az elsőbbsége elismerhető legyen), akkor a Felszólalási Osztálynak nincs más választása, mint a teljes EP szabadalmat megvonni.

A korlátozás azonban a disclaimerek (kizáró szakaszok) szigorú szabályozása miatt nem történhet közvetlenül az **II**₂ - **II**₁₆ igénypontvariánsokra, hiszen a CA bejelentés nem tartozik a teljes kiterjesztésű technika állásához - úgy ahogy azt a G1/03, illetve G2/03 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntések megkövetelnék az utólagos disclaimerek beszúrásához. Tehát például a "serpenyő", mint speciális jellemző nem zárható ki egyszerűen az "edény", mint általános jellemző hatósugarából egy disclaimer segítségével (például a "serpenyőtől különböző edény" megfogalmazással). A szabadalmas - hiába tartozik az edény megfogalmazás alá a serpenyőtől különböző minden más edény is - kénytelen az oltalmat a leírásban ténylegesen feltárt kiviteli alakok irányába szűkíteni. Például megteheti, hogy az általános "edény" megnevezést lecseréli a kiviteli példákban szereplő "pohárra" - így már az **II**₁ igénypontvariáns is különbözne a CA bejelentés serpenyőjétől. Ennél is kézenfekvőbb megoldás az **II** főigénypontot az **I2** aligénypont jellemzőivel korlátozni: "2. Az 1. igénypont szerinti edény, amelynél a megfogó részt egy hőszigetelő anyagból készült gyűrűs elem külső felülete alkotja, amely a fal külső felülete körül van felszerelve."

Az **I2** aligénypont formális felbontásban:

N = A megfogó részt gyűrűs elem külső felülete alkotja.

O = A gyűrűs elem hőszigetelő anyagból van.

P = A gyűrűs elem a fal külső felülete körül van felszerelve.

A CA bejelentés hőszigetelő anyagból álló nyél-része - bár a CA bejelentés leírása alapján felfogható gyűrűs elemként - nem a fal külső felülete köré kerül, hanem a nyél fém részéhez csatlakoztatható, tehát az **I1** főigénypont P elemi állítása biztosan nem olvasható rá a CA bejelentésből megismerhető megoldások egyikére sem. Az **I1** főigénypontot az **I2** aligényponttal összevonva az új főigénypontnak nem marad olyan implicit igénypontvariánsa, amely megegyezne a CA bejelentésben feltárt megoldással, így a korlátozott főigénypont elsőbbsége a CA bejelentés alapján már nem támadható.

Összefoglalásképpen megállapíthatjuk, hogy az EQE 2007 C vizsgafeladatot a matematikai modellünk alapján tárgyalva kiderül, hogy akár egyetlen igénypontvariáns elsőbbségének a kiesése is vezethet az újdonság hiányához - és így a szabadalom megvonásához - mivel az ilyen igénypontvariánsra nézve az elsőbbségi napot követően (de a bejelentési napot megelőzően) nyilvánosságra jutott anterioritás is a nyilvános technika állásához tartozik. A XII. fejezetben láttuk, hogy a részben új igénypont szabadalom jogi szempontból elfogadhatatlan és érvénytelen, vagyis az engedélyezési eljárás során az ilyen igénypontra nem lehet szabadalmat engedélyezni, a felszólalási vagy megsemmisítési eljárás során pedig az ilyen igénypontot nem lehet fenntartani.

4. Igényponti jellemző általánosítása vs. elhagyása

Az előző pontban vázolt megoldásom szemben áll a jelenleg is érvényes G2/98 Bővített Fellebbezési Tanácsi döntéssel, tehát ha annak egy speciális ügyben érvényt szeretnék szerezni, akkor az elvileg szintén el fog jutni a Bővített Fellebbezési Tanács elé, hiszen sem egy első fokként eljáró Fellebbezési Osztály, sem egy másodfokként eljáró Fellebbezési Tanács nem írhat önhatalmúlag felül egy érvényben lévő Bővített Fellebbezési Tanácsi döntést.

Ugyanakkor hasonló esetben az igényponti jellemző általánosításával előálló igénypontra nézve az ESZH jelenlegi joggyakorlata megfelel a matematikai modellből levezethető megoldásnak, ahogy azt a következőkben szemléltetem.

A fenti példából kiindulva vizsgáljuk meg mi lenne a helyzet, ha a CA bejelentés bejelentője nem egy igényponti jellemző elhagyásával, hanem valamely igényponti jellemző általánosításával akarná bővíteni az oltalmi kört.

Például tekintsük azt az esetet, amelynél a CA bejelentés bejelentője utólag felismeri, hogy kellően hosszú és nagy felület/térfogat arányú hővezető nyél (pl. hosszú, vékony fém nyél) vége szintén nem forrósodik át a serpenyő használata közben, mivel a fém nyél a hossza mentén leadja a hőt a környezetének (ti. a levegőnek). Ezért lehet például megfogni a hagyományos palacsintasütők vékony fém nyelét. A fém azonban aligha tekinthető hőszigetelő anyagnak, ezért ha a bejelentő az ilyen megoldásokra is ki szeretné terjeszteni az oltalmat, akkor a főigényponton módosítania kell.

Az eredeti példában a CA bejelentés **I_{CA1}** főigénypontja a következő:

1. Serpenyő nyéllel, amely nyél tartalmaz:

- fémrészt (24) valamint

- *hőszigetelő anyagból álló részt* (22), és

a hőszigetelő anyagból álló rész (22) leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez (24).

Az I_{CA1} főigénypont formális felbontása a következő (új jelölésrendszert bevezetve):

A = A találmány serpenyő.

B = A serpenyőnek nyele van.

C = A nyél fémrészt tartalmaz.

D1 = A nyél hőszigetelő anyagból álló részt tartalmaz.

E = A hőszigetelő anyagból álló rész leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez.

Tehát: $I_{CA1} = A \wedge B \wedge C \wedge D1 \wedge E$

Az oltalom kiterjesztése érdekében a bejelentő számára alkalmas módosítás lehet a következő:

1. Serpenyő nyéllel, amely nyél tartalmaz:

- fémrészt (24) valamint

- *megfogó részt* (22), és

a megfogó rész (22) leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez (24).

A módosítás igen csekély, azonban alkalmas az oltalmi kör kiterjesztésére - a módosított $I_{CA1'}$ főigénypont immár megfogó részként hosszú vékony fém nyelet alkalmazó leválasztható nyelű serpenyőkre is kiterjed.

A módosított $I_{CA1'}$ főigénypontot is bontsuk elemi állításokra ügyelve arra, hogy a CA szabadalom I_{CA1} igénypontjában használt elemi állításokkal azonos elemi állításokat azonos betűvel jelöljük, a különböző elemi állításokat pedig különböző betűvel. A általános jellemzőre a speciális jellemző jelölésénél használt "1" index elhagyásával utalunk.

A = A találmány serpenyő.

B = A serpenyőnek nyele van.

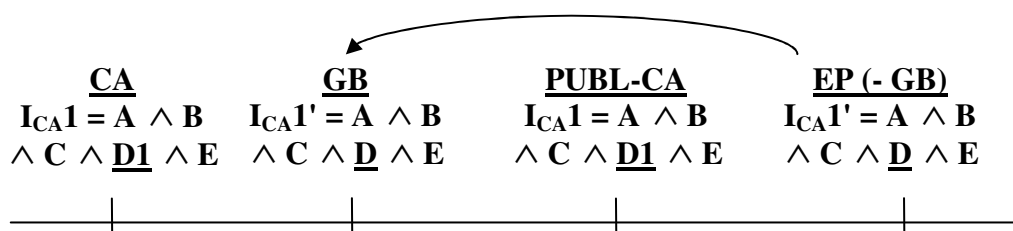
C = A nyél fémrészt tartalmaz.

D = A nyél megfogó részt tartalmaz. (D jellemző a "hőszigetelő anyagból álló rész", azaz D1 jellemző általánosítása.)

E = A hőszigetelő anyagból álló rész leválaszthatóan kapcsolódik a fémrészhez.

Tehát: $I_{CA1'} = A \wedge B \wedge C \wedge D \wedge E$

Tegyük fel, hogy a bejelentő ezzel a módosított $I_{CA1'}$ főigényponttal újból bejelenti a találmányt Nagy-Britanniában (GB bejelentés), amelynek I_{GB1} főigénypontja megegyezik az iménti módosított $I_{CA1'}$ főigényponttal, de szándékosan nem igényli a CA bejelentés elsőbbségét, majd a GB bejelentés elsőbbségi évén belül igényli az utóbbi elsőbbségét egy európai EP bejelentésben (ld. 68. Ábra).

74. Ábra: EQE 2007 C vizsgafeladat módosítása - jogi helyzet áttekintése

Nézzük meg, hogy a GB bejelentés $I_{GB1} = I_{CA1}'$ főigénypontjára lehetne-e egyáltalán igényelni a CA bejelentés elsőbbségét, vagyis az I_{GB1} főigénypont a CA bejelentés tárgyával azonos találmányt határoz-e meg. Lássuk mi adódik a matematikai modellünk alapján:

1. Elsőbbség	
értékelés ábrázolása:	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>CA (I_{CA1})</p> <p>A B C D1 E</p> </div> <div style="border-left: 1px dashed black; padding-left: 10px;"> <p>GB ($I_{GB1} = I_{CA1}'$)</p> <p>A B C D E</p> <p style="text-align: center;">↓</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>I_{GB1_1}</p> <p>A - i B - i C - i D1 - i E - i</p> <hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/> <p>→ i</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>I_{GB1_2}</p> <p>A - i B - i C - i D - ? ¬D1 - h E - i</p> <hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/> <p>→ h</p> </div> </div> </div> </div>
felbontások: $D = D1 \text{ xor } (D \wedge \neg D1)$	
igénypont értékelés magyarázata:	<p>$b(\neg D1) = h$ (nem hőszigetelő megfogó rész nem ismerhető meg a CA bejelentésből)</p> <p>csak az I_{GB1_1} igénypontvariáns elsőbbsége lenne elismerhető (ld. XIV. fejezet 2.1 pont)</p>
eredmény:	I_{GB1} főigénypont elsőbbsége csak az I_{GB1_1} igénypontvariáns tekintetében ismerhető el (G2/98 - jellemző általánosítása)

38. Táblázat: Főigénypont értékelése - EQE 2007 C vizsgafeladat módosítása

Ebben az esetben nem csupán a matematikai modellünk, hanem az ESZH joggyakorlata²⁵² alapján is csak az I_{GB1_2} igénypontvariáns (nem hőszigetelő anyagból álló megfogó rész) esne el a CA bejelentés elsőbbségétől, amennyiben azt a bejelentő a későbbi GB bejelentésében igényelni akarta volna, mivel a jellemző általánosításával nyert igénypontban továbbra is jelen levő speciális megoldás akkor is élvezi a korábbi bejelentés elsőbbségét, ha a speciális megoldás nincs egy explicit VAGY-kapcsolattal kiemelve. A matematikai modellünk nyelvére lefordítva, ez azt jelenti, hogy az ESZH elismeri a jellemző általánosítása révén implicit VAGY-kapcsolatba ágyazott igénypontvariánsok önálló elsőbbségét. Ennek megfelelően a GB bejelentés I_{GB1} főigénypontjából az I_{GB1_1} igénypontvariáns a CA bejelentéssel azonos találmányt határoz meg, amelynek tekintetében lehetne igényelni a CA bejelentés elsőbbségét. Ebből következik, hogy a GB bejelentés az I_{GB1_1} igénypontvariáns

²⁵² G2/98 döntés.

tekintetében nem első bejelentés, így az EP bejelentés $I_{EP1} = I_{GB1}$ főigénypontjának $I_{EP1} = I_{GB1}$ igénypontvariánsa tekintetében nem igényelhető a GB bejelentés elsőbbsége.

Ugyanakkor a GB bejelentésben szereplő másik, tehát az I_{GB1_2} igénypontvariánssal meghatározott találmány nem tekinthető a CA bejelentésben feltárt találmánnyal azonosnak, így ennek tekintetében a GB bejelentés első bejelentésnek számít, amelynek az elsőbbsége minden korlátozás nélkül igényelhető a későbbi EP bejelentésben.

Megállapíthatjuk, hogy szemben a jellemző elhagyásával keletkező implicit igénypontvariánsokkal, a jellemző általánosításával keletkező implicit igénypontvariánsok elsőbbsége elismerhető, így az elsőbbségi rendszerrel való visszaélés is kizárt. Ebben az esetben ugyanis ha a bejelentő tágabb oltalmi körrel ismételt benyújtja a bejelentést Nagy-Britanniában a korábbi CA bejelentés visszavonása nélkül, majd egy további EP bejelentésben a GB bejelentés elsőbbségét igényli azon találmány tekintetében is, amely már a korábbi CA bejelentésben is szerepelt (ti. a szigetelő anyagú megfogó résszel rendelkező nyél tekintetében), akkor az EP szabadalom utólag megsemmisíthető.

Mivel a GB bejelentés I_{GB1} igénypontjának I_{GB1} igénypontvariánsa (szigetelő anyagú megfogó rész) tekintetében a GB bejelentés nem minősül első bejelentésnek, mivel az I_{GB1} igénypontvariáns által meghatározott találmánnyal azonos találmány szerepel a bejelentő korábbi CA bejelentésében is ($I_{CA1} = I_{GB1}$). Ebből következik, hogy az EP szabadalom elsőbbsége érvénytelen az I_{EP1} igénypont $I_{EP1} = I_{GB1}$ igénypontvariánsa tekintetében - az $I_{EP1_2} = I_{GB1_2}$ igénypontvariáns elsőbbsége azonban elismerhető.

Mivel az I_{EP1} igénypontvariáns elsőbbsége nem ismerhető el, ezért azzal szemben a CA bejelentés közzététele a nyilvános technika állásához tartozik. A CA bejelentés az I_{EP1} igénypontvariánsra nézve újdonságrontó, tehát - bár az I_{EP1} főigénypont $I_{EP1} = I_{GB1}$ igénypontvariánsa megtartja az elsőbbségi dátumát - az I_{EP1} főigénypont a jelenlegi formájában nem tartható fenn (ti. olyan kiviteli alakra is kiterjed, amely nem új). Amennyiben azt a szabadalmas nem korlátozza az elsőbbséggel rendelkező $I_{EP1_2} = I_{GB1_2}$ igénypontvariánsra (vagy bármely más igénypontra úgy, hogy annak az elsőbbsége elismerhető legyen), akkor a Felszólalási Osztálynak nincs más választása, mint a teljes EP szabadalmat megvonni.

Mint látjuk, az ESZH G2/98 döntésben lefektetett joggyakorlata alapján a jellemző általánosításával kapott implicit igénypontvariánsok elsőbbségének önálló kezeléséig ugyanahhoz az érveléshez vezet, mint amelyet az előző pontban a jellemző elhagyásával keletkező implicit igénypontvariánsokra fogalmaztam meg az itt bevezetett matematikai modell alapján.

A jellemző általánosítása és a jellemző elhagyása éppúgy bővíti az oltalmi kört, és éppúgy egy nagyobb halmazt határoz meg (ti. olyan kiviteli alakokat is bekebelez, amelyeknél a szűkebb jellemző mellett egy bővebb halmazból megválasztott más jellemző is megengedhető, illetve a szűkebb jellemző helyett még egy bővebb halmazból megválasztott más jellemzőt sem kell megkövetelni). A jellemző általánosítására és a jellemző elhagyására vonatkozó eltérő joggyakorlatot semmi nem indokolja - mint ahogy a bejelentési eljárás során mindkettő egyformán esik a latba, és főszabályként bővítő értelmű módosításnak számít.

Összefoglalásképpen leszögezhetjük, hogy az ESZH hatályban lévő G2/98, és G1/03, illetve G2/03, valamint T331/87 döntések által rögzített joggyakorlata a jellemző elhagyásával

keletkező implicit igénypontvariánsok figyelmen kívül hagyása miatt nem alkalmas az EQE 2007 C vizsgafeladathoz hasonló és adott esetben visszaélészerű helyzetek orvoslására. Megoldást jelenthet az ilyen szituációk elhárítására, ha a jellemző általánosításával előálló implicit igénypontvariánsok önálló elsőbbségét elismerő G2/98 döntés ezen aspektusát kiterjesztjük a jellemző elhagyásával keletkező implicit igénypontvariánsokra is (amelyek önálló elsőbbségét ugyanezen döntés elutasítja).

Ez a kiterjesztés összhangba hozható a G1/03, illetve G2/03 döntésekkel is, amelyek az elsőbbség elismerhetőségének kérdését a bővítő értelmű módosítások értékelésével kötik össze. Bár a G1/03, illetve G2/03 döntések elsőbbséggel foglalkozó igen szűkszavú szakaszát szigorúan nézve úgy is értelmezhetjük, hogy az olyan igénypontokat egyáltalán nem illeti meg az elsőbbség, amelyek az elsőbbségi bejelentéshez képest bővítő értelmű módosítást tartalmaznak. Ez utóbbi értelmezés nyilván nem lenne konzisztens a korábbi G2/98 döntéssel, amelyet a későbbi G1/03, illetve G2/03 döntések *expressis verbis* megerősítenek, hiszen míg az igénypont semmilyen bővítő értelmű módosítása nem engedhető meg, addig a későbbi bejelentésben szereplő igénypont elsőbbsége a G2/98 döntés alapján csak azon explicit vagy a jellemző általánosításával keletkező implicit igénypontvariánsok tekintetében vész el, amelyeket a korábbi bejelentés nem támaszt alá. Tehát, míg az igénypont módosítások vizsgálatakor akár *egyetlen* bővítő értelmű implicit igénypontvariáns is az igénypont érvénytelenségét eredményezi, addig az elsőbbség szempontjából a korábbi bejelentésből nem következő igénypontvariáns miatt csak az *adott* igénypontvariáns elsőbbségét nem kell elismerni - a többi igénypontvariáns elsőbbsége megmarad. A G1/03, illetve G2/03 döntések - szándékosan vagy véletlenül - nem tesznek különbséget a bővítő értelmű módosítások különböző fajtái között, tehát a jellemző általánosítása és a jellemző elhagyása között sem.

A jellemző elhagyásával keletkező tágabb igényponton belül az itt bevezetett matematikai modell nélkül kétség kívül nehezebb felismerni az implicit igénypontvariánsokat (ti. vagy van az adott jellemző, vagy nincs), azonban ha az általános jellemzőn belül implicit módon jelenlévő speciális jellemző elsőbbségét elismerjük, akkor nem ildomos a szőnyeg alá söpörni a jellemző elhagyásával keletkező implicit igénypontvariánsokat sem.

XVII. Értékelés és konklúzió

1. Az ESZH joggyakorlatának mögöttes logikája

Az ESZH joggyakorlata az elmúlt évtizedek során fokozatosan jutott el a jelenleg alkalmazott szigorú, igényponti jellemzőkre koncentráló szemlélethez, amelyet nagyrészt logikailag konzisztens módon alkalmaz. Ez pusztán abból is megállapítható, hogy az ítéletkalkulus formalizmusával, tehát matematikai logikával modellezhető. Akad ugyan néhány apróbb hiányosság, de a szabályozási trend azt mutatja, hogy az európai szabadalmi rendszer önszabályozó abban az értelemben, hogy az ellentmondásos, hiányos döntéseket a rendszer idővel kiküszöböli.²⁵³

Az ESZH igényponti jellemző szemlélete ugyan a megadási eljárás, illetve felszólalási eljárás terméke, amely a szabadalmazhatóság gyakorlati kérdéseivel kapcsolódik, azonban a következőkben rávilágítok arra, hogy ez a megközelítés voltaképpen az oltalom terjedelmének megállapításában feltételezi az igényponti jellemzőkre koncentráló szemléletet.

²⁵³ Ezt láttuk például a T201/83 döntés újdonság tesztjéről a T194/84 döntés feltárási tesztjére való áttérés esetében a bővítő értelmű módosítások vizsgálata kapcsán.

A szabadalmi oltalom a szellemi tulajdon tágabb fogalmába tartozik. Jellemzője, hogy abszolút hatályú jogviszony - a jogosulttal szemben mindenki más kötelezett. Ennek megfelelően a szabadalom engedélyezése, a szabadalom, illetve az elsőbbségi igény érvényességének vizsgálata, valamint a szabadalmi oltalomból eredő jogosultságok érvényesítése során a központi kérdés mindig a szabadalmas és a kötelezetti pozícióban lévő minden más fél közötti jogviszony módosulása. A szabadalmas jogi helyzetét a szabadalmi oltalom terjedelme határozza meg, ezért

- (i) az újdonságvizsgálat célja, hogy a szabadalmi oltalom ne terjedhessen ki a technika állására, mivel ez vagy a közkinccs része (az ESZE 54. cikk (2) bekezdése szerinti nyilvános technika állása), vagy valaki korábbi szellemi tulajdona (az ESZE 54. cikk (3) bekezdése szerinti teljes kiterjesztésű technika állása);
- (ii) a szabadalmi oltalom terjedelmének vizsgálata azt a célt szolgálja, hogy eldöljön, mely megoldások engedély nélküli használatával szemben léphet fel a szabadalmas, és melyek azok a megoldások, amelyek kívül esnek a szabadalmi oltalmon;
- (iii) az igénypontmódosítások vizsgálatának célja, hogy az oltalom terjedelmét ne lehessen utólag kiterjeszteni, ami a kötelezetti pozícióban lévő harmadik felek jogbiztonsága szempontjából fontos;
- (iv) az elsőbbségi igény vizsgálatának célja annak az időpontnak a megállapítása, ami kijelöli, hogy mi tartozik a technika állásához, és így mire nem terjedhet ki a szabadalmi oltalom.

Érdekes megállapítani, hogy az igénypontok vizsgálatának mind a négy válfaja (újdonság, bitorlás, módosítások, elsőbbség) a szabadalmi oltalom terjedelmének jogi szerepére vezethető vissza, ugyanakkor az oltalom terjedelmének az értelmezése nem tartozik az ESZH hatáskörébe.

Nézzük meg részletesen azokat az igénypont vizsgálati kategóriákat, amelyekre viszont kiterjed az ESZH hatásköre.

Az újdonság vizsgálatánál az eljáró hatóságnak azt kell biztosítania, hogy a technika állását ne lehessen a szabadalmi oltalom körébe vonni. Amennyiben a szabadalmi oltalom terjedelmét az igényponti jellemző szemlélettel határozzuk meg, akkor a technika állása szerinti megoldásra abban az esetben terjed ki a szabadalmi oltalom, ha a megoldásban az igényponti jellemzők maradéktalanul megvalósulnak. Ekkor az eljáró hatóságnak el kell utasítania a szabadalmi bejelentést, vagy meg kell vonnia a szabadalmat, hiszen nem engedélyezhető olyan oltalom, amely kisajátítana egy közkinccset képező megoldást, vagy eltulajdonítaná valaki korábbi szellemi tulajdonjogát. Az újdonságvizsgálat tehát annak a vizsgálatát igényli, hogy a technika állása szerinti megoldás beleesne-e az oltalom körébe. Ha a szabadalmi oltalom terjedelmének megállapítására jogosult hatóság az oltalom terjedelmét az ESZH igényponti jellemző szemlélete alapján határozza meg, akkor az újdonságvizsgálatnál ugyanezt a szemléletet kell alkalmazni.

Az igénypontmódosításokat illetően megállapítható, hogy az oltalom terjedelme a módosítás révén nem terjeszthető ki potenciálisan a közkinccshez tartozó vagy valaki korábbi szellemi tulajdonjogát képező megoldásra. Az európai szabadalmi rendszer nem zárja el az oltalmi igény módosításától a bejelentőt a szabadalom megadása előtt - feltéve, hogy a módosítás az eredeti kitanításon nem terjeszkedik túl. Ebből kifolyólag a szabadalom megadásáig a szabadalmi bejelentésben feltárt minden olyan kiviteli alakra kiterjeszthető az oltalmi igény, amely nem tartozott eleve a technika állásához - ezzel a lehetőséggel harmadik feleknek számolniuk kell, és tartózkodniuk kell az összes ilyen kiviteli alak hasznosításától. A

szabadalmi oltalom megadása egyben kijelöli a szellemi tulajdon jog korlátait. Az oltalmi körbe eső kiviteli alakokon a szabadalmasnak szellemi tulajdonjoga keletkezik (a bejelentési napra visszaható hatállyal), míg az oltalmi körön kívül eső, de a bejelentésben feltárt kiviteli alakok közkinccsé válnak. A módosításokkal kapcsolatos követelmény a bejelentési eljárás és a szabadalom megadását követő szakasz tartalmi különbsége miatt kettős. A szabadalom megadását megelőzően (tehát a bejelentési eljárás során) az oltalom terjedelme nem módosulhat úgy, hogy a bejelentéskori feltáráson túlterjeszkedjen, mivel a "kívül eső" megoldások időközben közkinccsé válhattak vagy bekerülhettek valaki szellemi tulajdonába. A szabadalom megadásával minden olyan megoldás közkinccsé válik, ami ugyan szerepelt az eredeti bejelentésben, de amelyre a szabadalmi oltalom nem terjed ki. Ennek megfelelően a megadást követően a szabadalom módosítása nemcsak az eredeti kitanításon "kívül eső" megoldásokat nem vonhatja be az oltalom körébe, de többet a közkinccsnek átengedett kiviteli alakok sem sajátíthatók ki. A módosítások engedélyezésénél tehát azt kell vizsgálni, hogy a módosítás eredményeként kiterjed-e a szabadalmi oltalom az eredeti bejelentés kitanításán túlterjeszkedő kiviteli alakra, illetve a szabadalom megadásával közkinccsé vált kiviteli alakra. Ha a szabadalmi oltalom terjedelmét az igényponti jellemzőkre koncentrááló szemléletnek megfelelően állapítjuk meg, akkor a módosítások vizsgálatánál is ugyanezt a szemléletet kell alkalmazni, mind a szabadalom megadása előtt, mind azt követően.

Az elsőbbségi időpont meghatározása az újdonságvizsgálat (és feltalálói tevékenység) előkérdéseként fogható fel, hiszen az ESZE 89. cikke értelmében az érvényes elsőbbségi időpont felváltja a bejelentési napot a technika állásának meghatározásakor. Ha a szabadalmi oltalom olyan megoldásra is kiterjed, amely az elsőbbségi bejelentésben nem szerepelt, akkor ez az elsőbbségi időpontot követő, de a bejelentési napot megelőző köztes időintervallumban potenciálisan közkinccsé válhatott vagy bekerülhetett valaki szellemi tulajdonába. Az ilyen megoldások többé már nem sajátíthatók ki, illetve nem tulajdoníthatók el egy később tett szabadalmi bejelentésben. Ezt a legegyszerűbben úgy biztosítható, hogy az ilyen megoldásokra vonatkozó oltalmi igény tekintetében nem ismerjük el az elsőbbséget. Ekkor ezek a megoldások a technika állásához tartoznak, és lehetővé teszik az oltalmi igény megfelelő korlátozását (adott esetben a szabadalmi oltalom megsemmisítését). Az elsőbbség tehát csak olyan szabadalmi igénypont esetében ismerhető el, amelynek nem esik az oltalmi körébe az elsőbbségi bejelentés kitanításán túlterjeszkedő megoldás. Ha a szabadalmi oltalom terjedelmét az ESZH igényponti jellemző szemléletének megfelelően állapítjuk meg, akkor az elsőbbségi igény vizsgálatánál is ugyanezt a szemléletet kell alkalmazni.

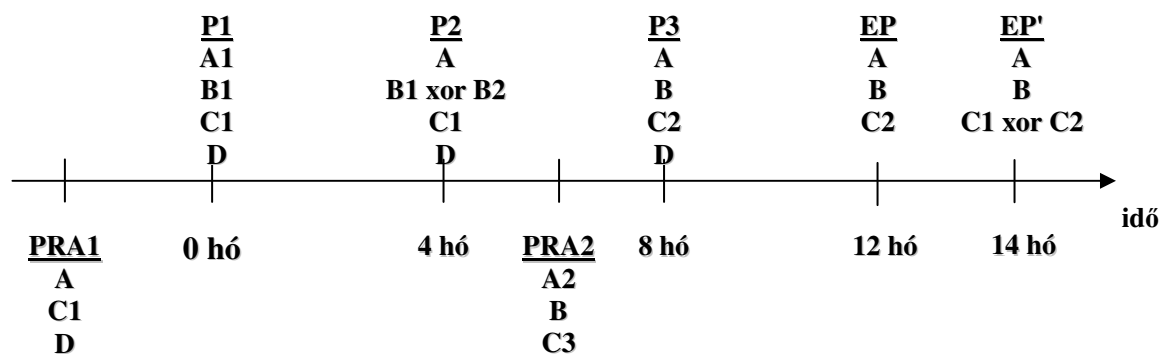
A szabadalmi igénypontoknak az oltalom terjedelmében játszott jogi szerepére való tekintettel megállapítható, hogy az ESZH igényponti jellemzőkre koncentrááló szemlélete azzal a feltételezéssel ekvivalens, hogy az oltalom terjedelmének megállapítására jogosult hatóság is az igényponti jellemzőkre koncentrááló szemléletnek megfelelően állapítja majd meg az oltalom terjedelmét. Az ESZH-nak, mint említettem, nincs közvetlen ráhatása az oltalom terjedelmének értelmezésére, azonban azzal, hogy az igényponti jellemző szemléletet konzekvensen alkalmazza a bejelentési és a felszólalási eljárásban, lényegében kikényszeríti, hogy az oltalom terjedelmének megállapítására ténylegesen jogosult hatóságok is ezt a szemléletet vegyék át a bitorlás kérdésének megítélésékor. Ha ugyanis ettől eltérő irányelvek mentén ítélik meg a bitorlás kérdését, azzal nagy valószínűséggel felborítják a szabadalmas jogos oltalmi igénye és harmadik felek jogbiztonság iránti igénye közti kényes egyensúlyt.

2. A matematikai modell további felhasználásának lehetőségei

Az előző fejezetekben láttuk, hogy elméletileg milyen bonyolult jogi helyzet állhat elő egyetlen elsőbbség igénylésével, és a bejelentő egy korábban tett, formálisan újdonságrontó szabadalmi bejelentése folytán. Ez azonban nyilván csak egy orvosi ló, egy mesterségesen kreált szituáció, amihez hasonló a valós életben valószínűleg soha nem merül fel. Joggal merül fel a kérdés, hogy az elméleti érdekességen túlmenően lehet-e létjogosultsága az itt bevezetett matematikai modellnek, van-e az elméletnek a korábbi fellebbviteli döntések boncolgatásán túlmutató gyakorlati haszna.

Képzeljünk el az EQE 2007 C vizsgafeladatnál sokkal "hétköznapiabb" jogesetet.

A bejelentők az első bejelentést tipikusan saját országuk nemzeti szabadalmi hatóságánál (tehát pl. az SZTNH-nál) teszik meg, majd a 12-hónapos elsőbbségi periódus lejárta külföldön is tesznek bejelentést a nemzeti bejelentés elsőbbségét igényelve. A helyzet azonban gyakran azzal bonyolódik, hogy a bejelentők a 12 hónap alatt további egy vagy több nemzeti szabadalmi bejelentést tesznek (például mert a találmányt időközben továbbfejlesztették), így a 12 hónap leteltekor már egy jelentős változáson átment szabadalmi bejelentést tesznek, amelyben az összes korábbi nemzeti bejelentés elsőbbségét igénylik.

75. Ábra: Fiktív jogi helyzet

A 69. Ábrán egy ilyen példakénti szituációt tüntettem fel. A bejelentő az időskálán 0 hónappal jelölt pontban egy P1 nemzeti szabadalmi bejelentést tett (például Magyarországon), amelynek A1, B1, C1, D jellemzőit a korábban bevezetett konvencióval ábrázoltam a bejelentésre utaló P1 betű alatt. Négy hónap elteltével a bejelentő felismeri, hogy az A1 jellemző általánosítható A jellemző formájában, és alkalmas B2 jellemzőt talál a B1 jellemző alternatívájaként, így tesz egy tágabb oltalmi kört nyújtó második nemzeti szabadalmi bejelentést (P2-t). Újabb négy hónap múlva rájön, hogy nemcsak B2 alkalmas B1 kiváltására, de az általánosabb B jellemzőbe eső minden elem is. Így újabb P3 szabadalmi bejelentést tesz, amelyben a B1 jellemző általánosításán kívül a C1 jellemzőt C2 jellemzőre cseréli, mivel a fejlesztések során ez jobb eredményt hozott. Az első P1 bejelentéshez képest 12 hónap elteltével a bejelentő úgy dönt, hogy a találmányra EP európai szabadalmi bejelentést tesz, amelyben mindhárom korábbi nemzeti bejelentés (P1, P2, P3) elsőbbségét igényli. A megoldását azonban időközben tovább általánosította, azzal hogy rájött, a korábban szükségesnek hitt D jellemző valójában elhagyható, így ez már az EP bejelentés főigénypontjában nem szerepel. Az ESZH újdonságkutatói jelentésének kézhezvétele után a bejelentő ráeszmélt, hogy a C1 jellemzővel megvalósuló megoldásról sem kíván lemondani, így azt önkéntes módosításként a hatékonyabbnak bizonyult C2 jellemző mellett vagylagos

jellemzőként feltüntette, így jutott az A, B és C1 vagy C2 jellemzőkkel definiált igényponthoz (EP').

A fenti példánál az ESZH újdonságkutatása két releváns anterioritást tárt fel, a legkorábbi elsőbbségi nap előtt publikált PRA1 dokumentumot, és a P2 és P3 nemzeti bejelentések bejelentési napja között nyilvánosságra jutott PRA2 európai szabadalmi bejelentést, amely P1 és P2-re tekintettel a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozik.

A fenti példa számos kérdést felvet az újdonság, a feltalálói tevékenység és a módosítások megengedhetőségének vizsgálatával kapcsolatban. A vizsgált EP szabadalmi bejelentés, mely megoldásokra terjed ki, ezek közül melyik élvezi a korábbi nemzet bejelentések elsőbbségét, illetve azok közül melyiket élvezi? Ha egyes az EP főigénypontja által felölt megoldásokat nem illet meg az elsőbbség, akkor vajon ezekre nézve PRA2 dokumentum nyilvános technika állásának számít (amely esetben a feltalálói tevékenység vizsgálatánál kombinálható PRA1 dokumentummal)? A PRA2 dokumentum specifikus A2 jellemzője vajon újdonságrontó az EP bejelentés általánosabb A jellemzőjére nézve? Beírható-e a P1 és P2 bejelentésekben szerepelt C1 jellemző az európai szabadalmi bejelentés igénypontjába? Stb.

Jelenleg ezeket a kérdéseket a különböző jogforrások (úgy mint a ESZE, az ESZH Módszertani útmutatója, az ESZH jogeset gyűjteménye) felütésével és tanulmányozásával válaszolhatjuk meg - ha egyáltalán sikerül a jó kérdést feltennünk. A 39. táblázatban összefoglaltam a legfontosabb döntéseket, amelyek az újdonságvizsgálat, az elsőbbség elismerése és a bővítő értelmű módosítások tilalma terén nyújtanak eligazítást a szabadalmi igénypontok és az összehasonlítás tárgyának (anterioritásnak, elsőbbségi iratnak, bejelentési iratnak) különböző eltérései esetén. Az eltérések, mint azt a korábbiakban tárgyaltuk, a következők lehetnek:

1. többlet jellemző (vagyis olyan jellemző, amely nincs jelen az összehasonlítás tárgyában),
2. általános jellemző (vagyis olyan jellemző, amely általános az összehasonlítás tárgyában jelenlévő megfelelő jellemzőhöz képest),
3. speciális jellemző (vagyis olyan jellemző, amely speciális az összehasonlítás tárgyában jelenlévő megfelelő jellemzőhöz képest),
4. helyettesítő jellemző (vagyis olyan jellemző, amely helyettesíti az összehasonlítás tárgyában jelenlévő megfelelő jellemzőt),
5. hiányzó jellemző (vagyis az összehasonlítás tárgyában lévő olyan jellemző, amelynek nincs megfelelője a vizsgált szabadalmi igénypontban).

Az öt lehetséges esetet a 39. Táblázat egyes sorai jelenítik meg. A 39. Táblázatból jól látható, hogy a szakmabelieknek alaposan fel kell vértézniük magukat a jogesetek és útmutatások széles spektrumával ahhoz, hogy a fenti példa szerinti, extrémnek semmiképp nem minősülő szituációt kiértékelhessék. A jelen esetben azonban nem a tárgyi tudás hiánya jelentheti az egyetlen buktatót, ugyanis az EP' szabadalmi bejelentés igénypontjára alkalmazva a matematikai modellt, kiderül, hogy az igénypont 36 igénypontvariánsra esik szét (vagyis 36 releváns találmányt ölel fel). Az igénypontvariánsok felírásánál felteszem, hogy az EP szabadalmi leírásban szerepelt a C1 jellemző, tehát a bejelentést követően tett igénypont módosítás nem minősült bővítő értelmű kiterjesztésnek, és egyből az EP' módosított bejelentés igénypontját vizsgálhatjuk.

	Újdonság	Módosítás	Elsőbbség
Többlet jellemző A, B (+C)	T411/98 T931/95 (hozzáadott nem-műszaki jellemző)	T201/83 (újdonság teszt), T194/84 (feltárási teszt)	G3/93, G2/98
Általános jellemző C1 -> C	GL C-IV, 9.5 (speciális vs. generális), T651/91, T508/91	T201/83 (újdonság teszt), T194/84 (feltárási teszt)	T828/93 (VAGY-típusú igp) -> G2/98 (általános jellemző)
Speciális jellemző C -> C1	GL C-IV, 9.5 (speciális vs. generális), T651/91, T508/91; kiválasztási találmányok (GL C-IV, 9.8; T12/81, T198/84, T279/89, T666/89, T17/85, T12/90, stb.)	T201/83 (újdonság teszt), T194/84 (feltárási teszt), GL C-IV, 9.5 (speciális vs. generális)	G3/93 -> G2/98
Helyettesítő jellemző C1 -> C2	ekvivalens elem (GL C-IV, 9.2, T928/93)	T201/83 (újdonság teszt), T194/84 (feltárási teszt), T331/87	G3/93 -> G2/98
Hiányzó jellemző A \wedge B \wedge C -> A \wedge B	általában nem nyer értékelést, disclaimerek (G1/03 és G2/03)	T201/83 -> T194/84 (feltárási teszt), T331/87, disclaimerek (G1/03 és G2/03)	G2/98 (a jellemző elhagyása új találmányhoz vezet) - hibás megfontolás

39. Táblázat: Legfontosabb jogesetek áttekintése

Az összehasonlítás tárgyai jelen esetben az elsőbbségi iratok tartalma (P1, P2, P3) valamint az újdonságkutatás során feltárt anterioritások (PRA1, PRA2). Az újdonság megítéléséhez az EP' szabadalmi bejelentés I' igénypontját először az elsőbbségi iratokkal vetjük össze annak érdekében, hogy megállapítsuk mely igénypontvariánsokat illet meg az elsőbbség. Ennek tisztázása után dönthetünk arról, hogy a PRA2 anterioritás a nyilvános vagy a teljes kiterjesztésű technika állásához tartozik-e. Miután a jogi kereteket tisztáztuk, neki foghatunk az újdonság vizsgálatának, amelynek során már a releváns anterioritásokkal vetjük össze az egyes igénypontvariánsokat.

Az egyes igényponti jellemzőket a korábban látottak szerint elemi vagy összetett ítéletekkel modellezzük attól függően, hogy mivel akarjuk összehasonlítani. A P1, P2, P3 elsőbbségi iratok és a PRA1, PRA2 anterioritások fényében az I' igénypont A jellemzője összetett állításként fogható fel (így összetett ítélettel modellezhető), amely általánosítása a P1, illetve PRA2 iratokban szereplő speciális A1, illetve A2 jellemzőknek (ez utóbbiakat írjuk fel elemi ítéletként). Az I' igénypont B jellemzője szintén általános az összehasonlítás tárgyául szolgáló iratokban szereplő B1 és B2 jellemzőkhöz képest, így B jellemzőt szintén összetett állításként fogjuk fel, és összetett ítélettel modellezzük. A C1 és C2 jellemzők olyan alternatív, amelyeket sem általánosabb, sem specifikusabb jellemzőkkel nem kell összevetni, így ezeket elemi ítélettel modellezzük. Ennek fényében a vizsgált EP' bejelentés összetett ítélettel modellezett I' igénypontját a következő alakban írhatjuk fel:

$$I' = A \wedge B \wedge (C1 \text{ xor } C2).$$

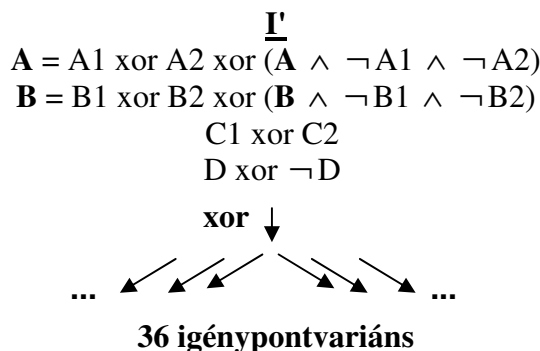
Az A és B összetett ítéletek a következő alakban bonthatók fel:

$$A = A1 \text{ xor } A2 \text{ xor } (A \wedge \neg A1 \wedge \neg A2)$$

$$\mathbf{B} = B1 \text{ xor } B2 \text{ xor } (\mathbf{B} \wedge \neg B1 \wedge \neg B2)$$

Az A jellemző tehát vagy A1, vagy A2, vagy olyan A alá eső jellemző, ami se nem A1, se nem A2. Hasonlóan B jellemző tehát vagy B1, vagy B2, vagy olyan B alá eső jellemző, ami se nem B1, se nem B2.

Az összehasonlíthatóság érdekében a D jellemző elhagyását az EP európai szabadalmi bejelentésből a korábban alkalmazott tautológia beszúrásával ($D \text{ xor } \neg D$) tesszük megragadhatóvá, akárcsak a PRA1-ben szereplő E jellemző teljes hiányát ($E \text{ xor } \neg E$). Így az I' szabadalmi igénypontot a 70. Ábra szerinti felbontásban vizsgálhatjuk.

76. Ábra: I' igénypont felbontása

Könnnyen belátható, hogy az I' igénypont fenti felbontása 36 igénypontvariánst eredményez ($3 \times 3 \times 2 \times 2$). A szakmabelinek (hivatali elbírálónak, bírónak, hivatásbeli képviselőnek) tehát mind a 36 igénypontvariánssal meg kellene birkóznia, és ha ezek közül bármelyik is elesik a P1, illetve P2 nemzeti bejelentések elsőbbségétől, akkor arra nézve a PRA2 anterioritás már a nyilvános technika állásához tartozik, tehát mind az újdonság, mind a feltalálói tevékenység megítélésekor releváns ellentartásnak minősül. Világos, hogy a gyakorlatban senki nem fog 36 igénypontvariánst egyesével kiértékelni, ehelyett az ESZH elbírálója is megelégszik azzal, hogy ha talál egy olyan igénypontvariánst, amely nem új, akkor a teljes EP bejelentést elutasítja további vizsgálat nélkül (hiszen a szabadalom oltalmi köre nem terjedhet ki korábbi megoldásokra). Így a bejelentő nem tudja meg, hogy adott esetben mely találmányokra korlátozva igényelhetne mégis oltalmat. Javítaná a bejelentők helyzetét, ha az ESZH elbírálójának érdemi vizsgálata az összes releváns igénypontvariánsra kiterjedne, és mindegyik tekintetében tárgyalná a szabadalmazhatóság feltételeinek meglétét vagy hiányát. Ez nyilvánvalóan földtől elrugaszkodott elvárás lenne ilyen és ennél még komplikáltabb esetekben számítógépes segítség nélkül.

Az itt bevezetett matematikai modell megteremti a szisztematikus kiértékelés módszertanát, amely egyrészt kijelöli, hogy mely jellemzők írhatók fel elemi állításokkal és modellezhetők elemi ítéletekkel, és mely jellemzők leírására kell bevezetni összetett állításokat, illetve összetett ítéleteket, másrészt az elemi ítéleteknek megfelelő elemi állítások értékelésével automatikusan kalkulálható az egyes igénypontvariánsok értékelése is. Jelen esetben elég lenne az A1, A2, B1, B2, C1, C2, D és E elemi állítások teljesülését értékelni (igaz vagy hamis) az összehasonlítás alapjául szolgáló egyes dokumentumok fényében, amely alapján egy számítógépi program már automatikusan ki tudná számolni mind a 36 igénypontvariáns igazságértékét, megmondaná mely igénypontvariánsokat mely elsőbbség illeti meg, és ezt figyelembe véve, mely igénypontvariánsra nézve újdonságrontó a PRA1, illetve PRA2

anterioritás, valamint mely igénypontvariánsokkal szemben lehet figyelembe venni a PRA2 anterioritást a feltalálói tevékenység vizsgálatánál.

Jelenleg semmiféle eszköz nem áll a szakmabeliek rendelkezésére ahhoz, hogy megbirkózzanak egy hasonló komplexitású feladattal, holott a valóságban a szabadalmi igénypontoknak nem 4-5 jellemzője, hanem 10-20, vagy akár ennél is több jellemzője van, így a vizsgálandó esetek (igénypontvariánsok) száma a több százat is meghaladhatja. A helyzetet tovább rontja, hogy a döntéshozatalt jogesetek és jogi útmutatások tucatjára lehet csak alapítani, amelyeket nehéz átlátni, fejben tartani, és megfelelően alkalmazni. A szabadalmi igénypontok értékelésének automatizálása ez utóbbi problémát is megoldaná, hiszen egy szakértői szoftver irányított kérdésekkel egyaránt segíthet az elemi állítások megfogalmazásában, és azok szisztematikus értékelésében - pontosan megadja a felhasználó számára, hogy mikor melyik elemi állítást értékelje mely dokumentumra nézve. Egy ilyen szakértői szoftver használatához egyáltalán nem szükséges, hogy a felhasználó ismerje a releváns jogeseteket, hiszen a szoftver maga is generálhat egy olyan dokumentumot (például érdemi vizsgálati jelentést), amelyben az egyes igénypontvariánsok értékelését a releváns jogesetekre való hivatkozással együtt prezentálja.

Az itt bevezetett matematikai modellre alapított szakértői rendszer létrehozása túlmutat a jelen értekezés keretein, lévén komoly informatikai és programozói fejlesztést igényel, azonban bízom benne, hogy megfelelő tudású fejlesztői csapattal idővel ez is meg fog valósulni.

2. Konklúzió

A dolgozatomban bevezettem egy matematikai modellt a szabadalmi igénypontok jogi szempontú vizsgálatára céljából, és megmutattam a modell gyakorlati alkalmazásának menetét az igénypontok vizsgálatának négy különböző területén. Rávilágítottam, hogy míg az ESZH Fellebbezési Tanácsainak, valamint Kibővített Fellebbezési Tanácsának esetjogára, illetve az SZTNH Módszertani Útmutatójára támaszkodva minden szituációban más-más szabályt kell alkalmazni, addig a matematikai modell a négy különböző területet egységesen kezeli.

A matematikai modell matematikai logikán alapul és - az esetek többségében - ugyanazt az eredményt szolgáltatja, mint az adott szituációt szabályozó esetjogi döntés, illetve szabály. Ezzel egyrészt megmutattam, hogy a bevezetett matematikai modell valóban alkalmas az igénypontok vizsgálatán alapuló jogi döntéshozatal formalizálására. A nagyfokú egyezéssel másrészt arra következtettem, hogy az ESZH esetjoga, illetve a kialakult magyarországi joggyakorlat logikailag lényegében letisztult rendszert alkot. Azokban a speciális szituációkban, ahol az esetjogi döntések ellentétesek a matematikai modelltől levezethető eredményekkel, a matematikai modell segít feltárni a döntések rejtett logikai ellentmondásait, szabályozási hiányosságait. Az elsőbbségi igényrel kapcsolatban egy ilyen, mai napig fennálló logikai ellentmondásra mutattam rá.

A matematikai modell segítségével olyan komplex jogi helyzetek is átláthatóvá válnak, mint a 2007 évi európai szabadalmi ügyvivői vizsga felszólalási feladata. Ugyanezen példán keresztül rámutattam a joggyakorlat egy hiányosságára, miszerint a hivatkozható Bővített Fellebbezési Tanácsai döntések nem biztosítanak lehetőséget az elsőbbségi igény megtámadására egy igényponti jellemző elhagyásával keletkezett új igényponttal szemben. A fiktív vizsgafeladat olyan jogi helyzetet produkált, ami az itt bevezetett matematikai modell nélkül szinte már átláthatatlan, ugyanakkor a matematikai modell segítségével szisztematikusan elemezhető, és gyakorlatilag mechanikusan kiértékelhető.

A szabadalmi igénypontok elemzésének matematikai megközelítését kívánatosnak tartanám mind a meglévő esetjogi döntések logikai ellentmondás-mentességének vizsgálata céljából, mind a jövőbeni döntéshozatal támogatása érdekében. A matematikai modell ugyanakkor nem helyettesíti a szabadalmi jogi szakma szereplőit, és a döntéshozatalból sem képes a szubjektív elemeket kiiktatni, a matematikai formalizmus pusztán segédeszközként szolgál, mint ahogy a műszaki és a természettudományok minden más területén is.

IRODALOMJEGYZÉK

Felhasznált irodalom

1. Åqvist L (1994) "Deontic Logic" in D. Gabbay and F. Guenther, ed., Handbook of Philosophical Logic: Volume II Extensions of Classical Logic. Kluwer.
2. Ashley KD (1990) Modelling Legal Argument: Reasoning with Cases and Hypotheticals. MIT Press/Bradford Books.
3. Aszalós L (2000) Smullyan logikai rejtvényei és automatikus megoldásuk. Technical Report 2000/14, Matematikai és Informatikai Intézet, Debreceni Egyetem, 2000.
4. Aszalós L (2001). The Logic of Knights, Knaves, Normals and Mutes. Acta Cybernetica, 14(4):533-540, 2000. Zentralblatt 0973.03022, Math. Reviews 2001j:03005.
5. Banks MAL (1970) The British patent system : Report of the Committee to Examine the Patent System and Patent Law. LONDON : HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE (HMSO).
6. Bende-Szabó G, Farkas I, Harsányi Zs, Ivancsics I, Kilényi G, Puss L, Szittner K (2009) A közigazgatási eljárási törvény kommentárja. Complex Kiadó.
7. Béguin G (1948) The Universal Declaration of Human Rights (of the 10th December 1948) and the Protection of Intellectual Property, Industrial Property 2, 267-271.
8. Bobrovsky J (2008) Az enyém, a tied és a miénk a szellemi tulajdonban. Forrás: www.mie.org.hu /a Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület honlapján elektronikus formában megjelent esszé/
9. Bobrovsky J (1995) Iparjogvédelem és csúcstechnika. Országos Találmányi Hivatal, Budapest.
10. Bouayad-Agha N, Casamayor G, Ferraro G, Mille S, Vidal V, Wanner L (2009a) Improving the comprehension of legal documentation: the case of patent claims. The 12th International Conference on Artificial Intelligence and Law, Proceedings of the Conference, June 8-12, 2007, Barcelona, Spain.
11. Bouayad-Agha N, Casamayor G, Ferraro G, Wanner L (2009b) Simplification of Patent Claim Sentences for their Paraphrasing and Summarization. Proceedings of the Twenty-Second International Florida Artificial Intelligence Research Society Conference, May 19-21, 2009, Sanibel Island, Florida, USA 2009.
12. Breimi T (2008) The European Patent Convention and proceedings before the European Patent Office (EPC 2000). Carl Heymanns Verlag, Köln.
13. Breimi T (2011) Finally! EPO disentangles novelty and inventive step considerations for selection inventions. epi Information, No. 1/2011, page 28-30.
14. Brinkhof JJ (1991) Some Thoughts on Equivalents. Problems of European Patent Law. Fifth Symposium of European Patent Judges. International Review of Industrial Property and Copyright Law, szerkesztő: Beier F-K, Cornish WR, Schriker G.
15. Bruhács J (2008, 2009) Nemzetközi jog I. Általános rész. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.
16. Busche J (1999) Die Reichweite des Patentschutzes - Zur Auslegung von Patentansprüchen im Spannungsfeld von Patentinhaberschutz und Rechtssicherheit. Mitteilungen der deutschen Patentanwälte, 90. Jahrgang, (5), S. 161-166.
17. Checcacci G (2011) The pass rate of the EQE: too low, too high... or just wrong? epi Information. No. 4/2011, page 147-149.
18. Chen Z (1999) Computational Intelligence for Decision Support. CRC Press.

19. Clocksin WF, Mellish CS (1987) *Programming in Prolog*. 3d ed. Berlin: Springer-Verlag.
20. Cornish W, Llewelyn D, Aplin T (2010) *Intellectual property: patents, copyright, trade marks and allied rights*. 7th ed. Sweet & Maxwell, London.
21. Csink L, Fröhlich J (2012) Egy alkotmány margójára - *Alkotmányelméleti és értelmezési kérdések az Alaptörvényről*. Gondolat Kiadói Kör Kft.
22. Dasgupta P, Stiglitz J (1980) Uncertainty, Industrial Structure, and the Speed of R&D. *The Bell Journal of Economics*, Vol. 11, No. 1, pp. 1-28.
23. Denicolò V, Franzoni LA (2004) The contract theory of patents. *International Review of Law and Economics*, Vol. 23, p. 365–380.
24. Faludi G, Lontai E, Vékás G (2006) *Szellemi alkotások joga: 2006*. Eötvös József Kvk., Budapest.
25. Ficsor M (2006a) Tízéves szabadalmi törvényünkről, I. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 111. Évfolyam, 1. Szám, 21-40. o.
26. Ficsor M (2006b) Tízéves szabadalmi törvényünkről, II. rész. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 111. Évfolyam, 2. Szám, 5-19. o.
27. Ficsor M (2008) - "Adjon úgyis, ha nem kérem?" Még egyszer (a) hivatalból, az officialitásról és a megsemmisítésről. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 113. Évfolyam, 1. Szám, 6-43. o.
28. Gentzen G (1969) *Investigations in logical deduction*. In M. E. Szabo, editor, *The Collected Papers of Gerhard Gentzen*. Amsterdam: North-Holland.
29. Ginsberg M (1993) *Essentials of Artificial Intelligence*. Morgan Kaufmann Publishers, San Fransisco, California.
30. Gough D, Rippe KD (2002) *European and international patent applications: a practical guide*. Carl Heymanns Verlag, Köln.
31. Gray PN (1997), *Artificial Legal Intelligence*, Dartmouth Publishing Co.
32. Harrison D, Breimi T (2009) "It is a truth universally acknowledged..." or Double patenting and the EPC. *epi Information*, No. 4/09, December, p. 64-68.
33. Hollatz J (1999) Analogy making in legal reasoning with neural networks and fuzzy logic. *Artificial Intelligence and Law* 7:289-301.
34. Kacsuk Zs (2008) Az európai elsőbbségi jog elemzése az Európai Szabadalmi Hivatal joggyakorlatának tükrében - avagy hogyan igényeljük a serpenyő elsőbbségét műanyag pohárra? *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 113. Évfolyam, 6. Szám, 69-87. o.
35. Kacsuk Zs (2010a) Az igénypontok szerepe a szabadalmi jogban, 1. Rész: A szabadalmazhatóság egyes kérdései - technika állása, újdonság és feltalálói tevékenység. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 115. Évfolyam, 1. Szám, 55-83. o.
36. Kacsuk Zs (2010b) Az igénypontok szerepe a szabadalmi jogban, 2. Rész: Bővítő értelmű módosítások elbírálása az európai és a magyar szabadalmi rendszerben. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 115. Évfolyam, 2. Szám, 5-15. o.
37. Kacsuk Zs (2010c) Az igénypontok szerepe a szabadalmi jogban, 3. Rész: A magyar, az európai, a nemzetközi és a párizsi uniós elsőbbségi rendszer összevetése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 115. Évfolyam, 3. Szám, 5-26. o.
38. Kacsuk Zs (2010d) Az igénypontok szerepe a szabadalmi jogban, 4. Rész: A szabadalmi oltalom terjedelme, bitorlása és az ekvivalencia elve. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 115. Évfolyam, 4. Szám, 5-20. o.
39. Kacsuk Zs (2011a) *The Mathematics of Patent Claim Analysis*. *Artificial Intelligence and Law* (Springer), Vol. 19, Number 4, 2011, DOI 10.1007/s10506-011-9107-2

40. Kacsuk Zs (2011b), Az európai szabadalmi hivatal jogeseteinek matematikai modellezése. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 6. (116.) évfolyam 6. szám, 27-62. o.
41. Kacsuk Zs (2012a) Az Európai Szabadalmi Egyezmény szerinti felszólalási eljárás és a magyar megsemmisítési eljárás összevetése. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 7. (117.) évfolyam 1. szám, 25-54. o.
42. Kacsuk Zs (2012b) A logic model of the European patent system. Acta Juridica Hungarica, Vol. 53, Number 1
43. Keeling DT (2003) Intellectual Property Rights in EU Law: volume 1. Free Movement and Competition Law. Oxford University Press, Oxford
44. Kengyel M (2008) Magyar Polgári Eljárásjog. Osiris Kiadó
45. Kitch EW (1977) The nature and function of the patent system. 20 Journal of Law and Economics p. 265 - 290.
46. Koch A, Weinzierl G (2010) The concept of "unambiguous and direct disclosure" - future perspectives in view of T1107/06 and T1443/05. epi Information. Vol. 1/2010, p. 15-17.
47. Adam Kolany. A general method of solving Smullyan's puzzles. Logic and Logical Philosophy, Vol. 4, p. 97-103.
48. Kristóf J (1998) Az analízis logikai alapjai. Egyetemi jegyzet, ELTE Budapest
49. Kukorelli I (szerk.) (2007) Alkotmánytan I. Osiris Kiadó
50. Kürtössy J, Schwarczkopf J (2001) Az igénypont-módosítás feltételei Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 106. Évfolyam, 4. Szám, 15-21. o.
51. Landes WM, Posner RA (2003) The economic structure of intellectual property law. The Belknap Press of Harvard University Press
52. Lambek J, Scott PJ (1986) Introduction to Higher Order Categorical Logic. Cambridge University Press
53. Lenat DB (1982) AM: Discovery in mathematics as heuristic search. In Randall Davis and Douglas B. Lenat editors, Knowledge-Based Systems in Artificial Intelligence. San Francisco: McGraw-Hill International Book Company.
54. Lenat DB, Brown JS (1984) Why AM and EURISKO appear to work. Artificial Intelligence, 23:269-294.
55. Malachi Y, Manna Z, Waldinger R (1986) TABLOG - The deductive tableau programming language. In D. DeGroot and G. Lindstrom, editors, Logic Programming: Functions, Relations and Equations. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, p. 365-394
56. McCarty LT (1997) Reflections on TAXMAN: An Experiment in Artificial Intelligence and Legal Reasoning. Harvard Law Review Vol. 90, No. 5, p. 837
57. McJohn SM (1998), ARTIFICIAL LEGAL INTELLIGENCE By Pamela N. Gray, Harvard Journal of Law & Technology Volume 12, Number 1
58. Michel J (2000) The role and responsibility of patent attorneys in improving the doctrine of equivalents (IDEA, 1. sz. p. 123-129.)
59. Minsky M, Papert S (1969) Perceptrons. Cambridge, MA: MIT Press.
60. Mulder C, Visser D (2010) Filing date requirements under the EPC - an option to extend subject-matter? epi Information, No. 2/10, December, p. 44-48
61. Nitta K, Nagao J (1986) KRIP: A knowledge representation system for laws relating to industrial property. Logic Programming '85, Lecture Notes in Computer Science, Volume 221/1986, 276-286, DOI: 10.1007/3-540-16479-0_27
62. Palágyi T (2002) A szabadalmazhatóság megítélése az Európai Szabadalmi Hivatal joggyakorlatában - Európai Jogi Figyelő. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 107. Évfolyam 2. Szám, 42-48. o.

63. Palágyi T (2003) Az elsőbbséggel kapcsolatos kérdések megítélése az Európai Szabadalmi Hivatal joggyakorlatában. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 108. Évfolyam, 1. Szám, 39-44. o.
64. Palágyi T (2004) Az európai szabadalmi bejelentés és szabadalom hatálya. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 109. Évfolyam, 4. Szám, 39-46 o.
65. Palágyi T (2011) Az egységes hatályú európai szabadalom és a tervezett új szabadalmi bíróság. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 116. Évfolyam, 4. Szám, 5-20 o.
66. Paterson G (2001) The European Patent System: the law and practice of the European Convention. Sweet & Maxwell, London
67. Philipps L, Sartor G (1999) Introduction: from legal theories to neural networks and fuzzy reasoning. Artificial Intelligence and Law 7:115-128
68. Penrose E (1951) The Economics of the International Patent System. Baltimore, MD, Johns Hopkins Press
69. Pfanner (1962) Vereinheitlichung des materiellen Patentrechts im Rahmen des Europarats. GRUR Int., 545-547.
70. Pokol B (2000) Jogi Alaptan. Rejtjel Kiadó, Budapest
71. Pokol B (2005) Jogelmélet. Századvég Kiadó (Politikai Iskola Alapítvány).
72. Pokol B (2008) Társadalomtudományi Trilógia, Szociológiaelmélet, jogelmélet, politikaelmélet - Internetes előadások. Telemédia Network Bt.
73. Portal F (2009) Study of priority right under EPC: same invention/disclaimers, epi Information, No. 4/09, December, p. 56-59
74. Ravadits I (2004) Az Európai Szabadalmi Hivatal joggyakorlata a kizáró szakasz megengedhetőségére vonatkozóan. MIE közlemények, 45. szám, 29-39 o.
75. Reid BC (szerk.) (1999) Sweet and Maxwell's European patent litigation handbook. Sweet & Maxwell, London
76. Reimer E (1955) Europäisierung des Patentrechts, München, Heymann, S. 19 ff
77. Roberts S (2007) Comments on Paper C of the 2007 European Qualifying Examination. epi Information, No. 4/2007
78. Roberts S, Rudge A (2007) A Complete Guide to Passing the European Qualifying Exam. Sweet & Maxwell, London.
79. Rodes AB, Demangue S, Dimopoulos C, Dobrucki B, Osbeldiston J, Pentheroudakis C, Podbielski Y, Serre J (2006) Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office. Fifth Edition, European Patent Office.
80. Rosenblatt F (1962) Principles of Neurodynamics: Perceptrons and the Theory of Brain Mechanisms. Washington, DC: Spartan Books.
81. Rudge A (2009) The art of gracefully renouncing what's not yours - how the Boards of Appeal have applied G1/03 and G2/03 in practice, epi Information, Issue 4/09, December, p. 134-140.
82. Ruhl O (2000) Unionspriorität : Art. 4 PVÜ und seine Umsetzung im amerikanischen, europäischen und deutschen Patentrecht. Köln: Heymanns.
83. Rumelhart D, McClelland JL, and the PDP Research Group (1986) Parallel Distributed Processing: explorations in the microstructure of cognition. MIT Press, Cambridge.
84. Ruzsa I, Máté A (1997) Bevezetés a modern logikába. Budapest: Osiris Kiadó.
85. Schade J (2011) Is the Community (EU) Patent Behind the Times? - Globalisation Urges Multilateral Cooperation. International Review of Intellectual Property and Competition Law (IIC). No. 7/2010, Vol. 41, p. 806-818.
86. Schweers M, Verheij B (2007) Beyond boxes and arrows: argumentation support in terms of the knowledge structure of a legal topic. Proceeding of the 2007 conference

- on Legal Knowledge and Information Systems: JURIX 2007: The Twentieth Annual Conference. *Frontiers in Artificial Intelligence and Applications*; Vol. 165, 109-118.
87. Sendrowski H (2010) No Teachings Without Disclosing - a response to Stellbrink. *epi Information*, No. 4/2010, p. 129-133.
 88. Simonyi K (1986) *A fizika kultúrtörténete*. Gondolat Kiadó, Budapest.
 89. Smullyan RM (1978) *What is the name of this book? (The riddle of Dracula and other logical puzzles)*. Prentice Hall, Inc.
 90. Smullyan RM (1991) *The Lady or the Tiger?* Oxford University Press.
 91. Stellbrink A (2010) EPO's inescapable NDA-Standards Trap. *epi Information*, No. 4/2010, p. 91-94.
 92. Sterling L, Shapiro E (1986) *The Art of Prolog: Advanced Programming Techniques*. Cambridge, MA: MIT Press.
 93. Svingor Á (2003) Elsőbbség igénylése az ESZE szerint a kibővített fellebbezési tanács két döntésének fényében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 108. Évfolyam, 1. Szám, 45-49. o.
 94. Szarka E (1999) IPARJOGVÉDELEM MAGYARORSZÁGON - 100 éves a Magyar Szabadalmi Hivatal. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 101. Évfolyam, 2. Szám.
 95. Szepesné Sámson I (2004) Az élelmiszer-ipari bejelentések módosításáról európai jogesetek tükrében. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 109. Évfolyam, 6. Szám, 54-58. o.
 96. Tilmann W, Jacob R (2003) Schutzzumfang europäischer Patente. *GRUR Internationaler Teil*, 52. Jahrgang, Vol. 12, S. 982-986.
 97. Toulmin SE (1958) *The uses of argument*. Cambridge: University Press.
 98. Tyree AL (2004) FINDER: An Expert System <<http://austlii.edu.au/~alan/aulsa85.html>> (Last modified: 6 Sept. 2004).
 99. Valle D (1999) Der Schutzbereich europäisch erteilter Patente. *Mitteilungen der deutschen Patentanwälte*, 90. Jahrgang, (5), S. 166-173.
 100. Van Empel M (1975) *The granting of European patents : introduction to the Convention on the Grant of European Patents, Munich, October 5, 1973*. Leyden : A. W. Sijthoff
 101. Verheij B (2003) DefLog: on the logical interpretation of prima facie justified assumptions. *Journal of Logic and Computation*, 13(3), 319-346.
 102. Verheij B (2007) Argumentation support software: boxes-and-arrows and beyond. *Law, Probability and Risk*, 6:187-208.
 103. Visser D (2011) *The Annotated European Patent Convention, 19th revised edition*. H. Tel, Publisher.
 104. Weston RD (1998) A comparative analysis of the doctrine of equivalents: Can European approaches solve an American dilemma? *IDEA*, Vol 1/1998, p. 35-79.
 105. Wieczorek R (1975) *Die Unionspriorität im Patentrecht, Grundfragen des Artikels 4 der Pariser Verbandsübereinkunft*. Köln: C. Heymanns.

Felhasznált egyéb irodalom

106. EQE Compendium - Paper C of the 2007 European Qualifying Examination (<http://www.epo.org/about-us/publications/legal-professionals/eqe-compendium/C.html>)
107. AIPPI Summary Report - Question Q175 - The role of equivalents and prosecution history in defining the scope of patent protection (2003)

108. AIPPI Report Q175 - Hungary (Hungarian Group: E. Baranyi, E. Friedmann, J. Kerény, Dr. D. Machytka-Frank, Dr. A. Mándi (Chair), K. Mármárosi, I. Molnár, L. Németh, Zs. Németh, Dr. T. Palágyi, Dr. I. Polgár, A. Weichinger)

Felhasznált jogszabályok és jogforrások

Magyar jogszabályok

Iparjogvédelmi tárgyú jogszabályok

Törvények és törvényerejű rendeletek

1961. évi II. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló (RSzt.)
 1970. évi 18. törvényerejű rendelet az ipari tulajdon oltalmára létesült uniós egyezmények 1967. július 14-én Stockholmban felülvizsgált, illetve létrehozott szövegének kihirdetéséről (PUE)
 1980. évi 14. törvényerejű rendelet a Szabadalmi Együttműködési Szerződés kihirdetéséről (PCT)
 1991. évi XXXVIII. törvény a használati minták oltalmáról (Hmt.)
 1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló (Szt.)
 1997. évi XI. törvény a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról (Vt.)
 2001. évi XLVIII. törvény a formatervezési minták oltalmáról (Fmt.)
 2002. L. törvény Az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i Müncheneri Egyezmény (Európai szabadalmi Egyezmény) kihirdetéséről (ESZE)
 2005. évi CLXV. törvény az egyes törvényeknek az iparjogvédelmi és szerzői jogok érvényesítésével összefüggő módosításáról
 2007. évi CXXX. törvény az Európai Szabadalmi Egyezmény 2000-ben felülvizsgált szövegének kihirdetéséről (ESZE 2000)
 2007. évi CXXXI. törvény a Genfben, 2000. június 1-jén elfogadott Szabadalmi Jogi Szerződés kihirdetéséről (PLT)

Alacsonyabb szintű jogforrások

- A Magyar Szabadalmi Hivatal elnökének 1/1998. (SzKV 2.) utasítása a Szabadalmi Együttműködési Szerződés szerinti nemzetközi bejelentések megjelölt vagy kiválasztott hivatali eljárásának ügyviteli szabályairól
 20/2002. (XII.12.) IM rendelet A szabadalmi bejelentés, az európai szabadalmi bejelentésekkel és az európai szabadalmakkal, illetve a nemzetközi szabadalmi bejelentésekkel összefüggő beadványok, valamint a növényfajta-oltalmi bejelentés részletes alaki szabályairól (154. MK)
 22/2002. (XII.13.) IM rendelet Az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i Müncheneri Egyezmény (Európai Szabadalmi Egyezmény) Végrehajtási Szabályzatának kihirdetéséről
 34/2002. (XII.25.) IM rendelet a Szabadalmi Együttműködési Szerződéshez csatolt Végrehajtási Szabályzat szövegének kihirdetéséről
 2/2004. (I.28.) IM rendelet A Szabadalmi Együttműködési Szerződéshez csatolt Végrehajtási Szabályzat szövegének kihirdetéséről szóló 34/2002. (XII.25.) IM rendelet módosításáról.
 18/2004. (IV.28.) IM rendelet A használati mintaoltalmi bejelentés részletes alaki szabályairól
 26/2004. (II. 26.) Korm. r. Az egyes termékek kiegészítő oltalmára vonatkozó európai közösségi rendeletek végrehajtásához szükséges szabályokról

- 221/2005.(X.13.) Korm. rendelet az egyes termékek kiegészítő oltalmára vonatkozó európai közösségi rendeletek végrehajtásához szükséges szabályokról szóló 26/2004.(II.6.) Korm. rendelet módosításáról
- 319/2007. (XII. 5.) Korm. rendelet az Európai Szabadalmi Egyezmény 2000-ben felülvizsgált szövegéhez kapcsolódó Végrehajtási Szabályzat kihirdetéséről
- 320/2007. (XII. 5.) Korm. rendelet a Szabadalmi Jogi Szerződés mellékletét képező Végrehajtási Szabályzat kihirdetéséről

Egyéb jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye
1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.)
1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről (Ptk.)
2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól (Ket.)
1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.)
2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról (Jat.)
1987. évi XI. törvény a jogalkotásról (Jat.)

Pszeudó jogforrások

- A szabadalmi ügyintézés módszertani útmutatója - Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, on-line kiadás: http://www.sztnh.gov.hu/szabadalom/szab_modszertan_uj/ (2010. december 17-i frissítés)

Európai Szabadalmi Egyezményhez kapcsolódó jogforrások

1973. október 5-i Müncheneri Egyezmény (European Patent Convention, 14th edition, 2010 EPO)
- Jegyzőkönyv az Európai Szabadalmi Egyezmény 69. cikkének értelmezéséről (Protocol on the Interpretation of Article 69 EPC of 5 October 1973 as revised by the Act revising the EPC of 29 November 2000)
- Case Law of the Boards of Appeal of the European Patent Office, Edited by: Albert Ballester Rodès, Sabine Demangue, Christos Dimopoulos, Barbara Dobrucki, Jane Osbeldiston, Chryssoula Pentheroudakis, Yvonne Podbielski, Jérôme Serre (Fifth Edition, EPO, 2006)
- Guidelines for Examination in the European Patent Office (Published by the European Patent Office, April, 2010)
- Ancillary Regulations to the European Patent Convention (European Patent Office, Official Journal, Special Edition 1, 2010)
- Revision of the European Patent Convention (EPC 2000), Synoptic presentation EPC 1973/2000 - Part I: The Articles (EPO Official Journal, Special Ed. 4, 2007)
- Revision of the European Patent Convention (EPC 2000), Update of decision of the President and notices from the European Patent Office of relevance to patent practitioners (EPO Official Journal, Special Ed. 3, 2007)
- Travaux Préparatoires to the EPC: <http://www.epo.org/law-practice/legal-texts/archive/documentation/travaux-preparatoires.html>

Nemzetközi jogforrások

- Az ipari tulajdon oltalma tárgyában 1883. március 20-án Párizsban aláírt és utoljára 1967. július 14-én felülvizsgált és 1979. szeptember 28-án módosított Egyezmény (Párizsi Unió Egyezmény - PUE)

Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (Elfogadva és kihirdetve az ENSZ Közgyűlésének 217 A (III) határozata alapján, 1948. december 10-én)
 1970. évi június 19-én Washingtonban kelt Szabadalmi Együttműködési Szerződés (Patent Cooperation Treaty - PCT)
 Német Szabadalmi Törvény [Patentgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 16. Dezember 1980 (BGBl. 1981 I S. 1), das zuletzt durch Artikel 13 des Gesetzes vom 24. November 2011 (BGBl. I S. 2302) geändert worden ist]
 Megállapodás a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights - TRIPS) A Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakesh-i Egyezmény (1994. április 15) 1. C) melléklete
 2000. június 1-én Genfben elfogadott Szabadalmi Jogi Szerződés (Patent Law Treaty - PLT)

Jogesetek

Európai Szabadalmi Hivatal Kibővített Fellebbezési Tanácsának döntései

G1/86
 G5/88
 G3/89,
 G2/98
 G5/98
 G1/03
 G2/03
 G1/05

Európai Szabadalmi Hivatal Fellebbezési Tanácsainak döntései

T4/80
 T201/83
 T206/83
 T42/84
 T194/84
 T198/84
 T26/85
 T234/86
 T389/86
 T433/86
 T170/87
 T305/87
 T331/87
 T279/89
 T526/92
 T697/92
 T193/95
 T 931/95
 T323/97
 T935/97
 T1173/97
 T411/98
 T491/99
 T641/00

T15/01

T258/03

T1233/05

T1443/05

T1107/06

T230/07

forrás: Search the boards of appeal decisions database
(<http://www.epo.org/patents/appeals/search-decisions.html>)

Nemzetközi jogesetek

Chiuminatta Concrete Concepts, Inc., Edward Chiuminatta, and Alan R. Chiuminatta, v. Cardinal Industries, Inc. and Green Machine Corporation, and Allen Engineering Corporation, United States Court of Appeals for the Federal Circuit (97-1194,-1401) (USA)

United States v. Dost, 636 F. Supp. 828 (S.D.Cal. 1986) (USA)

United States v. Wiegand 812 F. 2d 1239, 1244 (9th Cir. 1987) (USA)

Graver Tank & Manufacturing Co. v. Linde Air Products Co., 339 U.S. 605 (1950) (USA)

Zivilkammer des Landgerichts Darmstadt, Az. 25 S 118/2005. (DE)

A kézirat lezárva: 2012.06.10.